

Vatra veche

Vatra veche

6

Români din toate țările, uniți-vă!

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul VIII, nr. 6(90), iunie 2016 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciuț

Viorel Cotoiu, "Trei grații"

Antologie „Vatra veche”

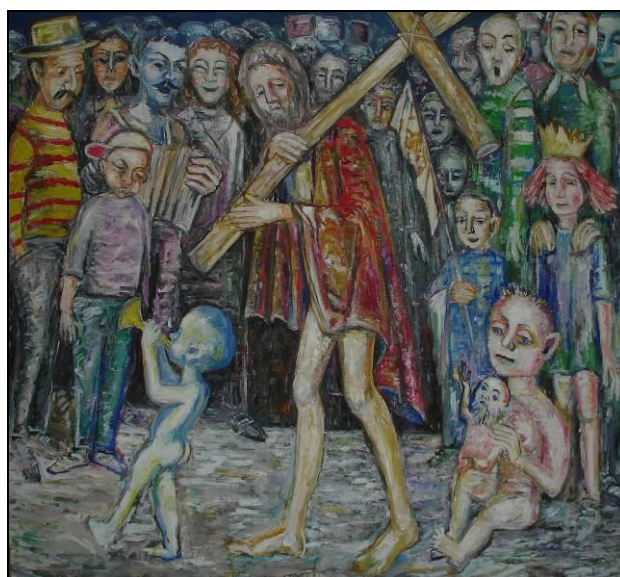
Decenii la rând, libertatea fusese pentru noi replica pe care reușeam, sau nu, să o dăm terorii și, odată teroarea dispărută, ne-am dat seama cu spaimă că de fapt nu știam ce înseamnă să fii liber. Este mai ușor să definești noțiunile prin contradicție cu opusul lor decât investindu-le cu un conținut autonom. Românii sunt

astăzi un popor care, fără să fi avut răgazul să-și revină după o jumătate de secol de teroare comunistă, descoperă spaima în fața unui capitalism sălbatec, structurat de corupție și dominat de aceeași minoritate socială reciclată politic, care se sprijină pe vechile rețele și relații de putere. (vezi p. 3)

ANA BLANDIANA

Ana Blandiana - Autobiografie între două Europe

Ana Blandiana, Autobiografie între două Europe/3
 Ana Blandiana, Simboluri ale condiției umane, de Viorel Chirilă/5
 Poeme de Ana Blandiana, în engleză, de Al. Barbu și Andra Voina/7
 Vatra veche dialog cu Ilie Bădescu, de Stelian Gomboș/8
 Restituiri. I.E. Torouțiu și Mihai Eminescu de Marin Iancu/10
 Eminescu, E împărțită omenirea/11
 Secvențe de eminescologie, de George Anca/12
 Eminescu și Transilvania. Dialog cu Ilie Șandru, de Elena Condrei/13
 Mihai Eminescu, Un traseu inițiativ: Cernăuți-Blaj, 1866, de Nicolae Băciuț/15
 Pe urmele lui Eminescu, de Răzvan Ducan/
 Coșbuc – 150. A noastră e izbânda, de Dumitru Hurubă/22
 Coșbuc, Armingenii/23
 Octavian Goga – 135. Poetul și Oceanul, de M.N. Rusu/24
 Poeme de Dumitru Ichim/24
 Vatra veche dialog cu Viorel Coțoiu, de Adalbert Gyuris/25
 Vatra veche dialog cu Melania Cuc, de Nicolae Băciuț/26
 Portretul lui Eugen Ionesco, în viziunea sa moral-socială, de Dorin N. Urtescu/29
 Poeme de Ioan Groșescu/30
 Mihai Ursachi, un mare poet, de Adina Iancu/31
 Poeme de Ilorian Păunoiu/32
 În memoria lui Mircea Iorgulescu, de Ioan Groșescu/33
 Cuvânt înainte, de Eugen Simion/33
 Notă asupra ediției, de Ioan Groșescu/34
 Eseu. Amurgul iubirii, de Aurel Codoban/38
 Cronica literară. La taclale cu Dumnezeu (Nicolae Băciuț), de Livia Fumurescu/39
 Poezia ca un dulce strugure din rai (Dumitru Ichim), de Lőrinczi Francisc-Mihai /41
 Și dincolo de poezie... (Dan Șova), de Nicolae Danfruntelată/42
 O carte de istorie pentru urmași (Răzvan Ducan), de Traian Vasilcău/43
 Cămașa de sare (Mihaela Aionesei), de Cleopatra Luca/44
 Cuibul cu amintiri (Victor Burde), de Gheorghe A. Stroia/45
 Magdalena Brătescu, la intersecția universurilor, de Mihai Batog-Bujeniță/45
 Acasă (Lőrinczi Francisc-Mihai), de Constantin Stancu/47
 Un securist de tranziție (Gheorghe Andrei Neagu), de Costel Savu/48
 O carte de învățătură despre Japonia (Milena Munteanu), de Anca Sîrghie/50
 Cartea (și) de teatru. Virtuozitatea interviuării (Rodica Lăzărescu), de Bogdan Ulmu/52
 Un prim pas întru binecuvântare (Alexandru Lascarov-Moldovanu), de Livia Ciupercă/53
 Atitudini, poem de Corina Petrescu/54
 Documentele continuității. Națiunea în stare de veche (Mihail Diaconescu), de Aurel V. David/55
 Convorbiri duhovnicești. ÎPS Ioan al Banatului, de Luminița Comea/58
 Credo. Poeme de Armina Flavia Adam/58
 Semnal editorial. ÎPS Andrei, Mai putem trăi frumos?, de Stelian Gomboș/59
 Partenie Trombitaș, de Gheorghe Nicolae Șincan/60
 Itinerarii spirituale. La mormântul părintelui Arsenie Boca, de Decebal Alexandru Seul/61
 De vorbă cu sfinții, de sora Denisa/62
 Ancheta “Vatra veche”, Muzeul “Prima școală românească”, de Luminița Comea/63
 Poeme de Traian Vasilcău/64
 Picături de Vatră veche, de Traian-Dinorel D. Stănculescu/65
 Starea prozei. M-a mușcat un cal, de Geo Constantinescu/66
 Ocean întors. Mărgelele copilăriei, de Simina Lazăr/68
 Încercare despre sublim. Interviu cu Mihail Diaconescu, de Sabin George Săndulescu/69
 Starea prozei. Suflet de câine, de Ilie Gorjan/71
 Biblioteca Babel, Poeme de Miguel Veyrat, de Elisabeta Boțan/72
 Ancheta Exilul românesc. Ileana Costea, de Nicolae Băciuț/73
 Eveniment, de Elisabeta Boțan/76
 Epistolar. Ion Vlasiu – Traian Dușa/77
 Bolnotes. O întâlnire de neuit la Blaj (Ion Buzași), de Ioan Brad/79
 Starea prozei. Legenda părăului Chiril, de Anișoara Vleju/80
 Noi file dintr-un jurnal teatral, de Bogdan Ulmu/81
 Literatură și film. Izbitoria și coșmarul, de Alexandru Jurcan/81
 De la Păstorel citire/82
 Lumea lui Larco, de Vasile Larco/82
 Curier/83
 Vitrina. Oana Bogdan, Aurel Rațiu, de Nicolae Băciuț/85
 Sevalet. Reman Melinda, de Nicolae Băciuț/86
 Sabina Purcariu, la Galeria Deisis, de Nicolae Băciuț/86
 Aurora Liiceanu, Ea și el, biografia unei relații, de Any Hariğa/88

Viorel Coțoiu, “Drumul Crucii”

Viorel Coțoiu, “Coborârea de pe Cruce”

Număr ilustrat cu lucrări de
 Viorel Coțoiu

Autobiografie între două Europe

Timp de aproape o jumătate de secol, orice autobiografie – termen consacrat pentru ceva între interogatoriu și curriculum vitae, în care trebuia menționată originea proletară sau burgheză („sănătoasă” sau „nesănătoasă”, în limbajul epocii), apartenența politică a rudelor (mamă, tată, frați, surori, mătuși, unchi, bunici) la un alt partid decât cel comunist etc. – orice autobiografie era împărțită în două secțiuni: înainte de 23 august 1944 și după 23 august 1944 (data intrării Armatei Roșii în România). Ei bine, în ultimii ani, lucrurile s-au schimbat: data împărțirii vieții noastre în două secțiuni nu mai este 23 august 1944, ci 22 decembrie 1989 (data fugii lui Ceaușescu).

Deci, înainte de 22 decembrie 1989, eu eram un scriitor care avea 19 cărți publicate, două în sertar, trei interdicții de semnătură și o singură obsesie: să scrie ceea ce crede și să încerce să publice ceea ce a scris. A scrie era simplu. A publica era mult mai dificil. „A fi interzis” sau „a avea interdicție de semnătură” însemna că numele tău nu mai putea apărea nici în ziare, nici pe coperta vreunei cărți, nici chiar să fie citat în textul altcuiva. Pentru prima oară eu am fost interzisă pur și simplu pentru că tatăl meu era în închisoare, de celelalte două dați din cauza propriilor mele poeme. Prima interdicție a durat 4 ani, cea de a treia ar fi fost probabil definitivă, dacă n-ar fi fost întreruptă de evenimentele din decembrie '89. Eram deci autorul a 19 cărți, dar pentru publicul român (și, îndrăznesc să spun, chiar pentru poporul român) eram nu numai autorul cărților mele, ci și, mai ales, autorul tăcerilor mele. Pentru că, printre cărți, au existat interdicțiile. Astfel, înainte chiar de a fi cunoscută ca scriitor (prima interdicție a intervenit după debutul cu două poezii în revista *Tribuna* din Cluj) am devenit cunoscută ca scriitor interzis. Mai târziu, cea de a treia interdicție interzicea nu numai cărțile mele noi, ci și prezența în bibliotecă a cărților publicate înainte. Era o interdicție nu numai pentru viitor, ci și pentru trecut. Într-o societate în care singura materie primă nedeficitară era minciuna și singura realitate aparatul represiv, cel mai mic adevăr pronunțat devenea politic pentru că era o formă de libertate.

În ceea ce mă privește, aceste interdicții au transformat, aproape fără voia mea, simbolul scriitorului care se încapățâna să spună adevărul, care eram de decenii, într-un simbol politic. Acest simbol au încercat să-l manipuleze conducătorii de după 22 decembrie 1989, propunându-mi să devin vice-președinte al Frontului Salvării Naționale, adică al țării. Și când am refuzat, fără măcar să le înțeleg din prima clipă motivele, doar din bun simț, am devenit dușmanul noii puteri, așa cum fusesem al celei de dinaintea ei. De fapt, a fi liber se dovedea mult mai complicat decât a nu fi liber.

Decenii la rând, libertatea fusese pentru noi replica pe care reușeam, sau nu, să o dăm terorii și, odată teroarea dispărută, ne-am dat seama cu spaimă că de fapt nu știam ce înseamnă să fii liber. Este mai ușor să definești noțiunile prin contradicție cu opusul lor decât investindu-le cu un conținut autonom. Românii sunt astăzi un popor care, fără să fi avut răgazul să-și revină după o jumătate de secol de teroare comunistă, descoperă spaima în fața unui capitalism sălbatec, structurat de corupție și dominat de aceeași minoritate socială reciclată politic, care se sprijină pe vechile rețele și relații de putere. Ceea ce creează sentimentul neliniștitor că schimbarea nu e decât o stratagemă de a inventa mai răul pentru a lăsa răul neschimbat. Iar această remarcă este valabilă și pentru celelalte popoare din Est.

Vorbesc de „popoare din Est”, pentru că mi se pare evident că, în fapt, continuă să existe două Europe: una, occidentală, care timp de secole a ignorat cu superbie ceea ce se petrecea la câteva sute de kilometri dincolo de frontierele sale și care încă se mai întreabă cum se numesc țările baltice și dacă Budapesta este capitala României sau a Ungariei; și cealaltă, orientală, care a visat mereu să îi semene celei dintâi, idealizând-o tocmai pentru că îi era inaccesibilă. Cele două părți și-au rămas la fel de necunoscute una alteia, chiar dacă necunoașterea ține în primul caz de subestimare și în cel de al doilea de supraestimare. În timpul descoperirii reciproce, ocazionată de integrarea europeană, decepția este un risc major, mai ales pentru cei ce înaintează de la Est spre Vest. Mi se pare, de altfel, esențial ca acest proces de integrare să unească nu numai strategiile economice și diplomatice, dar și obsesiile. Și să nu uităm că Europa de Est aduce Occidentului suferința pe care a trăit-o, ca pe o zestre care se adaugă patrimoniului comun european. În timp ce Occidentul a adus Europei de Est drepturile omului.

În acest sens, unul dintre paradoxurile integrării europene (care nu este decât o parte a mondializării) este că în timp ce reunificarea continentului este mai presus de toate o difuzare a libertății de la Vest spre Est, spiritualizarea acestei libertăți poate să înainteze dinspre Est spre Vest. Printre cauzele și explicațiile acestui fenomen, două sunt cele mai importante: pe de o parte, precaritatea sau chiar absența libertății timp de decenii au dat un plus de substanță și de responsabilitate redescoperirii ei, iar, pe de altă parte, patrimoniul suferinței a șters diferența dintre estetic și etic, dintre morală și artă. Pentru că o jumătate de secol *a fi liber* n-a fost în Est o consecință a legii, ci un risc și un talent, un talent care uneori se confunda chiar cu talentul literar.

Așa se explică faptul că în ultimii 20 de ani, principala mea operă nu a fost literatura pe care am →

continuat să o scriu, ci primul *Memorial al Victimelor Comunismului* din lume, un mare muzeu (de mai mult de 50 de săli) realizat sub egida Consiliului Europei într-o veche închisoare stalinistă din România.

Pentru că cea mai mare victorie a comunismului – o victorie a cărei importanță a fost descoperită dramatic după 1989 – a fost crearea omului fără memorie, a omului nou, cu creierul spălat, care nu trebuia să-și amintească nici cine a fost, nici ce a avut, nici ce a făcut înainte de comunism. Memoria este o formă de adevăr și trebuia distrusă pentru a distruge sau manipula adevărul. Deconstrucția memoriei – crimă în egală măsură contra naturii și contra istoriei – este opera primordială a comunismului.

Crearea *Memorialului Sighet* n-a fost pentru noi un scop în sine. Ceea ce ne-am propus și ceea ce am căutat cu disperare a fost un mijloc de resuscitare a memoriei colective. Căci, spre deosebire de toate dictaturile și de toate teroriile istoriei omenirii, comunismul nu pretinde supușilor săi doar să fie supuși, le pretinde și să fie fericiți că sunt supuși. Umilintă și aberație pe care numai memoria putea să o evite și care este exact opusul drepturilor omului. Evident, ne putem întreba, privind civilizația noastră în curs de a scăpa de sub orice control, de ce părinții democrației au uitat să adauge Cartea Drepturilor Omului și o cartă a datoriilor omului, dar, dincolo de toate riscurile și ironiile libertății fără frontiere care se numește globalizarea, există necesitatea – tocmai pentru că nu mai există limite geografice – de a descoperi rigori și un echilibru interior puterii noastre comune.

Această putere trebuie construită în școlile noastre, în bisericile noastre, prin operele noastre de artă și prin cărțile noastre. Noi, autorii acestor cărți scrise în limbile noastre atât de diferite și atât de greu de tradus exact, ne aflăm la izvorul viitoarei lumi unice, care mai poate fi modelată de cuvintele noastre și de amintirea suferințelor noastre. Pentru că, înainte de a ne asuma viitorul unei singure lumi, noi trebuie să ne asumăm obsesiile, amintirile, mentalitățile trecuturilor noastre diferite: vaste câmpuri arate cu uneltele artei. Nu este pentru prima oară când am curajul ridicol de a susține că lumea poate fi încă salvată prin poezie. Dar Dostoievski nu a spus că lumea poate fi mântuită prin frumusețe? Și nu e poezia o parte a frumuseții lumii? Și verbul din care provine etimologic poezia nu este verbul grecesc *poiein* care înseamnă a construi? Chiar dacă poezia nu poate salva decât pe cei dispuși să se lase salvați, sunt convinsă că globalizarea va fi culturală sau nu va fi deloc.

Nu e nicio îndoială că lumea de azi este în criză. Dar a existat un singur moment în lunga sa istorie când nu a

fost? Acuitatea sentimentului *de a fi în criză* vine azi din faptul că suntem cu toții intrați într-o accelerație nesănătoasă care ne face să semănăm aceluși țăran dintr-o povestire chinezească chinându-se să tragă plantele de frunze ca să crească mai repede. Mai repede încotro? Și de ce?

Dacă lucrurile evoluează de-a lungul liniilor trasate prin acest început de secol, Europa va fi de aici în 50 de ani continentul cel mai globalizat de pe pământ: un fel de Turn Babel, unde toată lumea, dacă nu va vorbi araba, va vorbi o engleză care îl va face pe Shakespeare să se învârtă în mormânt, și unde nimeni nu se va mai simți acasă, unii pentru că nu-și mai recunosc propria casă, alții pentru că în pofida obligativității corectitudinii politice (care va ține loc și de religie și de inchiziție) o să se găsească mereu mijlocul de a-i face să înțeleagă că nu e casa lor. Trăim în mod evident o nouă eră a migrației popoarelor, având ca destinație continentul nostru. Istoria va continua rotația sa de la Est la Vest și Europa va fi încă o dată creuzetul în care se va zămislă un nou ev. Să sperăm că nu un nou ev mediu.

În această lume din ce în ce mai globalizată, scriitorul care sunt continuă să scrie, să fie din ce în ce mai tradus (60 de cărți traduse în 24 de limbi) și să utilizeze ca principală materie primă a paginilor sale suferința celor 50 de ani de comunism și dureroasa confuzie a celor 25 de ani de tranziție de la un regim la altul, de la o Europă la alta.

Este greu de spus care este rolul scriitorului – evident, din ce în ce mai periferic – în această evoluție pe care el o poate influența într-o infimă măsură. Să înlocuiască pe înțelepții de altă dată dispăruți de atât de mult timp? Chiar dacă ar fi în stare, cine ar mai avea timpul și disponibilitatea să îl asculte într-o lume care a pregătit *politically correct* ideologii *prêt-à-porter* pentru nu contează ce situație? O lume în care excesul de libertăți maschează faptul că e în curs de dispariție adevărata libertate, libertatea interioară..

Ne rămâne să sperăm că iubirea, care este combustibilul vieții și al artei, va fi mereu mai puternică decât ura, care este combustibilul istoriei și al morții. Și ne mai rămâne, de asemenea și mai ales, credința profundă că toate dificultățile, suferințele și dramele vor fi materii prime pentru viitoarele noastre cărți. Din acest punct de vedere, avem resurse pentru întregi biblioteci: biblioteci care vor influența viitorul prin analizarea unui prezent pe care nu putem să-l influențăm.

(Discurs rostit la Galați, cu ocazia acordării titlului de Doctor Honoris Causa al Universității "Dunărea de Jos".)

ANA BLANDIANA, SIMBOLURI ALE CONDIȚIEI UMANE

În acord cu maniera aluzivă de a vorbi despre societatea totalitară și valorile umane eterne, personajele din nuvelistica Anei Blandiana sunt de fapt niște **simboluri ale condiției umane**. De aceea nu au nume, biografie, portrete semnificative. Trecutul lor este limitat la trăiri și stări ce sugerează o existență anterioară inerțială, conformistă, impusă de procesul de masificare. Au făcut parte din masa anonimă, lăsându-se duse o vreme de valul necesității oarbe, fără a vedea răul din preajmă. Starea inițială a personajelor se definește prin absența sensului propriu, ele sunt o vreme oglinzi ale mediului anost, posedă adevăruri surogat, servite de putere, ființarea lor este lipsită de atributul autenticității. E nevoie de experiențe relevante pentru a accede la adevărul propriu. La intrarea în text, aceste simboluri umane trăiesc efectele unor lungi perioade de frustrare, apăsarea unor neîmpliniri, prezența difuză a unor constrângeri și limitări. Rememorarea trecutului lor recent sau mai depărtat determină o primă trezire, parțială, la realitatea esențială. În aceste contexte afective marcate de apăsare, apare instinctiv nevoia unei ieșiri din cadrul sufocant, a migrării spre spații deschise, sub forma rătăcirii pe străzi, prin parcuri, pentru schimbarea decorului. Personajele evadează mai întâi în contemplație: descoperă deodată natura vegetală, arhitectura, cotidianul stradal, peisajul marin etc. Acestea sunt și locurile preferate pentru noile experiențe cu rol de refugii compensative. Se practică terapia prin contemplație pentru a uita eșecurile. Din existențe statice, comprimate și inerțiale, eroii devin conștiințe în mers, în căutarea ineditului, a unor noi ipostaze ale realului, mai puțin disconfortant. Proiectul schimbării și al avansării în necunoscut facilitează întâlnirea cu insolitul fantastic, cu orizontul mitic sau metafizic, cu realul halucinant, în dosul cărora sunt camuflate de fapt ipostazele răului social. Întâlnirea insolitului facilitează o a doua conștientizare a propriei condiții sociale și existențiale. Noua experiență e cadrul propice pentru a introduce în discuție valorile fundamentale ale condiției

Ana Blandiana, la Festivitatea de premiere la Festivalul Național de Creație și Interpretare "Ana Blandiana", Brăila, 18 iunie 2016

umane: libertate, adevăr, comunicare, împlinire, ratare, destin, creație, finitudine, salvare, ideal, credință etc. Structura și evoluția evenimentelor epico-simbolice în care se vor implica, facilitează revelația valorilor, de la sine înțeles, batjocorite, mimate sau anulate cu brutalitate de puterea totalitară. Personajele sunt implicate de autoare în experiențe revelatoare pentru destinul propriu sau colectivitatea socială. Modalitățile prin care personajele aduc în prim-plan suita de valori sunt diverse: exprimare explicită în monologul propriu (*Dragi sperietori, Gimnastica de seară, Cel visat, O rană schematică*), exprimare aluzivă, oblică (*Lecția de teatru, Reportaj, Capela cu fluturi*), prin destinul acestora (*Proiecte de trecut, Imitație de coșmar*), concentrare în scene emblematice (*Amintiri din copilărie*) sau substratul alegoric al unor descrieri ori tablouri vizionare panoramice (*Orașul topit*).

Personajele principale sunt mai ales intelectuali din zona umanistă: un actor, o reporteră, o bibliotecară, o profesoară de filozofie și mai multe personaje feminine care se legitimează prin statutul de scriitor, o dată chiar cu numele Ana Blandiana. E un fapt evident că aceste personaje sunt proiecții ale autoarei, prin modul de a simți, a gândi și a reacționa în fața aberației și absurdului adus de istorie. Toate personajele nuvelilor întruchi-pează o intelectualitate ce se trezește din minciună și refuză mistificarea. Informația de natură socială despre

ele e sumară, toate sunt la început intelectuali aserviți, care ajung pe parcurs să-și descopere rostul. Sunt ființe retractile, sensibile, definite prin eșantioane de sentimente și gânduri semnificative pentru condiția intelectualului sub dictatură. După trezire, sunt puse în situația de a se confrunta cu un mediu opac, unde nu-și pot impune aspirațiile, trăiesc de acum înainte numai la nivelul conștiinței și se raportează tranșant la valori. În noua fază, eroinele și eroii nuvelilor se implică în lupta disperată fie și iluzorie pentru apărarea valorilor, demascarea abuzurilor, revelarea diverselor primejdii, restaurarea ordinii sociale și morale mutilate, demistificarea utopiei, condamnarea terorii și a alienării omului prin limbajul de lemn. Au darul de a vedea contradicția, ruptura, pervertirile, minciuna, dar și captivitatea și de a le demasca. Practică discursul intimist pentru că dialogul în agora nu e permis, iar cel cu puterea e suspendat.

Personajele nuvelilor din cele două culegeri *Cele patru anotimpuri* și *Proiecte din trecut* devin de fapt purtătoarele unor valori și idei cu care se identifică definitiv. Eroina din *Capela cu fluturi* demască indignată fenomenul de manipulare prin propagandă ideologică, cea din *Dragi sperietori* descoperă și acuză cu vehemență lipsa de libertate din societatea totalitară. Bibliotecara din *Amintiri din copilărie* pune în discuție marginalizarea și mutilarea valorilor spirituale simbolizate prin carte. Personajul din *Orașul topit* acuză vecinătățile istorice, lăcomia imperialistă, transplantul de ideologii, impactul tragic al civilizațiilor, facilitat de forțele malefice ale istoriei și geografiei politice. Libertatea de conștiință, demascarea manipularilor ideologice și a pervertirii interioare revin în preocupările tatălui indignat din *O rană schematică*. Dreptul la credință, batjocorirea bisericii naționale și a tradițiilor sunt invocate de personajele din *Biserica fantomă*. Personajul colectiv din aceeași nuvelă relevă și o cale de supraviețuire în mediul toxic al istoriei, refugiul în spiritualitate, în lumea valorilor interioare, cale indicată și de bibliotecara din *Amintiri din copilărie*. Nepoata Mamanei, din *La țară*, acuză autoritățile de dezintegrarea civilizației rurale și pervertirea conștiinței țărănești. Prin doamna L., din →

VIORIEL CHIRILĂ

Zburătoare de consum, reconvertirea la ordinea sacră e posibilă, o demonstrează apariția miraculoasă a îngerilor în cușca pentru pui de pe balconul său. În schimb, personajul colectiv (deportații în Bărăgan) din *Proiecte de trecut*, relevând dimensiunile abuzului politic, își caută salvarea prin acțiune, în faptele întemeietoare, în curajul de a înfrunta neantul, realul devenit coșmar. Ziarista din *Reportaj* demască megalomania puterii, crima politică, mistificarea realului, mutilarea naturii, practica limbajului de lemn. Absența libertății de exprimare, ocultarea adevărului istoric, ascunderea crimelor este acuzată prin vocea actorului din *Lecția de teatru*. Incidentul iscat de scriitoarea din *Imitație de coșmar* acuză practica cenzurării creatorilor, absența libertății de creație, interdicția de a publica, dar și lăși-tățile colegilor de breaslă. Revelațiile altor personaje sunt legate de fragilitatea ființei umane în raport cu universul sau timpul. Sunt adevăruri de meditație și filozofare existențială, colorate de angoasă. Eroina-scriitoare din *Cel visat* acuză dependența de o autoritate/transcendență arbitrară, prin alegoricul avertisment că suntem ființe vremelnice, din visul unui demiurg capricios și indiferent, că universul nostru există doar cât durează visul acestuia. Cea din *Rochia de înger* avertizează că ținta finală a aventurii noastre e eternitatea thanatică, e ultimul și supremul adevăr ce nu poate fi măsluit. Mesajul îngerului din *Gimnastica de seară* subliniază faptul că existența în ghetoul comunist e suficient de tragică pentru a mai fi trecută prin infernul unei alte pedepse finale; puterea terestră are suficientă fantezie demonică pentru a transforma viața muritorilor în cel mai veritabil coșmar, încât un al doilea infern e inutil. Prin urmare, fiecare personaj este purtătorul unei valori/idei definitorii pentru condiția umană, pe care vrea, prin evoluția sa, s-o revigoreze, s-o actualizeze pentru a remedia ordinea lumii. Ceea ce este inedit în aceste proze vine din modul cum personajele-narator figurează realitățile social-politice. Evident că ele susțin un câmp polemic, o dezbatere tacită de idei. Ideia nu ia forma dialogului filozofico-politic, contestația ideologiei oficiale nu devine discurs abstract, ci se traduce în limbajul atitudinilor și opțiunilor simbolice. Mesajul personajelor e încifrat în ati-

tudinile finale. În mod paradoxal, monologul personajelor face parte dintr-un dialog revelat pe jumătate, având ca interlocutor ideologia oficială. Receptorul spre care se îndreaptă argumentația personajelor e aparent „in absentia”, se află în aerul din afara textului, în emanațiile discursive ale puterii. Textul epic surprinde numai o jumătate a acestei polemici. Ideile trăiesc în text prin pantomima personajelor. Puterea un răspunde la contestație și revoltă, premisa dialogală este ratată, dezvoltarea ideii prin dialog deschis sub diverse nuanțe, cu argumente și contraargumente, nu mai are loc. Ideia susținută de evoluția personajelor se încheagă polemic, în consonanță cu ideea-atitudine afirmată de opțiunea fiecărui personaj. Nașterea ideii-atitudine devine un eveniment viu, precedat de ezitări, frământări interioare, perioade de derută, revelații. Energia cu care sunt susținute valorile depinde de temperament. În ființa acestor simboluri umane regăsim un amestec de contemplativitate și sangvinism, apatie și reacție explozivă; note definitorii devin, de asemenea, cutezanța, nesupunerea, intoleranța în fața absurdului.

Impulsivii optează pentru revolta deschisă, exprimată prin limbaj sau gesturi semnificative. Ei izbucnesc în diatribe năvalnice, acuză direct simptomele răului, sfidează sistemul, folosesc ironia, nu se mai tem de consecințe, apelează cu intrasigență la criteriile morale (*Dragi sperietori, O rană schematică*). Alteori impulsivii pun la cale aprige intervenții de extirpare a răului ce iau forma unor răzbinări imaginare. Eroina din *La țară* dă cu pumnul, sparge excrescențele răului, năvălește cu forța în spațiile anexate de haos, eliberează biserica victimă din lutul pângărit și o salvează, ca în basme, prin miracolul zborului, prin energiile spiritului vizionar, capabil să anihileze legile teres-

Brăila, 9 iunie 2015

tre. Mânia eroinei contaminează elementele naturii, atinge dimensiuni cosmice, ea smulge din temelii biserica și oamenii satului, îi poartă prin văzduh spre o altă ordine, prin energia sa spirituală. Impulsivii sunt regi-zori de cataclisme și prefaceri geologice, pentru anihilarea răului își transfigurează revolta în fluviu ieșit din matcă. Mânia eroinei din *Reportaj* se întrupează în apele răzbinătoare ale Dunării, apele mâniei acționează ai-doma unui înger exterminator, ștergând din calea lor aberanta insulă și celelalte expresii ale răului.

Temperații reclamă adevărul prin gesturi și modalități mai reținute, folosesc un ton moderat, apelează la înțelegerea interlocutorului, invocă propria dramă ca argument, caută sensuri raționale. Ei nu cer extirparea răului, ci doar devoalarea lui și recunoașterea greșelilor. Dacă actorul (*Lecția de teatru*) s-ar mulțumi doar cu aflarea adevărului despre tatăl său, alte personaje din această categorie privesc expansiunea răului cu detașare, refuză compromisul, ispita unor avantaje materiale sau profesionale, judecă răul ontologic și consecințele sale, au răbdare și asistă până la capătul aberanțelor spectacole oferite de noua istorie (*Orașul topit*). Temperații devin toleranți, aproape că ajung să se împace cu unele forme ale răului, se convertesc de la intransigență la toleranță, își amână proiectele. Ei nu mai cred în necesitatea răzbinării, ajung în schimb, să creadă în eternitatea răului și a precarității umane (*Gimnastica de seară*). Cu toții ajung să se împace cu realul și să-i descopere valențele minime necesare supraviețuirii, pun accent pe adaptare, își dezvoltă abilitățile și inventivitatea de a folosi cele mai →

Brăila, 9 iunie 2015, Festivalul Național de Creație „Ana Blandiana”

insignifiante resurse ivite în cale, privesc răul ca pe o probă sau provocare în lupta existențială, caută salvarea în consecințele faptei modeste (*Proiecte de trecut*).

Resemnații părăsesc infernul lumii exterioare și se salvează prin fugă, refugiu, exil, plecare din spațiul confruntărilor. Renunță la încrâncenare, tensiune, conflict pentru o altă ordine mai armonioasă, unde aspirațiile intră în acord cu potențialitățile, impulsurile interioare nu mai sunt contrazise de formele exterioare, cercul lumii e doar o proiecție a eului, condiția demiurgică e pe cale să se împlinească la nivelul visului (*Amin-tiri din copilărie, Cel visat, Rochia de înger*). Ei sunt mai apatici, înclinați spre visare, egoiști, mizând pe împlirea interioară. Imaginează căi nobile de ieșire din scenă, spații fascinante în care să se refugieze, construiesc utopii. Tentația eternității nu lipsește din reveriile acestor personaje, evadarea din real e legată de fascinația eternității (*Orașul topit*). Trecherile spre ordinea de dincolo invadează momentele lor de reverie sau vis.

Lucizii sau martorii au conștiința datoriei față de adevăr, se apucă de scris, transfigurează nevoia de valori și imperativele conștiinței, în textele pe care le scriu (*Reportaj, Biserica fantomă, Proiecte de trecut*). Ei sunt cei care ne asigură că totul a fost, este, sau va fi scris în mărturiile lor lucide, în paginile compensativelor „proiecte de trecut”. Lucizii Anei Blandiana își fac datoria, semnalând aberațiile lumii și absența sensurilor din organizarea socială, pun în evidență formele pervertirii și reclamă necesitatea întoarcerii la valorile fundamentale. Ei stau frecvent sub teroarea sensului, nevoia ființării cu sens devine adesea exasperantă. Complexul incomprehensibilității le accentuează vulnerabilitatea conștiințelor, drama existențială, impresia de victime ale destinului.

Depășesc momentul critic prin reflecția despre sine și despre capcanele scriiturii.

Actul re-flexiv și cel scriptural îi scoate la drumul cel mare al sensului, dar mai ales al revoltei figurate estetic. Meditează despre sensul scriiturii, despre necesitatea ficțiunii fantastice, subversive, despre semnalarea maladiilor prezentului, despre condiția de martor al istoriei ieșite din țâțâni.

ANA BLANDIANA

Întoarcere

*Din aventura de a fi cinstit
Învingător acasă mă întorc.
De câte generații am plecat?
Nu-mi amintesc și nu mai știu de unde.*

*Port aștrii toți cu mine să le-arăt
Grădina pentru care să-ncălzească,
Și munții-mi cer să-i duc înspre
pământul
Pe care să-și zidească înălțimea,*

*Și păsările se rotesc și-ntreabă
Unde să-și pună cuibul, și nesfârșite
turme
Vin după mine și așteaptă locul
Unde să stea și să se înmulțească.*

*Eu spun: „O clipă numai așteptați,
Locul de unde am plecat e-aproape,
O clipă încă, trebuie să fie
Un loc stabil, un singur loc stabil...”*

*Dar totul e fluid în jur. Eu caut
Și-s obosit de moarte și de mers,
Silit să port rigid în mine punctul
De sprijin pentru univers.*

*

**ALEXANDRU BARBU
CLASA A XI-A, COLEGIUL
NAȚIONAL „VASILE
ALECSANDRI”, GALAȚI, PROF.
COORD. MOGA ANIELA**

Return

From the adventure of being honest-
minded
Victorious I come back home.
For how many generations have I
been away?
I don't remember and I no longer
remember where from.

I'm bearing all the stars with me to
show them
The garden over which to warm,
And the mountains are asking me to
take them towards the land
On which they'll build their height
upon,

And the birds are spinning and asking
Where to put their nest, and endless
herds
Are following me waiting for the
place
Where they'll stay and prosper.

I say to them: “Wait just for a
moment,
The place from where I left is close,

One moment more, there has to be
A steady place, one steady place...”

But all is fluid around me. I'm
searching
And I'm tired of death and of
walking,
Forced to bear rigid inside me the
point
Where the universe lays.

ANA BLANDIANA

Părinții

*Părinții fac totul oricând pentru noi –
Ne nasc și ne cresc mai mari decât ei,
Rămân apoi cu discreție în urmă,
Nu ne deranjează de obicei.*

*Li-e rușine că sunt prea bătrâni, prea
bolnavi,
Pentru noi prea modești și prea
simpli părinți,
Vinovați pentru timpul pierdut
Ne privesc în tăcere cumiți.*

*Apoi își mută privirea în stea,
Când raza-nglodată de cer se subție.
Și, obosiți, nu pregetă-o clipă
Să ni se așeze în pământ, temelie.*

*

**ANDRA VOINA
CLASA A XI-A, COLEGIUL
ECONOMIC „ANGHEL RUGINĂ”
VASLUI, PROF. COORD.
TALPALARU ALINA**

Parents

Parents do everything anytime for us
–
They give birth and raise us bigger
than themselves.
Then they stay behind discreetly,
They don't usually bother us.

They are ashamed they are too old,
too ill,
Too modest and too simple parents
for us,
Guilty for the time lost
They are looking quietly at us.

Then they move their eyes into a star
When the brightness of the sky fades
away.
And, tired, they don't lose a moment
To set in the ground solid foundation
for us.

**(Traduceri în cadrul Festivalului
Național de Creație și
Interpretare „Ana Blandiana,
Brăila 16-19 iunie 2016)**

Vatra veche dialog

Ilie Bădescu

“Nimic nu poate fi mai lămuritor și mai deplin pentru sărbătoarea jubileului decât comunitatea poporului adunat în biserica lui Dumnezeu.”...

(II)

- *Credeți că mai avem, astăzi, soluții salvatoare la îndemână?*

- Cu condiția să ieșim de sub dictatura corectitudinii politice și a practicilor care prelugesc textul persecutor al jurisdicției comuniste în textul unor acte normative recente.

Aceasta s-ar lega și de restaurarea libertății aceluia spirit cutezător, năvalnic, întreprizător, pe care Keynes îl denumea pîntr-o sintagmă ingenioasă, „animal spirit”, referindu-se tocmai la ceea ce este nucleul de forță al întreprinderii capitaliste.

Cred că astăzi spiritul românesc e triplu încercuit, spiritual, economic și politic (în sens de polis, adică de ordine a cetății) și faptul acesta face extrem de improbabilă găsirea și aplicarea soluțiilor bune.

Subiectul însă merită o discuție aprofundată și vă propun s-o amânăm.

- *Stimate Domnule Profesor, care e opinia/păreră dumneavoastră față de tragedia de la Clubul "Colectiv", cine, unde și când a greșit sau credeți că nu este cazul să (mai) căutăm cauze și vionovați ci, mai degrabă, soluții pertinente și propuneri concrete?...*

- Dacă ar trebui să vorbim de vinovație, în sens metafizic, am putea spune că acolo este ceva dintr-o vină colectivă, fiindcă aceste spații ale plăcerilor (oferite cu atâta iresponsabilitate în privința securității fizice) sunt produsul cererii noastre: se pare că noi voim aceste locașuri atât de

acerb încât ignorăm aspecte precum cele legate de condițiile de securitate.

Cum să lași copiii unui neam pe mîna samsarilor de distracții? Oare n-ar trebui ca distracțiile copiilor noștri să fie o răspundere comună, a familiei, a școlii și a instituțiilor statului? Oare este normal să ne facem că nu vedem, că totul este normal într-un sistem de viață cotidiană în care familia, școala etc. se pot dezinteresa de ceea ce fac copiii când ies pe poarta casei și din incinta școlii? Este normal ca spațiul distracției să fie lăsat în afara ochiului public, a supra-vegherii colective etc.?

Singura instituție care a avertizat și alarmează permanent asupra primejdiei sciziunii dintre cultura plăcerii și cultura învierii (a sufletului) este biserica creștină.

Oare nu este învățătura Scripturii o strigare de alarmă asupra primejdiei care decurge din această organizare schismogenetică prin care spațiul plăcerilor e rupt de spațiul bucuriilor sufletești?! Să citim, de pildă, doar Levitic 18, ca să culegem învățăturile Vechiului Testament depre care știm de la Iisus Hristos Domnul că Noul Legământ le confirmă împlinitor („N-am venit să stric legea și profeții, spune Mântuitorul. Am venit să le împlinesc”).

Dacă, însă, ar fi să vorbim de vinovați în sens juridic, chestiunea este împinsă jurnalistic într-o zonă relativ confuză, căci sensul juridic al culpei este legat de două criterii: intenționalitatea (latura subiectivă, cum spun juriștii) și fapta (latura obiectivă) dimpreună cu legătura lor cauzatoare.

Însă nimeni nu poate dovedi că acolo ar fi existat o intenție criminală (deși asumptii de acest gen nu lipsesc, dar nu există dovezi).

Așa încât, pentru a evita tragedii de tipul acesta și de orice alt tip, s-ar cuveni să revenim la acel ciclu învățătoresc care îmbină sociatria (societatea vindecătoare) cu eclesiatria (biserica vindecătoare) ca fundamente pentru căutarea unor soluții temeinice, de rezidire fundamentală a modelelor de viață.

Tragedia acelor familii care și-au pierdut copiii la Colectiv este cumplită și n-are cum să nu fie o durere sufletească comună (numele aceluia restaurant e mai mult decât simbolic și este bine să ne amintim neapărat cuvintele Mântuitorului, referindu-se

la cei „optsprezece inși, peste care s-a surpat turnul în Siloam și i-a ucis.

Gândiți, oare, îi întreabă Iisus pe cei ce-L ascultau, că ei au fost mai păcătoși decât toți oamenii care locuiau în Ierusalim? Nu! zic vouă; dar de nu va veți pocăi, toți veți pieri la fel” (Luca, 13, 4-5).

- *Peste doi ani (în 2018) vom aniversa/comemora 100 de ani de la Marea Unire. Dumnevoastră cum credeți că ar fi bine și oportun să ne pregătim pentru această mare sărbătoare națională?*

- Prin „dezvelirea/inaugurarea” (citește: târnosirea) celui mai reprezentativ monument al unui neam creștin: Catedrala mântuirii sale.

Finalizarea acestui proiect care a frământat mintea și inima celor mai însemnate segmente ale elitelor neamului nostru, în frunte cu monarhia legitimă a acestui neam, cu gestul regelui Carol I, și terminând cu ofranda de jertfă a sfinților creștini ai închisorilor din imperiile păgâne.

În Cartea Levitic 25 și 26, Dumnezeu stabilește pentru poporul Său două rânduieli, care s-au transmis, prin frământătura practicilor constituționale, la toate popoarele cu fundament iudeo-creștin, și anume rânduiala jubileului și dreptul divin al autohtoniei. Autohtonია, deducem de acolo, e un drept și o poruncă divină.

Nimeni nu se poate înstăpâni cu drept de autohtonie (de proprietate identitară) asupra pământului moștenit de la Dumnezeu decât poporul pe care Dumnezeu l-a ales pentru aceasta (lucru adevărat de perenitatea neamurilor pe pământul moștenirii lor).

Autohtonია este, iată, rod al legământului divin, drept sacru al poporului și poruncă divină.

Aceste înțelesuri s-au transmis în constituțiile covenantale sub formula principiului care statuează caracterul sacru al țării și al raportului cu patria.

Țara este sfântă pentru poporul așezat acolo prin voia și adevărea lui Dumnezeu.

Această adevărire divină e îndoit atestată de seria de martiri și eroi ai neamului, adică de cei ce și-au jertfit viața pentru țară spre a confirma astfel temeinicia legământului divin al autohtoniei.

De aici și legătura intimă dintre dreptul autohtoniei și instituția Jubileului. Jubileul este anul în care →

Dr. STELIAN GOMBOȘ

poporul îl sărbătorește pe Dumnezeu în țara pe care Dumnezeu i-a dat-o lui moștenire.

Sărbătoarea Jubileului e, așadar, implicit amintirea de martirii și eroii unui neam, ca despre cei ce-au întărit mărturia divină cu mărturia sângelui propriu, adică tocmai cu prețul jertfei de sine pentru țară. Aceștia se rânduesc între sfinții lui Dumnezeu, cu nume și fără de nume.

Nimic nu poate fi mai lămuritor și mai deplin pentru sărbătoarea jubileului decât comunitatea poporului adunat în biserica lui Dumnezeu.

Unitatea dintre dreptul de sorginte divină al autohtoniei și instituția Jubileului îmbracă, iată, forma catedralei în care poporul rememorează intervenția mântuitoare și mărturisitoare a lui Dumnezeu.

O asemenea catedrală întrunește cele trei atribute: loc de adunare a poporului ca să-l mărturisească pe Dumnezeu Salvator, cadru al amintirii permanente de Dumnezeu și cadru al slăvirii Sale la ceasul jubileului de către poporul așezat de către Dumnezeu pe pământurile moștenirii sacre, pe care Constituția le denumește țară și patrie. Țara și patria sunt porunci divine pentru generațiile succesive ale unui popor.

Catedrala Mântuirii Neamului, așadar, este împlinire de învățături biblice integrale, adică deopotrivă ale Vechiului și ale Noului Testament, ca unică împlinire a sintezei dintre autohtonie și instituția jubileului, ambele fiind rod al lecției divine.

Serenitatea poporului care-L mărturisește pe Dumnezeu și se hrănește sufletește din pacea, iubirea și credințioșia Sa îmbracă forma catedralei, adică a unității desăvârșite a poporului cu Dumnezeu.

În afara acesteia autohtonie devine incertă și jubileul se preschimbă în simplă și devastatoare idolatrie.

A-ți mărturisi eroii și martirii în afara mărturisirii de Dumnezeu e van și fără de rodnicie sufletească. Înfașurarea Catedralei mântuirii neamului la ceasul jubileului e însăși fotografia sufletească a poporului înzestrat de Dumnezeu cu darul autohtoniei.

- În altă ordine de idei, știu că ați scris, la un moment dat, între multe altele, un veritabil studiu antropologic la adresa operei filosofice a Domnului Mihail Diaconescu. Ce anume v-a determinat să publicați acest material?

- Literatura lui Mihail Diaconescu a fost pentru mine un prilej de verificare a ideilor mele de antropologie și sociologie creștină.

Literatura sa oferă un tablou al unui neam cu dimensiune creștină și nici un istoric al literaturii acestui neam n-ar trebui s-o ignore dacă este onest cu titulatura cărții sale de istorie a literaturii naționale.

- *Stimate Domnule Bădescu, cum analizați/abordați și apreciați dumneavoastră toată această campanie fulminantă, din ultima vreme, concentrată și concertată sau purtată împotriva Bisericii, în special împotriva Bisericii Ortodoxe Române, și, îndeosebi, împotriva finanțării acesteia cu bani publici/fonduri de la Bugetul de Stat și, mai ales, împotriva construirii Catedralei Mântuirii Neamului (a se vedea, în acest sens, (și) recentul videoclip - manifest al trupei Taxi, cum explicați tot acest fenomen?*

- Cei ce se fac piatră de poticnire în fața terminării catedralei până la ceasul jubileului sunt cei ce nu se pot bucura, ba chiar se tem de bucuria poporului mărturisitor de Dumnezeu pe pământul dat lui spre moștenire prin dreptul autohtoniei. Ei vor un Jubileu fad, fără de vlagă, fiindcă este fără de Dumnezeu, ei vor un popor ațipit, cu memorie adormită și fără de glas, ca să nu se ridice spre ceruri la ceasul jubileului său cuvintele de slăvire ale Psalmului 150: „Lăudați-L pe Domnul întru Sfinții Lui, lăudați-L întru tăria puterii Lui; Lăudați-L pe El în glas de trâmbiță; lăudați-L pe El în psaltire și în alăută. Lăudați-L pe El

Viorel Coțoiu, „Germinație”

în timpane și în horă; lăudați-L pe El în strune și organe. Lăudați-L pe El în chimvale bine răsunătoare; lăudați-L pe El în chimvale de strigare; toată suflarea să laude pe Domnul” (Ps 150: 1-5).

Argumentul economic e penibil, dacă ținem seama că panseluțele din sectorul I al Bucureștilor au costat în ultimii 3 ani 40 de milioane de euro, aproape de costul Catedralei.

L-am întrebat pe unul dintre foștii primari ai acestui sector, un excepțional sociolog și creștin, Dr. Gherasim Vasile, dacă informația aceasta este veridică și mi-a confirmat. S-a revoltat cineva contra panseluțelor?

Probabil că sunt necesare, nu-mi dau seama și nu judec, dar totuși fac comparația ca să pot înțelege cât de veridică este argumentația acestor vajnici apărători ai banului public.

În ultimul Raport al Curții de conturi aflăm că în ultimii patru ani s-au cheltuit numai pentru spațiile verzi ale Capitalei 600 000 000 euro, adică prețul a zece catedrale.

Este evident că nu grija pentru banul public îi mână pe cei ce-ar voi să stopeze ridicarea Catedralei, ci cu totul altceva, un alt impuls: neliniștea aceluiași demon mutat care schimonosea făptura nevinovată a tânărului din cunoscuta pericopă evanghelică.

Dar să judecăm lucrurile și de pe un alt versant: statul turc este dispus să finanțeze din banul public o moschee pe un teritoriu străin, de proporții grandioase.

Și atunci, cum ar putea statul român, zidit pe impozitele și taxele majorității creștine a acestui popor să refuze un proiect care vine cu valul său de lumină din adâncul veacului spre tărâmul cel izbăvitor pentru toată făptura acestui popor.

Să admită guvernele României o ordine sud-est europeană în care triumfă o politică de stat ca aceea de la Ankara și aici pe malurile Dâmboviței să-și facă panou de identitate din videoclipul manifest al trupei „Taxi”?

Oare domnii aceștia care se revendică dintr-o grupare alcătuită după norme și criterii „estetice” nu simt urâciunea mediocrității?

Adică să merite comunitatea cetățenilor noștri musulmani o biserică (foarte bine că o vor și o vor avea prin banul public al Turciei), iar comunitatea românilor să se poticnească de mediocritatea sentimentală a zeflemelei noastre bacanice?

Restituirii

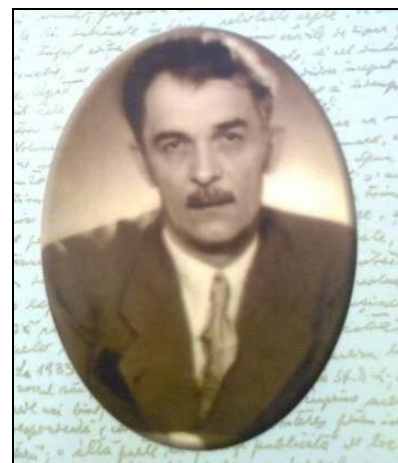
I. E. TOROŢIU ŞI EMINESCU

Personalitatea lui Eminescu a exercitat asupra multor cercetători o înrâurire statornică. Prin eforturile perseverente ale istoricilor literari în direcția popularizării imediate a operei și a unor perioade din viața poetului nostru național, s-au strâns încă de la începutul secolului al XX-lea puzderie de tomuri, studii și documente, broșuri, materiale ce dovedeau cât de vie și de complexă era de-a lungul anilor prezența lui în cultura românească. Numai că multe dintre aceste piese erau dispartate sau, din nefericire, erau valorificate artificial și cu tendințe de exagerare sau de vulgarizări inutile, după cum, în același mod păgubitor, se mai întâmpla ca multe referiri biografice să fie confuze și discutabile. De-abia mai târziu, meritul imens de a fi distrus tot ce era fabulos și convențional în biografia poetului i-a revenit lui G. Călinescu, în 1932, odată cu apariția *Vieții lui M. Eminescu*, operă de talent și de artist prin maniera cu totul originală prin care criticul literar a reușit să interpreteze aceste documente, articole și însemnări, amintiri și colecții de reviste, pentru a le conferi forța unor părți ale unei expresii umane superioare.

În acest context, meritul uriaș pentru ideea de a da o cu totul altă orientare descoperirii și înregistrării într-o veritabilă sinteză a unor documente, după criteriile științifice, cu tot aparatul de note, explicații și introduceri, i-a revenit totuși lui **I. E. Torouțiu**, care, deși îndeobște nu a fost recunoscut ca o personalitate de prim rang în istoria literară, interesează însă istoriografia literară națională prin tenacitatea și devotamentul cu care a conservat prin editare un asemenea imens material documentar, acoperind prin aceasta momente de strălucită afirmare a literaturii române. Născut într-o familie de țărani, la 17 iunie 1888, în localitatea Solca, județul Suceava, I. E. Torouțiu se dovedește un cercetător cu mari perspective încă din perioada studiilor universitare de la Facultatea de Litere din Cernăuți, după absolvirea cărora, la recomandarea lui Sextil Pușcariu, funcționează pentru puțin timp ca asistent de seminar al profesorului Mathias Friedwagner la Frankfurt pe

Main, în Germania. Reîntors în țară la puțin timp după război, în paralel cu o activitate de jurnalist, traducător și istoric literar, I. E. Torouțiu deschide în 1923 la Cernăuți o mică tipografie, unde, cu entuziasm și generozitate, prin „jertfele unei pasiuni dezinteresate”, cu rafinament și răbdare de autentic colecționar, va publica peste un deceniu un impresionant volum de scrisori și alte piese de arhivă din perioada *Junimii* și *Semănătorului*.

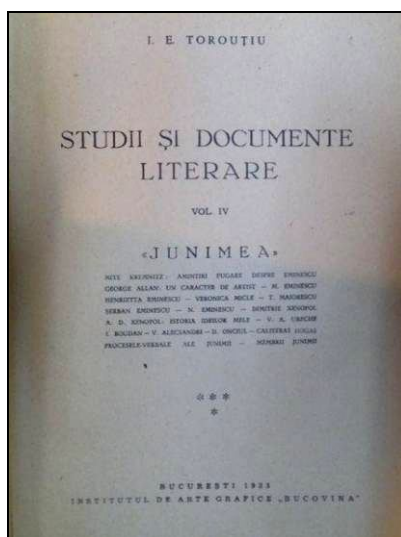
Sinteză de cercetare istorico-literară și muncă de editare, cele 13 volume din seria *Studii și documente literare* (I-XIII), publicate de I. E. Torouțiu între 1931-1946, reprezintă un adevărat tezaur al culturii române, o vie istorie a culturii românești în sens larg, în care documentului tipărit i se poate extrage spiritul unei epoci, felul de a simți și a gândi al unei lumi. Continuând și trecând el însuși pe la școala unor zeiloși arhiviști, dar profitând și de experiența pe care i-a dat-o elaborarea unor lucrări de curiozitate culturală și de erudiție, I. E. Torouțiu unește în acest domeniu al istoriei literare documentarea epuizantă și studiul migălos al cărturarilor cu rafinamentul celui impresionat de individualitatea și frumusețea unică a unei scrisori ce ne aduce și pentru o clipă în tovărășia geniului eminescian. Mai presus de toate, surprinde aici exigența cu care I. E. Torouțiu zăbovește asupra unor lacune ale istoriografiei românești moderne, privitoare cel puțin la epoca junimistă. Prin martie 1947, la aproape 60 de ani, I. E. Torouțiu mărturisea într-o epistolă către G. T. Kirileanu că achiziționase „un pachet de scrisori ale lui V. Conta”, multe necunoscute,

pe care le va preda Academiei Române, după ce, bineînțeles, „le face loc în *Studii și documente literare*.” Își va mai aminti, cu același entuziasm, și de un sac de scrisori primite de T. Maiorescu, „lucruri de interes copleșitor”, pe lângă alte manuscrise inedite, piese de teatru, amintiri, 4 masive manuscrise, care „se credeau pierdute.” Se pomenește, în acest sens, de volumele 14-25, continuare la cele publicate, din care cel puțin patru ar „cuprinde materialul inedit maiorescian,” în celelalte urmând a fi incluse, în general, documente privitoare la „Junimea.” În iulie 1952, cu un an înainte de dispariția sa din viață, I. E. Torouțiu lucra tot la *Studii și documente*, cu care ajunsese la finalizarea celui de al XIX-lea volum, extinzându-și în acest fel vastul proiect la 24 de volume, cel de-al XXV-lea urmând să confere „un tablou sintetic al tuturor documentelor și un indice general”, precum și un capitol final de „addenda et corrigenda”, „eu știind singur, spunea Torouțiu, că mult am lucrat, mult am greșit, și alții vor fi știind, de bună seamă, și mai mult pe unde am greșit.”

Explicabilă prin însemnătatea pe care Societatea culturală „Junimea” o deține în literatura română, efortul lui I. E. Torouțiu se îndreaptă cu precădere spre dovezile de o mare bogăție referitoare la această semnificativă mișcare literară, astfel că primele 3 volume cuprind scrisori primite de Iacob Negruzzi, începând cu 1863 până la moartea acestuia la o vârstă de patriarh, survenită în ianuarie 1932, cel de-al treilea volum având în structură și elemente provenite din arhivele lui Ioan Slavici, A. D. Xenopol, Artur Gorovei și altele. Publicat în 1933, la Institutul de Arte →

MARIN IANCU

Grafice „Bucovina”, volumul al IV-lea din *Studii și documente* (capitolul „Juni-mea”) deschide alte posibile căi de investigație și de apropiere de viața lui Mihai Eminescu, capabile să lumineze astfel atâtea probleme și întrebări care se ridicau în legătură cu biografia geniului românesc, ajungându-se ca, în acest mod, să se confirme ideea că opera eminesciană a fost un „teren de întâlnire” pentru mulți cercetători, fie editori de texte, cunoscute sau inedite, fie autori de sinteze critice sau de creatori de „viață romanțată”. Amintim doar că E. Lovinescu, propunându-și să romanțeze iubirea poetului pentru Mite Kremnitz, va prelua un document prea puțin răspândit, tipărit însă de Torouțiu, în forma sa originală în colecția de *Documente* din 1933, volumul al IV-lea, la doar un an după ce fusese dat publicității în revista „Convorbiri literare”, cu o scurtă precizare aparținându-i lui Al. Tzigara-Samurcaș și cu introducerea lui Paul Zarifopol. Este vorba de memoriul redactat de Mite Kremnitz la București în octombrie 1893 și rămas inedit: *Amintiri fugare despre M. Eminescu*. Publicat de E. Lovinescu în 1934, romanul *Mite* este dovada unei invenții românești capabile să pună în mișcare câteva tipuri contemporane poetului, cu o viziune exactă și cu multă verosimilitate, plecând de la o dată de certă istorie literară. Rămâne, de asemenea, la fel de interesantă și scrisoarea lui T. Maiorescu către Eminescu, aflat în coalescență încă din februarie 1884 la Sanatoriul Oberdöbling, de lângă Viena, cu toate semnalele iscate de publicarea volumului de *Poesii* de la Socecu, doritor să limpezască în public imaginea celui mai înzestrat poet al nostru, numit „cea mai înaltă încorporare a inteligenței române.” Grija criticului pentru sănătatea lui Eminescu o intuim și în *Scrisoarea* către sora sa, Emilia Humpel, datată Iași, 6 decembrie 1883, publicată de Torouțiu în volumul al V-lea din *Studii și documente literare*. Alte referințe de acest gen sunt, de asemenea, la fel de vizibile și în scrisorile Henrietei Eminovici către Cornelia Emilian, publicate în volumul al IV-lea. Din același volum descoperim și scrisoarea în versuri trimisă în 1881 de Gheorghe Eminovici către cel pe care îl nesocotise dintotdeauna pentru „mania” de a fi poet, o dovadă, prin excelență, simbolică, un

demers cu totul neobișnuit, totuși de o delicatețe rămasă neexplicată la acest om de o atât de reputată asprime. Să mai notăm scrisoarea de la 3 iulie 1889 a Aglaei către Maiorescu, legat de locul de naștere al poetului. Volumele de documente editate de I. E. Torouțiu sunt încă în multe privințe consultate pentru alte asemenea interesante mărturii referitoare la momentele biografice ale poetului M. Eminescu.

Detalii privind mai cu seamă ce anume a citit Eminescu, precum observațiile critice ale lui Maiorescu se pot descoperi și din procesele verbale ale „Junimii”, reproduse tot în volumul al IV-lea al *Studiilor*.

Cât de puțin receptat era Eminescu, chiar prin poeme ca *Epigonii*, programatice și limpezi cel puțin în litera lor, se vede și din reacția auditorilor unei conferințe a lui Slavici, completată de lecturi din scriitori contemporani, publicate de Torouțiu în volumul al II-lea al colecției sale. Merită invocate în acest context scrisorile lui Slavici către Iacob Negruzzi și scrisoarea prin care Eminescu se oferea să-i trimită aceluiași Iacob Negruzzi poemul *Mureșanu*, plin de subtilități și semnificativă, în egală măsură, pentru modul poetului de a nu-și face iluzii.

Tot aici ar fi de semnalat scrisoarea lui Maiorescu, în calitatea sa de ministru, către Ștefan Vârgolici, din 7 octombrie 1875, un veritabil rechizitoriu la adresa presupusei „lenevii” a unor junimiști.

În perspectiva celor arătate, colecția de *Studii și documente literare* alcătuită de I. E. Torouțiu se constituie într-o apariție de semnificație fundamentală. Așa cum N. Iorga se dovedise magistral în adunarea și coordonarea izvoarelor pentru *Istoria Românilor*, volumele tipărite de Torouțiu se definesc cu aceeași pregnanță prin metoda de lucru în editarea documentelor și prin extraordinara viziune a ideilor desprinse din comentarea acestora. Scormonirea minuțioasă a fondurilor care ascundeau o serie nesfârșită de informații își merită răspalta convenită, multe din scrisorile particulare publicate de I. E. Torouțiu surprinzând prin aventurile unui destin uman, prin nobilele aventuri spirituale ale uneia dintre cele mai înzestrate și profunde trăiri intelectuale românești aparținând secolului al XIX-lea.

EMINESCU

E ÎMPĂRȚITĂ OMENIREA

(1876)

E împărțită omenirea
În cei ce vor și cei ce știu.
În cei dentâi trăiește firea,
Ceialți o cumpănesc și-o scriu.
Când unii țese haina vremii,
Ceialți a vremii coji adun:
Viața unii dau problemei,
Ceialți gândirei o supun.

Dar pace este între dânșii:
Ce unii fac iau alți-aminte.
Căci până azi domnește-ntr-înșii
A cărții tale graiuri sfinte.
N-a intrat viermele-ndoielii,
Copil e ochiul lor când vede,
Căința văd urmând greșelii,
Căci omul tot în tine crede.

Al răului geniu arate-mi
Un om din viță pământească,
Ce-ar fi-ncercat ale lui patemi
Naintea ta să-ndreptățească;
Căci buni și răi trăiesc în tine,
Cuvântul tău e calea lor
De-a lor abateri li-i rușine,
Căci tu ești ținta tuturor.

Virtutea nu mai e un merit,
Căci merit nu-i când nu e luptă.
Asupra ta ei nu se-ntărât
Cu viața-n joc, cu mintea ruptă;
Mânând cu anii colbul școlii,
Ei cred fără-a fi înțeles,
Din cărți străvechi roase de molii
Își împlu mintea cu eres.

Ei nu pătrund a ta mărire
Minune-i pentru dânșii tot.
Necercând nimic în fire,
Nimic nu știu, nimic nu pot;
Căci nu-i supusă lămuririi
Gândirea-n capul înțelept
La toate farmecele firii
Se bat cu mâinile pe piept.

Urmând a cărților străveche
Statornic, nemișcat învăt,
E surdă azi a lor ureche
Privindu-ți firea cu dispreț;
Legată-n lanț e a lor minte
Și rodul minții e sălbatec,
Se plac în mistice cuvinte
Și-esplică totul enigmatic.

(Wikisource)

Sanskritikon

Mihai Sadoveanu cu lumina vine de la răsărit tocmai când India se eliberează de englezi România e ocupată de ruși, Mihai Eminescu este interzis mutilat ceea ce s-a reproduș în anii 90 pe canale de aceeași teapă ceea ce se caută prin Tagore la fel o tăiere o prefațare imbecilizantă de nevoie altfel cu o pedanterie indologică sută la sută rusească

*

Studentii Amitei Bhowe l-au gustat de mult în original profesoara Tagore a putut să evite chiar gustul morții incinerându-se în București lângă mormântul lui Eminescu împrăștiindu-se în cosmosul lui Orfeu și al lui Tagore deopotrivă doctrinele milenului trei nu vor putea evita ceea ce se impusese filosofului N. Bagdasar în 1938 contrastul dintre civilizația europeană acum pe același trend americană materialistă și cultura indian-orientală a sufletului a interiorului dacă încorporarea gândirii lui Tagore în cultura română în anii 20 și 30 a putut fi destructurată chiar prin Tagore însuși sovietizat al treilea al patrula Tagore vor fi iar și iar Tagore cel dintâi cel adevărat chiar dacă India s-ar decide de Tagore ca mama de fiu el încă ar înflora pe români cobind tragic cu prețul că India ar face cunoștința lui Eminescu alungat din țara lui deconstruit în cheie românească și pe demitizările formalizante o vishva bhārati ar putea fi fondată pe numele lui Tagore și Eminescu poetul Indiei și poetul României ar da un exemplu de advaita.

*

Discutam Tagore doar îl contextualizăm românește cel mai greu e cu Eliade dar lumea i-a împăcat și pe Caragiale canalia cu Eminescu mai greu cu Macedonski n-o fi cazul Eliade era tânăr Tagore bătrân cu 46 ani mai mult un Iorga a i-l aminti și idiosincrazia pac la războiu' în 26 Iorga acolo văzuți împreună ipoteștean post-Eminescu n-avea cum lipsi studentul Eliade așa i-o fi venit și ideea până-n Italia.

*

În decembrie International conference on Indian culture 28-30 May 2000 simpozion Tagore în anul Emi-

nescu summer course un lucru rău n-are cum fi precum îl gândesc dr. George Anca has delivered two lectures Tagore in Romanian perspective Vidya Bhavan 22 November '99 Tagore and Eminescu 23 November

*

Conferința e aranjată pentru marți la 1,30, avionul e la 5 direct de acolo în aeroport Mircea Eliade and Romanian Indological studies am citit *Rugăciunea unui dac* de Eminescu în amintirea Amitei cum a fost ea de părere că Gramatica sanscrită a fost lucrată tradusă transcrisă în tinerețe plus teoria cu terapia fizic-mentală prin desen de litere-cuvinte devanagari.

*

Se recunoaște mereu că mai toate marile personalități îndeosebi Mihai Eminescu Constantin Brâncuși Mircea Eliade Lucian Blaga au fost inspirați influențați legați de India cercetarea inspirației indiene în cultura și literatura română se face și prin știință demonstrativă dar și prin intuiții uneori de nesuștinut până la a vedea în limba română o formă a limbii sanscrite.

*

Cum s-ar defini un indianist român de sorginte eliadescă eminesciană brâncușiană etc. am folosit termenii de indo-eminescologie indo-brâncușologie atunci când Eliade trăia acum în Calcutta realizez covârșitoarea latență a indo-eliadologiei un domeniu de data asta nu atât indo-românesc cât universal-indian românesc pe rădăcini pe cât de interiorizate și pierdute pe atât de revelate în sensibilitățile și inteligențele indianistice noi comparatismul etimologismul indo-europenismul antropologismul estetismul medicinismul etc. sunt printre cuvintele-cheie care ar putea

caracteriza studiile formale în indologia românească tendințele hermeneutice introduse de Eliade și aplicate de Sergiu Al-George au alternat cu preocupări analitice pe subiecte specifice de la nonviolență-Miorița sau Eminescu-Veda la intense studii asupra lui Shankaracharya ori Vedanta ale generației tinere traducerile mai ales din sanscrită câștigă teren paralel cu cele după intermediar sau repovestirile cererea de literatură indiană de orice fel fiind mai mare decât pot oferi specialiștii amatorismul comercial inflaționează piața cu o impresie de opulență greu de dezamorsat fondul românesc al Bibliotecii Naționale din Calcutta nu este catalogat sau consultabil câteva mii de volume reprezentative pentru cultura română fac loc și contribuțiilor indologice în vârf cu vol. XIV al Operelor lui Eminescu în care este publicată Gramatica sanscrită de Franz Bopp în traducerea acestuia exemplificările foarte numeroase sunt în devanagari în caligrafia lui Eminescu în amurgul creației sau după Amita Bhowe editoarea Gramaticii în prima tinerețe berlineză.

*

Cosmologia eminesciană între Vede și Edde

Cosmologia eminesciană în relație cu Vedele, în special *Rig Veda*, și Eddele, în cheie *Voluspo*, ne-a însuflețit, mulți ani, în India (vide *Apokalipsa indiană*, 9 volume; *Indoeminescology*; *The Buddha – letters from the buddhahood to Eminescu* etc) până recent în fața mormântului lui Ibsen (*Ibsenienii*, 6 volume).

De la vedicul Hiranyagarbha (preluat, ca titlu, și de Barozzi) la *Cosmologia Generalis* a lui Christian Wolff (1783) și *Lucașfărul* lui Eminescu (1883), prin (ne)devenirea bhava-vibhava sau nonuniversomorfism și ființe noncosmomorfice, printre modelele cosmologice adoptive (Ioana Em. Petrescu) rezonanța arhetipală ne-a acordat rigvedic primordial cu *Scrisoarea I*, oarecum aparte de marea întunecată egipteană, haosul-ou chinezesc, Tiamat tăiată în cer și pământ (Medeea și-a tăiat-tomi fratele doar în bucăți).

GEORGE ANCA

EMINESCU ȘI TRANSILVANIA

Dialog cu Ilie Șandru

(VII)

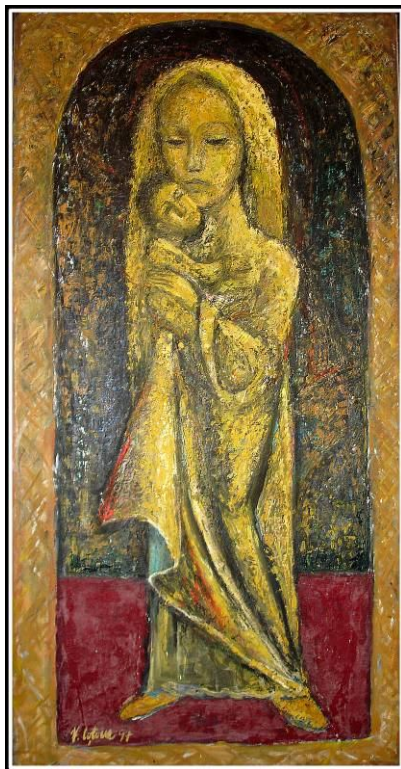
- Interesul publicistului Eminescu era clar orientat spre Transilvania. Aceasta reiese din atitudinile sale față de publicațiile conjuncturale de atunci, cum reiese dintr-un articol publicat în *Timpul* la 14 august 1882: „Unitatea ideală ce exista între români se nimicește zi cu zi. De câte ori Românul era în opoziție se ocupa cu oarecare stăruință de starea conaționalilor noștri din Ardeal și din Țara Ungurească. De când însă roșii veniră la putere Românul părea a se feri de-a mai rosti chiar numele Transilvaniei”. Și mai departe: „Desprețuind biserica noastră națională și înjosind-o, atei și francmasoni cum sunt toți, ei ne-au lipsit de arma cea mai puternică în lupta națională; desprețuind limba prin împeștriri și prin frazeologie străină, au lovit un al doilea element de unitate; desprețuind datinele drepte și vechi și introducând la noi moravurile statelor în decadență, ei au modificat toată viața noastră publică și privată în așa grad încât românul ajunge a se simți străin în țara sa proprie”. Cum vedea Eminescu conștiința națională și viitorul României?

I.Ș. – Da, într-adevăr, sunt multe motive care ne determină să apreciem „slăbiciunea” lui Eminescu pentru Transilvania. Motivele sunt cunoscute, le-am dezvoltat în răspunsurile pe care le-am dat la unele dintre întrebările anterioare. În același timp însă, trebuie să arăt că el a fost preocupat permanent de soarta tuturor românilor din toate provinciile istorice, care erau rupte de trupul țării și se aflau sub stăpâniri străine. Nu numai pentru Transilvania erau deci vremuri de restriște, ci și pentru Basarabia și pentru Bucovina.

În articolul la care faceți referire, cel din ziarul *Timpul*, numărul din 14 august 1882, Eminescu face și puțină politică partizană, acuzând adversarii politici dintotdeauna ai conservatorilor, „roșii”, respectiv liberalii, pentru un anumit dezinteres pe care-l manifestă față de soarta românilor transilvăneni în perioada în care ei se află la putere. Nu vreau să pun în discuție aceste dispute dintre putere și opoziție, poveste veche și, din păcate, de

multe ori, deloc productivă pentru soarta celor mulți. Se cunoaște însă rolul pe care totuși l-au avut liberalii în istoria noastră, între care nu pot trece cu vederea actul istoric al realizării unității naționale și statale a românilor, prin făurirea României Mari.

Revenind însă la esența întrebării: conștiința națională, Eminescu consideră că la românii transilvăneni conștiința națională nu poate fi pusă la îndoială, dovadă fiind tocmai lupta lor de veacuri pentru a-și apăra drepturile și ființa lor națională. Iar cei care încearcă prin toate mijloacele să țină națiunea română în stare de supunere permanentă sunt tocmai politicienii unguri, „cei care se luptau pentru a scăpa din ghearele germanismului”, dar în același timp „căutau să înghită alte națiuni”. Era dorința magnaților unguri „a căror vanitate îi făcea să creadă cum că în această țară, ce e mai mult a noastră decât a lor, ei vor putea maghiariza până și pietrele”¹. Tocmai de aceea „poporul român, națiunea română trebuie restituită în toate drepturile publicopolitice în țara ce o locuiește și care prin urmare este a ei”².

Viorel Coțoiu, „Madona în arcadă”

¹ M.Eminescu – *Publicistica*, Ed. Cartea moldovenească, Chișinău, 1990, art. Eculibrul, p.8

² Românii și contituțiunile Transilvaniei, Pesta, 1871, p. 4

În asemenea situație, românilor transilvăneni nu le-a rămas altă alternativă decât să lupte din răsuputeri „pentru drepturile națiunii, a bisericii române, pentru autonomia și independența Transilvaniei, pentru limba și patria română”. Singura metodă prin care puteau continua politica de maghiarizare este aceea a forței, prin „puterea brută”, cum o numește Eminescu. Concluzia e una singură: „Să-i lăsăm dar de o parte pe acești oprimatori ai autonomiei Transilvaniei, cu scandaloasele lor stări excepționale, cu torturile lor ca în evul mediu, cu jurămintele sacrilege, oa-meni ce mistifică unde nu pot contesta și mint unde nu pot combate”³.

Mihai Eminescu era convins că istoria Transilvaniei este pagina cea mai glorioasă a istoriei naționale, fiind „istoria revoluțiunilor Transilvaniei, a revoluțiunilor poporului român, iobag și el, contra apăsătorilor maghiari”. Deci este normal ca „naționalismul transilvănean să fie mai intens decât în România, căci numai acest naționalism este salvarea lor.”

Studiul din 1876, intitulat „Idealul unității politice a românilor” cuprinde o caldă apărare a drepturilor românilor din Austro-Ungaria, acuzându-i direct pe politicienii unguri, care, „orbiți de gororița statului național” (Miron Cristea) lucrează intens împotriva naționalităților, lucrând astfel cu spor „pentru distrugerea propriului lor stat (...) Atunci cuvintele lui Szechenyi: Ungaria n-a fost, ea va fi abia, vor fi adevărate tocmai în sens invers: Ungaria a fost abia, și nu va mai fi”⁴!

Este uimitor cum multe dintre articolele – și nu sunt deloc puține! – privitoare la originea și istoria românilor, afirmațiile sale își păstrează actualitatea, pentru simplu fapt că nu au dispărut factorii care le-au generat atunci și le generează și în zilele noastre. Iată, de exemplu, aprecierea pe care o face la relațiile dintre români și unguri, aceștia din urmă fiind și atunci, ca și acum „cuprinși de o febrilă epidemie spirituală”: „Este dar vorba dacă ungurii sunt destul de creștinași (căci până-acum se părea că numai pielea li-i botezată), nu ca să ne iubească, ci să ne deie bună pace. Sarcina iubirei o luăm toată →

ELENA CONDREI

³ Ibidem, p. 12

⁴ Curierul de Iași, 1876, nr. 125-130

asupra noastră și fie ei încredințați că am fi tot atât de zeloși apărători ai existenței lor ca și ai neamului nostru”⁵.

Toate acestea se întâmplau în vremea când încă Mihai Eminescu era în viață, pătruns și el, ca și alți români, de sentimentul acesta sfânt al iubirii față de țară și de neam. Atunci se putea crede că sentimentul acesta adânc al conștiinței naționale era un factor ce a contribuit la mersul înainte pentru a se realiza acel progres de care Românai avea nevoie. Și dacă trebuie să acceptăm faptul că nu oricare suflet românesc era pătruns de dragostea adâncă față de Patrie, pentru marea majoritate România era patria lor iubită. Iar „măsura patriotismului nostru va fi dată de faptele pe care vom avea ocaziunea de a le împlini în viitor”⁶. O astfel de ocaziune a fost tocmai Marele Război pentru Întregirea Neamului. În faptele de eroism fără seamăn petrecute atunci s-a dat cu adevărat „măsura patriotismului” românesc, când, după cum nota Octavian C. Tăslăuanu, „sunt cele mai cumplute zile din istoria modernă a neamului nostru. Trebuie să murim sau să învingem”! Nu sunt deloc convins că astfel de cuvinte s-ar mai rosti astăzi, născute, desigur, din acea „măsură a patriotismului”. Dar să trăim cu speranța că nu va fi nevoie de ele.

- *Moartea lui Mihai Eminescu se pare că a fost legată tocmai de lupta sa activă pentru unirea Românilor. Care este adevărul despre dispariția sa fizică?*

I.Ș. – E o întrebare prea directă, de parcă eu aș fi deținătorul adevărului asupra unui caz ce nu a putut fi lămurit pe deplin nici acum după 126 de ani de la dispariția fizică a lui Mihai Eminescu. Presupuneri și păreri sunt multe, începând cu surmenajul intelectual din ultimii ani, continuând cu alienarea mintală, cu sifilisul, cu otrăvirea cu mercur, cu conspirații și asasinat etc. etc. Nu pot îmbrățișa pe deplin niciuna din toate acestea. Cu toate că începe să-și facă loc, în ultima vreme, această teorie a asasinatului politic, pus la cale de adversarii celor ce militau pentru proiectul conspirativ al Daciei Moderne – România Mare. Dintre ei fă-

cea parte și Eminescu. Așadar, dușmanii acelora erau și ai lui. Numai că există și aici un semn de întrebare. Frizerul regelui, Dumitru Cosmănescu, care îl „servea” și pe Eminescu, susține că acesta ar fi murit în brațele sale, timp ce era internat la Sanatoriul doctoului Șuțu, în urma loviturii pe care a primit-o în cap cu o cărămidă, din partea altui bolnav, fiindcă el cânta „Deșteată-te, române”. Poate cineva dovedi că cel care l-a lovit cu cărămida „pe la spate, un furios care a fost director sau profesor de liceu la Criova”, făcea parte dintre arversarii proiectului secret la care m-am referit?

E greu de spus. Însă mai degrabă i-aș da dreptate tânărului Elie Cristea, care, în încheierea primei părți a tezei sale de doctorat, în care vorbește despre viața poetului, scrie: „Tineretea poetului Schiller se aseamănă cu cea a lui Eminescu”, fiindcă și sufletul poetului german „era măcinat de un fel de ipohondrie filozofică ce-i amenința chiar și forța gândirii”. Schiller a avut noroc s-o întâlnească pe Charlotta Lengefeld, care a știut să-i redea echilibrul sufletesc. „O femeie iubitoare poate că l-ar fi ferit și pe Eminescu de viața dezordonată pe care a dus-o în zilele lui întunecate(...) Eminescu nu a găsit însă o astfel de ființă”.

- *După cum scrie G. Călinescu, „Astfel se stinse în al optulea lustru de viață cel mai mare poet pe care l-a ivit și-l va ivi vreodată, poate, pământul românesc. Ape vor seca în albie, și peste locul îngropării sale va răsări pădure sau cetate, și câte o stea se va veșteji pe cer în depărtări, până când acest pământ să-și strângă*

Viorel Coțoiu, „Drumul Crucii”

Viorel Coțoiu, „Coborârea de pe Cruce”

toate sevele și să le ridice în țeava subțire a altui crin de tăria parfumurilor sale”. Aștetăm un alt Eminescu în condițiile actuale ale erei virtuale sau el este irepetabil ca model de spiritualitate românească?

I.Ș. – Concluzia cu care George Călinescu își încheie volumul *Viața lui Mihai Eminescu*, acum după ce s-au adunat 165 de ani de la nașterea poetului și 126 de ani de la trecerea sa în nemurire, s-a adevărit. Câți ani vor mai trece până când acest pământ își va strânge toate sevele și să le ridice în țeava subțire a altui crin de tăria parfumurilor sale, nu va ști nimeni niciodată. Aceasta nu înseamnă că de la Eminescu încoace poezia română nu a mai avut alți mari poeți, ci doar dintre cei „mici de zile, mari de patimi”. Au fost, sunt și vor mai fi din aceștia destui. Nimeni nu poate însă nega contribuția unor mari poeți, începând chiar cu sfârșitul secolului al XIX-lea și pe tot parcursul secolului XX, la ridicarea poeziei românești la nivelul celei europene. Voi aminti doar câteva nume: Coșbuc, Macedonski, Bacovia, Arghezi, Nichita Stănescu, Lucian Blaga, Grigore Vieru etc. Sunt doar numele celor mai mari, dintre cei mulți, tot mari și ei. Toți aceștia, repet, sunt mari poeți ai literaturii române! Nimeni nu le contestă și, sunt convins, nu le va contesta vreodată valoarea. Însă deasupra lor se află acel „crin cu tăria parfumurilor sale”- **Eminescu!** El a fost, este și va rămâne „sfântul preacurat al gherului românesc”!

⁵ “Idealul unității politice a românilor”, în *Publicistica*, Ed. Cartea moldovenească, Chișinău, 1990

⁶ Dumitru Murărașu – op. cit. pag. 27

⁷ Ilie Șandru – *Patriarhul Miron Cristea*, Ed. Grai Românesc, Miercurea Ciuc, 1998, pag. 75

Mihai Eminescu

Un traseu inițiativ

Cernăuți-Blaj - 150

De ce continuă să trezească interes un traseu de tinerețe al lui Eminescu, nu doar, cu predilecție, acum, la un rotund aniversar, 150 de ani de la primul drum important din viața poetului? Aș vrea să cred că acest drum poate fi echivalent cu un drum inițiativ, cel mai semnificativ drum din acei ani, pentru că poetul nu mai era îngrădit de angajamente, cum fusese în 1864, între 1 iulie și 21 septembrie, la 14 ani, când însoțise trupa de teatru a lui Fani Tardini Vlădicescu, ajungând prima oară la Brașov, unde, în sala de festivități a gimnaziului „Andrei Șaguna” (pe atunci „Școlile centrale române”) sunt prezentate mai multe piese de teatru, între care și „Răzvan și Vidra” a lui B.P. Hasdeu, în care tânărul Eminovici joacă rolul „Ciobanului”.

Iată, pe scurt, traseul existențial până la anul 1866, pe care îl avem în vedere, pe segmentul Cernăuți – Blaj, excurs necesar pentru a putea revela în ce context biografic se petrece acest eveniment crucial pentru tânărul poet.

Copilăria și-a petrecut-o la Botoșani și Ipotești, primele două clase primare sunt urmate probabil la o școală particulară, ca apoi, între 1858 – 1860, să urmeze, cu intermitențe, cursurile școlii primare National Hauptschule (Școala primară ortodoxă orientală) la Cernăuți. Frecvențează aici și clasa a IV-a în anul școlar 1859/1860. Între 1860 și 1861, a fost înscris la Obergymnasium din Cernăuți. Clasa a doua o repetă, iar în aprilie 1863, părăsește cursurile școlii din Cernăuți.

După turneul cu trupa de teatru, la 5 octombrie 1864, Eminovici a intrat ca practicant la Tribunalul din Botoșani, apoi, peste puțin timp, a fost copist la comitetul permanent județean. La 5 martie 1865, demisionază din acest post. În aceeași primăvară, pleacă la Cernăuți, iar în toamnă îl găsim în gazdă la Aron Pumnul, de a cărui bibliotecă se îngrijea, Aron Pumnul fiind profesor la catedra de română de la Obergymnasium.

Cursurile școlare și le urmează în

Casa lui Aron Pumnul din Cernăuți, așa cum arăta în 1910

aceia perioadă scurtă ca privatist.

Din nefericire, protectorul său, profesorul de limba română Aron Pumnul, se stinge din viață în 12/24 ianuarie 1866. Elevii săi tipăresc cu această ocazie o broșură, *Lăcrămiarele învățăcelor gimnaziști* (Lăcrimioare... la mormântul prea-iubitului lor profesoriu), în care apare și poezia *La mormântul lui Aron Pumnul*, semnată M. Eminoviciu, privatist.

Nu mult după aceea, la 25 februarie/9 martie (stil nou), are loc și debutul lui în revista *Familia*, de la Pesta, a lui Iosif Vulcan, cu poezia *De-aș avea*.

Iosif Vulcan îi pecetluiește identitatea literară, schimbându-i numele în *Eminescu*, nume acceptat nu doar de tânărul poet, ci mai apoi de alți membri ai familiei sale.

În același an, îi mai apar în *Familia* alte cinci poezii: în nr. 14 din 15/27 mai, apare cea de-a doua poezie semnată Mihai Eminescu, *O călărire în zori*, apoi *Din străinătate* (nr. 21 din 17/29 iulie 1866), *La Bucovina* (nr. 25 din 14/26 august 1866), *Sperața* (nr. 29 din 11/23 septembrie 1866) și *Misterele nopții* (nr. 34 din 16/28 octombrie 1866).

„Eminescu hoinar”

Decizia de a vedea Blajul, la puțin luni de la moartea lui Aron Pumnul, poate fi înțeleasă și ca urmare a mărturisirilor lui Aron Pumnul despre Blaj, de care acesta era legat, ca fruntaș al mișcării pașoptiste, organizator al Adunării Naționale de pe Câmpia Blajului din 1848, nevoit apoi să se refugieze la Cer-

năuți, din cauza autorităților. Însuflețirea lui Aron Pumnul nu se poate să nu-l fi contaminat pe tânărul Eminovici la acea vreme, să nu-i insufle idealuri sociale și naționale.

Drumul lui Mihai Eminescu de la Cernăuți la Blaj din vara lui 1866, înainte de a-și fi încheiat situația școlară, are mai ales necunoscute, probabil de aceea și interesul multor cercetători de a descâlci itele.

Referindu-ne la anul 1866, Gala Galaction îi dedică un capitol „Eminescu hoinar – 1863-1869” – în lucrarea sa, *Eminescu*, București, 1914, 109 p. (ed. a II-a: *Viața lui Eminescu*, București, 1924, 94 p., *Mihai Eminescu*, în colecția *Eminesciana*, Iași, 1967). Gala Galaction pune sub semnul pribegiei câțiva ani din adolescența poetului, ajungând la concluzia că „Anul 1867 este cel mai obscur din cei șase din viața de pibeag a lui Eminescu”.

Dar și 1866 are destule necunoscute, zone despre care nu se știe cu precizie detalii, dând loc ipotezelor, mai mult sau mai puțin fanteziste..

Și cel mai temeinic și temerar cercetător al vieții poetului, George Călinescu, care și-a materializat căutările sale în volumul *Viața lui Mihai Eminescu*, operă monumentală, cum o califică Garabet Ibrăileanu, apărut în numeroase ediții, din 1932 încoace, face trimiteri la anul 1866, oferind date decisive pentru reconstituirea unor episoade biografice. Dar nici reputatul istoric literar n-a putut veni cu date certe. Despre 1866, și în *Istoria literaturii române de la origini până în prezent* (1941), George Călinescu ne spune destul de vag că: „În vară, Eminescu părăsi Cernăuții. O luă pe jos, cu un băț în mână și unul de-a umăr, spre Ardeal, coborând **probabil** (s.n.) pe valea Dornei, se lăsă pe apa Mureșului până la Tg. Mureșului” (p.444).

În *Viața lui Mihai Eminescu*, Călinescu îl descrie pe drumeț așa cum și l-a imaginat el: „Eminescu își luă ca orice drumeț de țară un băț, petrecu după el un straiț, și când căldura verii începu să dogoară, o porni la drum îndelungat, fără de nimic altceva decât mândria de a fi poet, care îi umfla mai tare pieptul, și un carnețel spre a-și însemna impresii și cuvinte”.

Mândria de poet pe care o invocă George Călinescu poate fi →

NICOLAE BĂCIUȚ

interpretată drept *conștiința* de poet, condiție pe care și-a asumat-o fără echivoc tânărul de 16 ani!

Ecouri ale acestei plecări se regăsesc și în romanul lui Eminescu, *Geniu pustiu*: „Într-o zi frumoasă de vară, îmi făcui legătura, o pusei în vârful bățului și o luai la picior pe drumul cel mare împărătesc. Holdele miroseau și se coceau de arșița soarelui... eu îmi puseseam pălăria în vârful capului, astfel încât fruntea rămânea liberă și goală și fluieram alene un cântec monoton, și numai lucii și mari picături de sudoare îmi curgeau de pe frunte de-a lungul obrazului”.

Dorul de Blaj – teze și ipoteze

De unde ardoarea adolescentului Eminescu de a vedea Blajul? Să fi fost dorința de a identifica obârșia numelui de Eminescu, cum crede Dumitru Vatamaniuc? (*Manuscriptum* nr. 1 /1976). Mi se pare neverosimil, pentru că la acea dată poetul abia se obișnuise cu numele de Eminescu, iar numele acesta nu-l putea duce și spre posibilele sale obârșii transilvane, chiar dacă unele surse invocă existența numelui Eminescu în zona Blajului.

Zoe Dumitrescu-Buşulenga are propriul ei punct de vedere, diferit de celelalte: „Și Eminescu a plecat pe jos ca un pelerin pasionat, de la Cernăuți la Blaj, mânat parcă de o pioasă datorie refăcând în sens invers drumul cărturarilor ardeleni refugiați din locurile lor de baștină tocmai în nordul Moldovei de teama autorităților habsburgice după eşuarea revoluției de la '48. Calea i-a fost atât de dragă, încât aproape nu i-a simțit greutatea, altminteri foarte mari.

Un cercetător târgumureșean, Valeriu Nițu, consideră că „Eminescu, adolescentul, parcurge întâiul itinerar transilvan ispitit nu de o extravagantă aventură romantică, ci convins că trebuie să simtă, palpabil, locurile unde se dezlănțuise revoluția și pentru că intuiția lui de artist precoce căuta scenele, momentele, zbulciul istoriei poporului.” (în *Steaua roșie*, cotidian mureșean, 1966).

G.Bogdan-Duică, în volumul *Eminescu. Studii și articole*, colecția „Eminesciana 24”, ed. Junimea, Iași 1981, apreciază că „Eminescu a trecut în Ardeal, fiindcă avea iubire pentru Transilvania /.../În societatea lui Aron Pumnul a găsit el ecoul iubirii

pentru ardeleni. V. Bumbac și Buliga i-au inspirat ideea de a merge la Blaj” (p.44). Idee pe care o întărește cu o altă afirmație: „Toate peregrinările sale pe pământ românesc sunt numai prilejuri de îmbogățire sufletească.” (p.87).

E o supoziție care restrânge emoțional motivațiile. În 1866, nu era la prima sa descindere în Transilvania, după cum se știe.

„Hoinarul” Eminescu nu și-a refuzat plecări în largul zării, având aceste porniri încă din copilărie: „Fiind băiet, păduri cutreieram”.

Sigur că nu rămăsese insensibil la tot ceea ce însemna Transilvania, cu istoria și oamenii ei, care i-au fost scoși în cale. Decisiv în luarea unei astfel de decizii nu putea fi decât Aron Pumnul. Pentru că, spune Perpessiciu, Aron Pumnul „a comunicat elevilor săi, odată cu știința limbii și literaturii române și propriul său patriotism”.

Drumul spre Blaj - certitudini și incertitudini

Drumul spre Blaj, de la Cernăuți, din 1866, începe, probabil, după mijlocul lui mai. O dată exactă a plecării nu a fost identificată și nici cât a durat acest drum. Se știe doar când a ajuns la Târgu-Mureș (1 iunie) și când a ajuns la Blaj (3 iunie). De aceea ni se pare hazardantă afirmația lui Horea Teculescu, că poetul, „vreo 3 săptămâni, a colindat prin regiunea Murașului...”

Bustul lui Eminescu din Câmpulung Moldovenesc

Placa de pe bustul de la Câmpulung Moldovenesc

Traseul pe care și l-a ales poetul de la Cernăuți la Blaj este nedetectat nici acum cu certitudine. Ce e sigur, e traseul prin Târgu-Mureș-Oșorhei, Diciosânmartin (Târnăveni), Blaj.

Posibilele variante de drum, „pe drumul împărătesc”: „Mihai Eminescu pornește direct spre Blaj prin **Vatra Dornei, Bistrița, Reghin, Târgu-Mureș, Târnăveni, Mediaș, Blaj** (s.n. N.B.), fără a mai trece pe la Ipotești, unde, în acea perioadă era o mare epidemie de holeră”, susține Nicolae Iosub, în articolul *Pe urmele lui Mihai Eminescu (XXIII): Mihai Eminescu la Blaj*, publicat în revista *Luceafărul* din 15 februarie 2011. Dar Mediașul, în opinia mea, nu are ce căuta pe acest traseu, presupunând un ocol inutil.

Aceeași sursă mai spune că: „Drumul cel mare împărătesc, drum strategic construit de austrieci în perioada 1786-1808, pe ruta: Snyatin, Cernăuți, Storojineț, Vicov, Marginea, Solca, Gura Humorului, Câmpulung, Vatra Dornei, (187 km! - s.m., N.B.) era un drum militar construit de populația satelor pe care le traversa și era principala cale de comunicație din Bucovina. **Pe acest drum va călători și Mihai Eminescu în anul 1866”.**

Din aceeași sursă mai aflăm că „Drumul său (al lui Eminescu – n.n.) a fost destul de greu, mergând când pe jos, când luat în căruțele unor negustori, mâncând și dormind pe unde putea: „Zi de vară pân-în seară am tot mers, spune Eminescu, fără să stau de fel. Soarele era la apus, aerul începea a se răcori, holdele păreau că dorm din freacățul lor lung, de-a lungul drumului de țară oamenii se torceau de la lucrul câmpului, cu →

coasele de-a spinare, fetele cu oale și donițe în amândouă mâinile, boii trăgeau încet în jug și carul scârțâia... Ascuns în maluri, dormea Murășul, pe el trosnea de căruțe podul de luntri, pe care-l trecui și eu. De departe se vedeau munții mei natali, uriași bătrâni cu frunțile de peatră, spărgând nourii și luminând țepeni, suri și slabi, asupra lor.”

Întrebarea e dacă această perspectivă a „munților natali”, cu Mureșul în apropiere, e din Reghin sau nu? Astfel s-ar confirma varianta aceasta de traseu, care ar urma din Vatra Dornei prin Bistrița, până la Reghin. De la Vatra Dornei până la Toplița sunt 155 de km pe rutele de acum. Traseul exclude însă trecerea prin Bicaz, care însemna un ocol inutil. De la Toplița la Reghin sunt 70 km, iar de aici până la Târgu-Mureș, 30 km.

Până la Vatra Dornei traseul pare a fi cert, dar de acolo putea să o ia prin pasul Tihuța spre Bistrița-Reghin, ori pe o variantă mai scurtă, care l-a adus pe Valea Mureșului. Nici măcar George Călinescu, în monumentală sa lucrare „Viața lui Eminescu”, nu ne oferă date concrete: „Ceea ce e aproape sigur e că **la un moment dat Eminescu s-a lăsat pe Mureș la vale și a luat-o după cursul său** (s.n. N.B.) până la Târgu-Mureșului”. Care a fost acel „la un moment dat”? Nici pasajele din *Geniu pustiu* nu ne pot lămuri pe deplin, în ciuda detaliilor care ar putea duce la localizări geografice.

Dan Toma Dulciu, în articolul *Eminescu Peregrinul: Itinerarium humanae vitae*, din revista *Vacanțe și Călătorii*, Nr. 155-157 - Iunie - August 2013, menționează: „Un alt studiu (v. N. Triboiu, *Drumurile și popasurile tânărului Eminescu în Transilvania*, Editura "Dragoș-Vodă", Cluj-Napoca, 1998, p. 87) acreditează un scenariu documentar privind traseul lui Eminescu spre Blaj: "Probabil că pasiunea pentru opera și personalitatea lui Șincai îl va fi făcut pe pelerinul de numai 16 ani să schimbe itinerariul său spre Blaj, din vara anului 1866, fiindcă el se deplasează de la Gherla spre Țaga (s.n. N.B.), satul unde a locuit Șincai în perioada 1797-1803, ca profesor al copiilor familiei Daniel Vass. **Țaga se află pe drumul care leagă orașul Gherla de pe Valea Someșului, de Reghin, de pe Valea Mureșului** (s.n.

N.B.). Având Țaga ca prim obiectiv al călătoriei sale spre Blaj, ne putem explica lungul ocol pe care l-a făcut până la Deda – Reghin – Târgu-Mureș.”

Aici geografia joacă feste cercetătorului, pentru că, dacă ar fi urmat traseul prin Țaga, devine aiuristic un traseu prin Deda!

Și încă o versiune, a unei autorități în materie, **reputabilul eminescolog Dimitrie Vatamaniuc**: „Întreprinde în aprilie-octombrie prima călătorie în Transilvania, pe urmele străbunilor săi. Îl însoțește pe Ioan Neamțu din Feldru, elev la Școala reală greco-ortodoxă din Cernăuți. **Intră în Transilvania prin pasul Tihuța, coboară pe Valea Someșului și ajunge la Dej, de unde îi scrie lui Iosif Vulcan că se află în drum spre Blaj** (s.n. N.B.). La sfârșitul lui mai ajunge la Târgu-Mureș, îi cunoaște pe Ioan Cotta și Teodor Cojocaru, studenți la teologie, și călătoresc împreună până la Blaj (...) **Avem în această privință numai mărturii orale, nu și documente**” (s.n. N.B.), (Dimitrie Vatamaniuc, în „Viața lui Mihai Eminescu”. www.mihaieminescu.ro/bio3_4.htm).

Sigur, dacă ar exista scrisoarea lui Eminescu către Iosif Vulcan, expediată din Dej, lucrurile s-ar mai lămuri, altfel...

Eminescu, la Deda?

Relatările despre Eminescu, după ce a ajuns la notorietate și popularitate, au generat și numeroase falsuri, fantezii, ori ipotetice situații.

Scenariile nu mai au însă nimic în comun cu rigoarea științifică, cât

Bustul lui Eminescu din Reghin

Casa din Deda pe care unii au botezat-o „Casa memorială Mihai Eminescu”, deși ea nu exista în 1866

cu ardoarea de a-i ști biografia poetului legată de un loc sau altul.

„Ca mai întotdeauna, spune Dan Toma Dulciu (în articolul *Eminescu Peregrinul: Itinerarium humanae vitae*, din revista *Vacanțe și Călătorii*, Nr. 155-157 - Iunie - August 2013) **posteritatea transformă un itinerar banal într-unul mitic, locurile atinse de pașii pelerinului încep să fieenerate, iar memoria apocrifă hiperbolizantă, are tendința de a include și alte locuri pe drumul parcurs de erou, spre gloria postumă** (s.n. N.B.).

Între ipotezele legate de traseul lui Eminescu de la Cernăuți la Blaj includ varianta traseului pe Valea Mureșului, deci prin Toplița – Deda...

Astfel, la Deda, localnicii relatează următoarea **legendă** (s.n. N.B.): "În 1866, de Sânziene, în drumul lui de la Cernăuți spre Blaj, Eminescu s-a grăbit să îi întâlnească pe doi colegi ai săi din Deda, Teodor Ceonța și Andrei Ghidiu, pentru a merge împreună mai departe. Cei doi plecaseră deja, așa că Eminescu s-a oprit la casa lui Teodor Ceonța, o gospodărie plină de copii. A dormit în fân, a stat de vorbă cu părinții. A urcat pe lângă școală pe Dealul Popii, a admirat peisajul care l-a inspirat, pare-se, când a scris *Sara pe deal*".

Peste ani, Iosif Ceonța spunea povești halucinante despre Eminescu, arătându-le curioșilor și patul în care a dormit Eminescu în casa lui! Dar, să admitem că Eminescu a trecut prin Deda și că a fost găzduit, o noapte, în casa lui Teodor Ceonța. Casa în care a dormit Mihai Eminescu nu putea fi însă cea invocată - întrucât aceasta nu exista la acea dată, fiind construită mai târziu.

Să admitem, prin absurd, și ipoteza că, totuși, Eminescu a dormit în acea casă. Aceasta nu-i putea aduce nicidecum statutul de „casă memorială”, cum s-au grăbit unii îndată →

după 1990 să decreteze! De altfel, primăria Deda însăși ne-a confirmat că această casă nu a avut niciodată statutul de... „Casă memorială”

Ea a fost o simplă casă de locuit, a lui Iosif Ceotea, casă pe care însă, Uniunea Scriitorilor a pus o „Placă memorială” în 1990.

Totul a plecat de la istoricul Vasile Netea, originar din Deda, care scria în revista *Luceafărul*, nr. 13/1964, că: "Un izvor nou asupra acestui itinerar am descoperit noi într-o scrisoare de familie din anul 1950, a unui bătrân învățător, de la Târgu-Mureș, Grigore Ceotea, care-și informează nepoții din comuna Deda, pe baza unei amintiri orale, moștenită de la unchiul său, profesorul Teodor Ceotea, despre popasul făcut de Eminescu la Deda, în primăvara (s.n.) anului 1866".

Între timp, „casa memorială” a fost demolată, și un grup de frustrați au început să reclame în gura mare „tragedia”. Și, firește, tăierea capetelor vinovate.

Nici Reghinul nu este un punct cert al traseului, fiindcă drumul spre Târgu-Mureș ar fi putut fi scurtat, ocolindu-se orașul.

Repere sigure sunt însă Târgu-Mureșul și Târnăveniul.

Pe „drumul împărătesc”, prin Câmpulung, Vatra Dornei și de aici la Toplița, Reghin, Târgu-Mureș, distanța ar fi de 442 km, pe rutele de acum, iar de la Târgu-Mureș la Blaj, mai sunt 75 de km, deci un total de 517 km, pe drumurile „oficiale”. Dar cine poate ști pe ce scurtături a luat-o poetul?! Prin Pasul Tihuța, Bistrița, Reghin, Târgu-Mureș, Târnăveni, Blaj, ar fi fost circa 440 km, deci traseul cel mai scurt.

Eminescu, la Târgu-Mureș

Despre popasurile la Târgu-Mureș (unde a ajuns la 1 iunie) și Târnăveni (2 sau 3 iunie), există dovezi certe. Iar două plăci memoriale de marmoră marchează acest traseu, pe imobilul în care în 1866 era hanul „La calul alb”, unde i-a întâlnit pe seminariștii Ioan Cotta din Bicaz și Teodor Cojocarul din Corbu, și cu care și-a continuat drumul, cu căruța la Blaj) și pe imobilul din Târnăveni, unde a poposit cu cei doi seminariști amintiți, în 2/3 iunie 1866.

La Târgu-Mureș, Eminescu a fost adăpostit de protopopul Partenie

Trombitaș, dar a dormit în clopotnița bisericii, după cum însuși poetul spune în „Geniu pustiu”: „M-am covrigat în clopotnița cu dinții clănțănind și muiat până la piele; părul meu cel lung îmi cădea peste ochi, mânuțele mele slabe și reci le băgam în mâne-cile ude. Așa am stat toată noaptea”.

E greu să-l judeci pe părintele Trombitaș, dar e greu de înțeles cum de unui drumeț, creștinește, nu i s-a oferit un adăpost mai bun, să-și uște și hainele, probabil că-l prinsese ploaia pe drum, și să-i dea ceva cald de mâncare... Dar nu judecăm circumstanțe despre care nu avem informații, deși târgu-mureșenii nu pot fi foarte mândri de felul în care a fost primit tânărul drumeț, indiferent ce se știa despre el la acea dată.

Întâlnirea cu cei doi seminariști de la Blaj îi va simplifica drumul în continuare, pentru că vor merge împreună cu căruța la Blaj. „Pe când stăteam la masă, intră în odaia noastră un tânăr negricios și se recomandă *Eminescu*. Ocupând loc la masa noastră, îndată începe a-și povesti necazurile, suferințele și lipsa de mijloace ce a avut a îndura în desperata lui călătorie, condus de dorul fierbinte de a putea vedea Blajul, după cum zicea, **de unde a răsărit soarele românismului**. Ne-a povestit toată călătoria sa, de la Cernăuți până în Moroș-Oșorhei: m-am uitat că pe unde și-a făcut călătoria până acolo, dar prin Bicaz el n-a fost”, își amintește Ioan Cotta despre întâlnirea cu Eminescu la hanul „La calul alb”.

Aici, a fost pusă în 1936 o placă memorială, pe care scrie: „Așezatu-s-a această placă comemorativă pe acest edificiu, fost odinioară hanul „La Calul alb”, astăzi, 13 septembrie 1936, întru amintirea popasului făcut aici în vara anului 1866, acum 70 de ani, de către marele nostru poet Mihai Eminescu, în trecerea prin Târgu-Mureș. Vizionar de 16 ani atunci, a devenit mai târziu cea mai înaltă expresie a poeziei românești și a aspirațiilor de unitate națională a neamului românesc. Admirație și recunoștință nemuritorului poet”.

(Am propus, cândva, ca acest imobil să fie achiziționat de administrația locală și amenajat ca spațiu muzeal dedicate lui Eminescu, dar propunerea mea au înțeles-o prost unii, iar alții au ignorat-o complet, deși în județul Mureș nu există nicio casă memorială!)

Biserica de lemn din Târgu-Mureș

Clopotnița în care a dormit Eminescu

Hanul de altădată „La calul alb”

Placa memorială de pe fostul Han „La calul alb”, Târgu-Mureș

Deci, dacă nu a fost prin Bicaz, și nici nu avea de ce să ocolească prin Bicaz, e pusă sub semnul întrebării/îndoielii și ruta prin Vatra Dornei-Toplița-Reghin și de aici la Târgu-Mureș.

Dacă Eminescu a dormit în clopotnița bisericii de lemn în noaptea de 1 iunie, ne punem întrebarea ce a făcut în intervalul de timp până în 3 iunie, când ajunge la Târnăveni. E posibil să fii plecat din Târgu-Mureș în 2 iunie, să fi călătorit și peste noapte, deși distanța de 38 de kilometri putea fi parcursă în mai puțin de o zi. Nu există niciun fel de date în acest sens. →

Nu e lipsită de sens nici întrebarea: cine o fi fost cel care a mânat caii și dacă s-a întors apoi cu căruța acasă, la Bicaz/Corbu, de unde erau cei doi seminariști aduși de la Blaj?

La Târnăveni, cei trei au poposit la un han, "Hanul lui Mănasă". Și spune George Călinescu, în *Viața lui Mihai Eminescu*: "La Dicio-Sînmartin, stând împreună cu seminariștii la masă, le-a declarat, în sfârșit, fără afectare: "Domnilor, eu sunt poet și vreau să-mi adun material", spre marea mirare a acestora, care, cu ochii, căutau să împace purtarea drumețului, cu hainele sale..."

Cu siguranță însă, afirmația rostită în fața celor doi "Domnilor, eu sunt poet și vreau să-mi adun material" îl situează pe Eminescu într-un alt orizont de așteptare.

Nu cred că aceștia (seminariștii) fuseseră foarte conștienți de personalitatea puternică a tânărului ale cărui vestimente erau contrastante cu înălțimea idealurilor sale. Ca dovadă e faptul că nici nu au mai rămas în legătură după ajungerea la Blaj.

Prin afirmația de la Târnăveni se clarifică însă scopul călătoriei sale, interesul pentru a aduna material, pentru a se documenta. Îl interesează locurile, istoria, oamenii, obiceiurile, tradițiile, folclorul în ansamblul său. Ce o fi fost reținut în însemnările sale e greu de intuit. Dar, cu siguranță, că cele peste 14.000 de pagini de manuscris, adunate în 46 de volume, vor fi reținând idei, imagini, ecouri ale acestui traseu.

La 16 ani, Eminescu avea conștiință literară și conștiință națională. Prima fotografie din 1869, trei ani mai târziu, realizată la Praga și devenită emblematică, e proba unei maturități precoce. La fel cum ultima fotografie, cea din 1887, îl arată, doar la cei 37 de ani ai poetului, ca la o ipotetică bătrânețe.

La Blaj

De la Târnăveni, unde ajunge în 2/3 iunie, în aceeași căruță cu cei doi seminariști blăjeni, la Blaj, cei 41 de kilometri puteau fi parcurși în aceeași zi, de 3 iunie. Probabil că au călătorit peste noapte și au ajuns până în vremea prânzului la destinație. Blajul primește salutul tânărului poet ca pe o binecuvântare, ca pe o pecete. De pe hula Blajului, de la umbra unui tei, panorama fusese impresionantă,

La "Teiul lui Eminescu" de pe hula Blajului – scriitori mureșeni, pe urmele Eminescului, 2 iunie 2016.

(Ni se spune, în 1866 erau mai mulți tei, iar dintre aceia, a fost ales cel care, emblematic, a intrat în conștiința publică drept "Teiul lui Eminescu".)

Centrul de altădată al Blajului, cel pe care l-a cunoscut și Eminescu.

Blaj, casa în care Ștefan Cacoveanu l-a găzduit pe Mihai Eminescu

Există și ipoteza că Eminescu ar fi venit la Blaj și pentru a-și da examenele restante din anul III, abandonate la Cernăuți. A stat patru luni aici, găzduit fiind de Ștefan Cacoveanu aproape două luni de zile, pe Calea Oțelului, la văduva Laura lui Goszi, unde mai locuiau și Georgiu Bucșă, Teodor Toleş și Ion Paul, viitor profesor universitar de estetică.

Ștefan Cacoveanu, cel care l-a găzduit la Blaj în iunie și iulie, spunea că: „Nu bea, nu fuma, nu juca cărți, era ca o fată mare. Când se încingea însă câte o discuție, și aceasta nu era rar, lua parte cu plăcere; dar adesea era de altă părere, pe care și-o apăra vorbind cu o siguranță, parcă ar

fi citit din carte. Se vedea că ieșise din biblioteca Pumnului, unde studia în bună voie, după placul inimii, fără a fi conturbat de cineva. Când voia cineva să-i impună păreri contrare dânsului, jumătate cu durere, jumătate cu tristețe repeta mereu: «lasă-mă frate, lasă-mă în pace!»”.

Prezența lui Eminescu la Blaj e relatată într-un amestec de adevăr și legendă. Relatăriile că ar fi fost primit cu entuziasm („e aici Eminescu! e aici Eminescu!”), vezi *luceafarul.net*) mi se par cel puțin exagerate, pentru că Eminescu avea publicate doar poemul dedicat lui Aron Pumnul, *La mormântul lui Aron Pumnul*, poezia *De-aș avea*, în revista *Familia*. În aceeași revistă nr. 14, 15/27 mai 1866, i-a mai apărut poezia *O călărire în zori*. E greu de crezut că cele trei poeme ar fi putut să-i aducă atâta notorietate, într-un timp atât de scurt, având în vedere și circulația revistelor la 1866. Iar cât a stat la Blaj, i-au mai apărut doar trei poeme în *Familia*. Eminescu nu putea fi decât tot așa ca într-o caracterizare a aceluiași Ștefan Cacoveanu: modest și discret. (Ștefan Cacoveanu, *Eminescu la București în anul 1869/69, Luceafărul IV*, 1905).

Despre șederea la Blaj mai aflăm că: „Pe 15 iulie, Ștefan Cacoveanu plecă din Blaj și a vrut să-l ia și pe Eminescu la el acasă, în satul Cacova. Cum Eminescu nu a vrut să-l însoțească la țară, rămâne la Blaj și este găzduit într-o odăiță a seminarului teologic, împreună cu Iacob Onea, Ion Gorun și G. Dragoș, credențier la masa profesorilor. Acesta îi oferea și lui Eminescu să mănânce ce rămânea de la masa teologilor. Obişnuia să meargă la piață și să ia diferite fructe cu care își astâmpăra foamea: „își umplea căciula cu poame și apoi mâncând sta de o parte râzând de ștrengăriile studenților de prin piață, fără a lua însă parte la ele vreodată”.

Oricum, dincolo de condițiile destul de precare, s-a purtat cu fervoarea statutului declarat la Târnăveni. A cules folclor, a cercetat limba populară din zonă, a participat la manifestări ale școlii blăjene, ba, mai mult, în august, a participat, la Alba Iulia, la cea de-a șasea adunare a ASTREI (Asociația Transilvană pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român), unde a participat la dezbateri culturale, apoi a făcut un popas la hanul „La Istrătoaică”. →

De la Blaj pleacă în octombrie la Sibiu, unde fu prezentat lui N. Den-suşianu, iar de aici la Bucureşti.

Blajul nu a fost pe măsura aş-teptărilor sale, nici nu i-a adus vreun spor şcolar, existând şi versiunea ratării unui examen la limba greacă.

A avut şi câţiva apropiaţi, între care Filimon Ilea şi Gregoriu Dra-goşiu. Lui Filimon Ilea, îi va şi dedica poezia Amicului F[ilimon] I[ilea], scrisă la scurt timp după ce a părăsit Blajul.

Totodată, el şi l-a apropiat pe Nicolae Mihiu, un sacagiu care, spun izvoarele vremii, era o sursă inepui-zabilă de poveşti, basme şi snoave, care erau pe placul lui Eminescu.

Din 1866 până în 1869, poetul pribegeste pe traseul Cernăuţi-Blaj-Sibiu-Giurgiu-Bucureşti.

În 1868, revine în Transilvania, ca suflor în trupa lui Mihail Pascaly, aflată în turneu.

Apoi, la 19 ani, (1869) pleacă să studieze la Viena, urmează în 1872 Berlinul, de unde se întoarce la Iaşi, în 1874, ocupând diferite funcţii, ca din 1877 să se stabilească la Bucu-reşti şi să lucreze până în 1883, ca redactor mai întâi, apoi ca redactor-şef, la „Timpul”.

În loc de concluzii

Dacă e să tragem linia, pentru „hoinarul” Mihai Eminescu, anul 1866 este unul al primelor manifes-tări ale elanurilor sale creatoare, ale entuziasmului său auctorial, an al debutului, al câştigării încrederii în scrisul său, al primei manifestări a nevoii sale de a cunoaşte lumea ro-mânească la ea acasă, în specificitatea transilvană.

Nevoia elucidării traseului vine din dorinţa de a umple un gol într-o perioadă decisivă pentru poet, una care deschide un drum pe care-l va urma, învingând neajunsuri, priva-ţiuni, dar mereu atent la ceea ce se întâmplă în jurul lui, nu doar ca poet, ci şi ca redutabil jurnalist.

E legitimă dorinţa de a cerceta traseele biografice ale poetului, pen-tru că, cu siguranţă, acestea i-au influenţat în mod decisiv atitudinea lui faţă de valorile româneşti, i-au format percepţii şi convingeri în pri-vinţa unor realităţi. Totodată, trecerile lui prin diverse locuri au lăsat urme, chiar şi în anii de adolescent, despre care s-au scris istorii, mai mult sau mai puţin imaginare.

Pe urmele lui Eminescu

„Traseu iniţiativ” pentru **Eminescu!** - Aşa îi caracteriza scriitorul Nicolae Băciuş, insolitul drum făcut de Mihai Eminescu, la 16 ani, când în primăvara anului 1866, “cu straiţa-n băţ”, a pornit de la Cernăuţi, pentru a veni la Blaj, “locul de unde a răsărit soarele românismu-lui”, cum spunea I. Heliade Rădules-cu. Reconstituirea aceluia drum, cel puţin pe segmentul Tg.Mureş- Blaj, la 150 de ani distanţă, a constituit pentru directorul Direcţiei pentru Cultură Mureş o datorie de onoare, în pofida faptului că instituţia amintită are buget zero pentru activităţi culturale. Dar asta este o altă poveste. Aşadar, plin de entuziasm, Nicolae Băciuş a capacitat instituţii (*nota bene* pentru promptitudinea cu care au răspuns Primăria Municipiului Tg.Mureş şi Poliţia Locală) şi oameni de cultură şi a cinstit acest “drum iniţiativ” printr-o serie de acţiuni de o frumuseţe aparte. Despre acţiunile din 1 iunie a.c., de la Tg.Mureş, s-a scris. Mai departe, pe urmele “haimanalei sănătoase”, cum îl complimenta George Călinescu pe Mihai Eminescu (pentru acea vârstă) s-a mers în 2 iunie a.c., când, cu un microbuz special, de la Tg.Mureş, s-a ajuns la Târnăveni, mai exact la statuia poetului din Parcul Primăriei. În faţa a câtorva zeci de persoane, iubitoare de Eminescu, printre care elevi, profesori, membrii activi ai ASTREI locale, a avut loc un moment Eminescu,...cu de toate. **Nico-lae Băciuş** a creionat jaloanele dru-mului junelui poet, de la Cernăuţi la Blaj, inclusiv cu controversalele şi incertitudinile sale, vorbind şi despre marele poet de mai târziu, recitând din Nichita Stănescu şi Grigore Vieru, expresivele lor poezii dedicate marelui EMIN. A transmis şi cele spuse de Nichita Stănescu, într-o dis-cuţie particulară avută cu acesta: “*Bă-trâne, viitorul poeziei româneşti este întoarcerea la Eminescu*”, pledând, tot cu versurile acestuia: “*Să ne îm-prietenim cu Eminescu, sărutându-i versul,/ iar nu slăvindul de neînţe-les...*” Nicolae Băciuş a fost şi cel care a moderat manifestarea de la Târ-năveni, cât şi, ulterior, cea de la Blaj.

Lazăr Lădăriu, scriitor şi pu-blicist de prestigiu, redactor-şef la “Cuvântul liber”, preşedintele jude-ţean al ASTREI a menţionat că tre-

Târgu-Mureş, 2 iunie 2016, la fostul han “La calul alb”

Evocare Eminescu – 150, în Biserica de lemn din Târgu-Mureş

La bustul lui Mihai Eminescu din Târnăveni – 2 iunie 2016

buie să ne mândrim că Eminescu a venit să sfinţească cu talpa sa aceste locuri şi că Bunul Dumnezeu l-a călăuzit să ajungă şi la Tg.Mureş şi la Târnăveni şi la Blaj. A citit apoi un eseu intitulat “Pururi tânăr înfăşurat în manta-mi”.

Dimitrie Poptămaş, fost director al Bibliotecii Judeţene Mureş, a vorbit despre volumul lui Timotei Ci-pariu, “Elemente de poetică şi versifi-caţie metrică”, purtând semnătura autograf a lui Eminescu (semnătură localizată a fi fost pusă la Blaj, în 1866), lucrare aflată în prezent în colecţiile Bibliotecii Judeţene Mureş.

Mircea Dorian Istrate, poet, preşedinte judeţean al “Ligii Scri-itorilor” a citit poezia “La Eminescu”.

Subsemnatul, la rândul meu, am avut momentul meu, în memoria *Sfântului preacurat al ghiersului ro-mânesc*, cum spunea Tudor Arghezi. M-am concentrat pe segmentul →

RĂZVAN DUCAN

trecerii poetului prin Târnăveni, cu foarte puținele clădiri, existente și în prezent, pe care le-ar fi putut vedea Eminescu, insistând pe popasul făcut la *hanul lui Mănase*, actuala Cramă din centrul municipiului, unde, după spusele lui George Călinescu, ar fi spus: *Domnilor, eu sunt poet și trebuie să-mi adun material*, fapt care reprezintă dobândirea încă de atunci, de la 16 ani a conștiinței de poet. Am recitat, de asemenea, poeziile proprii “Veriga lipsă” și “Miroase a tei orașelul meu de provincie”.

Poetesele din Târnăveni, **Vanda Ani** și **Viorica Feierdan** și **Aurel Hancu** au avut, prin vers, momentele lor de cinstire a marelui poet.

De altfel, toată manifestarea de la Târnăveni s-a desfășurat în spiritual versurilor: *Miroase a tei orașelul meu de provincie,/ Pe unde Eminescu a trecut cândva,/ Să ducă la Blaj o parte din sine,/ O parte din Blaj cu sine să ia.*

Apoi s-a plecat la Blaj, pe urmele “sinelui” nemuritorului poet.

În orașul școlilor de altădată, “adevărate fântâni ale darurilor” s-a respirat Eminescu, s-a respirat istorie, trecută și recentă. Un prim popas s-a făcut la “Teiul lui Eminescu” din hula Blajului, loc reamenajat cu inspirație, pentru ca apoi să se urce în imediata apropiere, la “Crucea lui Iancu”, reperi de identitate locală și națională, deopotrivă. Am rememorat fapte și spuse: *Te salut din inimă, “Romă mică”!* *Îți mulțumesc Dumnezeu că mai ajutat să o pot vedea!* (Mihai Eminescu, la vederea de pe hula a Blajului). Am făcut fotografii și ne-am bucurat de o panoramă de excepție a localității, ce trăiește prezentul (am văzut ulterior) într-o nouă combustie. Apoi, am coborât în municipiu și am mers în Piața Mare a Blajului, acolo unde tronează impunător Catedrala “Sfânta Treime”, a cărei piatră de temelie a fost pusă în 1738 de către Inochenție Micu-Clain. Am fost la statuia poetului, ridicată în amintirea celor 3-4 luni pe care poetul le-a petrecut la Blaj, probabil între iunie și septembrie 1866. Tot în... “Piața 1848”, am vizitat Palatul Culturii, noul edificiu de cultură blăjean, excelentă viziune arhitecturală de redefinire a ceea ce fusese odată un cinematograf, ca apoi să intrăm cu sfioșenie și respect în catedrala în care fusese și Eminescu, “Sfânta

Treime”, unde a avut loc o importantă ceremonie, prilejuită de împlinirea a 150 de ani de la înființarea Academiei Române, academie a cărei piatră de temelie a fost pusă (și) de Timotei Cipariu, eruditul lingvist, teolog, om de cultură polivalent, născut la Pânade, pe Târnavă Mică.

La Primăria din Blaj, grație amfitrioanei care a fost și este d-na Silvia Pop, harnică președintă a Despărțământului ASTREI “Timotei Cipariu” din Blaj, l-am evocat din nou pe EMIN, dând EMINULUI ce-i al EMINULUI. Din nou, Nicolae Băciuț a fost, alături de Lazăr Lădăriu, vioara întâi a intervențiilor pe temă, în sala Consiliului Local din Blaj. A spus Nicolae Băciuț: *Eu cred că dorul lui de a vedea Blajul a plecat de la Aron Pumnul...; Venirea lui Eminescu la Blaj i-a adus și veșnicit Blajului sintagma “mica Roma; Românișmul răsărea și răsare de la Blaj; Blajul a câștigat prin Eminescu mai mult decât au făcut (onorabil, de altfel) toți oamenii de cultură locali la un loc.* Cu multă simțire acesta a recitat poezia “Legământ” de Grigore Vieru, dedicată lui Eminescu: *Știu: cândva, la miez de noapte,/ Ori la răsărit de Soare,/ Stinge-mi-s-or ochii mie/ Tot deasupra cărții Sale./ Am s-ajung atuncea, poate,/ La mijlocul ei aproape./ Ci să nu închideți cartea/ Ca pe recile-mi pleoape./ S-o lăsați așa deschisă,/ Ca băiatul meu ori fata/ Să citească mai departe/ Ce n-a reușit nici tata./ Iar de n-au s-auză dâșii/ Al străvechii slove buciium,/ Așezați-mi-o ca pernă/ Cu toți codrii ei în zbcium.*

Evocare Eminescu, la Blaj

La bustul lui Eminescu de la Blaj – Nicolae Băciuț și Răzvan Ducan, 28 ianuarie 2016, după Concursul “Ocroțiți de Eminescu”

*

Acum la 150 de ani de la trecerea lui Eminescu prin Târgu-Mureș spre Blaj, recitind articolele gazetarului Eminescu, de un vizionarism năucitor, avem și mai acut sentimentul că Eminescu e contemporanul nostru.

NICOLAE BĂCIUȚ

Au fost prezenți în sală numeroase personalități blăjene, mureșene, dar și din alte județe, și altele decât cele amintite.

Am reținut câteva nume: Luminița Cornea din Sf. Gheorghe (Covasna), d-na Maria Cioica, președintă a ASTREI Alba-Iulia, Ana Hinescu, remarcabil om de cultură, fost director la Biblioteca Municipală din Blaj, Ioan Bența, președinte al Societății Cultural Patriotice “Avram Iancu” din Tg. Mureș, Ioan Șolea, dr. Ian Sava, dr. Mircea Frențiu, un adevărat meccena al acțiunilor culturale de substanță din Blaj, Gabriela Trif, Cristina Demeter, Cica Suci din Biia, Elena Spătărean, Victor Moga, Angela Țarc etc.

La Blaj, s-a poposit în fața fiecărei clădiri cu semnificație culturală și istorică, s-au citit plăcile ce le consemnează importanța, s-au rememorat fapte și întâmplări din cultura și istoria românilor, s-au făcut fotografii și într-un final, mai plini de Eminescu, dar niciodată de ajuns, s-a plecat spre casă.

“De avem sau nu dreptate, Eminescu să ne judece!”

„A noastră e izbânda!”

George Coșbuc e încă unul dintre clasicii *reconsiderați* ai literaturii române și declarați „depășiți” de către majoritatea producătorilor de literatură postdecembristă și, mai ales, *fesbukistă*. În esență, noul curent literar, *fesbukismul*, în care își bălăcesc fericiți neputințele creative tot mai numeroși agramați, amenință cu distrugerea tuturor opreliștilor care ar putea să le deranjeze evoluția spre ocuparea, dacă nu a primului loc, măcar a unui de pe podium... În consecință, și apropiindu-ne până spre Marin Preda, Augustin Buzura, Mihai Sin, Adrian Păunescu... și chiar mereu invocatul și adesea necititul Nichita Stănescu, precum și alți clasici mai... contemporani, de fapt, cam toată literatura din perioada '44 - '89 are, nu-i așa?, iz comunist, mulți scriitori fiind turnători-informatori la Securitate, proletcultiști învederați și *fani* ai ideologiei comunist-ceaușiste... În concluzie: o literatură-dezastru, o literatură care a coborât ștacheta valorii până la a se autoelimina din istoria literară! Mai bine fără! Trebuie schimbat totul, ne trebuie o altă nouă literatură, fără mentalități de tip comunist și, cu deosebire, fără cenzură, doar avem libertate și democrație, doar avem mărinimoasa rețea de socializare Facebook, nu-i așa? Așadar, pe *fesbuc*, fraților și colegilor de breaslă, până nu e prea târziu! Cu lirica, înainteeeee, marș! Uraaaa! „A noastră e izbânda!”, zise careva mai demult. Cine? A, Coșbuc, „*țărănistu*”? Ok, lasă.

Drept care, bine că venii '89-le de ne scăpă de eminescisme, coșbucisme, topîrcenisme, arghezisme, blagisme, blandianisme, sorescisme!... Preda, Breban, Sorescu, Sin, Bănuțescu...? Creară o literatură de referință, toată, cam toate scrierile postbelice au doar valoare bună pentru a putea fi motivate *reconsiderările*! Ok-ok,ăștia sunt mai dincoace, dar alde Macedonski, Topîrcianu, Iosif, Anghel, Pillat ș. a., pot fi ignorați fără probleme? Cum de nu! Cât despre Coșbuuuc... A, ăla cu *Noi vrem pământ, Nunta Zamfîrei, Iarna pe uliță*, zis „poetul țaranilor”? Să apară asta pe Fesbuc? Hai, mă! Vetust, ca și ceilalți! Ce naiba, în era *fesbukismului* timpuriu spre înfloritoare viață și

multilateral dezvoltat, ne întoarcem la *Prin vișini vântul în grădină*? Păi, nici nu mai prea avem pomi fructiferi, așa că... Un depășit, încă un intrus în poezia actuală – oho!

Însă, convine - nu convine unora, **GEORGE COȘBUC**, nu va fi niciodată un „depășit”, ci, dimpotrivă, el va rămâne în istoria literaturii române ca un poet de referință, ca unul dintre scriitorii români care a impus în creația sa poetică o tehnică fără precedent, în realitate, unică în literatura noastră clasică și contemporană, și de-o prospețime luminos-relaxantă. El este și va rămâne „poetul de suflet”, cel pe care îl regăsim cu plăcere și bucurie, în care ne regăsim pe noi și trăirile noastre, fără epatante figuri de stil, fără metaforizări inutile, fără a transforma sentimentele tinereții în psalmodieri erotice, dimpotrivă, totul existând într-o stare perfect naturală, într-o atmosferă în care, peste puterea și voința noastră, ne implicăm sufletește încă de la primele versuri. Apoi: e suficient să i se pronunțe numele, fie și *C. Boșcu*, un pseudonim-anagramă cu care a debutat și, automat, ne vin în minte, dacă nu versuri, sigur câteva titluri de poezii. Pentru că, după Eminescu, el rămâne cea mai importantă și mai puternică individualitate lirică din literatura română, în primul rând datorită priceperii și talentului cu care a exploatat, până la a-l epuiza, întregul *zăcământ* de ritualuri, tradiții, întâmplări, momente, situații și obiceiuri din viața satului din nordul Ardealului. S-a mai spus: cel puțin din acest punct de vedere, poetul năsăudean este un caz unic liric românească, atât clasică, oricât s-ar forța lucrurile spre... altfel, cât și, mai ales, contemporană, respectiv cea considerată, în general, ca fiind un fel maidan în perimetrul căruia limba română poate fi terfelită sau utilizată după chipul și asemănarea poetaștrilor de ocazie. Tot mai mulți și mai

agramați. De talent nici nu mai poate fi vorba...

Revenind: GEORGE COȘBUC s-a născut la 20 septembrie 1866, fiind al optulea la număr dintre cei 14 copii ai preotului greco-catolic Sebastian Coșbuc și ai Mariei, fiica preotului greco-catolic Avacum din Telciu, eveniment care a avut loc în satul Hordou, comitatul Bistrița-Năsăud, județul Bistrița-Năsăud, sat care peste ani, îi va purta numele și unde, viitorul poet își va petrece și copilăria. După aflarea și însușirea primelor noțiuni de știința învățaturii, „predate” de țăranul Ion Guriță, locuitor al unui sat vecin, copilul Coșbuc învață să citească, încă de la vârsta de cinci ani, sub îndrumarea diacului Tănăsucă Mocodean, însă cursurile școlii primare le începe la Salva, localitate unde tatăl său era preot, de unde se transferă, încă din primul an școlar la Telciu (1874-1876) unde se familiarizează destul de bine cu limba germană și unele literaturi clasice, terminând clasa a patra primară la... Năsăud, oraș în care se și înscrie în clasa întâi de gimnaziu (1876), urmând apoi cursurile liceului (1876-1884). Trebuie notat că la Năsăud ia ființă societatea literară „*Virtus romana rediviva*”(1870), în a cărei revistă *manuscrisă Musa someșană*, George Coșbuc își va publica primele creații poetice de valoare modestă: *Stâncile strig' amin, Învățăm, Pepelea din cenușă, Soarta lor, Tabloul etc.* (1882-1883). Apropo: iată și mărturisirea lui George Coșbuc despre primele sale încercări literare: „*Cea dintâi poezie am publicat-o la vârsta de 15 ani într-o foaie pedagogică din Ardeal. N-o mai am și nici nu știu ce era, însă îmi amintesc ca a fost o poezie de dragoste. Am publicat apoi fel de fel de încercări prin toate foile ardele-nești.*”

După absolvirea liceului cu examen de bacalaureat (1884), îl găsim înscris la Universitatea din Cluj, Facultatea de Filozofie, pe care nu o absolvă însă, frecventând doar câteva semestre în decurs de 3 ani, 1884-1887... Oarecum descurajat de atmosfera din facultate, dar mai mult la îndemnul tatălui, se gândește serios să urmeze Seminarul teologic din Gherla. Între timp, scrie mult și este publicat în revista *Tribuna* din Sibiu, condusă de Ioan Slavici, cu poezia *Filozofii și* →

DUMITRU HURUBĂ

plugarii, decembrie 1884, fiind, pare-se, adevăratul său debut, text semnat C. Boșcu, iar Iosif Vulcan îi publică în revista **Familia** din Oradea două poezii – în ambele reviste colaborările fiind semnate cu pseudonimul C. Boșcu (1885), dar cu numele întreg *Blestem de mamă, Pe pământul turcului și Angelina*. După cum s-a putut constata de istoricii literari, perioada cuprinsă între anii 1884 – 1890 este una dintre cele mai fertile ale poetului. Astfel, sunt de amintit, între altele: *Atque nos, Fata craiului din cetini, draga mamei ș. a.* (1886); *Izvor de apă vie, Fulger, Brăul Cosânzenei* (1887) – publicate în **Tribuna** (1887-1889). De reținut că, în luna august a anului respectiv, „*Slavici îl dibui și-l aduse la Sibiu, dându-i 60 de florini pe lună ca să noteze la gazetă prețurile din piață.*” (p. 584). Despre noul sosit, Slavici notează: „*De vreo două săptămâni avem aici pe Coșbuc, un admirabil băiat de vreo 21 de ani, unul din cele mai distinse capete.*” Anii 1887 și, mai cu seamă 1888-1889 sunt considerați de însuși Coșbuc, acum redactor la **Tribuna**, ca fiind printre cei mai prolifici din perioada lui de tinerete, iar creația sa începe să intre în atenția criticii literare ardeleni (1888). Aceasta și pentru că poetul face, treptat, o trecere de la „balada populară” la „idilă”, gen de creație în care continuă să se simtă tot mai pregnant tematica vieții de la țară: *Mânioasa, Nu te-ai priceput, Rodovica, Rada Fata Morarului, Crăiasa zânelor etc.*, iar în revista **Tribuna** nr. 108 din 24 mai 1888, i se publică una dintre cele mai reprezentative și mai frumoase poezii, *Nunta Zamfirei*, „*ce atrase atenția lui Maiorescu*” (G. Călinescu, **Istoria...**, p. 584). Un an mai târziu, „*în toamna lui 1889, chemat la București, George Coșbuc trece în România. O nouă etapă începe în viața poetului*” (G. Scridon, I. Damșa, p. 7), aceasta și pentru că este angajat funcționar – ajutor-desenator – la Ministerul Cultelor, de unde își cere demisia la 1 martie 1891, fără să-i fie aprobată de ministrul G. Dem. Teodorescu. Este anul în care, revista **Tribuna** îi publică poeziile *Pe lângă boi, Rea de Plată, Trei, doamne, și toți trei ș. a.*, iar în anul 1892, în **Lumea ilustrată** i se publică poeziile: *Noapte de vară, Vestitorii primăverii, Rugămintea din urmă, ș. a.*, iar în unele periodice, începând în anul 1893,

publică: *Recrutul, Cântecul fusului, Subțirica din vecini, Dușmancele, Moartea lui Fulger etc. etc.* În acest an, în luna iunie, are loc în viața poetului un eveniment foarte important: la Editura librăriei SOCEC publică volumul de debut **Balade și idile** (258 pagini), pregătit pentru tipar, ca primă versiune, încă din anul precedent. Cartea este primită cu recenzii avantajoase în mai multe reviste de cultură, cum ar fi: *Familia, Tribuna, Convorbiri literare*, iar în revista *Moftul român* din 2 iunie, 1893, apare o recenzie, se pare semnată de însuși Caragiale, în care se spune: „*Pe câmpul vast al publicisticii române, pe care crește atâta spanac des și abundent, a apărut în sfârșit zilele acestea și un copac și e așa de mândru și așa de puternic, că mii și mii de recolte de buruieni se vor perinda și el va sta tot mereu în picioare, tot mai sănătos și mai trainic, înfruntând gustul actual și vremea cu schimbările ei capricioase și făcând din ce în ce mai mult fala limbii noastre românești – un volum de Balade și idile de George Coșbuc.*” De asemenea, despre același volum de debut, Alexandru Vlahuță notează: „*E unul dintre cei mai talentați poeți pe care îi avem azi și, ceea ce e rar la noi, Coșbuc are în poezie un stil al lui particular: adesea versurile lui, prin claritatea și structura lor neobișnuită te surprind cu o scăpărare de lumină neașteptată.*” (Din Prefața la vol. *Poezii*, semnată de Gh. Șovu, Editura Tineretului, 1966, p. 15), O scurtă prezentare a evenimentului în discuție apare și în revista *Românul literar*, nr. 19 din 13 iunie... Însă, nu putem trece mai departe fără a puncta un amănunt: la sfârșitul volumului, autorul încearcă să se disculpe din acuzațiile care i se aduseseră după apariția primei sale cărți notând: „*De când am început să scriu, m-a tot frământat ideea sa scriu un ciclu de poeme cu subiectele luate din poveștile poporului (și să leg astfel ca să le dau unitate și extensiune de epopee, ca și Nunta Zamfirei, Moartea lui Fulger, Fulger, Tulnic și Lioara, Craiul din cetini, Laur bolnav, Patru portărei și altele vreo câteva nepublicate. Am părăsit ideea din pricina ca am făcut greșeala să încep a scrie poemele în două feluri de metre - unele în versuri de 14 silabe, altele în versuri de 8 silabe.*”

ARMINGENII

Pe când umbla Hristos prin țară
Lățind cuvântul său frumos,
Ovreei toți i-au scos ocară
Și cărturari de-ai lor cercară
Prilegi să piardă pe Hristos.
Așa, -ntr-o noapte-ntunecată
Când vecinicul Mântuitor
Dormea-ntr-o casă-ncreștinată,
Găsitu-l-au ovreei-ndată
Și sfat făcut-au de omor.
La miezul nopții aveau să vie
La casa unde el dormea -
Și, casa pentru ca s-o știe,
Au pus ca semn și mărturie
În fața casei o nuia.
Dar Dumnezeu, cel ce scoboară
Și-n gândul cel mai nevădit,
Nu lasă p-al său fiu să moară,
Căci a răscumpărării oară
Și vremea morții n-a sosit.
Și Dumnezeu orbit-a firea
Ovreilor împinși la rău,
Încât să n-aibă nicăirea
Vrun chip de-a făptui pierirea
Născutului din Dumnezeu.
La miezul nopții-n gloată mare
Ovreei pe furiș pornesc -
Sunt muți ovreei de mirare,
Că ei la casa fiecare
Ca semn câte-o nuia zăresc.
- “Dac-am pierdut și astăzi
prada,
Cu greu putea-vom s-o găsim.
Pornește-apoi răgnind grămada,
Pierândă-n zgomot toată strada
Tăcutului Ierusalim.
Dar neputând să mai găsească
Pe Christ ca să-l omoare-n
somm,
Pierdut-au noaptea dușmânească
Și n-au putut să-ndeplinească
Pierirea veșnicului Domn.
Și dintr-acea zi-nainte,
Râmas-a obicei, și spun,
Ca pentru-aducerea-aminte
De noaptea mântuirii sfinte
Românii și-azi armingeni pun.
GEORGE COȘBUC

Octavian Goga – 135

POETUL ȘI OCEANUL

Aniversăm 135 de ani de la nașterea primului mare poet mesianic din literatura noastră modernă. Aproape toate profețiile sale pe fond biografic și biblic, s-au îndeplinit.

A rămas doar una dintre ele pierdută/uitată în presa timpului, intitulată ISUS PE VALURI (*Semănătorul* nr. 3/1906) și recuperată recent de subsemnatul, parcă dictată din cerurile sale de „castelanul de la Ciucea”, adică de Octavian Goga.

E vorba, așadar, de un poem vizionar, care vizează, în text și subtext, pe românii/călătorii plecați spre pământul primitiv al Americii. Căci imaginea lui Isus de și peste Ocean este o invitație spre sinele Mântuitorului și a supraviețuirii în numele Său: „Și ni te arată iarăși Oceanul/ cum întinzându-ți mâinile amândouă/ spui lumilor cuvântul: *Pace vouă!*”

Asta se întâmpla, repet, în anul 1906, când românii din Transilvania și nu numai, emigrau în valuri, valuri succesive.

Câți ani au trecut de atunci? Aud?

M.N. RUSU

OCTAVIAN GOGA

ISUS PE VALURI

În noaptea neagră și târzie,
Călătorea departe uraganul,
Cu rezezi pași împinși de vijelie,
Când peste-albastra apelor mânia
S-a deslușit Nazarineanul
Cu brațu-ntins spre binecuvântare...

Apostolii, cu teamă și mirare.
Și-n preajma lor îngenunchiat
poporul,
Înfiorați de mândra arătare,
Stăteau la mal, privind pe-nvățătorul,
Ce-alunecând pe-a undelor cărare,
Înainta prin trăznet și genune...

Pe urma lui, supuse de minune,
Pe rând primind cereasca lor
muștrare,
Se potoleau furtunile nebune
Și firea-ntreagă-i resimțea fiorul...
Scăpau corăbii prinse în vârtoare,
Din nou viața se-ntorcea pe valuri,

Când păsări albe, reluându-și zborul,
Pescarii veseli năzuiau spre maluri...

Și-n vreme ce ființa-i zâmbitoare,
Împurpurată-n sfânta-aureolă
Se prelungea topită-n depărtare,
Strălucitoare cerului cupolă
Cu praf de stele luminând decorul,
Se aprindeau mai tare, tot mai tare,
Ca să apară-n drum Mântuitorul,
Semănător de liniște pe mare!

Legendă veche, plină de-nțelesuri,
Ce-ai luminat prin veacuri de rugină,
Și-n rătăcirea negrelor eresuri
Ai mângâiat singurătăți sihastru
Legendă veche, floare de lumină,
Azi tot mai mult cu taina ta mă-
npresuri.

Corăbier bolnav al vremii noastre,
Mi-e prora frântă și zdrelit catargul
De-atât potop de vișor și dezastre.
Dar ochii mei tot mai visează largul...
Te chem, deci, blând îmblânzitor de
fiare,
Tu, care-mpaci hotare cu hotare,
Și pururi dulce liniștea uitării
În bietul suflet văduvit de mamă.

Oriunde ești și orișicum de cheamă,
Tămâia mea de ucenic te-așteaptă,
Stăpân măreț al valurilor mării,
Tu, care-nfrangi în adâncimi
vulcanul,
Prea milostive Crist de lege nouă,
Spre tine-n noapte ruga mi se-
ndreaptă
Și mi te-arată iarăși oceanul
Cum, întinzându-ți mâinile-
amândouă,
Spui lumilor cuvântul: *Pace vouă!*

Octavian Goga

PSALMUL LA MERSUL PE MARE

Tu când Te urci în munte, pescarilor Tăi
nu li-i
Prin minte a le trece măcar un gând, ca-n
undă,
De ce-n adânc, fântâni, Ți-i drag să-mi
numeri ulii,
Dar ochiul Tău de mine vrea roua să-și
ascundă?

Când guști singurătății, genunile-mi
străine,
Pe unde Cel ce-i veșnic, greu, sihlei se
strecoară,
Nu vezi că-s colb cetății? Iai împrumut
din mine,
Și prafu-mi faci de aur pe spic merit a
moară,

Apoi se face noapte ca-n pâclele lui
hokma,
Cu palmele ca scoarța trag ce nu sunt în
mreață.
Trup visului - Iubire, prin năluciri ca
dogma,
Mă chemi de peste ape, dar frica mă
descoajă...

Și scrie, tahigrafe, cum fu pe val cărarea
Când prima dată omul, iubind, învinse
marea!

PSALMUL CU OCEANUL MARTOR

Ca flori de colț, iubirea își face piatra
chingă,
Mi-ai amintit că-s Petru și lacrima mi-ai
șters-o.
E neam de crin din munte și nu e iad s-o
nvingă.
Pe-obol de timp, în toate, e chipul Tău pe
verso.

Te-nterupeai aseară, bând din măslin
tăcerea...
Cărei tristeți de verde Ți frământai
frământul?
Privind parcă la storsul din fagurul de
miere,
Vedeai numai făclia ce n-o s-o frângă
vântul.

Mă-ntrebi a treia oară de Te iubesc... Cum
oare?
Nu-mi vezi adâncul mării, mărgeanului
livada?
Când Tu privești departe, tăcerea-i gând
ce doare,
Ca pe migdal în mugur înghețul și zăpada.

Oceanul fie-mi martor, răspunde-mi în
cuvinte,
Că strig a patra oară: Cât te iubesc,
Părinte!

DUMITRU ICHIM
Kitchener, Ontario

Vatra veche dialog

Viorel Coțoiu

Semne din și pentru viitor

Viorel Coțoiu este un artist al penelului, un pictor neînțeles într-o lume confuză, reflectând trecutul și prezentul într-un viitor apropiat, evadând din viitor în prezent.

Este un poet al pânzei.

Artistul s-a născut la Reșița.

Copilăria, școala, inclusiv liceul le-a făcut în Bocșa, oraș în care de altfel locuiește. Școala de arte o urmează la Reșița, specialitatea pictură - clasa profesorului Petru Kneipp. Spre bucuria mea, la această școală am fost colegi de clasă.

Între 1986-1990, învață pictura bisericească cu Gheorghe Costiurin. Execută restaurări de pictură în ulei la biserica din Domașnea cu Dan Caceu. Pictează în frescă biserica Săraca și biserica din Vălișoara, situată la 2 km de Caransebeș. La Berecsău, pictează biserica folosind tehnica în ulei.

În 1993, câștigă concursul Institutului de Artă din Timișoara, unde din 1990 era student la secția pictură, clasa profesorului Romul Nuțiu, promoția 1996.

Preferă compozițiile, se apropie de linia bizantină în ulei și cu tempera pentru liniile folosite mai ales în compoziții exprimând o dinamică aparte, încercând să se apropie de poezia picturii.

Artiștii pe care îi admiră sunt Brâncuși și iconarii bizantini.

Din 1982, participă la numeroase expoziții personale și de grup. De asemenea, a participat la mai multe tabere de creație.

Din anul 1997, este membru al Uniunii Artiștilor Plastici din România, filiala Reșița, județul Caraș-Severin.

Într-o seară, am stat de vorbă, la un pahar de vin, cu un artist, un om deosebit, prietenul meu Viorel Coțoiu. Soarta a fost mai aspră cu el, în primul rând probleme grele în sânul familiei, apoi trăind într-o lume care l-a înțeles târziu... pornind de jos, urcând treaptă cu treaptă pe altarul artei a reușit să-și îmblânzească propriul lui destin.

Ca fapt divers, desenează cu ambele mâini la fel de bine.

Pictorul Viorel Coțoiu lucrează mult și din păcate nu este recunoscut încă la valoarea lui, se pare că aceasta este destinul artistului.

*

Adalbert Gyuris: - Când îți aduci aminte că ai desenat prima oară?

Viorel Coțoiu: - Când eram la grădiniță, apoi ce vedeam la televizor puneam pe hârtie, lăsam imaginația să vorbească. De copil m-a interesat ceea ce era mai deosebit.

-Locul natal poate modela omul ?

-Da. M-am născut în Reșița la 19 septembrie 1962, însă am copilărit la Bocșa, unde de altfel și locuiesc. Aici m-am simțit liber și cred că asta spune multe...

-Când ți-ai dat seama că ai avea mână de pictor ?

-Până la liceu am desenat ca toți colegii mei. Nu am ieșit în evidență, ba mai mult eram mereu certat că desenez cu mâna stângă. Abia mai târziu, prin ultimii ani de liceu, mi-am dat seama că aș putea să mă dedic artei.

-Care este crezul tău artistic ?

Viorel Coțoiu, Galeria Madonnelor

-Să respecti regulile artei, cunoscându-te pe tine însuși; nu găsești niciunde ceea ce poți găsi în interiorul tău și că de aici poți „exploata” deosebitul, o lume fantastică. Eu, personal, mă exprim mai greu prin vorbe și atunci recurg la culori. Încerc să fiu un poet prin ce exprim pe pânză.

Eu încerc să fac artă, mai exact pictură. Drumul început de multe ori e anevoios și sunt conștient că cel care urmează va fi și mai greu. Acest drum doresc să-l continui învățând din experiența proprie, descoperindu-mă.

Explorând în ideile mele senzații neobișnuitului, înțelesului și enigmei, transunerii materiale a ideii prin pictură, caut etapele-periculosului voiaj - hotărâtor al unei arte spirituale, aceasta cerând mult timp, nerv, în permanență găsindu-mă în fața unui eșec sau reușite, sperând totuși că voi găsi ceea ce mi-am dorit-evadarea-din obișnuit și terestru.

Caut drumul meu negând și aprobând, fiind de multe ori nehotărât ca și cum când fac experiențe.

Vreau să mă bucur de ceea ce fac și să fie receptată această desfătare și de către cei din jur. Visez la liniște și fericire în iubirea de Dumnezeu.

-Ce pasiuni ai ?

-Fotografia, poezia și filmul.

-Care crezi că ar fi deosebirea dintre un pictor și un sculptor ?

-Sculptorul merge la esențial, pe când pictorul exprimă mult mai multe. De exemplu, Constantin Brâncuși în „Facerea lumii”, în ou exprimă întreaga esență a ideii de naștere.

-Cum va evolua arta de mâine?

-Un artist trebuie să fie conștient în tot ceea ce face și de aici vine... viitorul imprevizibil.

-Și cum vezi viitorul tău ?

-Nu sper multe anului care vine că e mai prețioasă clipa, că nu aduce anul ce aduce ceasul... nu mai îmi fac planuri, mă lupt să fac față, să-mi împlinesc câte ceva, câte-mi permit și ce pot. Am observat că atunci când nu sper, mai apare contrariul. Munca mea aici își va găsi rostul și meritul... Ce va fi vom vedea... le trăim pe toate, fie bune sau rele.

-Dragă Viorel, îți mulțumesc pentru răspunsurile tale. Îți urez multe succese și realizări în domeniul artei !

A consemnat, cu mult drag,

ADALBERT GYURIS

Vatra veche dialog

Melania Cuc

“M-am simțit mereu liberă,
neîncorsetată de mode literare“

-Deși ați debutat în 1962 în publicistică, în volum ați debutat de-abia în 1985, cu *Peisaj lăuntric*. Dar ați recuperat, după 1990, publicând numeroase cărți - poezie, proză, publicistică. Se spune că există un timp fiecare lucru, dar și că fiecare lucru trebuie făcut la timpul potrivit.

Cum ați aprecia manifestările dv. literare - au fost la timpul potrivit, v-a fost timpul împotriva?

-Sigur că am pierdut mult, nefiind în perioada „adolescenței” mele literare, alături de cei ce își formau un gen literar, își construiau eșafodajul operei de mai târziu prin studii universitare de gen. Mi-au lipsit prietenii literare.

În București ajungând (dar lucrând pentru pâinea ce de toate zilele într-un sector care nu avea de-a face cu literatura), am încercat intuitiv să umplu acel gol. Nu a fost ușor să intru în lumea literară din Capitală, eu fiind o timidă. Dacă ajungeam în fața ușii unei redacții, simțeam că nu mai aveam aer. Totuși, am depășit angoasa, iar în 1972 am debutat la o emisiune literară la Radio Romania. Apoi, încurajată de oamenii din Radio, am colaborat la tot mai multe emisiuni radiofonice. Asta mi-a dat curaj să trimit poeme și la câteva reviste literare din București și din țară. Deși locuiam și munceam în Capitală, am debutat cu poeme la Poșta Redacției, la revista *Luceafărul* în 1972. A fost perioada în care am prins penaj pe aripi.

În multe dintre cercurile literare bucureștene de atunci, am fost

considerată o voce lirică interesantă, proaspătă și curajoasă în exprimare. Inconfundabilă. Spontaneitatea mea lirică a făcut să fiu remarcată și, personal, să simt că mi-am găsit locul în lumea scrisului.

În toamna anului 1973, m-am înscris la cursurile serale ale Universității Ioan Dalles din București, la Secția Literatura Română și Universală. Eram un burete, citeam, mă interesa ce era dincolo de cărțile pe care le citeam, dezordonat ca valoare, în biblioteca școlară.

Nu spun că a fost simplu, dar am reușit să intru în lumea literară prin ușa din față.

Dacă a fost prea repede, prea târziu??? Habar nu am. Pentru mine, nu au existat pauze în scris decât foarte rare și destul de ne semnificative. Scriam de la 7 ani, asta mi se părea important, să experimentez. Așa au apărut și reportajele literare, cu care m-am remarcat, publicându-le cursiv, o vreme, în *Luceafărul*, *Suplimentul Scânteii Tineretului*, *Informația Bucureștiului*.

-Biografic, ați întins o punte între Capitală și provincie. Ce-ți dă Bucureștiul, ce-ți ia provincia? Din perspectiva preocupărilor literare, dar nu numai?

-Bucureștiul m-a învățat să fiu iertătoare, să fiu generoasă, să văd lumea dintr-o perspectivă ușor boemă, dar și să-mi port de grijă singură. Să știu cât și până unde să mă bazez pe prieteni.

Literar vorbind, nu doar cenaclurile celebre ale vremii acelea, de pe malurile Dâmboviței, m-au făcut să discern, să învăț cum să deosebesc un Vers de un Poem, și să-mi caut locul

într-o ierarhie nepublicată în scriptele vremii. Acolo am legat prietenii care țin și azi, deși nu ne-am mai întâlnit la o cafea de ani buni. A existat o frăție frumoasă, și suntem un mănunchi de scriitori care ne-am format într-un climat aspru, aparent nepropice literaturii (anii 77-89) și care am rezistat cu scrisul nostru și azi. Nu suntem perimați, defel desueți.

Ceea ce mi-a luat Bucureștiul, metropola, a fost energia, puterea fizică. Eu sunt antheică, am nevoie să stau, din când în când în tihnă, cu rădăcinile în pământ, să mă încarc ca o baterie electrică. Tumultul, gălăgia permanentă a orașului, problemele de la serviciu (care era unul greu, dur) m-au erodat ușor, ușor, așa cum ceaiul topește o bucăciță de zahăr.

Și timpul fizic îmi lipsea în București, nu reușeam să scriu pe cât îmi doream, mai ales că perioada în care scriam, deja, la proză de întindere. În 1989, aveam roman gata să apară la Editura Cartea Românească, și era pe masa mea de scris următorul.

Apoi a venit Revoluția.

Cum deja publicam în presa națională de ani buni, mi-a fost ușor să renunț la postul pe care îl aveam în Evidența Populației și să fac presă.

A fost o perioadă nebulă, dar fascinantă, o perioadă din care am învățat cât în șapte vieți și din care mi-am adunat „material” pentru un raft de viitoare cărți. Revoluția pe viu, manipulările stradale, apoi Piața Universității cu mintinugurile nonstop, mineriadele... Pentru un scriitor, toate aceste convulsii sociale și politice, pe care le-a trăiat din interior, sunt extraordinare.

Cred că cu Bucureștiul am fost ca într-o frumoasă și zbuciumată poveste de dragoste, din care am ieșit bine și mi-o amintesc nu doar cu nostalgie.

-“Râurile se întorc la izvoare” se spune uneori. De ce v-ați întors la izvoare? Cum e să trăiești departe de tumultul vieții literare? Compensează internautica nevoia de implicare culturală?

-Recunosc, eu sunt imprevizibilă. Când, imediat după 1989, am venit la Archiud și am cumpărat o căsuță țărănească, simplă, erau săteni care mă întrebau „de cine ați fugiti din București?” Ei nu concepeau că există un Dor de Acasă așa de mare, de intens, care te cheamă mereu, poate, pentru a închid un cerc. Atunci nu credeam →

NICOLAE BĂCIUȚ

nici eu că voi veni să locuiesc în sat. Pur și simplu, îmi doream un loc al meu, un spațiu în care să revin când mă simt epuizată. Și... chiar eram sleită de puteri. Jurnalismul, pe care îl adoram, îl făceam cu o pasiune și ardere nebună, își arăta ghearele. După nopți petrecute în Redacție, după conferințe de presă și (chiar) procese de presă, mă simțeam obosită.

Am decis să ne mutăm într-un oraș mai liniștit. Între Bistrița și Oradea (de unde e soțul meu) am ales Bistrița. Am ales cu inima, și a fost OK. Trustul de presă la care lucram pe atunci, își dorea să fac o subredacție în zona asta, dar... mi-a fost mai ușor să mă angajez la redacția *Răsunetul*, unde, pentru mine, care veneam din tumultul jurnalistic bucureștean, mi se părea a fi un fel de vacanță. La Bistrița, am găsit timpul de care aveam nevoie să scriu. La Archiud, veneam să mă încarc cu puterea care să mă țină pe verticală. Așa am reușit să-mi scriu următoarele 33 de cărți.

În evantaiul activităților mele mass media, lipsa vizualul, la Bistrița am cumpletat acest gol, realizând emsiuni la TV Bistrița și ASTV. A fost și asta o experiență care m-a făcut mai puternică, care mi-a adăugat acel puls de încredere în forțele mele, în creația mea.

În ultimul timp, stau tot mai puțin la Bistrița (mai mult iarna), restul timpului mi-l petrec în sat, la Archiud. Este interesant că îmi place la nebunie jocul acesta de-a Țăranca, și retrăiesc amintiri dragi din copilărie, dar fără să stau doar în contemplare. Tot timpul caut ceva nou, ceva inedit.

Internetul e extrem de important, așa țin legătura, din lumea mea mică de la Archiud, cu reviste și edituri din lumea întreagă, cu colegi scriitori și, de ce nu, și cu cititorii care, deși, în anii aceștia, par a fi tot mai puțini, mai există destui care se bucură și de cărțile pe care le-am semnat eu.

Internetul mă ține aproape de fiicele mele, care sunt în Canada, de nepoții mei. Dacă Internetul suplinește și Dorul de cei dragi? Nu cred că s-a inventat și nu se va inventa, acest program virtual.

-Ați scris poezie, proză, publicistică. E vreo ierarhie între genuri, așa cum vi le-ați asumat dv. Unde vă simțiți mai acasă, care gen vă dă sentimentul că puteți spune mai mult, mai bine, din preaplina

elanurilor creatoare?

-Am început cu dramă; când eram mică și nu știam încă alfabetul, pe atunci fiind singurul copil în familie, nu aveam cu cine să mă joc, și îmi consturiam o lume a mea, inventam personaje și, ziua întreagă, le puneam să joace, dar mai ales, construam scenarii. E interesant că, dintre toate genurile literare, mai târziu, doar piese de teatru nu am scris.

Poezia mi-a fost, cred, mai la îndemână. Scriam pe bancă la școala elementară, apoi la școala tehnică, scriam în orele de meditație, scriam, mai târziu, la serviciu, în timpul ședințelor plictisitoare, scriam în tramvai și la masa în cofetăriile din București. Așa l-am cunoscut pe Octav Pancu Iași. Eram la Capșa, un grup de prieteni, beam o cafea și scriam pe șervețele cu pixul. El era la masa vecină. Și m-a rugat, dacă vreau, să-i citesc textul. Mi se părea fascinat. O.P.I. era autorul meu preferat, care semna povestiri în revista *Luminița*, pe care o citeam la Archiud, pe când eram micuță.

Deși am debutat cu reportaj în *Făclia*, la Cluj, pe când aveam 16 ani, nu am mai scris reportaj până în 1972, la București, dar, de data asta, era un altfel de reportaj, unul în care metafora îi da notă distinctă, îl făcea literatură.

Apoi, romanul. Cel mai mult îmi place să scriu proză de întindere, complexă, cu zeci de personaje, cu intrigi și suspansuri, cu povești subtile de dragoste și conexiuni cu posibile locuri și evenimente istorice. Aici mă simt bine. Simt că sunt creatoare, că am lumea asta la degetul mic. Scriu cu un fel de furie, cu nerăbare.

Am scris și proză biografică, despre Valeria Peter Predescu și despre un ansamblu folcloric celebru din zona noastră, dar nu este o scriitură seacă, este tot metaforă și poveste în toate.

Ce nu am scris? Nu am scris nimic pentru adolescenți. Nu am înțeles niciodată pe deplin această vârstă, care este fascinantă dar și periculoasă, de formare a unui om.

-Cum ați ajuns la pictură? Nu v-a ajuns cuvântul? Avea nevoie ideea și de culoare?

-Când am terminat Școala Tehnică Horticolă, după 5 ani de școală, am lucrat, un an, profesor suplinitor la Archiud. Am predat... sport și desen. Cert este că, dacă jucasem handbal binișor, în echipa școlii, despre desen nu știam mare lucru. M-am documentat. Dar, personal, nu credeam să pot mânui un penel.

La București fiind și locuind, o perioadă, chiar în centrul orașului, eram nelipistă la vernisaje, mergeam și mai toate expozițiile, pentru a-mi încărca sufletul și, cred, că și pentru un strop în plus de educație estetică. Mi se părea un miracol, peisajul simezelor de pe Bd. Magheru.

Am avut o bună prietenă pictoriță, Mira, care acum este în cer. O admiram, dar nu îndrăzneam să lucrez și eu. Abia la Bistrița, am început cu pictură pe sticlă, la îndemnul Victoriei Fătu Nalațiu, apoi, cum nu am studii de arte plastice, am tatonat zone care nu au fost bătătorite și am ajuns la pictura pe pânză de bumbac cu dantelă. Lucrez „după ureche”.

Sufletul este cel care dirijează mâna. Îmi face bine să mă joc în culoare, este o schimbare după ce scriu la computer, proză, o zi întreagă. Între timp, am mai deprins tehnici, pentru că Internetul îmi este la îndemână. Dacă și plac lucrările mele, sunt fericită. De fapt, eu pictez și dăruiesc! Țasta e scopul, să fac pe cineva fericit. Dau o lucrare, primesc un zâmbet.

-Ați avut modele literare/culturale, repere după care v-ați trasat/orientat căile artistice?

-Nu în mod special. Cum nu am făcut studii de teorie literară, nu m-am simțit obligată să mă înregimentez într-un anumit curent literar, să îmi caut un mentor, un model literar pe care să-l urmez cu bune și rele. Nu știu dacă asta a fost bine, cert este că așa, de capul meu, m-am simțit →

mereu liberă, neîncorsetată de mode literare sau de reguli impuse de critică. Desigur, am avut afinități, m-au atras, prin opera lor, scriitorii din diferite școli literare și, indirect, m-au influențat în formarea mea. M-am ferit din instinct să mimez, și de aici și bucuria de-a sta pe propriile mele picioare. Scriu fără să-mi pese de curente și grupări literare. De fapt, eu nu cred nici în generații literare, în contingente scriitoricești care aduc la numitor comun talentul personal. Cred în Scriitorul care se detașează de grupul în care s-a format. Ar fi plicticos să „cântăm” toți la același „instrument”, chiar dacă acela ar fi un Stradivarius al Literaturii.

-A scris/vorbit despre opera dv. literar-artistică numeroase "instanțe" critice? Vi se pare că există erori de percepție/receptare, că ați fost judecată prin omisiune? V-ați simțit neglijată de critica literară?

-Știm cu toții că există anumite cercuri în care trebuie să te afli, pentru a beneficia de atenția criticii literare sau trebuie să ieși pe piața de carte cu ceva care să șocheze sau mai bine-zis, ceva care să scandalizeze, pentru ca să se scrie despre tine. Cel puțin așa se întâmplă în ultimii ani.

Critica literară, oricât de profesionist s-ar face, este subiectivă.

Cărțile mele au fost lăudate dar și făcute praf, de criciti mai mult sau mai puțin avizați. Dacă aceeași carte este pe gustul unui critic, altul o poate demola. Mi s-a întâmplat și mie. Ce ar fi trebuit să fac? În care dintre cei doi critici, ambii cu notorietate, să mă încred?

Mi-am văzut de drumul meu, am scris așa cum știu doar eu, fără să mă las tras într-o parte sau alta, ca un cal în zăbală.

Nu spun că nu am reflectat. Am înțeles unde am greșit, dar, ce este interesant, este că eu știam acel lucru încă din timpul travaliului cărții. Critica doar îmi confirma ceea ce îmi spusese instinctul.

Dacă la început, eram fericită să îmi văd numele într-o revistă, acum am ajuns la acea împăcare (nu resemnare) când, a scrie îmi de ajuns. Critica nu mă omoară, nici nu mă face mai creativă.

Ceea ce mă deranjează la critici este că, unii dintre ei, scriu, își pun „apostila” citind cartea pe diagonală. În rest, fiecare aveam treaba noastră de făcut. Eu, să scriu, ei să mă facă

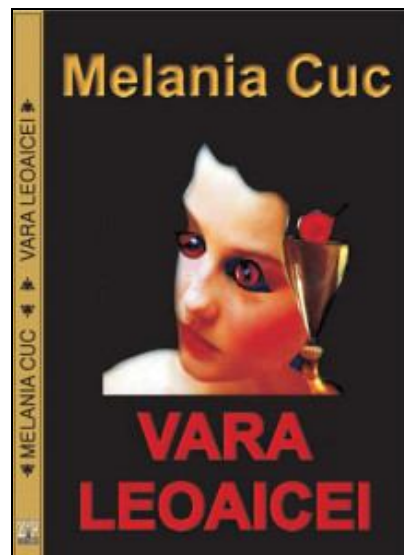
praf, său, la polul opus să mă ridice în slăvi. Acum, ce să spun, nu prea am fost criticată în anii mulți în care scriu. Așa că, am și eu un Dumnezeu al cărților mele. Cred.

-Cum apreciați lumea plastică? Cum vedeți polaritatea amator – profesionist, așa cum e instrumentată ea în spațiul românesc?

- Opera vorbește de la sine, dar cred că este nevoie să deții Har, să fii mereu în legătură cu acea sursă de inspirație divină, fără Duh, Spirit, nu poți fi credibil. Este valabil și în scris, și în pictură.

Sunt mulți absolvenți de Filologie și de Arte Plastice, dar nu sunt tot atâția scriitori și pictori. Dovadă că, talentul e primul ingredient în construirea unei opere. Apoi, tehnica de lucru, sunt sigură că se învață în facultăți, și poate e bine, deși eu sunt adepta libertății de exprimare artistică. Nu toți profesorii universitari sunt și maeștri, s-ar putea ca unii dintre ei să mai și rețeze din aripi unui viitor artist. Nu știu dacă între profesioniști și amatori există o prăpastie. Și totuși, artiștii profesioniști, mi se pare, că au acel curaj insuflat de Diplomele pe care le dețin, pentru a experimenta la scară mai amplă, pentru a veni cu ceva nou în galerii.

Personal, regret că nu am avut privilegiu să fiu studentă la Arte Plastice.

Cine știe cum ar fi evoluat activitatea mea creativă. Poate aș fi fost exuberantă precum superba Suzana Fântânaru, sau ...doar o plicticoasă, măsurând unghiuri severe, umbre și penumbre pe pânză.

-Sunteți foarte harnică, productivă. Vă purtați ca la tinerețe. Ce aduce, ce ia înaintarea în vârstă? "Învins nu ești atunci când sângeți/ Nici ochii când în lacrimi ți-s. / Adevăratele înfrângeri/Sunt renunțările la vis" - spune poetul. Ce v-ar putea înfrânge, determina să renunțați la visele literare, plastice?

-Am venit pe lumea asta cu un talant, e musai să îl multiplic, să îl dau mai departe. Nu știu cât și cum voi reuși. și nici dacă acela Talant este ceea ce vrea Lumea de la mine. Eu doar încerc să trăiesc frumos fiecare clipă, să dau din bucuria mea și celor din jur. Lucrez pe felia mea de Destin ca un țăran, ogorul. Nu privesc cu jind la rodul altuia. Nu sunt în concurență decât cu mine însămi, deși și asta este doar o expresie; de fapt, nu concurez nici cu propria-mi persoană, doar Trăiesc pur și simplu. Trăiesc.

Și, ce dacă am 70 de ani!?

Singurul lucru care m-ar putea doborî ar fi boala. Moartea? În tinerețe îmi era frică teribilă de moartea rece, fizică. Acum, după ce au plecat din jurul meu, tata, mama, fratele, o pleiada de mătuși și de prieteni dragi, Moartea mi se pare a fi o casa de vacanță uriașă, în care ne vom regăsi cu toții. Știu că este utopie, dar nu moartea în sine mă îngrijorează, cât ceea ce fac cu timpul care mi-a mai rămas. Și.. dacă Dumnezeu e mulțumit de mine.

22 mai 2016

PORTRETUL LUI EUGEN IONESCU ÎN VIZIUNEA SA MORAL-SOCIALĂ

În cuprinzătoarea lucrare *O a doua viață*, scrisă de Gheorghe Grigurcu și tipărită de *Editura Albatros*, 1997, laolaltă cu tratarea altor teme interesante, se află prezența mai multor portrete, înfățișându-i pe unii oameni importanți ai culturii române.

Din suita lor desprindem două – unul avându-l ca model pe Eugen Ionescu, iar celălalt pe Emil Cioran.

Așa după cum am anunțat prin chiar titlul rândurilor de față, textul consacrat structurii portretului complexei personalități a scriitorului Eugen Ionescu cuprinde expunerea caracteristicilor de ordin moral-social, așa cum le-a intuit autorul cărții amintite, prin spiritul pătrunzător al autorului.

Expunerea ni se prezintă sub forma a două segmente, inegale ca întindere, dar congruente ca sens, cel dintâi, mai concentrat, părându-ni-se mai substanțial pentru cunoașterea concepției ionesciene asupra existenței omului. Se profilează, astfel, ideile morale transfigurate în opera prețuiului autor literar, ca poet, dramaturg, chiar ca justițiar gazetar, cum se învederează, prin exemplele citate cu insistență în partea a doua – mai extinsă decât întâia – a expunerii.

Ce semnificație spirituală au cele dintâi linii trasate în portret?! Identificarea ei o află Gheorghe Grigurcu din înseși mărturiile profesiei de credință ale eminentului literat.

Partea introductivă, destul de largă, a portretului este întrețesută cu trei fire: cel al propriilor dezvăluiri datelor conceptuale ionesciene, cel al influenței exercitate asupra acestora de gândirea altor domenii de cultură, călăuzită de aceleași idei dominante și cel al observațiilor autorului lucrării: „Există un Eugen Ionescu sumbru, înfricoșat, înclinat spre apocalipsă. Un gânditor ajuns la situația-limită, al unui existențialism?? desnădejde. Devizele sale: «Lumea trebuie distrusă, este coruptă, plină de urătenie ca moartea». (Antonin Artaud); «Nu detest oamenii, mi-e frică de ei» (August Strindberg); «Va veni vremea asasinilor» (Arthur Rimbaud). Apropierea de Cioran este evidentă. Lumea i se pare insuportabilă. Imaginea ei este marcată de delir.

«Popoarele sunt în delir. Oamenii au depășit chiar și limitele josniciei. Nu mai există posibilitatea între o cauză sau alta. Teroarea generalizată pe care o trăim îi face pe cei mai sensibili incapabili să suporte această povară enormă, ei sunt în pragul sinuciderii, dacă nu sunt omorâți. Alții, cei mai puternici, trăiesc în teroare ca în elementul lor natural; normal, de fapt el este natural și este normal». Pacea și moderația îi apar anormale. Tipul uman dominant este asasinul, călăul, «idealul mărturisit sau nemărturisit al multora dintre noi». Violența este «atotputernică, invincibilă»: «Triumful violenței este triumful autodistrugerii. Umanitatea nu mai poate să se suporte pe ea însăși». Aidoma autorului *Silogismelor amărăciunii*, dramaturgul recurge la o mitologie a căderii, critică însă nu mai puțin de sorginte teologică, pentru a-și justifica, în perspectivă escatologică, reflecția: «Evident lumea este rea, mai mult decât evident lumea este rea. Sau poate că este rău alcătuită, rău constant. Gnosticii credeau că Dumnezeu nu este adevăratul creator al lumii. Demiurgii ar fi fost demoni, sau îngerii decăzuți, care i-ar fi furat lui Dumnezeu câteva secrete de fabricație și ar fi conceput, făcut această lume fără voința lui Dumnezeu și chiar împotriva voinței Sale». În spiritul filosofic, «reacționari» ai Restaurației (Joseph de Bonald, Joseph de Maistre) progresul e contestat cu înverșunare: «Lumea fiind rea, este normal ca noi să vrem s-o schimbăm, ea devine creația oamenilor. Dar oamenii o fac și mai rea. Din schimbări în schimbări, societățile au devenit mai oribile decât oribilul, mai odioase decât odiosul. Dorim oare cu adevărat să instaurăm binele sau dorim Răul, fără voia noastră, fără știrea conști-

inței noastre? ». ¹⁴⁰

Descrierea în aqua-forte a semnificației moral-religioase pe care o desprinde autorul portretului din înseși mărturiile modelului acestuia – mărturii care nuanțate negativ, dar nu negativist – trebuie înțeleasă, ea însăși ca o mărturie a aspirației scriitorului spre valorile ideale ale omului, ale societății, ale lumii în întregime ei.

Tocmai puternică, în fond, spiritul scriitorului e străbătut de lumina ideilor majore ale progresului uman, el respinge Răul proliferat sub formele cele mai diavolești. Ca atare, unei lumi prăbușite în haos, în cea mai cumplită, mai atroce mizerie morală, i se opune alta – aceea a umanității, a dumnezeirii cele neîntinate.

Viziunea aceasta a scriitorului este pe deplin îndreptățită, date fiind condițiile depravării colectivității, zise omenești, din timpul nostru pe care modelul portretului o înfățișează, ca un iluminat acuzator, în termeni dintre cei mai duri.

Cea de-a doua parte a expunerii, mai extinsă, după cum menționam, decât cea dintâi, combate imaginea perversitatei lumi contemporane.

Autorul portretului reproduce, pe larg, accentele acelei filipice justițiară a scriitorului împotriva a tot ce viciază viața, făcând-o insuportabilă, ea devenind «mai odioasă decât odiosul».

Referindu-se la formulele aparent progresive, cu care se agitau guvernării comuniste din Rusia, din întregul este european, Eugen Ionescu le demonstrează arătându-le falsitatea în termeni de genul acestora: „Nu mai este materialismul dialectic ce-l care atacă civilizația umană occidentală, ci materialismul cel mai vulgar, de-a dreptul meschin și alienant. ¹⁴¹

Deși trăia în occident, fără a se teme de efectul periculos al Gubertnanților de acolo, batjocoritori ai idealurilor umaniste, scriitorul îi atacă violent, accentuând profesiunea sa de credință: apărarea dreptului la libertate. El declara cu independența spiritului său caustic: „Și în acest timp, guvernele occidentale se înclină în fața guvernului sovietic. Occidentali nu mai au onoare, nici independență. Cine poate să-i apere pe scriitorii germani, cehoslovaci, români, polonezi, artiști, pictori, muzicieni, →

DORIN N. URITESCU

Aură zgardă

Spin creștin pe frunți rebele
ce-i sub stele e durere
în veniri ca să se plece,
în plăceri udate-n rele.

Spin creștin nu lași să zboare
cât sub geană zare-n soare
doar cât fruntea cu-al său sânge
zborurile și le plânge.

Suferă-n priveghi la spin
chinul lumii chinul-chin
să se treacă, să se piardă
spin creștin aură zgardă.

3 iunie 2015

Corabia

De trist
corabia lăsată de tata
pe apa Sâmbetei am pus-o
și-a curs-o, a curs-o, a curs-o...
De la far printr-un nor mi s-a spus
c-a fost văzută-n fiord, în nord,
curând în Marea Duminicii
rătăcind
și de-acolo de-atunci, niciun rând.
S-a zvonit că sub vânt,
sub furtuni, sub ce-o fi ce-o fi fost
fără rost, de-a valul, de-a harta
în americi, antile sau indii,
prin doric în Σάρτα
de unde-ntârzii, zi după zi,
când apusul lânzezea pe chindii,

încărcată în docuri de doruri,
de-i luau pânzele apă
iar catargele, catargele
abia de mai puteau
să țină pescăruși cu nori pe umeri.
14 iunie 2015

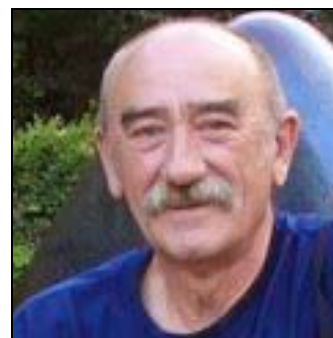
Frumoșii vânători

Lui Mircea Iorgulescu

Și ce pânde trăiam!
Până-n zori când ele
strălucitoarele stele
noi frumoși vânători
roiuri privighetori
ne simțeau și se-ascundeau
pe după soare, pe după nori...

Și ce sărbători încingeam!
Doamne, cât de tineri eram
ca surcele ardeam
în devastatoare incendii
fumegoși înspre nori îi citeam
poeme, basme, balade,
grei de ploi, de furtuni
uriașii zănateci, nebuni
trecători prea degrabă
infinite himerice chipuri
necuprinse mișcătoare nisipuri
plutiri pe-ntinsele mări
spumoase înalțuri...

Cât de departe-am ajuns!
Pământul e nins

urmele toate s-au șters
norii nu mai au pentru noi înțeles
stelele sus străine și reci
ca la priveghi
șoptit povestesc
fastuoase vânători.

Tinerțile noastre...
20 noiembrie 2015

Transcendent

Pe măsură ce mă ascund
devin tot mai transparent
despuiat, nud
transcendent.

Spus mai pe ocoliteala
să nu se sperie fricoșii
iau masa cu moartea
până să cânte cocoșii.

27 ianuarie 2016
IOAN GROȘESCU

PORTRETUL....

→gânditori? Tot ce este spirit este
strivit sub cisma infamilor aghiotanți
ai politicii."¹⁴²

Spiritul critic al scriitorului
îndreptat împotriva mizeriei morale a
acelei epoci damnate nu cruță nici
acel înalt organism UNESCO, creat
tocmai pentru apărarea valorilor
conștiinței umane: „Ce face
UNESCO, așa-zisa apărătoare a
culturii?”.

Scriitorul se exprimă printr-o
formulă cu sens per-contrario, atunci
când declară că răul ar purcede de la
Creator, nu de la om, apelul său
interrogativ adresat acestuia sunând
astfel:

„Răul de toate felurile pare atât
de adânc înrădăcinat în acea
societate, încât Eugen Ionescu se
însăimântă la gândul că domină

Viorel Coțoiu, “Arce dinamice”

puterea demonului.
Eugen Ionescu, deși spirit profund

religios, pentru a scoate în relief, mai
accentuat starea malefică a lumii
contemporane lui, înclină a crede, că
stările morale pot veni de la Puterea
divină, către care tot omul lucid,
conștient trebuie a se întoarce."¹⁴³

Întrebarea care urmează este
utilizată de autor numai pentru a
arăta, după propria părere, cât de
multiplu și de diferit este protestul
uman al celor care suportă condiția
tragică impusă de Atotputernic.

„De ce nu ne adunăm cu toții
pentru a protesta în colectiv
împotriva Creatorului?”

Ar rezulta pagini întregi de ziar
cu semnături ale intelectualilor
și ineintelualilor”¹⁴⁴

Portretul lui Eugen Ionescu se
întregește, astfel, cu trasarea acelei
lumi constitutive de înaltă moralitate
creștină.”

MIHAI URSACHI, UN MARE POET

Spirit liber și prea puțin dispus la concesiile ideologice, prin extravaganța și pitorescul biografiei sale spectaculoase, și, după cum s-a mai spus, prin viziunea creatoare situată de la început în răspăr cu cea a majorității poetilor, **Mihai Ursachi** (1941-2004) a împărțit pe întreaga durată a existenței sale dramatice un destin singular, aproape legendar. După un debut editorial produs relativ târziu, aproape la vârsta de 30 de ani, cu volumul *Inelul cu enigmă* (1970), Mihai Ursachi reușește ca doar într-un deceniu, prin celelalte cărți de poezie publicate ulterior (*Missa Solemnis*, 1971; *Poezii*, antologie, 1972; *Poemul de purpură și alte poeme*, 1974; *Diotima. Poezii de dragoste*, antologie, 1975; *Marea înfățișare*, 1977; *Arca*, 1979; *Poeme-Poems*, ediție bilingvă, 1980; *Inel cu enigmă*, 1981), să devină una din vocile cele mai interesante ale generației '70, un scriitor cu un timbru aparte, bazat exclusiv pe rafinament.

După ce încă din studenție ajunsese o victimă a regimului comunist, deținut politic timp de trei ani și, ulterior, mult timp împiedicat să ocupe vreun loc de muncă, Mihai Ursachi alege în anul 1981 calea exilului și se stabilește în Statele Unite, unde își ia doctoratul în filosofie la Universitatea Texas, cu teza *Poetry of the Being. From Hölderlin to Paul Celan* (1986), funcționând ca lector la Universitatea Texas (1982-1986 și, mai apoi, la Universitatea statului California, San Diego (1986-1990). Tot mai nerăbdător să-și revadă țara, profită de schimbările de după evenimentele din decembrie '89 și în primele zile ale lui ianuarie 1990 se reîntoarce acasă, în mult îndrăgitul târg al Iașilor, fiind numit director al Teatrului Național „Vasile Alecsandri” (1990-1992) și, începând din 1996, profesor asociat la Facultatea de Litere a Universității „Al. I. Cuza”.

Absolvent al Facultății de Filosofie și Germanistică de la Universitatea din Iași, Mihai Ursachi a fost un intelectual cu o vastă cultură, un poet important, în sensul complet al cuvântului, exercitând asupra scriitorilor mai tineri o uriașă fascinație, dacă nu prin poemele de o mare forță și

originalitate, față de care critica vorbește tot mai puțin, cel puțin prin legendele tot mai numeroase create în jurul său. Amestec aproape egal de solemnitate și gesticulație romantică, de răzvrătire și supunere, de o anume inflexiune și melancolie specific moldovenească, pentru a se elibera de concesiile și de frică, Mihai Ursachi parcurge neobosit un traseu excepțional, marcat profund de dorința de a-și fixa în sine propriul centru de greutate. Pornind de la o asemenea dublă raportare, care, pe de o parte, trimite spre viața personală a omului, cu toate elementele sale de mare spectaculozitate și risc, și, în egală măsură, spre experiența literară, spre viața literaturii sale, plină și aceasta de o neostenită spiritualitate interogativă, se poate ajunge ușor la o imagine care să-l impună pe Mihai Ursachi nu numai ca una din marile conștiințe ale poeziei române, dar și una din marile ei valori.

Marcată destul de adânc de timpul în care a fost creată și de formația sa de germanist de clasă, de cunoscător în original al marii poezii europene din toate timpurile, poezia de până în 1981 a lui Mihai Ursachi poartă semnele vizibile ale apropierii de lirica romantică, din acest curent literar poetul reținând marile teme mitice, bogăția pitorească a limbajului și, cu deosebire, muzicalitatea de proveniență eminesciană a versului: „Să plâng pe trupul tău iubit / ca niciodată eu să nu mă fi născut / să plâng pe tine ca un nou născut. / dintotdeauna să fi fost murit. // Și sfera lumii să se năvârte-n pace / sunarea ei cea dulce de mesteceni / în ochiul meu de-a pururea te legeni / din lacrimi Universul se reface.” Obsesiile

Viorel Coțoiu, „Păsări”

eminesciene sunt tot mai vizibile, poeziile de felul celei intitulată *Flanela* reprezentând suma tuturor neliniștilor și suferinței arzătoare, dar dulci, din versurile poemei *Odă (în metru antic)*: „Îți amintești desigur flanela violetă / flanela aceea sublimă pe care o îmbrăcasem / în cea mai frumoasă din serile noastre; (...) pe care apoi am purtat-o / cu frenezie pe trupu-mi uscat de hagi, / până ce-a fost absorbită prin pori și s-a asimilat / în toate celulele trupului meu, / și în schelet, / iar țesătura ei sclipitoare a devenit un țesut. (...) De ce încerci să negi, / de ce pretinzi că nu știi ce flanelă...” Așa se întâmplă și în *Odă crepusculară* din volumul *Diotima* sau în alte multe poezii, în care reluarea momentelor esențiale care marchează o existență umană este realizată într-o manieră strict personală: „Tu mă îmbărbătezi. Redat mie însumi, pierdui / orice știre de sine, însă cât timp te îneacă durerea, / ești mergător, ți-e foame, ți-e sete, ești ochiul ce lacrimă. / Atâta timp cât fața mea am ascuns-o cu teamă / de vederea Lupoaicei. O, tu îmi dăruie o umbră făcută / din granitul cel negru. Tu care mă-neci în durere. (...) De scutul căldicel mă despoi: ție jivină! / Ochii ți-i dau, mistui-se-vor și vor fi ochii tăi. / Inima devorează-o, o mestecă bine, rășnește-o în tine, / te vei umple de ea, va fi inima ta. Nimic nu rămâie / din ce plin de frică am tănuit sub fierbințile / ferecători. Când vei sfârși, vei fi eu.” Alteori, în poeme izbăvitoare și muzicale, cu un limbaj bazat exclusiv pe rafinament, încordate și dramatice, pline de un sentiment al amărăciunii, atmosfera e tradițională, parcă în tonuri preluate din Ion Pillat („Când crengile toamnei se scutură-n casă / m-așez cu măhnire-ntr-un jălț de mătăasă. // Acestea sunt crengile care în floare / intrau printre gratii odinioară...”), după cum jocul ritmic din alte versuri duce spre sistemul avangardist de →

ADINA IANCU

Din nouri

Din nouri se țese povestea
Cerbilor de jad.
Mă simt transparent ca o
meduză
Din care nu rămâne decât
umezeala buzelor înaintea
sărutului.
Apoi chem cerbii și-i duc într-o
pădure din jurasic să lase acolo
un început de poem.
Mi-e sete.
Vine la mine un nor
Și mă învață să-l beau!

Plouă

Încet, prin sita văzduhului gri
sau mov
depinde de ochiul care
privește;
stropi de singurătate
se preling pe fruntea statuii
eroilor.
Mi se face de pasăre
și mă umplu de cântec
ca de un soare lăuntric.
Plouă.
Mă cufund în meditație lichidă
până mi se usucă aripile.

Primavara

Ai miros de femeie tânără
Când eu ating magnetic

Vârful ramurilor
Atât de îndrăgostit încât acolo
cresc muguri.
Îți sărut epiderma de clorofilă,
Pădurea mea din copilărie -
Fiecare vârstă cu pădurile ei -

Și îmi reprojectez trupul să
semene cu paltinul,
Cu nucul sau cireșul
Și să iubească mult iedera și vița
de vie.
Pe tine te fac să reînflorești ca o
adolescentă zglobie
și să crești în spiritul inimii.

Păunii

Au o mie de ochi,
Milioane de pene,
Madrigale adânci
Și surâsuri viclene!
Și au mii de cununi
Și corole ascunse

Chiar în țipătul lor
Sunt minuni nepătrunse!
Ce păsări, ce păsări,
Ce iriși, ce pleoape
Mirifica oră
Se zbate sub ape!
Elegante și reci,
Grațioase și mute
Pe rime-poteci
Sub cețuri tăcute!
Așa și poetul,
Păun-curcubeu,
Așteaptă banchetul
În magicul eu!

Basorelief

Soldatul persan călare pe un leu
ucide himere.
Pot fi indieni, egipteni sau greci,
nu contează.
Vine Asurbanipal și îl ceartă.
„Nu vezi, himerele ce le ucizi
în vie,
se fac dușmani puternici,
invincibili
și ne decimă oastea, oprește
măcelul”.
Soldatul persan aruncă sabia,
sulița, scutul și platoșa cu solzi
și pe drumul spre casă
găsește un fluier.
Cântecul adună oameni
îmbrăcați în alb.

ILORIAN PĂUNOIU

MIHAI URSACHI...

→neologisme rimate: „Și pentru ce-n
definitiv / Să nu fi luat locomotiva /
să facem un tablou votiv / cum au
făcut și ceilanți / în burgulețul Piatra-
Neamț?” Cel puțin la fel de
interesante sunt și poeziile în care
dezamăgirile și suferințele personale
sunt exprimate prin expresii și
mijloace artistice menite să exprime
într-o manieră bacoviană apăsarea și
neputința de evadare dintr-un mediu
claustrant: „Nenorociri se anunță din
toate direcțiile. / Cei suferinzi de
ciroză nu pot să spere / chiar la nimic.
Toate cunoștințele / de sex feminin
sunt profund indispușe. / Apa la
closet nu mai curge. Am insomnie /
Iată care sunt consecințele acestei
faze / a Lunii.” Așa cum au remarcat
toți criticii care au scris despre Mihai
Ursachi, relevându-i forța și
originalitatea vocii sale lirice,
„punctul maxim al discursului
ursachian” (Marin Mincu) a fost

considerat *Poemul de purpură*, din
ale cărui zece părți reproducem, în
încheiere, cântul al VI-lea: „Iubito,
hai să ne jucăm / de-a Ildiko și de-a
Attila. / Acesta-i cortul meu de blăni /
în care te-am adus cu sila. // Dar jocul
nu-i adevărat, / vedem fantasme ca
nebunii, / a fost odată un împărat... /
Nuntașii-aceștia nu sunt hunii. //
Iubite, oare pentru ce / e-atât de roșu
acest fluviu? / Și numele lui care e? /
Iubito, - acesta e Danubiu. // Iubite,
oare frații mei / dorm liniștiți în roșii
ape? / Și oare tata e cu ei? / Iubito,
vino mai aproape. // Iubite, toate au
trecut, / să-ți spun un vis din multe
vise: / dar mai întâi să te sărut, / căci
toate ușile-s închise. // Părea c-am
fost copii cândva / în verdele
Septentrion / și doica noastră ne citea
/ din cartea lui Marcel Brion. // Că ne
jucăm un straniu joc, / un joc cu
flăcări și cu sânge; / iubite, dă-mi
acum, te rog / pumnul tău, ceva mă
strânge. // Să ne jucăm un joc frumos,

/ ce se va scrie în istorii / - Deasupra
pusteii colbul gros, și lung să tânguie
cocorii.”

Viorel Coțoiu, Studiu

În memoria lui Mircea Iorgulescu

Domnule Băciuş, am încercat să-i determin pe câţiva "prieteni" de-ai lui Mircea să publice ceva care să aducă aminte că în acest iunie el a plecat la cele veşnice. N-au putut sau n-au vrut s-o facă.

Îţi trimit dumitale un material - ştiu, este prea mare - poate reuşeşti să îl strecoari.

Omul ăsta merită să mai fie ţinut în viaţă!

Dacă eşti de acord, pune-i titlu "În memoria lui Mircea Iorgulescu"

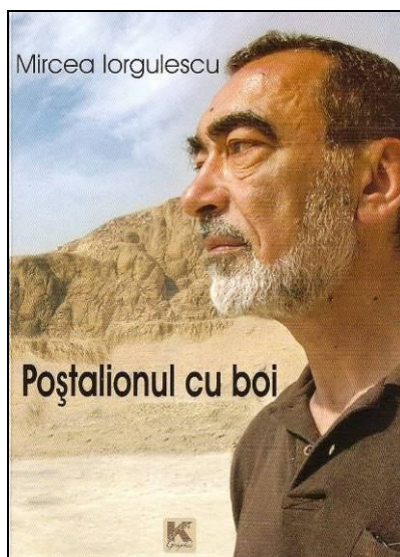
Ai toată libertatea din partea mea să procedezi cum consideri. Poate renunţi la cuvântul lui Simion şi dai un citat care îţi convine...

Mulţumesc pentru înţelegere.

IOAN GROŞESCU

Cuvânt înainte

Di. Ioan Groşescu, care a publicat nu demult o seducătoare carte despre mahalalele oraşului nostru (într-una dintre ele – cea a *Pielarilor* – am trăit şi eu între 11 şi 18 ani!), îmi solicită un cuvânt înainte la studiul lui Mircea Iorgulescu despre Panait Istrati (în ediţie definitivă). Accept fără a sta prea mult pe gânduri, deşi relaţiile mele cu autorul n-au fost deloc idilice în ultimii 20 de ani. Aş spune că, din motive pe care nu le-am înţeles bine niciodată, relaţiile au fost reci şi chiar contrariante. Fusesem, timp de 30 de ani, în aceeaşi echipă (echipa de critici literari de la „România literară”), apăsasem cam aceleaşi valori şi întâmpinasem cam aceleaşi ostilităţi din partea cenzurii ideologice. Spre sfârşitul anului 1989, Mircea Iorgulescu a rămas, spre surpriza generală, în Occident, iar după revoluţia din decembrie, atunci când viaţa literară s-a divizat, vechiul nostru amic şi comilitone a trecut rapid în altă tabără decât aceea pe care o aleseseră Marin Sorescu, Fănuş Neagu, Valeriu Cristea şi subsemnatul. Noi credeam că nu trebuie abandonat în haosul tranziţiei principiul autonomiei esteticului şi, în genere, că politicul nu trebuie să se amestece în literatură (se amestecase, până era gata s-o sufoce, timp de o jumătate de secol), vechii noştri amici din tabăra criticii voiau, dimpotrivă, prioritatea politicului.

Teoria *est-eticului* le acaparase total spiritul critic. Din această dilemă n-am putut ieşi. Aşa că vechea noastră alianţă şi prietenie literară s-a sfârşit. De la Paris sau Munchen, nu mai ştiu unde lucra atunci, Mircea Iorgulescu a optat fără multe ezitări pentru soluţia politică, zicând şi el că, atunci când armele zăngănesc, muzele esteticului să facă bine să tacă. Aşa că eu am rămas, cum a scris cineva, în ţarcul apolitismului şi am suportat nu totdeauna cu resemnare, recunosc, dar am suportat, totuşi, contestaţiile şi chiar injuriile cele mai aspre. Ei, foştii mei prieteni, au călătorit confortabil în trenul cel norocos al istoriei.

Când stau şi mă gândesc acum (7 august 2011) la aceste întâmplări, mă minunez şi mă consolez, ca bun român, cu ideea că aşa a fost să fie. De ce trebuia să ne învrăjbească aşa de tare ideea autonomiei esteticului şi de ce era necesar să ne despartă definitiv opţiunea noastră pentru o formă sau alta a democraţiei? De ce această schizofrenie continuă şi azi în viaţa intelectuală românească? Mister. Pe Mircea Iorgulescu l-am pierdut din vedere în această dispută. Şi el pe mine. La drept vorbind, n-am mai comunicat, de atunci, cu el. L-am întâlnit de două ori, o dată la Paris, la începutul anilor '90, a doua oară, câţiva ani mai târziu, la Bucureşti, la o recepţie dată de nu ştiu ce ambasadă. Întâlnirea de la ambasadă a fost strict formală, fără amabilităţi din nicio parte. Comentatorul politic de la „Europa liberă” părea grăbit, nu avea chef de confesiuni, vorbea – mi s-a părut – cu mine şi se uita în altă parte. O vagă promisiune de a mă căuta la telefon, o strângere rapidă de mână şi cam atât.

Discuţia de la Paris, purtată într-o cafea de lângă staţia de metrou Saint-Michel din Cartierul Latin, la începutul anilor '90, fusese, tot aşa, fără istorie şi fără urmări. Spiritul lui Mircea Iorgulescu era, şi atunci, grăbit, mereu preocupat, parcă, de altceva. Încercam să-i sugerez, ca şi lui Lucian Raicu, să se întoarcă în ţară unde talentul şi experienţa lor de critici literari puteau avea o influenţă pozitivă în deja învrăşmăşita noastră viaţă literară. N-am avut succes nici cu unul, nici cu altul. Mai mult: şi unul şi altul au suspendat, cum se spune în limbajul diplomaţiei, relaţiile cu grupul nostru eretic, deja satanizat la Bucureşti de „elitiştii” noştri din ce în ce mai intoleranţi. Vechea echipă de la „România literară”, care jucase un rol esenţial în orientarea estetică a literaturii şi rămăsese solidară şi eficace în regimul totalitar, dădea semne, acum, în regimul libertăţii, de destrămare. Ceea ce, repet, s-a şi întâmplat. Cu Lucian Raicu fusesem, decenii de-a rândul, prieten apropiat, cu Mircea Iorgulescu – venit mai târziu în grupul nostru – fusesem doar amic sau, cu o vorbă azi complet discreditată, „tovarăş de idei”. Nici prietenia, nici amiciţia şi nici tovarăşia de idei n-au mai contat după 1990, când pasiunile, orgoliile literare şi, poate, interesele individuale au explodat pur şi simplu.

De ce? Un alt subiect. Nu-l pot dezvolta aici. Aici trebuie să spun, pe scurt, ceva despre cartea unui critic important şi, totodată, despre autorul ei care, de curând, s-a grăbit să părăsească această lume. În aceste circumstanţe, vechile regrete şi melancolii nu-şi mai au rostul... Rămâne ca altă generaţie de critici literari, dacă va fi interesată de aceste probleme, să lămurească mai bine controversale, divorţurile morale şi intelectuale, performanţele şi compromisiunile generaţiei '60 pe care unii vizionari generoşi o compară cu generaţia interbelică, iar alţii (câţiva scriitori din generaţia optzecistă) o contestă sistematic. De este aşa sau altminteri rămâne de văzut.

Revin la Mircea Iorgulescu şi la studiul lui, remarcabil – trebuie să spun de la început – despre Panait Istrati, un scriitor pe care critica românească l-a refuzat deseori pe motiv că n-a scris în limba română. G. Călinescu a făcut, surprinzător, această →

EUGEN SIMION

eroare de situare pentru că, în afară de faptul că Istrati a scris o bună parte din povestirile lui în limba maternă, chiar celelalte, scrise în franceză, au un puternic fond și duh românesc. Eroarea de situare și judecată estetică continuă și azi, din nefericire, semn că prejudecățile sunt mai tari în critica literară decât bunul simț și adevărul. Mircea Iorgulescu a scris, așadar, în anul '86 studiul intitulat *Celălalt Istrati*, pe care, acum, îl prezintă într-o variantă definitivă, după ce a consultat alte documente și pe alți comentatori ai operei lui Panait Istrati, un prozator pe care Franța continuă să-l citească și să-l prețuiască. N-am avut timp să verific ce a schimbat și ce a adăugat Mircea Iorgulescu în ediția de față în raport cu prima ediție. Am văzut că, în raport cu prima ediție din 1986 și cu cea de a doua, din 2004, Mircea Iorgulescu a introdus textul care se referă la prefața realizată, în 1935, de Panait Istrati la prima traducere în franceză a unei cărți de George Orwell, un capitol inedit de sinteză asupra destinului și operei lui P.I. și două texte noi la addenda. În anii '80, el a adus, îmi amintesc, multe lucruri noi față de cercetările anterioare, fatal mai timorate în epoca stalinistă când venea vorba de momentul *spovedaniei unui învins*, primul act de dizidență radicală în rândurile intelighenței europene de stânga...

Comentariile sunt, acum, mai clare și informațiile mai numeroase. Sunt mirat să aflu, din trimerile făcute de Mircea Iorgulescu, câți esești occidentali au scris despre această temă și, în genere, câți se arată interesați de *cazul Panait Istrati* și, de asemenea, sunt surprins să descopăr pagini de Istrati pe care nu le cunoaștem. De pildă, prefața scrisă de el la cartea lui Orwell, tradusă, în 1935, în Franța, sub titlul *La vache enragée*. Era prima carte, tradusă în franceză, a acestui englez până atunci necunoscut. Istrati o citește și este încântat de faptul că ea *nu face literatură*, adică evită frazeologia, calofilia, scriitura fastuoasă și mistificatoare. Istrati găsea, aici, propriile sale convingeri despre scrisul direct, neîmpodobit... Mircea Iorgulescu discută, pe larg, „cazul Istrati” în Europa politică din anii '20 și '30 și reconstituie biografia scriitorului și biografia scrierilor sale. Nu face, decât accidental, analiza estetică a operei, dar, când se

întâmplă să dea judecăți de valoare despre ea, judecățile sunt verosimile. Studiul sau, mai degrabă, eseuul său se citește cu plăcere, ca o narațiune critică, are ceea ce se cheamă o epică interioară, puține pagini sunt aglomerate de date stufoase. Acelea, de pildă, cele despre publicistica de tinerete a lui Istrati. Este aceasta atât de interesantă, are ea o valoare epică sau are idei originale? Mă îndoiesc (cel puțin când urmăresc fragmentele reproduse în carte), dar Mircea Iorgulescu crede, îmi dau seama, altceva și continuă cronică sa migăloasă.

Mai interesant este „cazul Istrati” ca destin existențial și destin scriitoricesc într-o Europă intelectuală care, în deceniile interbelice, virează masiv spre politică și face ea însăși politică, de dreapta sau de stânga. În Franța, unde ajunge românul Istrati, o politică mai ales de stânga. El aderă sincer la această politică, apoi este dezamăgit și, tot sincer și imprudent, se leapădă, nu de credința lui, ci de mecanismul represiv odios care se organizase în spatele ei. Ce-a urmat se știe. Mircea Iorgulescu prezintă cu o *obiectivitate*, așa zice, *pasionată, participativă* această evoluție a „cazului”. Cartea lui este substanțială, între altele, pentru că reușește să facă în așa fel încât existența lui Istrati, plecat în lume cu numai patru clase primare în spate, să se transforme prin scrierile lui, în bună parte autobiografice, în ceea ce Malraux numește *un destin*. Istrati, scrie Mircea Iorgulescu, *aparține unei stirpe blestemată: cea a lui Hamlet pentru că se vântură bezmetic prin lume*. O fi așa? Că se vântură prin lume este sigur, că pare a fi bezmetic poate fi zis, dar că el face parte, umoral și spiritual, din familia lui Hamlet nu-mi vine să cred despre acest „nomad statornic”, cum îi zice Mircea Iorgulescu, autorului *Chirei Chiralina*, folosind programatic acest oximoron. Nu insist!...

N-aș încheia acest *Cuvânt înainte* care, observ, este mai lung decât voiam să fie, fără a spune ceva despre două documente care privesc în chip direct nu biografia lui Istrati, ci biografia criticului său, Mircea Iorgulescu. E vorba, întâi, de dosarul lui de la C.N.S.A.S și de acuzația de a fi colaborat cu Securitatea și, în al doilea rând, de mesajele pe care criticul, grav bolnav, i le trimite lui Ioan Groșescu în timp ce pregătește această ediție. Mesajele sunt

dramatice. Omul trece printr-o suferință atroce și, în scurtele momente de calm, scrie. „Sunt stors – zice el (la 5 iunie 2011) – dar nu mă las”. Simte că are în el o stranie „furie de a trăi”, face planuri delirante, apoi cedează, cade la pat, se scoală și o ia de la capăt („răul a venit, ieri, m-a inundat, m-a zdrobit, apoi s-a dus, acum mi-e mai bine”)... Disperarea spiritului și, în același timp, încercarea spiritului de a se salva, pentru o clipă, prin scriitură...

În acest timp, cetățeanul român Mircea Iorgulescu este judecat, ca un infractor, pentru nu știu ce complicități, slăbiciuni morale din timpul comunismului. Mi se pare o sincronie, cu adevărat, bestială. Citesc documentele din *Cultura* și, fără să știu cu exactitate ce-i adevăr și ce-i neadevăr și speculație în ceea ce citesc, mă întreb: orice ar fi, așa trebuie să iasă din viață un scriitor, aceasta-i ceremonia de adio pe care putem să i-o oferim? Asemenea coincidențe sunt, pur și simplu, sinistre și descalificante...

București, 7 august 2011

Notă asupra ediției

Rațiunea de a exista a lui Mircea Iorgulescu a fost scrisul. A scris mult și în ultimii trei ani de viață când se eliberase de corvoada serviciului la radio și avea planuri să scrie și mai mult, însă boala l-a împiedicat. Când a luat hotărârea să editeze Panait Istrati, studiul care i-a marcat serios existența, a trimis materialele precipitat, cu o furie pe care nu și-o mai putea înfrâna. Rămăsese dator doar →

cu „Nota asupra ediției”. Nu a mai apucat să o comunice, căci, pe 7 iunie 2011, a părăsit această lume. Ceea ce am inserat aici cred că poate fi lămuritor asupra modului cum dorea să fie ediția definitivă Panait Istrati.

Știu Friday, February 4, 2011 8:07 AM

From: nelutzug@yahoo.com To: mircea.iorgulescu@sfr.fr

[...] E costisitor pentru tine să termini traducerea din franceză în română a *Spovedaniei* și-apoi să te apuci de prefață.

Hai, te rog mult, ocupă-te de Istrati! Visez să facem o ediție revăzută, definitivă. Încearcă să visezi și tu. Sunt pisălog? Recunosc.

Am trăit Saturday, February 5, 2011 5:40 PM

From: i.grosescu.nelutzug@yahoo.com To: mircea.iorgulescu@sfr.fr

[...] Mi-aș dori mult pentru tine să poți duce la cap a doua variantă. Uite, îmi aduc bine aminte că, într-o scrisoare din 26 dec.1984, te întorșeseși din Grecia, spuneai, citez, *Lucrez la cartea despre Istrati, (care mi-a schimbat viața) și-mi doresc, pentru '85 s-o termin. Când și dacă apare, nu mă interesează; esențial e să știu că mi-am făcut datoria, că am scris-o, adică.* (iar după aceea fie ce-o fi, spuneai atunci).

Semne bune Sunday, February 6, 2011 8:03 PM

From: mircea.iorgulescu@sfr.fr To: i.grosescu.nelutzug@yahoo.com

[...] *M-am hotărât. Ți-am spus că începusem, cu ani în urmă, să traduc din Spovedania unui învins. Am găsit cele circa 20 de pagini pe undeva prin computerul vechi și nefolosit. Voi continua cu traducerea și am de gând să fac și prefața și note bibliografice. Paralel voi adăuga la ceea ce am și ceea ce voi folosi la note. Prima parte din Celălalt Istrati nu o am culeasă, însă pe cea de a doua, da. Dacă Domnul sau cel care hotărăște asupra vieții mele îmi va îngădui, în trei luni dau gata ceea ce mi-am propus.*

Miercuri Wednesday, February 9, 2011 6:03 AM

From: mircea.iorgulescu@sfr.fr To: i.grosescu.nelutzug@yahoo.com [...]Dar eu nu vreau să o lungesc

atât de mult, nu de alta, dar dacă până atunci plec dincolo?! Până să mă fulgere boala, aveam un fel de sentiment nepăsător al timpului din față - nu era limitat. Acum e și mai rău, nu știu unde e limita aia. Știu doar că e aproape. Că poate fi peste o lună, două, trei. Că la fel de bine poate să fie ceva mai încolo. Dar îi simt, ca un tăiș de ghilotină, răceala ascuțită în ceafă.

Gata. La muncă! Traduc, am pornit șantierul, și o fac și pentru a evada în lumea cuvintelor, a echivalentelor etc., o lume mult mai plăcută și mai suportabilă decât cea care mă înconjoară. [...] Hai, la lucru, Iorgulescule!

Re: Ai Wednesday, February 9, 2011 9:15 AM

From: mircea.iorgulescu@sfr.fr To: i.grosescu.nelutzug@yahoo.com

[...] *Mă lupt cu traducerea! [...] iar când obosec, fac doi pași și mă pun în pat!*

sâmbătă Saturday, February 19, 2011 7:06 AM

From: mircea.iorgulescu@sfr.fr To: i.grosescu.nelutzug@yahoo.com

[...] *dar inima mă trage la traducere. Și s-a răcit vremea și la Paris. Dar, vorba Sandei, bine că sînt în viață! [...]*

Nu mă Saturday, February 19, 2011 6:45 PM

From: mircea.iorgulescu@sfr.fr To: i.grosescu.nelutzug@yahoo.com

[...] *Luni mă bombardează cu chimicale. Moleșala începe cam de marți după-amiază.*

Scriu la interviul despre Buzura. [...] Chiar dacă nu-l termin până duminică seara/luni dimineață, tot îți trimit cât am scris, [...]

marti Tuesday, February 22, 2011 9:16 AM

From: mircea.iorgulescu@sfr.fr To: i.grosescu.nelutzug@yahoo.com Message contains attachments1 File (68KB)

Dimineața de azi încă nu e lovită de efectele chimioterapiei - și încerc să profit.

Am trimis interviul acum câteva minute, îl ai, iată, și tu, trușanda. [...] Sâmbătă și duminică am avut zile mai tulburi, iar ziua de ieri, luni, ziua de chimioterapie, a fost lungă și oboșitoare. [...] dar de diseară sau de mâine, miercuri, s-ar putea instala, nu știu cu ce virulență și durată, obișnuita oboșală chimică. O aștept în liniște. Mă reapuc de traducere.

Spune-mi Tuesday, March 1, 2011 6:01 PM

From: mircea.iorgulescu@sfr.fr To: i.grosescu.nelutzug@yahoo.com

[...] *M-am chinuit îngrozitor. Deja mersul până la spital a fost ca o expediție himalaiană, [...]*

Joi Thursday, March 3, 2011 8:15 AM

From: mircea.iorgulescu@sfr.fr To: i.grosescu.nelutzug@yahoo.com

[...] *Nu am putut lucra nimic până acum, bineînțeles. Voi relua începând de azi. Următoarea sedință de chimioterapie e pe 14 martie, aș mai avea vreo zece zile până reintru în apa neagră...*

Vineri Friday, March 4, 2011 10:30 AM

From: mircea.iorgulescu@sfr.fr To: i.grosescu.nelutzug@yahoo.com

[...] *Mă simt stors, stors, asta e cuvântul. Golit până și de suflet. Și plâpând. Mai exact, pâlپând... [...]*

Esti Saturday, March 5, 2011 8:28 AM

From: mircea.iorgulescu@sfr.fr To: i.grosescu.nelutzug@yahoo.com

Da. Ieri am reușit să traduc o pagină din "Spovedanie". [...]

Duminica Sunday, March 6, 2011 6:34 AM

From: mircea.iorgulescu@sfr.fr To: i.grosescu.nelutzug@yahoo.com

Iată-mă treaz și pus pe lucru la cinci dimineața, [...], cu o senzație că am ieșit până la brâu din apa neagră a chimicalelor [...] Nu știu cât mă va ține, dar încerc să profit. Am lucrat și ieri puțin, am tradus cam o pagină.

Duminica Sunday, March 13, 2011 9:50 AM

From: mircea.iorgulescu@sfr.fr To: i.grosescu.nelutzug@yahoo.com

→

Răul a venit – ieri- , m-a inundat, m-a zdrobit, apoi s-a dus. Acum mi-e bine. [...] Acum, cât m-o ține, încerc să mai traduc. În aceste ultime trei săptămâni n-am reușit să progrezes prea mult...

Revin Sunday, March 27, 2011 5:15 PM

From: mircea.iorgulescu@sfr.fr
To: i. grosescu nelutzug@yahoo.com

[...] Mi-am găsit o poziție cât de cât confortabilă pentru mijloc, tușesc fără scrupule, vreau să traduc măcar o pagină [...]

Miercuri Wednesday, May 4, 2011 8:06 AM

From: mircea.iorgulescu@sfr.fr
To: i. grosescu nelutzug@yahoo.com

[...] Am realizat că în fond de pe la 17 ianuarie am tot făcută naveta între casă și spital și că în afară de vreo 30 de pagini traduse din Spovedanie (rămase înghețate de pe la 20 martie, ca macaralele lui Ceaușescu, când a început să-mi fie deosebit de rău), [...] Și am fost obligat să suport și mizeriile instituțiilor din țara mea de origine...

Re: Friday, May 6, 2011 7:18PM

From: mircea.iorgulescu@sfr.fr
To: i. grosescu nelutzug@yahoo.com

Fac proiecte. Știu că e o nebulie în situația mea, dar altfel mor. La spital, când mă zbăteam între trezie și leșin, încercam să mă agăț de orice, să nu mă prăbușesc. Cel mai des îmi făceam planuri, inevitabil delirante. Acum încerc să recuperez câte ceva din acele deliruri și să le găsesc o formă rațională, cât de cât. Dacă iese ceva, îți scriu.

Nu pot scrie, nu mă pot concentra, nu am forță. Poate va veni...

Pe Sighet Monday, May 9, 2011 1:07 PM

From: mircea.iorgulescu@sfr.fr
To: i. grosescu nelutzug@yahoo.com

Măine am chimioterapie. Deci o nouă sursă de bleagă accentuată pentru zilele care vin ...și mă tot gândesc la "proiectul nebun"!!!

proiectul Monday, May 9, 2011 6:45 PM

From: mircea.iorgulescu@sfr.fr
To: i. grosescu nelutzug@yahoo.com

Dom' Jan,

Probabil sub crisparea inconștientă, dar activă, a mersului de mâi-

ne la chimioterapie, m-am mobilizat să raționalizez "proiectul nebun" și să ți-l trimit. Să fie la tine... Iată:

a) după apariția noii ediții a "Mahalalelor" tale, i-am putea propune patronului editurii ploieștene să scoată un Istrati "ediție definitivă".

b) baza ar fi ediția din 2004 de la Polirom (o ai - și te rog să urmărești pe ea, să verifici dacă nu bat câmpii!)

c) aș elimina "prefața epică..." și aș pune în loc un text inedit despre Istrati și Orwell: prima traducere în franceză a unei cărți de George Orwell s-a făcut în 1935 și avea o prefață de P.I., apărută postum, la trei luni după moartea lui, un fel de testament literar...; am acest text în franceză, doar să-l dau pe românește;

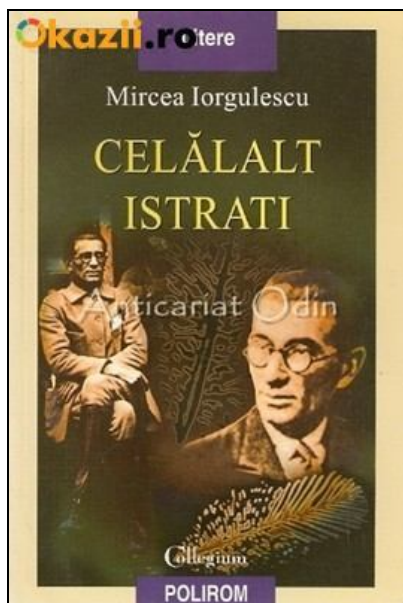
d) ar urma partea intitulată "Tânărul Istrati" și apoi cea numită "Drumul spre glorie";

e) aș pune un capitol inedit de sinteză asupra destinului și operei lui PI, de genul el s-a creat pe sine, cca. 50 de pagini, e scris;

f) aș lăsa "addenda", dar aș schimba câte ceva - aș scoate "afacerea..." și aș pune un text, pe care ți l-am trimis odată, intitulat "cum se fabrică un agent comunist"; aș pune, sînt tentat, și poemul lui Victor Serge tradus de mine, "Moartea lui Panait", care ar încheia volumul.

Ce zici?! La așa ceva te gândeai tu când tot mă împingei să-l pun în ordine pe Istrati?

Mai am de pus aspectele tehnice, dar nu mai am putere și mă bizui pe ajutorul tău. Revin când pot; acum sînt epuizat...

Domnule, Monday, May 9, 2011 6:54 PM

From: "ioan grosescu" nelutzug@yahoo.com
To: mircea.iorgulescu@sfr.fr

e o chestie absolut fenomenală!!!! [...] Eu ți-am spus de mult să faci/facem treaba asta, dar nu am insistat ca să nu te agasez. Hai!

Dupa Wednesday, May 11, 2011 7:56 AM

From: mircea.iorgulescu@sfr.fr
To: i. grosescu nelutzug@yahoo.com

... Să nu zici că m-am ținut din cauza bolii... francezii au o expresie, "rage de vivre", aș traduce-o prin "furie de a trăi", deși "rage" nu e chiar "furie", e mai aproape de ... "turbare", pentru a se sugera, probabil, dimensiunea irațională și metafizică a respectivei stări...

Ce crezi tu, monșer, că am făcut aseară, după ce am venit de la spital (pe la patru, dar am dormit apoi vreo două ceasuri)?! Ei bine, am scociorât prin diferitele mele fișiere "istratiene" și am compus unul nou, cu titlul "proiect ediție definitivă". Am pus în el (cu gândul să-ți trimit tot, la tine vor fi în siguranță) tot ce este susceptibil să intre în ediția proiectată. Tot ce e "nou", vei vedea, există, se înțelege, în formă informatizată (n-am stat). Din volumul de la Polirom am de asemenea în formă informatizată tot - cu excepția primei părți, "Tânărul Istrati" (p.18 - 174).

Nimic Sunday, May 15, 2011 10:57 AM

From: mircea.iorgulescu@sfr.fr
To: i. grosescu nelutzug@yahoo.com

nou.

Nu-l voi căuta pe acel domn de la Polirom.

Eu vreau ca această ediție definitivă Istrati să apară tot la Ploiești, la dl Paul, sub îndrumarea ta.

Ți-am spus că reîncep, încetișor, să revin la suprafață. Uite ce-am făcut ieri și azi, trăgând de mine, e drept: am pus la punct noua formă a "addendei", cu tot ce va conține ea (din ceea ce a intrat în volumul de la Polirom din 2004 nu rămâne decât textul despre "cruciadă"). Când voi căpăta puteri, îți trimit.

Cum crezi. Sunday, May 15, 2011 1:03 PM

From: "Ioan Grosescu" nelutzug@yahoo.com: →

To: mircea.iorgulescu@sfr.fr

[...] Mi-a plăcut (încă de pe 15 sept. 2009 ți-am spus) și mi-a rămas întipărit în minte ceea ce mi-ai scris în dedicația pe cartea trimisă: "...această biografie a unui nomad statornic". Ce titlu de carte: "Panait Istrati, nomadul statornic"!!!!

Dupa delir, Sunday, May 15, 2011 10:16 PM

From: mircea.iorgulescu@sfr.fr
To: i. grosescu nelutzug@yahoo.com

disciplină!!!

Domnule, acesta va fi titlul, dacă va fi să fie ceva! Da, și ți-l datorez!

Iata Monday, May 16, 2011 8:10 AM

From: mircea.iorgulescu@sfr.fr
To: i. grosescu nelutzug@yahoo.com

cum arată "noul cuprins":

C U P R I N S

În loc de introducere: de la Romain Rolland la George Orwell

I. Tânărul Istrati

«Cazul» Istrati

Fiul cărții

Fratele sărac

II. Drumul spre glorie

Anonimul elvețian

Recunoașterea

III. Panait Istrati - creație a lui

Panait Istrati

IV. Addenda

Un anarhist al dracului de deștept

Cum se fabrică un agent comunist.....

Chemarea Mediteranei

„Otomanul” Istrati

«Cruciada Românilor» și

Panait Istrati

Reviem din stepă

Și există deja aproape întregul conținut. Aș mai avea de dat pe românește (de rescris, vreau să zic) povestea cu Rolland și Orwell (o am numai în franceză) și de procurat forma informatizată de la Polirom, din 2004, asta pentru partea intitulată "Tânărul Istrati" (e, de fapt, cărțuia din 1986...)

Nu, nu sînt "funcțional" decât cam 15% , dar străng din dinți... ce altceva pot face?!

Uite Thursday, May 19, 2011 6:08 PM

From: mircea.iorgulescu@sfr.fr
To: i. grosescu nelutzug@yahoo.com

Message contains attachments 3
Files (285KB) | Download All

și celelalte două capitole (Anonimul și Recunoașterea), plus, ca "foaie de drum", noul cuprins... mă bucur că sunt acum la tine, am sentimentul de ușurare, ca și cum le-aș fi depus la bancă.

Expeditia Monday, May 23, 2011 12:04 PM

From: mircea.iorgulescu@sfr.fr
To: i. grosescu nelutzug@yahoo.com

[...] Mi-am mai revenit și eu, dar nu cine știe ce. Lucrez la acea rescriere pe românește a textului ce urmează să țină loc de introducere. Încerc să termin până la sfârșitul săptămânii (pe 31 am iarăși nenorocita de chimioterapie...)

POZE: îți voi trimite "căcălău, maria-ta!". O să mă și înjuri...

[...] M-am uitat deja pe macheta realizată de tine cu ce ai până acum. E foarte bine, dar sînt o mulțime de mărunțișuri. Poate vorbim la telefon...

este Wednesday, May 25, 2011 12:11 PM

From: mircea.iorgulescu@sfr.fr
To: i. grosescu nelutzug@yahoo.com

ok, prietene - și cum zici să fie scris textul și cu ajutorul pe care mi-l dai; nu sînt deloc în apele mele, fie ele și mai tulburi, mă chinuie respirația; cât despre poze, dacă am vlagă - deși nu e mare lucru! - voi încerca să fac în cursul zilei un test; JPEG am;

Re: Uite! Sunday, May 29, 2011 10:30 AM

From: mircea.iorgulescu@sfr.fr
To: i. grosescu nelutzug@yahoo.com

[...] Eu sînt în aceeași stare de istoveală, mă târăsc prin casă și mă uit pe fereastră cum a venit vara [...]. Dacă nu se găsește o soluție să mă repun cât de cât pe picioare, până la sfârșitul anului dau ortul popii...

Am mai lucrat, fără mare spor, dar cu devotament. [...] Probabil voi scurta; textul francez era pentru alt cititor decât cel român. O să-ți mai trimit și poze.

ia fii atent aici Monday, May 30, 2011 6:07 PM

From: mircea.iorgulescu@sfr.fr
To: „ioan grosescu” nelutzug@yahoo.com

Message contains attachments 1
File (79KB)

Dragul meu,

Ești un chițibușar perfecționist. Am citit pasajul trimis de câteva ori, dar nu-mi dau seama ce te stânjenește. Oricum, am creierul terciuit, mi-a fost foarte rău și sâmbătă, și azi. O să reiau când voi fi mai limpede. Și sînt foarte crispat din pricina chimioterapiei de mâine. Fiindcă nu m-am refăcut după cea de acum trei săptămâni... prevăd zile groaznice.

Am reușit, cu chiu cu vai, să termin textul Orwell. Ți-l trimit, să mă liniștesc. Am și încă două poze de trimis. Dau povara pe tine, săracu'...

Marti Tuesday, May 31, 2011 7:34 AM

From: mircea.iorgulescu@sfr.fr
To: i. grosescu nelutzug@yahoo.com

Aștept ambulanța am avut iarăși o noapte grea. [...]

"Dublu" ăla e un decalc după franceză, cred; dacă tu crezi că e greșit înlocuiește eventual cu "revers" sau cu ce crezi că e mai convenabil. Obișnuiește-te să iei hotărâri de unul singur, căci soarta textelor mele, în curând, vor depinde de tine în exclusivitate.

Uf! Nu mai pot....

Revin Sunday, June 5, 2011 9:29 AM

From: mircea.iorgulescu@sfr.fr
To: i. grosescu nelutzug@yahoo.com

foarte greu și încet. Chimioterapia de marți a fost ea ultima din serie, dar a fost cu aceeași substanță și aceeași doză ca și cele precedente. Și aceeași toxicitate, dacă nu chiar mai mare, prin efect cumulativ. Abia azi, duminică, am reușit să mă ridic din pat și să fac vreo câțiva pași și să scriu acest mesaj.

Acum mă întorc în pat, sînt stors! Dar nu mă las...⁸)

⁸ Acesta a fost mesajul trimis duminică, 5 iunie. Marți, 7 iunie 2011, ora 8 dimineața, închide ochii ca și cum s-ar fi culcat ca să se odihnească puțin înaintea încă unui efort de a pune la punct ultimele detalii la „proiectul nebul” de pregătire a ediției definitive Panait Istrati

AMURGUL IUBIRII

(XXXIII)

În Occident, realitatea tehnostiinței a fost astfel mai puternică și mai directă în modelarea iubirii decât interpretările teoretice și semnificațiile artei. Într-adevăr, la mijlocul anilor '60 descoperirea pilulei contraceptive a modificat forma relațiilor interpersonale sentimental-erotic-apetitive mai mult decât a făcut-o vreodată vreo teorie filosofică a dorinței, vreo morală religioasă sau vreo operă de artă. Pilula contraceptivă a înlăturat efectelor biologice ale sexualității, a tăiat legătura de la *cauză* la efect în reproducerea umană și a eliberat sexualitatea de naștere. "Revoluția sexuală" care a urmat a propus "dragostea liberă" ca stil de viață, care, la fel ca altădată iubirea-pasiune, respinge instituția socială a căsătoriei și, în plus, nu recunoaște nicio valoarea moral-religioasă a virginității. Începutul vieții sexuale a fost situat tot mai devreme, sfidând regula în care Arnold Toynbee a văzut strategia de succes a Occidentului: amânarea debutului sexualității adolescente pentru ca tinerii să poată acumula cunoștințe. Bărbați și femei își explorau propria sexualitate; "împlinirea" sexuală nu a mai cunoscut limite sociale și morale. Rolurile sexuale tradiționale și familia au fost mult estompate. Pilula contraceptivă le-a făcut pe femei să se simtă egale cu bărbații și le-a dat libertatea de a avea relații sexuale de scurtă durată, cu parteneri diferiți. Cel care s-a schimbat cel mai dramatic a fost comportamentul tinerelor femei, al fetelor.

După 1975, și nașterea, producerea de copii a început să fie eliberată sau detașată de nevoia sexualității umane: tehnicile biologiei moderne,

de la însămintarea artificială cu diferitele ei forme din ce în ce mai complicate (purtarea, spre exemplu, de către o femeie a embrionului ce aparține ereditar altei perechi sau numai unuia din membrii ei sau poate chiar nici unuia dintre parteneri) până la donare, separă tot mai mult sexualitatea de reproducere.³

Printr-o conexiune mai puțin vizibilă și mai puțin puternică decât în cazul contracepției și foarte probabil cu o cauzalitate multiplă, s-a extins tot mai mult un comportament sexual diferit de cel tradițional, mult mai autonom și orientat exclusiv spre plăcere.

La acceptarea și legitimarea sexualității orientate exclusiv spre plăcere a contribuit din plin și sexologia. Conceptul de sexualitate a apărut în jurul anului 1800 în biologie și zoologie. A trebuit să treacă aproape un secol până când, în 1889, sexualitatea feminină să fie considerată cauza isteriei la femei (de regulă, până în 1890 sexualitatea era limitată la cea masculină, pentru că medicii și educatorii nu luau în considerare ca fiind sexuale relațiile dintre femei). Desigur, psihanaliza este cea care a adus în atenția culturală generală, cu cel mai mare succes, sexualitatea.

Dar în psihanaliză rămâne un rest de sacralizare a sexualității, un rest de dimensiune metafizică și chiar o mistică, de vreme ce cura psihanalitică este interminabilă. Sexologia își propune de la început să fie mai eficientă și mai directă. Ea a fost anticipată de Havelock Ellis, care, contemporan cu psihanaliza freudiană, propune deja "sexul pentru plăcere".

Odată cu Wilhelm Reich, ea se concentrează cu precizie asupra orgasmului (1922), a cărui energie e asimilată energiei organismului, iar mai târziu energiei "organice".

Al doilea fondator al sexologiei este Alfred Kinsey (*Sexual Behaviour in the Human Male*, 1948, *Sexual Behaviour in the Human Female*, 1953), care refuză să califice vreun act biologic drept anormal și pune în discuție, pe baze statistice largi, identitățile definite de concepte ca homosexualitate, heterosexuality și bisexualitate. Aplicând terapii comportamentale, cum fac în ultimul sfert al secolului XX William H. Masters și Virginia E. Johnson, maeștri recunoscuți ai sexologiei actuale, sexo-

logii s-au impus, concurând cu succes psihanaliza în tratarea problemelor sexualității.

Terapie a identității, psihanaliza îl ajută pe pacient să se cunoască pe sine. Pe sexologi nu-i mai interesează identitățile sexuale și devierile: disfuncțiile sexuale devin o problemă mai mare decât apartenența la o anumită minoritate sexuală.

Orgasmul, indicator al sănătății sexuale și componentă a fericirii, devine aproape o datorie. Perverse, respectiv ilegite devin numai acele orgasme care sunt obținute în cursul "relațiilor inegale" și îndeosebi dacă intervine forța.

De altfel, terapia lor comportamentală se arată interesată de unele procedee ale psihanalizei, precum și de terapiile comunicării și "conștiinței corporale" dezvoltate de mișcarea de realizare a potențialului uman pe baza comunicării corporale nonverbale și a comunicării de grup.

În felul acesta, plăcerea, care scăpase medicinei, este asimilată, în insuficiența ei, unei disfuncții pe care o tratează orgasmologii.⁴

AUREL CODOBAN

3. Până în toamna lui 2000, s-au născut în lume 300.000 de copii concepuți inițial "în eprubetă".

O știre recentă (iulie 2003) emitea cifra de 1.500.000.

E posibil ca femeile să dorească tot mai mult să refuze rolul pe care îl au în perpetuarea speciei din motive care nu par lipsite de temei.

E destul de dezagreabil să porți copii din perspectiva a ceea ce a devenit viața omului în modernitatea târzie: poate părea dizgrațios, poate fi dificil biologic, poate să-ți întrerupă cariera pe anumite porțiuni irecuperabile; o serie de vicisitudini par să dezavantajeze un sex față de celălalt. În viitor copiii vor putea fi comandați: sperma și ovulele se vor depune la bănci pentru a fi mai târziu utilizate, după încheierea carierei sau la dorință.

4. Vezi Andre Bejin, "Amurgul psihanalizatorilor și zorile sexologilor" și "Puterea sexologilor și democrația sexuală", în *Sexualități occidentale*, București, Antet, 1998.

LA TACLALILE CU DUMNEZEU

Sunt cărți pe care le înțelegem și le procesăm mai ales în perioadele de lumină ale unor sărbători creștine, în haloul plin de mister al intuițiilor legături cu Creatorul și cu dorința respectării rânduielilor din moși strămoși lăsate. De-a lungul vremii, într-o formă sau în alta, lumina cunoașterii ne convinge de balanța echilibrului între binele și răul încercărilor vieții, din care se naște creația.

Aceste gânduri ni le-a trezit recentul volum de poezii **La taclele cu Dumnezeu** (Editura Vatra Veche, Tg. Mureș, 2016) al polyvalentului om de cultură, scriitor, jurnalist, eseist, istoric literar, **Nicolae Băciuț**, neobosit truditor al diversificatorilor modalități de încurajare și de răspândire a cuvântului „care zidește”.

Așa cum rezultă din prefața explicativă *Când stai de vorbă cu Dumnezeu*, poetul decodifică semnificația titlului, care sugerează relația firească între om și Divinitate, apropierea spirituală de acea supraputere, în preajma căreia găsește soluția căutărilor și a zbciumului existențial, după cum mărturisește: „În viața mea, poezia își are locul ei și mi-am îngăduit despre ea și prin ea să-i spun Dumnezeului meu ce mi se-nâmplă, ce gândesc, ce nădăjduiesc.” (p.5). Citind poeziile acestui volum, simțim vibrația apropierei poetului de Unicul Creator, existent în tot ce ne înconjoară și ne bucură ființa. Pentru Nicolae Băciuț, poezia devine modalitate de comunicare cu Universul și, totodată, mijloc de cunoaștere și de autocunoaștere, aspirând înspre dezvoltarea frumuseților și a sensului vieții.

Nu întâmplător poemele acestui volum „sunt date, nu din vanitate, nu din orgoliu, ci din respect pentru locul și secunda în care am oprit timpul în loc, gata să spun, asemeni Faustului lui Goethe : *Oprește-te, clipă ! Atât de frumoasă ești !*” (p.6). În aceste cugetări, intuim bucuria de a trăi în mijlocul nenumăratelor frumuseți și bogății cu care am fost dăruți, pe lângă care, adeseori, trecem nepăsători, fără să le vedem și fără să le apreciem ca daruri ale lui Dumnezeu. Or, cele optzeci de poezii reflexiv-filozofice, datate din decembrie 2014 până în decembrie 2015, ocazionate de deplasările în spațiu și în timp ale

scriitorului (Năsăud, 10 ianuarie 2014; Ploiești, 30 martie 2014; Satu Mare, 10 mai 2014; Sighișoara, 10 iulie 2014; Mănăstirea Nicula, 26 septembrie 2015; Mizil, 2 octombrie 2015; St. Peter der Sperr, Wiener Neustadt, 19 noiembrie 2015 etc.) confirmă tocmai aceste momente ale trăirilor tulburătoare, aspirând spre lumina spiritului și spre înălțare întru credință, talmăcind admirabil bucuriile și adevărurile relevate cititorului, prin cuvinte mânuite cu spontaneitate.

Din această perspectivă, considerăm volumul un adevărat jurnal liric, în care Eul poetic, descătușat de conveniențe, percepe prezența Atotputerniciei Creatoare în schimbările naturii și în succesiunea anotimpurilor, reflectate în vârsta și în stările sufletești ale omului, supus neconținutei treceri. Poetul resimte pulsațiile metafizice ale trăirilor răscolitoare generate de vremelnicia căreia-i plătim tribut, însă permanentă apropiere de Divinitate atenuază drama lucidității. Astfel de momente elegiac-melancolice nu alunecă într-un patetism ieftin, ci armonizează omul cu natura, valorificând resursele nebănuite ale cuvintelor („Acum doar tu mă vei cunoaște, / când și cuvintele sunt moaște” - p.28).

Nicolae Băciuț e convins de responsabilitatea poetului când, în prefața justificativă, formulează un autentic testament literar, cu largă aplicabilitate în lumea scriitorilor, afirmând că : „Vine o vreme când nu mai poți spune orice, când nu mai poți scrie oricum. E ca și cum fiecare cuvânt ar fi testamentar, ca și cum ai

lăsa o moștenire din averea ta de cuvinte de o viață. Și din aceste cuvinte fiecare trebuie să primească ceva cu care să simtă că este mai bogat, să simtă cum sufletul lui își întinde conturul, cum îi cresc aripi. Pentru că scrisul înseamnă să stai de vorbă cu Dumnezeu...” (p.5)

Tocmai de aceea, acest volum de poezii, complementar oarecum pe plan ideatic și afectiv celui publicat anterior („*Despărțirea de înger*”), poate fi considerat un autentic crez literar, în lumina căruia se recompun trăirile autorului. Dezvoltând teme tradiționale, într-o manieră de certă originalitate (natura în circuitul anotimpurilor, trecerea ireversibilă a timpului, succesiunea generațiilor, Sărbătoarea Nașterii și a Învierii etc.), Nicolae Băciuț realizează unele strofe-pastel, metamorfozate în cugetări melancolice, care reverberează în sufletul cititorului („*E toamnă, chiar e toamnă/ cad frunze peste noi ca-n vis, / cad dintr-un anotimp de altădată, / în care am rămas închis/... Rămâne toamna fără noi, / nici n-avut timp să ne cunoască/ doar umbra-n noi și-a risipit, / alt anotimp în noi să nască*” - p.78). În alte poezii, gândul se lerne prin mitul biblic al răstignirii lui Hristos, căci poetul, cu cununa de spini a umilinței, prin rănile și sângele de sub cruce, aspiră la recompunerea imaginară a învierii spirituale urmând suferinței („*Naștemă, Doamne, mă înviază/ pune laolaltă carne și os/ să crească, Doamne, crucea în mine, / în pacea luminii întru Hristos*” - p.84).

Remarcăm faptul că poetul operează cu simboluri care au o mare încărcătură sugestivă (vămile, zăpada, lumina, umbra, ploile etc.), vizând etape și încercări, bucurii și incertitudini, binecuvântare și purificare. Mulți termeni sunt împrumutați din limbajul religios (cuminecare, mir, Înviere, îngeri, Hristos, Dumnezeu, Joia Judecării de Apoi, Joia Patimilor etc.), apropiind omul trecător de perceperea Veșniciei, în viziune biblică. Sub aceeași Atotputernicie care guvernează legile naturii și ale omului, ca parte din ceea ce ne înconjoară, apar frecvent cuvinte-cheie, denuind *bucuria, iubirea, credința*, descoperite în Tainele dumnezeiești, ale începutului și sfârșitului, care i se relevă poetului prin contactul nemijlocit cu realitatea, care este →

LIVIA FUMURESCU

Dumnezeu: „...de ce să pleci/ cum s-ar sfârși o zi,/ să nu rămână/ nicio boare,/ să ne mai poată încălzi, /întru lumină, bucurie, întru iubire/ și credință,/ ca să rămânem, Doamne, / peste lumi,/ copiii tăi, ca singură ființă!” – (p. 37).

Invocația retorică cu apelativul *Doamne* apare în mai multe poezii, ca o rugă adresată Preaînaltului spre înțelegere și împlinire : „*Dar lasă-mi, Doamne, o clipire,/ s-opresc sub pleoape-ntreaga Ta iubire*” (p.71)

Cugetările poetului nu alunecă într-un patetism ieftin, fiindcă își găsesc tămăduire în apropierea lui Dumnezeu, resimțită ca o spovedanie după multele încercări pe scările viețuirii, care urcă sau coboară: „*Doamne, cât timp îmi mai lași/ să fiu singur cu tine,/ să învăț ultimii pași,/ înainte de scări,/ care urcă sau coboară...*” (p.29).

Poetul preferă toamna, cu nostalgia naturii pregătite de schimbare, în care se regăsește cu temerile și cu presimțirile care-l încearcă: „*Toamna a trecut pe lângă mine- / nici nu știu dac-o s-ajungă undeva/ sau, dacă, fiind coborâtă de pe cruce,/ înc-o dată ea va învia!*” (p.39).

Incertitudini, neliniști și întrebări asaltează sufletul prins în vârtoarea răscolitoare a unor realități confuze, precum trenurile „*cu poveri de frunze... trenuri lungi, cu toamne/ ce nu ajung la tine, Doamne*” (p.40).

În astfel de stări sufletești, bântuit de întrebări fără răspuns, repetând versurile-cheie, poetul simte apropierea lui Dumnezeu, ca pe o lumină, asociindu-l cu clicul care declanșează limpezirea marilor adevăruri existențiale: „*Atât de aproape Dumnezeu – atât de departe... Aș vrea să fie lumină... să fie noapte senină...*” (p.38).

Viața omului, precum primăvara exploziei vegetale, urmând împlinirea prin fruct, alunecă treptat în toamna desfrunzirii, sperând la un alt început: „*Toamnă, toamnă/ ce nume ți s-ar potrivi, ca să-nvăț cu tine/ felul tău de a muri... felul tău de-a fi/ mereu început, iar și iară*” (p.73).

Poeziile acestui volum topesc stări sufletești și trăiri de răscolitoare intensitate și cutemurătoare profunzime, declanșate de vârtejurile neașteptate ale vieții, criptate prin metafore inovatoare, care dezvăluie dorința poetului de a descifra misterul ascendent și descendent al prezenței

noastre pe acest pământ, în care Creatorul este pretutindeni, apropiindu-se de noi prin natura ciclică, ajutându-ne, prin suferință și cugetare, să percepem, mai clar sau mai nebulos, enigmele existențiale, în succesiunea generațiilor cuprinse între moarte și înviere, asigurând permanentul circuit al vieții.

Comuniunea omului cu natura în viață și în moarte este sugerată și în poezia „*Rătăcit între anotimpuri*”, când Atotputernicul rânduiește transferul între lumea materială și spirituală: „*Doar tu, în cămașă nouă de nuci/ mă vezi în semnul Sfintelor Cruci*” (p.70).

De aceea, „*vremea ca în taină cea din urmă cină*” este acceptată cu seninătate și cu înțelegerea semnificației din tabloul biblic („*Cina cea de taină*” – p.51).

Poezia „*Surorile*”, dedicată nepoatei Carina și Emma, dezvoltă, într-o manieră originală, bucuria continuității vieții și a transferului între generații, limpezite în atmosfera liniștitoare a Mănăstirii Nicula: „*Surorile coboară în cuvânt/ să urcen ele sevele luminii,/s-adune iarăși într-un trunchi/ toată sudoarea rădăcinii.// Surorile, desigur, au venit,/ să-mi facă-apusul răsărit!*” – (p.72)

Golgota existențială este metaforic sugerată și în poezia „*Maluri*”, evidențiind, prin repetarea verbului, multiplele disponibilități creatoare ale omului, dar și limitele cunoașterii lui mistice: „*Tăiem cât trebuie tăiat/ din viață și din moarte,/ din cuvinte,/ tăiem din ce n-a fost,/ din ce-a rămas... tăiem tăcerile/ când, mute, ne spun/ atât cât să putem vedea... dar, Doamne, nu putem tăia/ din propriile noastre maluri!*” (p. 80).

În maniera ludică a versului scurt și concentrat, Nicolae Băciuț jonglează cu împerecheri aparent spontane de cuvinte (secundul-secunda, gurulgura, murul-mura, rockul-roca, vechiul-vechea etc.), în care se simte sensul complementar al împerecherii universale: „*cine ne va fi perechea/ noul - noua,/ vechiul - vechea?*” (p.82).

Iarna, prin întinderile albe și neclintite, sugerează trecerea dintr-un hotar al vieții într-un hotar al morții: „*E-atâta alb până departe,/ când viața se întoarce-n moarte*” (p.83).

Magia colindelor din perioada Sărbătorilor de iarnă, asociată cu

zăpezile și cu Nașterea Luminii simbolice, e surprinsă în maniera versurilor populare : „...*Că de-om colinda deodată,/ Nașterea e-nluminată, /Iar colindul ne-o cuprinde/ Și ne-o fi mereu merinde!*” (Colinde, merinde – p. 85).

Fie că e apropierea metafizică de Nichita (p.12), fie că e sugerată semnificația metafizică a culorilor (p.19) sau a timpului măsurat între ieri și mâine (p.22), poetul trăiește sublimе stări de contopire cu frumusețile înconjurătoare, fie cu imensitatea vizuală (tălpi de curcubee), cu cea auditivă (greierii cei mulți) sau motorie (își risipesc argintu-n valuri), simțind generozitatea divină bucurându-ne viețile : „*când eram tu, când erai eu,/ Ținând de mâini pe Dumnezeu*” (p.26).

Bucuria mănitorului de cuvinte resimțită mai ales de Ziua Limbii Române („*ca rugăciune și-nchinare... mereu o binecuvântare*”) exprimă poetic o urare : „ *căci ziua ta e cât un an/ și anul tău e cât o veșnicie*” (p.30).

Poeziile care au ca motto citate selective din Scara celor 9 fericiri evanghelice, precum „a șaptea fericire, a doua fericire, a patra fericire” dezvoltă figurat raportul scriitor - operă - cititor prin teme etice, precum viața scriitorului înfrățită cu a neamului său (p.31), simbolul crucii - de lemn, de aer-sugerându-i rolul social (p.33) sau efortul lui sisific din Joia Patimilor, trecut ulterior prin Joia Judecății de Apoi a semenilor (p.34).

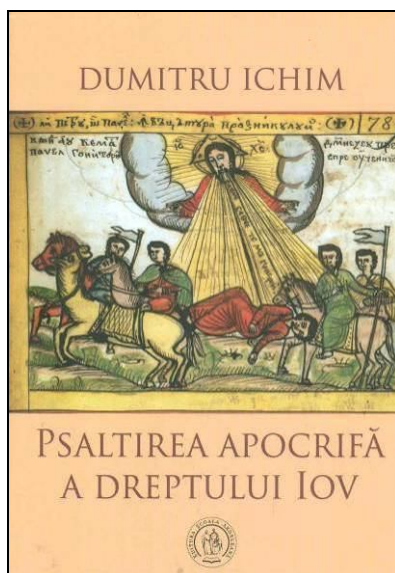
Pentru cei mai puțini inițiați, poeziile acestui volum par ermetice, dar lecturile repetate conștient dezvăluie profunzimea gândirii poetului, în efortul descifrării misterului așteptării și speranței, care măsoară viețile noastre: „*Un an mai nou,/ dac-o să vină,/ cel vechi, atuncea,/ unde pleacă?/ dacă cel nou este tăcut,/ cel vechi/ nu poate să tot tacă...Anul cel nou/ va sta mereu la pândă/, să-ți fie bucurie și osândă*” – (p.49)

Scrise într-o manieră modernă, cu interesante inovații prozodice privind măsura, rima și ritmul versurilor, poeziile acestui volum se armonizează într-o scăpărare de discrete, dar profunde confesiuni lirice, în care cititorul se regăsește.

Poezia ca un dulce strugure din rai

Cuvinte dantelate cum numai pe țărături ascunse găsești se țes în mine prin sublimarea sufletului celui care toarce, suveica cu fir de aur o simt ca pe o rugăciune pe care o înalț în camera din față și o împart doar cu divinul. Parcă mă aflu în fața cuptorului la bunica, în fața vetrei încinse când se scot pâinile de casă aurii și lângă noi via își umflă vecele cu mustul din ciorchinii gălgâind în pârgă. Cu acest gând pornesc spre a dărui ceva din delta sufletului meu speriată de frumusețea acestor poeme, care filigranate coboară spre nemarginile noastre.

Neinvaziv vine Poetul, așa cum nici Celestul nu-ți trânteste ușa-n nas, nici nu tăbărăște peste tine, ci doar bate-nceț și tot mereu la ușa ta ca să-i deschizi, ca să vie să cineză cu tine o noapte-n vie. Țesut cu(vântul). Iubirea de cuvânt e ca iubirea de pâine, de pe vatra scoasă aburindă de bunica mea, mereu astăzi pentru sufletul meu. Și apa de izvor pe care o beau din Munții Făgăraș, ai mei, care mă curg și mă nasc, mă mântuie. Și iată cum iar pasc în suișul pe cuvânt. Urcușul, cel voiculescian, pe care l-am primit în pragul casei sale, botez, când am călcat, primit de fiica acestuia. Un șarpe în original așternut pe ușa cuvântește și mai șerpuieste încă prin mine. Nu viclean, ci unul pe care nu-l va cuprinde rugina, de aramă. Tumultul, viu ocean prin mine aleargă; Tu, multul ce m-ai suflat cu aur și cu tot mustul mă umpli, podgoriei desăvârșindu-i rostul. Pași pe potecă pun, umbrel în tăcută respirație. Să aud cum pasul se ridică din colb, dar iar se lasă-nceț și blând, aur-i fin sub talpă să îl simtă piciorul, așa cum al meu pas îl așez peste piatra muntelui, dragostea mea, pe care o șlefuiesc cu talpa piciorului, până ce devine cuvânt. Tagore scria: *viața e și naștere și moarte, așa cum pasul este și ridicarea tălpii, dar și pogorârea lui în colb*. Umplu un pahar acum, de vin ales (Khayyam ar recunoaște soiul, el astrele le-a scris cu-altoiul), butuc de-acasă, în fugă semnez pe cer, cu cerneală din suflet, poezie, cântec ce răsuni din harfele lui David, rege. Ea regină. Ridic paharul și închin: Domniei Sale Poetului Ichim, slavă poeziei!

Reginei *Izvana*. Ori *Ninlil*. Tot ceru-n brazde îl înclin și storc din strugurul ales, din ciorchinele gras de la mine de acasă, din Bîrghiș, fagure de miez de Transilvania, dulce must înnobilat în vin și înc-o dată-nchin: mulțumesc, Părinte, pentru darul, harul șerpuind pe pagini de cuvânt, bijuterii rubine, pentru inimile-albine, ce culeg un rod înmiresmatic. Cum plin cuvântul sună, un clopot cu limbă frumoasă. Cum bate ca acasă! Tainic și deplin.

Vânt de aur se strecoară din Sumer, o fierbinte atmosferă orientală între palmieri. Sub pâlparea lămpii și a primelor umbre ce le-a lăsat vreodată scrisul, lutul se arde cu focul dragostei până când se frăgezește și devine orbitor cuvânt. Și sărutul înfloreste și devine cuvânt, când harfa își pornește sublimul cânt printre migdali și chiparoși. Este un suflu de aer mnezic al olarului care metamorfozează și ampretează cu un aristocratic sigiliu lutul, prin pârga versului.

Este o altfel de cântare pe țărutul orientului, preafrumoasă ca zefirul sorbind sărutul ca nectarul: *crede buzelor mele / că a rodie / știu s-aducă rodirea de cântec / și a focului crud / buzelor tale*. Împrumută ceva din splendoarea distihurilor poetilor persani, bijuterii diamantine sunt versurile care răsar răsaduri din grădinile sufletului poetului. Căutarea absolutului pornește pe Eufrat în sus până spre începuturi care sunt înrădăcinate-n cer. Când citesc simt ceva din sensibilitatea preafrumoasei Sakuntala a lui Kalidasa, la fel sângele care curge în versuri e regesc, aici Sanherib îi cântă Reginei: *Mai stai lângă mine... / Numai la ora aceasta din noapte/ migdalul înfloreste. / Acoeră buzele*

mele / albul opririi-n minune / să nu ni-l scuture. Un madrigal poem de dragoste, cu o orchestră metaforică, închinată de poetul Dumitru Ichim umanității, un sigiliu întru permanențizarea frumuseții, a iubirii, care nu se clatină. Poemele sunt de o frumusețe angelică. Muzicalitatea care le însoțește depășește chintesența sunetului.

Când mi-e sete de cuvânt deschid o pagină din cărțile Domniei Sale, Părintele Poeziei, Dumitru Ichim, pe care soția mea, cu grijă și sfințenie, le-a așezat pe raft, pe acel raft cu versuri dragi, un mănunchi de fragi, pentru clipele ascunse în noi, și citesc. Și recitesc mereu cu drag ca să mă umplu cu frumusețe. Durerea e un val – bucuria-i marea, amprentă în cuvânt Vasile Voiculescu. Când deschizi cartea e ca atunci când intru în grădina la bunica acasă. O tolbă fermecată din care cuvintele sunt săgeți de aur ce spulberă zarea dintr-un arc întins. Transatlantice cuvinte vin ca să răzbată oceanul până acasă. Și aduc rod curat și dulce. Cât de mare e dragostea de-a-ncăput într-un cuvânt! Doar ceea ce-i suflat divin, cu aur fin, poate să prindă laolaltă lutul și Olarul poate să prindă-n feder nutul. Citesc din cel ce-a prins în stih Sumerul, întâiul care-a așternut, prea albul unui așternut: *Ce-i o suflare vie / decât un dărui / ce dăruiind răspunde dăruiirii? / Când ești îndrăgostit, / chiar moartea are legi / să facă drum împărătesc iubirii*.

O ploaie frumoasă de vară țese acum în Sibiu, când pe acordurile ei aștern aceste cuvinte dăruiindu-le, umil tălmăciutor și trăitor în cuvânt, unui suflet care răsuflă dincolo de ape, peste atlanticul ocean de necuvinte. Un ciob de aur e tot întreg de aur. Un ciob de lut a devenit întreg doar când Olarul l-a suflat cu suflu etern. Iau cartea în mâini, *Psaltirea apocrifă a dreptului Iov*, și citesc la pagina 262, am lăsat semnul de carte acolo, *Rugăciunea balonului de săpun*, mereu cu drag ... *Stăpâne-al viei nu uita*. Din profunzimea parabolei celei mai profunde, un arc magic ca un salt de felină în savana cuvântului.

M-așez în tihnă pe chaise-longue și stau ca mierea în fagurele câte unui cuvânt ca să îi simt dulceața. În Sibiu acoperișurile clădirilor sunt străbătute de lucarne, denumite aici ochi de pisică, element arhitectural autentic local, cu rol practic de ventilație și →

LÖRINCZI FRANCISC-MIHAI

iluminare a podurilor. Ți se pare că ești mereu privit de cineva. Cineva e mereu cu ochii pe tine, dar poți fi și tu un observator tainic, care să urmărești panoramic urbea, oamenii, lumea... Poezia din oameni, lucrurile cerești. Plin de cuvânt. Tainic în cuvânt. Dacă citești poemele lui Dumitru Ichim lucrurile devin ochiuri de apă glaciare care îți clătesc sufletul. Poți să deprinzi mersul pe apă dacă înveți unde sunt...pietrele. Să calci pe cuvânt este o artă. Citesc poeziile, poemele haiku, sonetele ce coboară ca mana cerească, zilnic, dar pline, una câte una. Poezia Domniei Sale e o orchestră ce interpretează arii angelice. Hrană divină dintr-un condei în care Dumnezeu a picurat cerneală din rai.

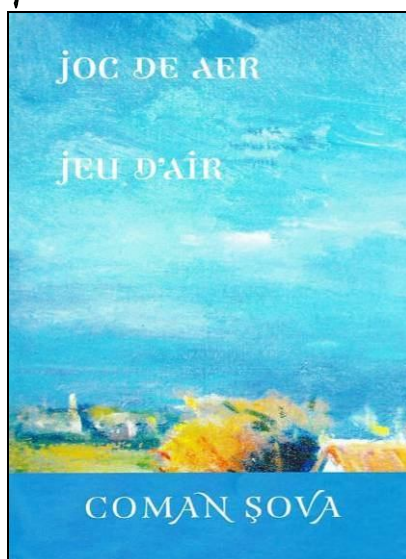
Dacă te străduiești să te apleci o clipă asupra poemelor acestui dăruit Fagurar al Poeziei, olimpic al hexagonului poetic, poți să găsești poteca ce duce spre Frumusețe, Rugăciune, Iubire de Dumnezeu. Pe drumeagul pe care l-a străbătut *a fost și soare, au fost și ploii*, dar Poetul, alchimist al dragostei, a transformat durerea în bucuria cuvântului, în lirism pur. În Sibiu există un loc romantic, elegant, cochet și vechi numit Piața Aurarilor. Era locul de întâlnire al bijutierilor, al meșteșugarilor. Când trec prin piazzetta mi se pare că îl văd pe Poet cum șlefuieste un poem de aur. Dumitru Ichim este un alt Iov, de pe un alt Uz.

Dacă survolezi opera lui Dumitru Ichim, realizând o georeferențiere geografică, observi panorama largă asupra spațiului mediteranean, euroasiatic și american, și în special asupra centrului vechilor civilizații orientale care au înveșmântat cuvântul până a devenit bijuterie lirică. Poezia lui Dumitru Ichim se așază pe templul profund creștin, pe esența iubirii. Cuvântul este un miracol, dacă este inspirat divin. Și iată printr-un limbaj majestuos, impregnat cu înțelepciune, poetul clădește cupolele dragostei, grădinile iubirii paradisiace.

În cărțile poetului Dumitru Ichim străbate același suflu mnezic primordial care deschide florile-n livezi și umple caisa cu soare, aceeași suflare care parfumează divin gândul, cântul și cuvântul.

Este o respirație de mare altitudine într-o dimensiune profundă a altoiului. Metafore de cristal zboară din ou și ne caută inimile dăruindu-ne cerești merinde, dulce strugure de rai.

Și dincolo de poezie e tot poezie

Motto:

Comment ça va/ Coman Șova?

Am primit de la autor o carte de versuri numită *Joc de aer*, Editura Semne, 2016. E o ediție bilingvă, tradusă în franceză, vorba copertei interioare, *par Ion Roșioru*.

Dar iată ce mi s-a întâmplat, ce am trăit citind această carte: *E-atâta gri în vorbă și port atâta gri – /prieteni gri veghează pe alți prieteni gri/nesomnul gri în sânge brăzdează urme gri...//Il y a tant de gri dans les propos et les habits/les amis gris veillent des amis gris./des sillons gri laissent dans le sang l'insomnie...*

Salut un traducător poet, Ion Roșioru, care a tălmăcit cu suflet această carte.

*Și dincolo de ploaie e tot ploaie
Et au-delà de la pluie c'est
toujours de la pluie*

În cartea ta, dincolo de poezie e tot poezie. Da, prietene, e prea mult zgomot pe lume, nici măcar nu putem auzi cum ne trece viața ca o pasăre fâlfâind din aripi, nici nu auzim cum intră cu ele în carnea noastră așezându-ne pe fiecare pe o cruce a destinului, pentru amintire ori pentru uitare.

Poeții-s stingheriți de zgomot.

Dar cui de pe lumea asta îi mai pasă de liniștea poezilor, de frumusețea din cuvântul lor, din sângele lor?

Vine traducătorul și spune: *Il y a beaucoup de bruit dans le monde.*

Mie mi se face frig. Mă duc repede la Cuprins și caut ceva despre frig. Sunt așa de sigur că o să găsesc! Și așa este! *„Frig/ de-mi vine să mă strecor/ în blana unei pantere*

galbene/ Visez la cei arși pe rug/ ce cald le-a fost/ Până și-n inima iubitei/ a pătruns frigul acesta.../ O, ce frig!”

Cum recunoști un poet adevărat? Nu după reguli rigide, inventate de criticii literari (uneori, niște scriitori ratați, se spune, se crede), ci după aroma cuvintelor. Apropiată-vă de cuvintele poetului, dacă simțiți aromă de iarbă crudă, de pelin otrăvit, de floare de mai disperată, de tei, care e aroma amintirii, de indrușaim, care e parfumul levantin al pierderii în sine, de mentă, de lavandă, de viață care fuge spre moarte aruncând în urma ei miresmele pentru a mai opri ceva din zmeul-timp care ne hăituește.

Vezi, prietene Coman Șova, ce ai dezlântuit în mine, cititorul tău de dimineață, atunci când jocurile de aer sunt ca respirația noastră de oameni trecuți prin atâtea întâmplări și iubiri și trădări?

Tu strigi în poiana unei păduri moldave, acolo unde s-a petrecut copilăria ta îndepărtată, tu vezi luminile gri din ochii plânși ai lui Bacovia, tu ești Poetul care nici măcar pentru ai lui nu mai scrie.

Ci pentru durerea din care se nasc adevărate perle ale acestei limbi române, iubite și blestamate, în veacul vecilor, amin!

N-am scris despre o carte. Am scris despre o stare. Pe care mi-a indus-o prietenul meu vechi, acela care m-a considerat, în dedicația oferită pe cartea lui, „prieteni definitiv”.

Și el îmi e la fel, nu-mi pasă de criteriile, nu-mi pasă de relații și de ecuații, eu nu mai cred decât în cuvintele fundamentale, pe celelalte le-am uitat, cred într-o solidaritate de vis și de credință poetică.

„Și te frângi, ești pe cruce, și aștepti, și aștepti./ Cad păduri între noi sub un cer foarte trist./ și sfârșești în tăcere, și sfârșesc în îngheț./ și-amândoi ne-adunăm în lumina lui Crist.”

Să vin eu, acum, prietenul de dimineață și de seară al lui Coman Șova și să spun că mi-a luminat sufletul steaua unui poet de excepție?

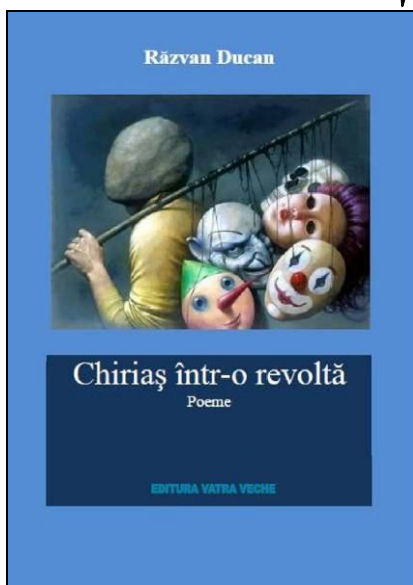
N-are rost, oameni buni, marea și năprasnică mea bucurie îmi aparține.

Dacă vrei s-o împărtășești cu mine, jucăți-vă și voi cu aer și cu vorbe de leac, într-o pădure a minunii vieții noastre!

Și iar, și iar, comment ça va, Coman Șova?

NICOLAE DAN FRUNTELATĂ

O carte de Istorie pentru urmasi

Primit-am carte nouă de la Tîrgu Mureș. Una doldora de rod poetic, al cărui grădinar este Răzvan Ducan.

Autor al unui munte de volume, încît de te-ai sui pe ele ajunge-vei pînă la noapte drept în pridvorul lui Dumnezeu.

Izvodirea lui Ducan face parte din colecția "100 de cărți pentru Marea Unire (1918-2018)" a Editurii Vatra veche și are pe ea, adînc incifrat, numărul 24.

Prin titlul *Chiriaș într-o revoltă*, autorul vrea să ne spună, și chiar ne spună!, cu glas de bucium din munții demnității românești, că e timpul ca poporul nostru să-și revendice pe nou dreptul la sinele său.

Adică la Dumnezeu, Crist, Sfîntul Lazăr, Sfîntul Andrei, Avram Iancu, Alexandru Ioan Cuza, Carol I, Iancu Flondor, Dori Popovici, I.C. Brătianu, Lucaciu, Goldiș, Vaida Vo-evod, Ferdinand, Ienăchiță Văcărescu, Andrei Mureșanu, Cîprian Porumbescu, Mihai Eminescu, Coșbuc, Goga, Mateevici, Veronica Micle, Sfîntul Ștefan, Nichita, Caragiale și... Adrian Păunescu, megapoet, de origine basarabeană, căruia îi acordă venerație de tip eminescian, dedicîndu-i un crîng de lirice demne de atenția cititorului răzvanducian.

Cartea aceasta, fiind deschisă, începe a fremăta de atîta istorie cîtă conține în ea.

De atîta zbucium și jertfă a Neamului Românesc, de atîta NeUnire, de atîtea Basarabii și

Bucovine zmulse de străini din trupul Patriei-Mamă ori cedate, fără un foc de armă, celor avizi de noi și noi teritorii, boală nevindecată nici în mileniul al treilea, în care, total dezuniți, viețuim.

Chiriaș într-o revoltă este un inel de nuntă al Trecutului cu Viitorul, sfințit în apele Prezentului, ca-ntr-un Iordan purificator al românilor.

Deschizi cartea și-ncepe brusc să te doară istoria unui pămînt sfirtecat și vîndut la taraba Lumii prădalnice și, la rîndu-i, prădate de Idealuri.

În aste bicisnice vremi, asemenea cărți nu se mai scriu, iar astfel de lacrimi lirice nici nu se mai poartă, fiind considerate de-a dreptul vetuste și neproductive.

Răzvan Ducan, clar lucru, este un nepragmatic, în viziunea vizuinară a contemporanilor săi și pare-se că numele său nici nu contează în ierarhia literară a Zilei.

Dar acest fapt nu-l debusolează nici cîtuși de puțin și nu-i stăvilește deloc revolta neconținută, în care s-a făcut, de voie-de nevoie, chiriaș, ca să ne atenționeze, de la cartea la carte, precum că de nu-l vom asculta azi mîine am putea fi cu tot cu Țară chiriași în propria-ne Țară, aproape că ajunsă la mila celor mai mari prădători de pe glob.

Închei cu un poem, absolut antologic, al tîrnăveanului Răzvan Ducan: poemul "După ce voi muri".

După ce voi muri,
de mine copiii și-or mai aminti
și neamurile și-or mai aminti
și vecinii și-or mai aminti
și cunoscuții și-or mai aminti.

Vecinii și cunoscuții și-or mai aminti,

Viorel Coțoiu, "Car cu boi"

din micile întîmplări hazlii,
neamurile și-or mai aminti,
dacă nu ne-am certat
și dacă le-am iertat din datorii.

Părinții și-or mai aminti,
din sufletele lor sfîșiate-n felii,
din ceea ce a mai rămas,
după ce au murit în ei încă de vii.

După ce părinții și neamurile
și cunoscuții și vecinii or muri,
copiii și-or mai aminti,
prin sarea amară a lacrimii,
cristalizată-n fotografii,
prin amintiri și nostalgii.

Și-apoi nepoții își vor aminti,
copiii propriilor mei copii,
prin niște biete jucării,
stătute-n praful din cutii.

Și după ce copiii mi-or muri
și nepoții mi-or muri,
avînd și ei nepoți,
copii de copii de copii,
cine de mine-și va mai aminti?

Strănepoții își vor mai aminti,
nevoiți să-și facă autobiografii,
de-or avea ce moșteni,
ironizînd bătrînul ce-a scris poezii,
din cărțile îngălbenite în hîrtii,
pe care le vor frunzări,
dar secolul de unde vin,
ei nu-l vor ști.

Și cînd și ei vor muri
și cînd nimeni,
chiar nimeni nu mă va mai ști,
din nou voi muri,
cu-adevărat, de data asta voi muri,
fără neamuri, fără cunoscuți,
fără părinți, nepoți, strănepoți, fără copii.

Fără trup voi muri
și uitarea mormînt îmi va fi,
de nici Învieerea nu va veni,
neștiind locul uitării a-l găsi.

(11 august 2015)

Eu, unul, frate drag Răzvan Ducan, nu te-am uitat. Și pe această cale te dulce salut și te fericit îmbrățișez, dorind ca Visul reîntregirii inimilor noastre într-o singură Țară să se întîmple cît mai curînd!

TRAIAN VASILCAU
Chișinău, 15 iunie 2016

Cămașa de sare

După câteva volume de poezie rebelă, modernă, în versuri albe, iat-o pe Mihaela Aionesei revenind în matca versificației clasice sau, cel puțin, dându-i ocoale acesteia prin ritmul interior: „La mijloc de veac îmi amintesc / pumnul de orz uitat în cerdac.” (ADN) Este vorba de recentul volum intitulat *Cămașa de sare*, apărut la începutul anului 2016, la Editura „Vatra veche” din Târgu-Mureș, al 23-lea număr din Colecția „Marea Unire – 100” coordonată de Nicolae Băciut.

Versurile poetei de la Târgu Secuiesc curg, dau libertate cititorului să meargă pe urma sensului lor. Să nu credeți că sunt ușor de descifrat, dar nici nu te împiedici, dacă intri în dorul doamnei cu lacrima-n condei. De data aceasta e o nemulțumită, o răzvrătită. Se vede a fi fost creația cerului care a rostogolit-o „în lume” și că-i lăsată pradă „haitelor de câini”. În niciun caz, „lângă o cruce” nu i s-ar întâmpla „nu știu ce minuni”, pentru că „minunile sunt pentru cei creduli / și eu nu sunt, Doamne, nu-s!” (*Am știut*) De aceea se-ncumetă să ia atitudine. „Tălpile goale” sugerează simplitatea, caracterul comun al omului neprotejat de nimeni, dar „De ce și până când să tac, să îndur nădușeala / Dintr-o oaie îmbrăcată în blană de lup? // Mai bine mă duc... / Într-o turmă de lupi pot și singur / să marunc.”

Caracterul social al versurilor din poemul de mai sus e subtil strecurat în tot volumul „Cămașa de sare”, sintagmă tradusă prin sarea sudorii uscate. Deosebite metafore găsim exprimate în poezia *Amărui*: „...sunt un fruct amărui / căzut din Eden” – spune poeta care atunci „când era de-o șchioapă / (...) plângea c-o durezza lacrima...// (...) În urma ei pământul / rămânea cu o primăvară mai desculț / soarele se rostogolea / și râdea, / râdea...” Dar timpul a trecut...

În poemul *Banala poziție de drepti*, autoarea trece, în final, la proza propriu-zisă: „...dar tu, omule – <<ființă superioară, socială, care se caracterizează prin gândire, inteligență și limbaj articulat din punct de vedere morfologic, prin poziția verticală a corpului și structura piciorului adaptată la aceasta, mâinile libere și

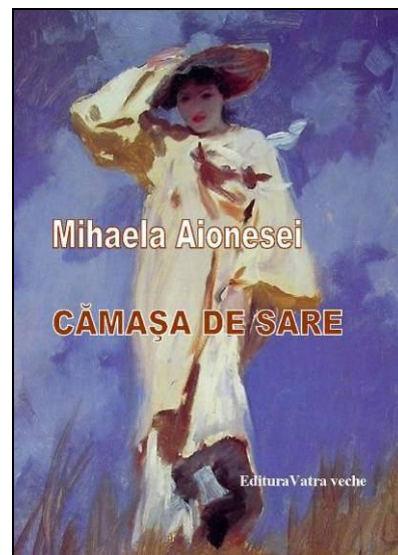
apte de a efectua mișcări fine și creierul deosebit de dezvoltat...>> Tu... spre ce te îndrepti când lumea ta e doar o zbatere pentru o banală poziție de drepti?! ”Este doar o întrebare la care se cer mai multe răspunsuri...

Poeta găsește cele mai diverse formule de exprimare stilistică pentru a-l determina pe cititor să ia aminte la drumul lui strâmb sau drept și să se regăsească, dar în brambureala în care ne găsim „În ce naiba să mai crezi? / S-a dat singurătatea / cu fundul de pământ / și lumea / și luna latră la câine. / Vulpea se lasă păcălită de urs, / omul de om, / moartea de viață, / fericirea e învărtită pe degete / de-o tristețe șchioapă, / adevărul e o mare gogonată / trasă tot mai des în țeapă, / minciuna are picioare de manechin, / violatori, hoți, desfrânate și bețivi / ajung vedete peste noapte în timp ce / la fiecare respirație a ierbii / moare singur un copil, se stinge de dor un bătrân (...) În ce naiba să mai crezi / dacă până și demonii au îngerii lor, / (...) În ce, Doamne, să m-arunc? / În ce foc de foc să ard? / Fă-mă Tu mărgăritar / răstignit pe-al Tău altar / să înfrunt acest zadar / pân’să mă strivească porcii!”

E montată rău în fața sorții delicata poetă, dar îi va fi fost de-ajuns și atunci își ascute arma ei, scormonind în lexic, s-audă fiecare dintre cei vizați. (*Brambura*) În loc să se tempereze, din contră, declară că „Înnebunesc în doze mici / stați liniștiți, sunt inofensivă.../ Deocamdată!” (*Bottez*) Aceasta este ascensiunea pe care și-o permite, în cascade se-aruncă spre a fi auzite nemulțumirile ei și ale tuturor, pentru că nu este decât „...un pumn de lut (ce) se răzvrătește / tac și îndur...” (*Cine sunt eu?*)

Omul e supărat alături de pământul care ne suportă: „Cât necaz, câtă zădărnice poartă-n umeri biata glie treierată / de picioare și de sapă, / doar țărâna azi mai știe.” (*Cu sufletul suflecat*) Și „Criza de conștiință” (p.20) continuă: „...reclame la bănci / reclame la împrumuturi / reclame la excursii / țigări băuturi / mezeluri și carne / carne de cumpărat / carne de vândut / pe urmele lor o haită de umbre / și nicăieri un loc unde să rămânem oameni... / Doamneee...”

Disperarea se transformă în renunțare: „Cine, cine suntem noi să dăm rețete? / Iubește azi ce n-ai vrut ieri / surâde orișicui sau nimănu / și-

n suflet îți va crește / un gutui din care ai să doinești cândva / povești lumești.” (*Cine suntem noi să dăm rețete?*)

Întrebări, nedumeriri, reveniri spre căutări și apeluri la Dumnezeu Atotputernic care iartă... Aceasta este Mihaela Aionesei și poezia ei recentă: „Șoptesc icoane pe la colțuri / în limba neamului uitat / ferestrele se sparg în cioburi / de-al cucuvelelor cântat // mă sfredolesc cuvinte goale / în mine crește-un lung oftat / mătânii fac negrelor țoale / mi-ascund un zâmbet amputat // sub dom plâng rugi mistuitoare / dorul de-acasă neîmpăcat / așteaptă ploi mântuitoare / să-i spele fruntea de păcat.” (*Între străini închin singurătatea*)

Trebuie să ne gândim că „doar Cel răstignit veghează chiar și-atunci / când alții te îngenunchează.” (*O cale mi s-a arătat*) În timp ce „Bananele se coc în Pipera / peștii cresc în copacii din Primăverii / la Cotroceni o blondă face reclamă: / -Asta-i România de azi, spune brandul turistic. / România își arată rușinată goliciunea de sub frunză / unii joacă ping-pong cu averile / alții pun sechestrul pe aer / nenorociții își doresc un petec de umbră doar al lor.(...) Ambalat în saci de unică folosință / singurul produs autohton – / plânsul / rămâne invizibil pentru / mai marii tarabelor de suflete.” (*Vânzătorii*)

Sincere felicitări, Mihaela Aionesei, pentru zbaterea ta pe uscat, dar dacă eu ți-am auzit și ți-am apreciat scâncetul, ți-am simțit contorsiunile sufletului, ți le vor percepe și alții. Vom fi mai mulți !

CLEOPATRA LUCA

CUIBUL CU AMINTIRI

Poetul Victor Burde, un veritabil poet al Ardealului, abordează în lirica sa varii teme și motive, din care transpar, de fiecare dată, dragostea de țară și de vatra străbună, de părinți, de copii, și devine recognoscibilă iubirea față de jumătatea sa, căreia îi dedică poezii pline de romanță și culoare. Sub retoricile cu substrat filosofic, predomină mirările omului asupra existenței, locului și rolului omului în univers, unele dintre poezii împrumutând conotații hegeliene sau chiar kantiene.

Prezenta carte, *Cuibul cu amintiri* (Antologie lirică de autor, Armonii Culturale, 2016) al doilea din seria lucrărilor proprii de tip antologic, cuprinde un număr de poezii din volumele: *Se roagă pădurea*, *Legenda Panaghiei (Fata care s-a îndrăgostit de soare)*, *Sub zodia Peștilor*, *Așternut pe frunza toamnei*, *Descântec de rouă*, *Iubiri de toamnă târzie*, parte dintre ele având plăcerea și onoarea de a le transforma în părți integrante ale valorilor familiei Armonii Culturale. Poetul Victor Burde se dovedește a fi, prin propria creație lirică, un poet de tip cameleonic, simulând sau disimulând universurile sale de gând, în poezii cu vers clasic, la fel de ușor ca în poeziile cu vers alb. În versatilitatea sa scriitoricească, se respectă filoanele valorice înnobilitoare ale poeziei, se adaugă un plus de expresie fiecărui nou vers, convertind sentimentele în culorile spectrului și creând cu ușurință palete cromatice, aruncate din cerurile ființei sale către pământul din care își trage seva.

Cu o activitate literară prolifică, fiind omniprezent în media literară contemporană și inclus în prestigioase antologii naționale și internaționale, Victor Burde face, cu certitudine, cinste orașului Marii Uniri – Alba Iulia, din care au răsărit, peste timp, personalități de marcă ale nației române, care și-au legat aici, la Alba, destinele lor, de destinele țării pe care au servit-o sau o mai servesc, încă. Poeți mai noi sau mai vechi onorează și astăzi, prin abordări demne de o cetate a poeziei: lirismul epic (frumusețile satului transilvan) - Veronica Oșorheian, empatia paradoxului - mai tânărul Daniel Dăian, și mulți alții.

Prin prezentul volum antologic, poetul Victor Burde dorește, nu atât să pună punct unui ciclu al activității sale literare, cât să reconfirme că întreaga sa operă lirică păstrează florul, amplifică starea, poate încă dezvoltă energii benefice, alina, vindeca, mângâia, sufletele îndrăgostite de frumos. Moștenirea pe care Victor Burde o lasă urmașilor e poezia, singurul lucru care l-a animat și l-a îndrumat să simtă frumos, să creeze, să creeze și, mai mult decât toate acestea, să se împărtășească din hrana zeilor.

Poezia e sacră, în templul său situat între cer și pământ, poetul pășind, de fiecare dată, cu smerenie și evlavie, ruga sa împătimită reușind să păstreze nestinsă - și neatinsă de profan - flacăra inspirației. Indiferent dacă scrie despre trăiri proprii, despre tradiții sau obiceiuri ale românilor, dacă simte nevoia de a culege legende populare, de a povățui urmașii sau de a cinsti înaintașii, poezia sa rămâne luminoasă, plină de bunătate, sentimentele resimțite acut la lecturarea ei fiind de liniște și pace sufletească.

Urmele pașilor Creatorului se disting clar pe nisipurile mișcătoare ale ființei, poezia devenind de multe ori rugă și unic instrument prin care muritorul se apropie de astral, sacral, divin. O rugă tăcută, șoptită cu privirea ațintită spre cer, patria liniștii și a păcii, casa veșnică a jertfei mântuitoare, către care tindem cu toată ființa, din prima clipă a ființării noastre.

Vă invităm să citiți acest nou volum de Victor Burde, cu sufletul în palme și să-i dăruim autorului, aplauze la scenă deschisă - marea scenă a vieții pe care atât de mult o iubește și căreia atât de frumos îi (în)cântă!...

GHEORGHE A. STROIA

MAGDALENA BRĂTESCU LA INTERSECȚIA UNIVERSURILOR

Doamna Magdalena Brătescu face parte din acea categorie de oameni care-ți rețin atenția încă de la primele cuvinte rostite. Poate și pentru faptul că vorbește o limbă română care, din păcate, începe să fie din ce în ce mai puțin folosită. Este vorba de acea limbă la care au trudit decenii de-a rândul mării bijutieri ai acesteia, nume de legendă, precum Alexandru Graur, Iorgu Iordan, Mioara Avram și alții a căror memorie ar trebui nemurită prin modul în care vorbim noi astăzi. Ar trebui...

Apoi, destul de repede, îți dai seama că nu acest mod de exprimare este singurul argument al adevăratei fascinații emantate. Contribuie din plin cultura aleasă, o inteligență superioară, bine augmentată de un subtil simț al umorului, un fel de a privi și de a vedea în profunzime realitățile înconjurătoare, marea experiență în lucrul cu oamenii dar și intuiția că folosește cu aceeași grație și eleganță oricare din cele șapte limbi pe care le vorbește fluent. Dintre care două (ebraica și rusa) au și grafii diferite.

Normal, te bucuri, fiindcă, uite, ai prilejul de a întâlni omul pe care-l poți admira necondiționat, mai ales că este scriitoare, jurnalistă și cronicar dramatic, lucruri care, în context, îți se par chiar firești. Așa am făcut și eu atunci când, prin tainele acelei logici aflată mult deasupra noastră, am întâlnit-o, aflat fiind în prima mea vizită în Israel. Am primit de la domnia sa, cu o foarte amabilă dedicație, una din cărțile scrise relativ recent: *Umbra celor șaisprezece apusuri* (ed. Familia, Israel, 2016, layout, Dragoș Nelsa, copertă, Ioana Trif).

Titlul, excelent ales, e argumentat cu trei citate aflate pe pagina de gardă și au menirea de a introduce cititorul în acea lume aflată într-un fel lângă noi, dar, să recunoaștem, foarte greu de înțeles pentru muritorul căzut definitiv în prozaic.

De altfel, fac din asta un mic secret, cititorul va vedea abia în ultimele rânduri ale cărții semnificația profundă a acestui titlu și nu mică îi va fi uimirea.

Construită cu desăvârșita →

MIHAI BATOG-BUJENIȚĂ

tehnică a unui condei încercat, cartea aduce sub ochii lectorului personaje și întâmplări care au darul de a-l introduce într-o lume despre care, până acum, a avut cel mult impresia că știe câte ceva.

Desigur totul se coagulează în jurul personajului principal al cărții, la început copilul, apoi adolescentul, tânărul, iar spre sfârșit, bătrânul Boaz Swift.

Exploataând cu multă înțelepciune trecerea prin viață a personajului, autoarea face un admirabil exercițiu de psihologie aplicată și o interesantă introspecție în universul profund dar tulbure și contorsionat al unui prea-adolescent a cărui viață are unele paradoxuri mai mult sau mai puțin imaginare, apoi pentru tânărul, iar mai târziu prin aceleași furci caudine trece adultul dar și bătrânul Boaz.

Nu este prea ușor acest exercițiu, el necesitând temeinice cunoștințe de specialitate, mai ales că, pe parcurs, cam același lucru se întâmplă și cu o mamă, o iubită, un unchi, un prieten sau o bunică ceva mai excentrică, o adevărată lady cu tot ce înseamnă asta.

Dar să nu credem că romanul devine vreo secundă inhibant sau excesiv de psihologizat! Nu!

Magdalena Brătescu este, așa cum am afirmat, o scriitoare adevărată și știe ce să dea cititorului. Și aventură și mister și fiorii iubirilor la diferite vârste, adevărate eseuri despre aspirații și eșecuri, despre ce înseamnă succesele și prăbușirile în viața unui om, ce se află, de cele mai multe ori, în spatele unor aparențe, în fine, tot ce ne-am putea dori de la o carte care se poate citi pe nerăsuflăte.

Doar că, eu unul, nu recomand așa ceva. Sunt pasaje pe care le-am recitat și am avut nevoie de ceva timp pentru a putea pătrunde dincolo de cuvinte spre înțelesul profund al textului.

Și nu mi-a părut rău.

Am descoperit nu numai frumuseți metaforice ci și adâncimi care mi-ar fi scăpat la prima lectură. Mai ales că totul se petrece în lumi despre care, noi cei aflați la o anumită vârstă și în anumite condiții socio-geografice, am aflat adevărul foarte târziu și mai mult din auzite.

Mi-a plăcut foarte mult o frază, una care cuprinde întregul unei lumi

interioare a personajului copleșit de o înfrângere temporară: ...Mai trist decât „gânditorul” lui Rodin, cel cu sufletul de piatră, privirea goală și spatele încovoiat de o greutate invizibilă pentru muritori...

Va fi, vă asigur, singurul citat din text, pentru că nu vreau să lipsesc cititorul de descoperirea multor astfel de pasaje minunate.

Cartea aduce sub ochii noștri inclusiv istoria recentă a formării, în condiții extrem de grele din toate punctele de vedere, a statului Israel, acest loc de pe planetă unde interculturalitatea este o realitate socială, deloc ușor de rezolvat și nu doar o frază intrată în banalitate de mult prea frecventele rostiri politicianiste.

Pentru că dincolo de personajele cărții, aflat în „orizontes”, cum ar spune grecii, adică în fundal, se află adevăratul personaj. Măreț însă discret, prezent întotdeauna în mintea celor care trăiesc acolo, chiar dacă uneori își schimbă domiciliul, ideea aceea a identității naționale purtată în inimi dar și marcată prin fapte, de multe ori chiar prin sacrificiu de sine. Israelul, căci despre el este vorba, pământul acela care de milenii a stat la intersecția națiilor, a popoarelor, intereselor de tot felul, a religiilor și a culturilor, a tradițiilor dar și a dușmăniilor, pământul păcii, cel bătut însă permanent de cumplite războaie. Pământul care a născut cu adevărat ceea ce numim acum civilizație occidentală deși se află în orient ceea „țară promisă” care trebuie apărată și mai ales cunoscută de toți muritorii.

Foarte interesant, autoarea reușește să ne convingă prin evoluția tuturor personajelor că ei, oamenii, sunt expresia perfectă a caracteristicilor acestui loc de intersecție a universurilor omenești.

Familia Swift, vorbind în sens largit, are în componență și nobili englezi dar și chibuțnici de sorginte rusă, sabri dar și veniți din alte țări, oameni bogați, unii cu stare materială bună iar alții mai modestă, creștini, mozaici dar și musulmani, aflați în același oraș ori la depărtări de mii de kilometri, uniți însă nu numai prin sentimente sau prin întâlnirile impuse de tradiții ci, mai ales, de acele situații în care familia, lasă deoparte orice grijă personală și se întâlnește parcurgând distanțe uriașe pentru a rezolva o problemă deosebită apărută cu unul (unii) din membrii ei.

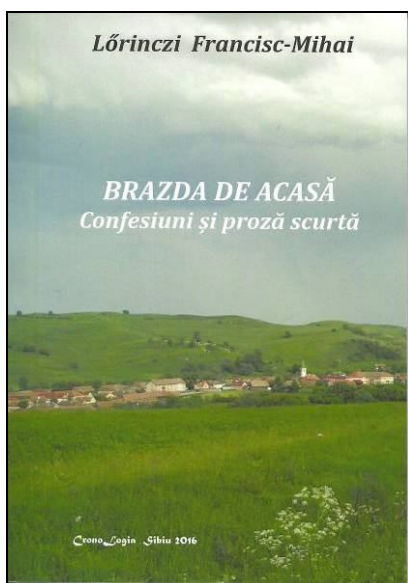
Aici nu pot fi decât trist gândindu-mă la câțiva dintre cunoscuții mei care nu vorbesc nici măcar cu frații aflați la câteva străzi distanță și mă întreb: oare de ce am pierdut această componentă socială pe care am văzut-o totuși la părinții noștri. Dar oricâte explicații aș găsi, afirm că este o pierdere pe care o vom plăti foarte scump în viață.

Romanul Magdalenei Brătescu este încheșat și alert, plin de surprize bine concepute în așa fel încât lectura „te prinde” ba chiar pot spune că te absoarbe în lumea ei fascinantă, așa că, la sfârșit, ai motive să îți pară rău că ai parcurs toată cartea însă și motive să fii bucuros că, uite, în sfârșit, ai citit ceva care nu va fi, în niciun caz, trecut la timp irosit.

Și poate te-ai putea întreba dacă și tu ai fi în stare să scrii precum Magdalena Brătescu. Aș răspunde: da! Numai că ar trebui să ai acea cultură formată în decenii de studiu, o cunoaștere superioară a oamenilor și a modului lor de comportament în diferite situații, nu strică să vorbești fluent câteva limbi pentru a da culoare specifică locurilor prin care personajele se află, un anumit fel special de a vedea viața din jurul tău dar și acea abilitate de a imagina acțiuni coerente și credibile în care să-și plasezi personajele. A! Și să nu uit! Mult, foarte mult talent!

În consecință, până atunci, recomand din suflet să mai citim câteva cărți ale acestei fascinante romaniere.

Acasă

Lőrinczi Francisc-Mihai a publicat cartea de confesiuni și proză scurtă *Brazda de acasă*, Sibiu: Editura CronoLogia, 2016, lansată la Târgul de Carte Alba Transilvania, 2016, Alba-Iulia. O carte de suflet, profundă, un îndemn și o demonstrație despre viața curată. Întoarcerea acasă, la natură, la credință, la vatra originară a omului. Autorul dă impresia, la prima vedere, că este o epistolă desuetă, un strigăt după trecutul topit în erori, un nostalgic cu stil. După ce am aflat cum România importă pâine congelată, produsă în alte țări, am înțeles că are dreptate. Sunt adevăruri zilnice, le plasăm la capitolul banalității și uităm că ne condamnăm singuri la moarte, la pustie, la cădere. Amintirile sale sunt despre un trecut prins în cercul păcii. Scriitorul ne definește prin fapte ce înseamnă *acasă*. Ne reamintește despre pâinea de acasă, despre gustul măcăligii, despre liniștea căminului și lumina familiei, despre fagurele cristic, despre sărbătorile irepetabile..

Lőrinczi Francisc-Mihai ne cheamă în raiul încă posibil, în grădina de la țară, acasă la bunici, la oameni de suflet. Proza scurtă continuă acest filon, exploatează vatra veche unde s-au petrecut minuni și unde așteaptă îngerul cu miracolele pregătite. Acolo, lângă lalele roșii, lângă izvorul curat, într-un timp autentic, străjuit de ceasul din turnul bisericii, sub cireșul înflorit...

Fraza confesiunilor și a prozei scurte curge molcom și natural. Poezia fulgeră cuvintele, proză și poezie

împletite sub taine pierdute. Căldura se transmite cu fiecare frază, cartea trebuie citită. Explicațiile obturează sensurile. Este întotdeauna un drum spre casă, un cuib al liniștii. Porumbei de aur echilibrează narațiunea și destinele. Dragostea vine dintr-un timp fără de timp, din inima oamenilor. Frumusețea este un salt peste cele căzute. Vine din interiorul omului. Legătura dintre confesiuni și proza scurtă este evidentă, necesară și atinsă de curcubeie.

Cum se face pâinea adevărată, banala pâine? „Bunica rupea aluatul, forma pâinile și le așeza pe un cârpător presărat cu făină. Vreascurile în cuptor tremurau aprins, se năștea focul. Cuptorul era pregătit pentru a primi în el viața ca Maria Nașterea Mântuitorului, când s-a pogorât Sfântul Duh. Capătul unei rogojini legat cu foi de cucuruz potolea zvârcolirea jarului aprins... Pe lopata lungă erau așezate cu răbdare pâinile pe vatră. Și cuptorul închis sta două ore ca să se coacă aluatul... Viața prindea în noi speranță” (*Pâinea de acasă*, p. 17).

O lecție de viață. Simplă, cu miros de pâine coaptă. Cu renașterea lumii în cuptorul de la țară. O pâine, o poveste veche, venită de la facerea lumii...

Degradarea vieții, a omului ca specie, depărtarea de natură și de Dumnezeu este tema principală a cărții. De fapt, un poem în proză.

„Cântec de cocoși în depărtata mea copilărie. La bloc nu se mai aud. Sunt multe ziduri. Zilnic ridicăm tot mai multe ziduri între noi, mai de netrecut decât cele de beton. Arhaicul se revoltă. Suntem între gratii, între coaste zăvorâți din timpuri străvechi. Ne întoarcem spre caverne. Pierdem din aristocrația spiritului. Ne împuținăm”. (*Diamantul șlefuit de amintiri*, p. 31).

Lőrinczi Francisc-Mihai e convingător, zidurile ne dezumanizează. Cursul este în plină desfășurare. O fotografie simplă, exactă.

Legenda pâinii de acasă este pusă în evidență de scriitor, cu patimă, cu inima deschisă. Este o rădăcină în memoria omului, una puternică, îl leagă de geneză.

„Ai simțit vreodată mirosul pâinii proaspăt scoase din cuptor? Înseamnă că ai fost și tu odată acasă și de atunci cauți acel paradis. Nu îl vei mai afla. S-a închis în tine. Ca perla în bivalvă” (*Darul fagurelui christic*,

p. 48). Toate acestea produc în sufletul celui care povestește și se povestește sentimente divine. Mirosuri, sunete, fructe coapte, cum scrie, de fapt, este un etern prezent, un nelumesc prezent care releagă omul de ramurile pomului vieții. Sunt simboluri biblice implicite, Lőrinczi Francisc-Mihai nu explică, el implică cititorul în narațiunea sa, atinsă de aripa îngerului. Energia pozitivă se declanșează, poate mișca mecanismele istoriei spre o altă adresă. Iată, direcția pe care glisează lumea este una greșită, efectele se pot simți, anticipa.

„În curând vei fi programat să simți un anumit gust, să execuți o anumită sarcină, nu vei mai putea fi independent, ci vei fi un simplu executant docil și obedient al unui mare rău care se apropie. Nu îi dau numele pentru a nu te deruta prea tare. Grădina ta nu va mai fi a ta. Ea va dispărut deja când în zorii zilei tale va străluci în fața ta doar ecranul orbitor al unui laptop superperformant, dar fără raze divine care să-ți călăuzească sufletul, având doar culori iluzorii”. (*Moștenirea*, p. 85).

Confesiunile se prefac în narațiune, proza scurtă capătă un aer de înțelepciune, firul vieții personajelor se află sub predestinare. Ele acceptă această presiune a istoriei asupra lor. Nu o fac imediat, dar înțeleg spre final că lumea nu le aparține, că ei nu aparțin altor oameni, ei sunt ființe care își trag energia din ceva mult prea înalt și tainic.

În povestirea *Domeniul baronului*, reia, pe un alt plan, povestea din Rai, povestea vinovăției omului. Totul pleacă de la un măr încărcat de fructe, distrus de un personaj al revoltei, vinovăția se înscrie în cercul unui domeniu strict, aparținând baronului. Stăpânul descoperă vinovatul prin înțelepciune, nu prin forță, nu cu ajutorul direct al poliției. Vinovatul este adus în situația în care conștientizează vinovăția. Dialogul dintre personaje, descrierea domeniului, a personajelor se face de Lőrinczi Francisc-Mihai cu simplitate, cu profunzime. Cititorul parcurge epopeea spre clipa dreptății cu un anumit calm, cu interes, stărnind multă curiozitate. Scriitorul are darul de a povesti lucruri profunde. Planul său este unul al normalității într-o lume anormală. Sunt puse în balanță transformarea pentru desăvârșire spirituală în →

CONSTANTIN STANCU

contra revoltei, a șireteniei, a șocului venit să distrugă. *Poveste veche de din Rai...*

...Și poate totul nu este decât o piesă de teatru, jucată cu pasiune. Viața unor indivizi trăită de alții, sub tensiunea scenariului, precum în proza scurtă *Saci de plastic*.

Taina lumii, a istoriei se dezleagă în relația bunic-nepot, personaje centrale ale paradigmei. Bunicul este mereu prezent în scrierile lui Lőrinczi Francisc-Mihai. Trecutul și viitorul se leagă sub ochii istoricului prin forța de a preda sigiliul de la o generație la alta. Nedreptățile sociale, furia declanșată de pervertirea minților sunt bine explicate în dialogul celor doi. Simplu, la obiect. Comunismul este pus la judecată, viitorul este pus la judecată. Una lucidă, de la om la om, bazată pe înțelepciune.

Concluziile sunt inerente, adevărul poate schimba indivizii, până mai este timp. „Azi se ucide subliminal. Au devenit sofisticați, dar aceleași lepre, aceeași troglodiți. Doar cu altă ținută, de gală. Nu mai e nevoie de strategii de forță, de teroare. S-a dovedit că omul poate fi condus și manipulat la fel de bine nu numai prin teroare, ci și prin confort. Ieri i se lua totul, libertatea, desființarea fizică, astăzi ți se dă mai mult decât ai nevoie, ești sugrumat peste măsură. Ești invitat să subscrii la propria ta sclavie. Și o faci parcă hipnotizat. Un război psihologic perfid. Mai periculos decât cel nuclear, biologic sau cibernetic”. (*Porumbeii de aur*, p. 109).

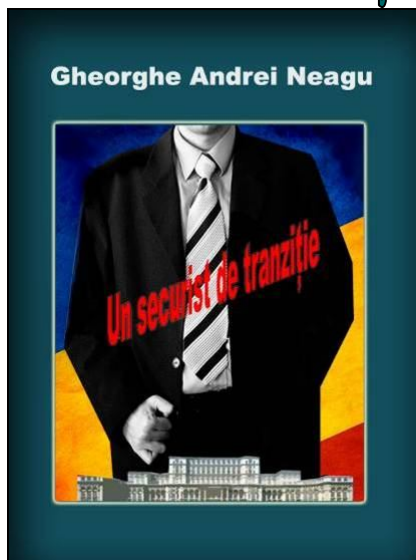
Această poveste, bunic-nepot împreună în anotimpul istoriei, începe frumos, nepotul privește la porumbeii de aur care mai zboară printre blocurile cetății, se odihnesc sub sărutul soarelui, într-o simetrie perfectă. Perechi. Porumbeii sugerează nepotului viața alături de bunic, povestea care prinde generațiile. Porumbeii simbolizează prezența Duhului Sfânt, povestea reflectă adevărul despre societate, despre oameni care privesc la păsările cerului și plouă cu pulbere cerească. Semn de profeție, de eliberare. Viața trebuie privită din alt unghi, merită trăită altfel.

Lőrinczi Francisc-Mihai a scris o carte de suflet pentru oamenii care speră, cred, mai pot să iubească, limbajul ei este secret și clar în același timp. Această proză scurtă ne transmite un mesaj necesar, suntem în fața unui scriitor original și

profund. Unii ar eluda o astfel de narațiune, dar citind știrile zilei, aflăm că România procură sau importă pâine făcută în altă țară, transportată congelată și livrată aici.

Timp înghețat în ochii oamenilor...

UN SECURIST DE TRANZIȚIE

De o săptămână nu-mi mai găsesc liniștea stând în mână cu cartea ce poartă titlul de mai sus, buchisind-o ca pe un abecedar. A fost o surpriză care m-a dat pe spate în momentul în care, în plicul de format A4 pe care-l așteptam să vină de la prietenul meu Gheorghe Andrei Neagu, am simțit că se mai află ceva. L-a deschis repede și am văzut cu surprindere titlul cărții. Ajuns acasă nu am putut să mai fac altceva decât să mă apuc de lectură. Surpriza a continuat la fiecare pagină, fiecare paragraf, fiecare rând al cărții. Prima idee ce mi-a venit în minte a fost aceea că autorul și-a luat drept motto versurile marelui poet român Mihai Beniuc, cel care a suferit nespul în timpul regimului monarhist și capitalismului, pentru ca să cunoască fericirea sufletească în regimul ce a urmat: „Am cunoscut ce nu vor mai cunoaște/ Aceia ce în urma mea s-or naște”. Necunoscând perioada în care „a suferit” Beniuc, autorul se referă la cei 42 de ani care au trecut după, precum și la cei ce le-au urmat acestora, din care s-au scurs, deja, aproape 26. Dar concluzia sa rămâne valabilă.

Afundându-mă în lectură, m-am tot gândit să-l iau la rost pe autor și

să-i spun: - Prietene, de ce nu mi-ai trimis aceste pagini prin anii 1988, 1989, căci, dacă le citeam de pe atunci, aș fi știut cum să mă comport în societate, nu aș mai fi făcut greșelile pe care le-am comis după Marea Revoluție din Decembrie, orbit de senzația de libertate în care am început să ne bălăcim deodată, mi-aș fi dat seama că SECURITATEA nu a pierit, că funcționează și veghează ca să le fie bine în continuare.

Nu are rost să mai relatez cât am suferit până la căderea regimului comunist, ce sancțiuni profesionale și financiare am primit, fiind lipsit de salariu ani de zile, în calitatea mea de inginer horticultor, salariat în domeniul cooperatist-colectivist. Dar totul a luat sfârșit când la conducerea țării s-a instalat democrația, libertatea în toate domeniile, în special libertatea de exprimare în politică și mai ales în presă. Eram sufocat, pur și simplu, de noile ziare și reviste pe care le cumpăram cu brațul și le citeam cu nesaț până când, prin toamna anului 1991 a apărut la București o revistă satirico-politică ce mi-a trezit un vis din copilărie, acela de a deveni *reporter*, lucru imposibil de realizat până atunci deoarece această meserie se învăța la o singură facultate de partid. În primăvara următoare, tot citind cu nesaț revista preferată, am trimis două pastiluțe în plic, cu subiecte din Oltenia noastră. Nu mi-a venit să cred că este realitate în momentul când le-am văzut tipărite într-un număr al revistei. De atunci au început să-mi tot apară articole, până am devenit membru al redacției cu un pseudonim care m-a făcut destul de cunoscut, Electroputere Vasile. Printr-o întâmplare fericită, ajunsesem să lucrez în Craiova, într-o mică instituție de cercetare a calității solurilor, unde devenisem director peste un colectiv de treizeci și ceva de persoane, ingineri, tehnicieni și muncitori. Asta, până când mi-a apărut un articol în care vorbeam despre un tip ce lucrase în colectivul nostru, o nuluitate din toate punctele de vedere, dar care ajunsese deputat din partea Partidului Democrat Agrar în prima legislatură. Tot acolo vorbeam și despre fratele său mai mic, cel care-l ajutase să capete această demnitate și pe care îl descriam drept *Comandant* al Direcției Juridice din Ministerul Agriculturii, omul având diploma de →

COSTINEL SAVU

absolvent al Facultății de Drept, dar și gradul de colonel de securitate, instituție de unde poposise în minister. Bineînțeles că s-a aflat cine era autorul articolului și am fost schimbat din funcție cu surle și trâmbițe, după un control de specialitate din partea Direcției Agricole în urma căruia nu s-a găsit nicio acuzație, dar nu mai puteam să ocup funcția de șef.

Au început, sau mai bine zis, au continuat șicanele până în momentul în care am constatat că pot ieși la pensie la vârsta de 57 de ani, având un număr suficient de ani petrecuți în grupa a doua de muncă. Dacă aș fi continuat până la 60 sau 62 de ani aș fi avut pensie mult mai mare decât cea pe care o primesc acum, dar am preferat să spun PAAAA!!! și să stau liniștit acasă. Cele două femei pensionate odată cu mine, de aceeași vârstă, o tehniciană și o muncitoare au primit pensii egale cu a mea. Între timp muncitoarea m-a întrecut deoarece ea avea în responsabilitate dulapul cu „documente secrete”, așa că a primit un spor la pensie din partea „organului” și poate să-mi rădă oricând în nas. Și, cum *Securitatea e-n toate, în cele ce sunt, e liberă-n liberă țară, ea nu uită și nu iartă niciodată*, șicanele au continuat până în zilele noastre, culminând cu întâmplările de anul trecut din luna august când am cerut permisiunea lansării noii mele cărți la Biblioteca Aman, unde au loc de obicei astfel de acțiuni. Mi s-au cerut scurte date personale și mi s-a spus că se va trimite un comunicat de presă, după care am primit un telefon și am fost anunțat că lansarea nu mai poate avea loc deoarece sala este ocupată. Nu a fost. Același lucru s-a întâmplat la următoarea instituție de cultură a statului nostru democrat, Casa de Cultură Traian Demetrescu. Mi-am dat seama că intervențiile au fost făcute de un tip ce se dă mare critic literar și care, pe lângă diplomele sale mai are una din partea Curții de Apel București ce conține hotărârea definitivă că a fost turnător la securitate. Și nici nu putea să mă ierte deoarece, la vremea lor, am îndrăznit să scriu vreo două-trei note critice despre revista sa comunistoidă finanțată de Ministerul Culturii, de la care sunt sigur că băga în buzunar o grămadă de bani împreună cu editorul.

Și acum să ne întoarcem la cartea despre care am început să vorbesc și de care m-am îndepărtat luând-o la povestit cu de-ale mele. Volumul nu se poate lăsa din mână până nu-l termini, indiferent ce treburi importante ai de îndeplinit. Păi, cum să-l lași când îți amintește, încă de la început, de lucruri întâmplare acum 26 de ani, când sufletul fierbea în noi de fericire, când eram în stare să spargem ecranul televizorului pentru a-l ucide pe Brucan, un C. Harra care ne îndemna să mai așteptăm vreo 20 de anișori până să punem mâna pe fericire. Cât de naivi eram. Dar, iată că autorul, distinsul domn Gheorghe Andrei Neagu, ne pune în temă din primele pagini cu motivele și autorii acestor acțiuni ce au întors pe dos așteptările noastre. În primul rând, acea organizație mondială, ocultă, despre care se zice că ar conduce destinele omenirii, care s-a amestecat imediat în viața noastră social-politică, atrăgându-și toate „somitățile” locale pentru a le convinge că ne conduc și a le manevra cum doresc. Și ca să vă conving, vă dau exemple de băieți cu șorțulețe care s-au crezut în vârful lumii dar, avându-le prea lungi, s-au împiedicat în ele. Pomenesc doar nume foarte cunoscute din județul Dolj pentru că cititorii de pe tot cuprinsul țării să le alăture pe cele cunoscute de ei și să completeze lista. Astfel, la noi, celebrii Genică Boerică și Dinel Staicu, alți celebri „jurnaliști” precum Tibi Pătru și Bogdan Berneanu, toți condamnați ulterior la ani grei de închisoare pentru escrocherii, Fulguță șeful unei minorități locale, „subsemnatul Dan Albu” (nume conspirativ) și o serie întreagă de foști turnători din medii intelectuale, lucrători activi cu înalte grade militare din poliție, oameni care au crezut că l-au apucat pe marele maestru suprem de toate cele, dar în final li s-au tăiat bretelele la șorț, iar alții și le-au tăiat singuri. Iar ca să nu mai revin, pe la sfârșitul cărții ne este relatată o discuție dintre marele maestru din exil Marcel Shapira și regele Mihai în care șeful mason îi spune că ar avea mai multă încredere în Nicu Filip și Horia Nestorescu (Bălcești) decât în Paleologu sau Dan-Amedeo Lăzărescu. Iată ce înseamnă să trăiești în exil și să nu cunoști îndeaproape oamenii pe care vrei să pui bază. Tot de la începutul cărții aflăm despre relații subterane

ale celor ce lucrează în diferite organe care ne conduceau și ne conduc în continuare, inclusiv în diplomație.

Aruncând ochii pe paginile cărții nu putem să nu ne reamintim momente care ne-au umplut sufletele de bucurie, cel mai important dintre acestea fiind constituirea Frontului Salvării Naționale cu pragamul său înălțător, dar și prezentarea consiliului de conducere al acestuia, în frunte cu Doina Cornea, Ana Blandiana, Mireca Dinescu, părintele Tokesh, elita dizidenței române, având alături o serie de foști conducători comuniști, generali și... nu în ultimul rând, Ion Ilici Iliescu. Cine mai poate contesta acea efuziune democratică a întregului popor, speranța într-o viață prosperă în cel mai scurt timp, într-o eternă și de nezdruccinat democrație. Așa că FSNul trece la treabă urgent. Încep ședințele județene și cele la nivel național pe care autorul ni le reproduce cu multă acuratețe, exactitate și precizie.

Agricultura este pe prim plan fiind cea mai veche și cea mai rentabilă ramură a economiei noastre. Trebuie schimbat sistemul de lucru în agricultură, gospodăriile colective s-au înființat prin acapararea a tot ce ținea de această ramură de la cei ce le posedau, rămânând ca ei să ofere, în continuare, mâna de lucru contra unei retribuții derizorii. I.A.S.urile, unitățile agricole care aparțineau statului, au fost clădite tot pe averea luată de la țărani, pe pământurile cele mai productive. S-au creat, cu timpul, mari sisteme de irigații care trebuie verificate și inventariate, deoarece nu toate sunt rentabile, au fost desecate bălți și zone mlăștinoase, iar terenurile au fost transformate în suprafețe agricole cu fertilitate foarte redusă. În ședințele Consiliilor provizorii din Suceava, Dolj, se vorbește intens pe această temă, se pune foarte mare bază pe agricultură. Nici industria nu este lăsată la o parte. Se analizează diferența dintre rezultatele firmelor Renault și Citroen în țara noastră, prima având un mare succes, cea de a doua fiind în pierdere. La Buzău se discută depre industria locală în care lucrează mare parte din populație și din care se hrănesc toți aceștia și familiile lor. Galațiul este printre județele fruntașe pe țară cu cele două stindarde ale →

sale, industria siderurgică și cea navală, în discuții fiind lansate excelente propuneri și idei de perspectivă a acestora. Sunt prezentate multe luări de cuvânt în ședințele FSN în care numeroși reprezentanți ai diverselor formațiuni politice fac critici dar și aprecieri și propuneri serioase în scopul dezvoltării economiei deoarece avem de toate, materii prime, mână de lucru, industrie, agricultură, putem prospera dacă suntem hotărâți. Este evidențiat permanent entuziasmul și încrederea în viitor.

Presa liberă e în plin avânt. Cristiana Simionescu de la *Adevărul*, propune telefonic noilor organe de conducere ca maculatura „operei” ceaușiste să fie adunată de peste tot și să fie dată la topit pentru a se mai putea recupera o parte din zecile de mii de hectare de pădure distruse în vederea realizării acesteia. Propune să se publice și biografiile scurte ale primului ministru și membrilor guvernului. Ștefan Cazimir sare în apărarea limbii române, spunând-o răspicat: *Limba română literară, ca orice limbă de cultură, are un caracter normal, iar menținerea acestui caracter se află în competența strictă a unor foruri și instrumente specializate – Academia Română, Gramatica Academiei, Dicționarul Academiei. Cine eludează această realitate se face, conștient sau nu, purtătorul unor tendințe centrifuge, a căror extindere ar avea ca efect subminarea unității noastre lingvistice și implicit a unității naționale.* Tot umoristul de profesie, Ștefan Cazimir, creatorul Partidului Liber-Schimbist, are o intervenție pe această temă în care face varză primele apariții ale Monitorului Oficial în care sunt tipărite luările la cuvânt din debaterile parlamentare și în care greșelile de exprimare curg gârlă. Ascultătorii râd de se topesc, iar vorbitorul propune ca deputații să-și corecteze singuri textul intervenției înainte de a fi tipărit în Monitorul Oficial.

Sunt multe pagini din carte, spre finalul ei, în care distinși intelectuali precum Ștefan Cazimir și alții de care era prin primul parlament de după 1989, nu cu atâtea doctorate ca acum, au luări de cuvânt în care folosesc citate din clasicii literaturii române, recită poezii și crează o atmosferă intelectuală deosebită. Chiar și celebrul Radu Berceanu, parlamentarul de Dolj, fost ministru al transporturilor de nenumărate ori, a spus o glumă pe

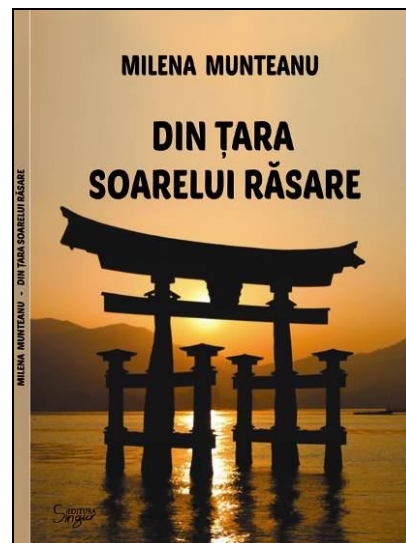
care nimeni nu a mai avut curajul să o repete până în prezent, venind cu propunerea ca pensiile enorme, nemeritate, ale activiștilor de partid și ale securiștilor să fie reduse. Printre alții se mai distinge și ministrul agriculturii, cunoscutul Nicolae Ștefan, cel ce a deținut funcția de adjunct și înainte de 1990, fost „bursier” la începutul anilor 70 în Statele Unite ale Americii care a vorbit, desigur, despre problemele de specialitate.

Un alt concitadin de-al meu, reprezentantul Uniunii Democrat Creștine, Raul Volcinschi, îi critică „precizările” primului ministru Petre Roman privind economia, cu exemple și avertismente privind inflația și șomajul, dându-i sfaturi precise cu ce trebuie făcut în vederea evitării lor și ce măsuri trebuie luate la nivel local pentru încadrarea în muncă a maselor de oameni veniți la oraș din mediul rural. Sunt multe episoade pe care mi le-am reamintit căci le-am urmărit transmise în direct zile întregi, renunțând la cele trei posturi de televiziune Jugoslave la care noi priveam permanent în zonă cu antene speciale. Desigur, până la sfârșitul cărții aflăm ce au mai făcut oamenii noștri prin ambasade, ce relații și legături au mai stabilit, având ca leitmotiv afirmația ofițerului care o îndruma pe Iulișca: *Acum, la întoarcerea dumneavoastră în România, veți vedea că lucrurile s-au schimbat. Dispariția lui Ceaușescu ne-a întărit mult pozițiile. Avem oamenii noștri peste tot, dar nu-i puteam folosi. Acum e posibil. Suntem prezenți peste tot, în presă, în cultură, în Parlament, în finanțe.*

Oare, de ce spune doar autorul acest lucru și nimeni altcineva? S-a îndeplinit ceva din mărețele idei exprimate în ședințele de la județe și din noul Parlament?

Au fost plantate operele lui Ceaușescu în locul zonelor despădurite din țară? Se mai poate face ceva pentru îndreptarea lucrurilor? Nu cred. Aștept cu nerăbdare dezvoltări în volumele următoare, 2, 30, 40 și câte vor mai fi, în care vom primi explicații clare la ce se întâmplă astăzi, ce daune a creat poporului nostru celebra firmă de desinfecțanți SHexi Farma și patronul ei cel ce s-a transformat în îngerăș din cauza copacului care i-a stat în cale, deși până în acel moment nimeni nu-i șezuse, de care sunt pline emisiunile TV la ora când scriu aceste rânduri.

O CARTE DE ÎNVĂȚĂTURĂ DESPRE JAPONIA

Anul trecut am citit prima lucrare publicată a Milenei Munteanu, *Dincolo de Țara cu Dor*, oferită de autoare la Câmpul Românesc de la Hamilton, în Canada, carte pe care am și prezentat-o cu multă bucurie la Sibiu, alături de alți colegi universitari. Acum, autoarea memorialistă m-a surprins, la fel de plăcut, cu o a doua apariție editorială, de data aceasta focalizată pe un anume punct geografic, așa cum anunță titlul metaforic *Din Țara Soarelui Răsare*. (Editura Singur, 2016) Alăturându-se soțului, Marin, cum este menționat în carte unistitarul canadian invitat la sesiunea științifică din Shonan Village Centre, Milena Munteanu a făcut o vizită în mai multe orașe nipone, începând cu un cutremur și terminând cu un tai-fun. Cum altfel, din moment ce este vorba, desigur, despre Japonia?

Textul confesiunii memorialistice este precedat de *Prefața* entuziastă a lui Ștefan Dumitrescu și susținut în final de *Postfața* scriitoarei Cezarina Adamescu. Proverbele japoneze care preludiază fiecare dintre capitolele jurnalului ar putea constitui în sine un filon de meditație propus cititorului, ca adevărat festin al spiritului.

Așa cum autoarea ține să-și împărtășească filosofia de globe-trotter împătimit de frumusețea autentică a specificului nipon: “Mi-aș dori să mă pot de-occidentaliza, să reușesc să îmi încetinesc ritmurile, să îmi îngădui liniștea de a intra în atmosfera Zen →

ANCA SÎRGHIE

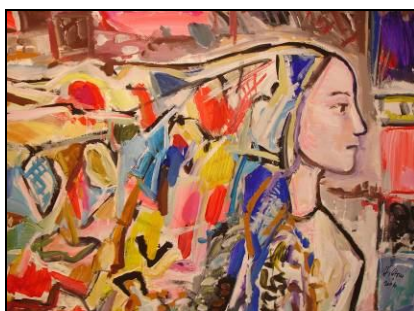
a templelor, să încerc să le înțeleg semnificația și să mă bucur de pacea ce-o degajă. Deși eu am făcut un maraton din vizita Japoniei, ea de fapt se gustă cel mai bine dacă-i îngădui să îți vorbească în ritmurile proprii.“ Oricâte profiluri japoneze prind contur în tipologia variată a noului ei jurnal de călătorie, de la profesionistul impecabil, plin de condescendență, care este taxatorul de bilete din tren și ghidul estet, îndrăgostit chiar și de picturile de pe armele de foc prezentate turiștilor, la funcționarul public care nu poate concepe să beneficieze de un bacșiș sau taximetristul care dă bomboane clienților, cel mai puternic personaj rămâne autoarea însăși, care urcă pe Muntele Fuji, nemulțumindu-se să-i privească din trenul rapid de departe, vizitează temple nenumărate în speranța că va pătrunde secretul meditațiilor Ajikan, prin care japonezii vor să comunice cu Universul, energizându-se. Destinațiile speciale pe care și le alege, meniurile rafinate selectate la restaurante, traseele urmate cu abonamente care pot acoperi întreaga zi de vizitare neobosită trădează un spirit iscoditor, dublat de o putere a observației și de analiză cu totul remarcabile. Ceea ce relatează Milena acum este “o experiență japoneză cvasi-completă”, ea conducându-și cititorii prin țara plină de contradicții ale unui popor ce luptă în egală măsură cu complexe de inferioritate și de superioritate, între mândria unei demnități din care se născuse tradiția samurailor, devotați până la sacrificiul suprem pentru o idee, și generozitatea cu care în prezent oferă servicii turistice impecabile musafirilor de oriunde. Edificator pentru înțelegerea mentalității nipone mult îndepărtată de spiritul european, este episodul Olimpiadei de la Tokio din 1964, când țara gazdă a dobândit 16 Medalii de Aur, un palmares cu totul remarcabil. Totuși, un alergător japonez, plasat pe locul 2 înaintea ultimei ture de stadion, a fost întrecut la finish de un englez și a coborât pe locul 3, obținând Medalia de Bronz. Surprins de întorsătura situației, atletul japonez s-a socotit umilit de neatingerea țintei propuse de el și nimic nu l-a mai oprit de la sinuciderea, înțeleasă ca gest de onoare. Și pentru ca să facă înțeles raportul Japoniei cu Vestul Europei, de care Țara Soarelui Răsare s-a simțit mult timp obsedată,

ea luându-l la modul propriu ca exemplu, autoarea evocă un alt caz de reacție sportivă din timpul aceleiași competiții. Atunci când întreaga țară își pusese nădejdea într-un luptător japonez care avea ca adversar pe olandezul Gaesing, meciul lor a fost urmărit în direct de toți iubitorii sportului.

Stupoare! A învins olandezul Gaesing, care înainte de a se lăsa omagiat însă, a făcut un gest reparator, închinându-se în fața japonezului învins. Raportat la complexul de inferioritate al japonezilor, acel gest a fost un semn de recunoaștere a demnității lor naționale. Ca atare, ei l-au declarat pe luptătorul Gaesing erou național al Japoniei, pentru că prin atitudinea lui s-a văzut apreciată demnitatea poporului lor de către Occident.

Cu intuiții sigure în măsurarea puterii de atenție a cititorului, Milena Munteanu construiește capitole, identificate cu o succesiune de flash-uri, adevărate pilule de frumusețe inedită, care țin mereu vie curiozitatea lectorului, nicicum lăsat să cadă în capcana plictisului, a oboselii. Prinse într-o carte cuceritoare prin totală și dezarmanta sinceritate a confesiunii, notații dintre cele mai variate se succed în ordinea vie a cursului vizitei, fără vreo focalizare ori structurare tematică, fără vreo intenție de autoidealizare, căci modestia și buna dispoziție umoristică asigură autenticitatea reflectării. Există două repere inconfundabile ale comentariului, anume peisajul natural românesc, la care uneori se raportează, poate nu destul de explicit, ci abia presimțit în formularea “ca pe la noi”, și experiența canadiană, cu care autoarea se mândrește în egală măsură.

Aș fi dorit ca impresionantul capitol *Hiroshima* să încheie cartea. Aceasta nu numai de dragul cronologiei evenimentiale și a trăirii ce atinge

Viorel Coțoiu, “Fată cu batic”

cotele cele mai înalte, ci și pentru că problema celei mai dramatice înfruntări cu America în cel de-al Doilea Război Mondial continuă și în prezent să fie o rană deschisă, la care autoarea se referă cu obiectivitate convingătoare. Milena Munteanu face procesul războiului, cu atrocitățile lui imprescriptibile, vizitând Memorialul de la Hiroshima, când notează cifre impresionante ca cei 150.000 sau chiar 200.000 japonezi victime, menționează pe fetița care a murit de leucemie ca atâți alții, dar nuanțează ideea vinovăției când trece prin cel mai mare cimitir al Japoniei, unde au fost îngropați și cei ce fuseseră închiși pentru faptele comise în al Doilea Război Mondial. Faptul că americanii șterseseră de pe lista localităților țintă orașul Kioto, capitală a Japoniei timp de 1100 ani, cu tezaurul istoric și cultural care trebuia protejat de bombardament, dovedea că beligeranții adversari nu erau ignoranți, rațiunea subtilă și ultimă a atacului atomic fiind oprirea imperialismului japonez, care periclita întreaga zonă.

Memorialista se ferește de locurile comune, ce sunt pentru specificul japonez ikebana, ca artă a florilor, banzai – grădinaritul pitic, mangra - arta animației, haiku – ca tehnică a versului, și origami, practica plierii hârtiei etc.. Tocmai pentru că sunt prea mult vehiculate în întreaga lume, acestea vor fi numai tangent prezente în comentariu. În schimb, ca turistă interesată de specificitatea țării vizitate, Milena Munteanu stăruie prin exemple clarificante asupra a ceea ce sunt și astăzi gheișele, trenurile cele mai rapide, numite Shinkansen, sau practica sinuciderii prin hara-kiri, pentru care castelele prevedeau cândva încăperi speciale. Mai surprinzător este faptul că alătura în castelul vizitat la Matsumoto sunt și săli de admirat luna, cu balcoane largi. Ca notă proprie a sensibilității nipone, în explicația ghidului, astrul se reflectă nu numai pe întunericul cerului, ci și pe luciul apei canalelor ce ocolesc castelul. Vraja se amplifică atunci când se admiră o a treia lună, cea din paharul cu sake, băutura națională a Japoniei. Cu o încredere puritană în forța expresivă a cuvântului, autoarea îi rezervă acestuia misiunea absolută de a comunica, așa cum ea singură le definește, “minunățiile ce mi s-au relevat pe drumuri nipone”. Pentru genul memorialistic ilustrat în carte, →

de folos ar fi putut fi și niște imagini fotografice realizate de ea pe traseu, poze care să mărunteze pitorescul particular al lumii nipone, ce i-a oferit călătorei ”o experiență unică, de poveste”.

Într-o epocă a dominării stimulilor imagistici în comunicare, cum este începutul secolului XXI, ilustrația este o sursă certă a captării interesului unei cărți memorialistice, de bogăția celei la care ne referim. Iată un aspect la care pe viitor ar trebui să reflecteze memorialista.

În fapt, autoarea se adresează în primul rând cititorilor cultivați, trimițând spre repere livrești ale temei (precum romanele *Deșertul tătarilor* de Dino Buzatti, care a luat Premiul Nobel, și mai ales *Shogun* de James Clavell) sau alternând cu simțul măsurii termeni japonezi cu alții din limba engleză, într-un melanj care menține trează atenția lectorului, tocmai pentru că ei devin sarea și piperul textului, îndeosebi în dialogul plin de haz rafinat cu Marin, partenerul de călătorie.

Poate că în capitolul *Conferința* merita să aflăm modul cum s-a desfășurat o asemenea manifestare științifică universitară ”de ținută într-un domeniu inovativ”, la care Marin fusese invitat, eveniment care în carte nu depășește rolul unui pretext pentru întregul demers memorialistic.

Mănuind condeiul cu toată priceperea spre a consemna succint câteva momente istorice nipone semnificative, descrieri esențializante de pagode sau grădini și Poarta Torii ori monumente artistice, cu pivotare îndeosebi pe statuile gigantice ale lui Buddha, memorialista compune spectrul specificității arhitecturale și artistice a unei civilizații străvechi din Asia extrem răsăriteană.

Ceea ce descoperi în noua carte a Milenei nu este Japonia dicționarilor și tratatelor științifice, care neîndoios i-ar fi venit în ajutor, ci Țara Soarelui Răsare colindată de ea, călătoreea mereu deschisă misterelor și pitorescului unui spațiu bogat în frumuseți.

Și pe acesta ea îl oferă cititorului român cu densitatea binecuvântată a conținutului triat inteligent și cu perspicacitatea observației treze care face din jurnalul ei o adevărată carte de învățătură despre Japonia, așa cum ea este în zilele noastre și, nu mai puțin, cum dăinuie de milenii.

Cartea (și) de teatru

Virtuozitatea interviului

Pe Rodica Lăzărescu o cunosc ...din e-mailuri: deci, deocamdată, pot spune că m-a cucerit simțul ludic și promptitudinea ei în relațiile redacționale (colaborez, cam de un an, la revista excelentă pe care o realizează la Focșani, *Pro Saeculum*).

Citind volumul ei recent *La ora confesiunilor* (editura Pallas Athena, 2015) pot spune că m-a atras și inteligența cu care conduce discuțiile. Interviewați? Personalități consacrate (dacă mi-e permisă sintagma) – acad. Dan Berindei, acad. Răzvan Theodorescu, acad. Alexandru Zub, Tudor Gheorghe ș.a., lingă nume stimabile, care au acordat, poate, mai rar interviuri: Ioana Pârvulescu, Constantin Severin, Mihai Neagu Basarab, Nicolae Cabel ș.a.

Devine clar că, un asemenea *an-turaj* livresc atrage prin alonja intelectuală și prin unele dezvăluiri acroșante. Selectez, aleatoriu, doar câteva dintre dialoguri, căci comentarea **tuturor** al cere un...serial!

Ioana Pârvulescu (excelent, cu *feeling* prezentată în introducere) face câteva constatări ironice, ori numai amare: „Trăim într-o lume paradoxală: lauda naște nu admirație, ci invidie și ură, binele naște un căscat plictisit. Poate că ar trebui să punem pretutindeni o plăcuță cu *Binele strict interzis!*”. Mda...

Tot IP mai face o constatare, la care ader cu luciditate: întrebată de unde această triadă București/ gazete/ Caragiale, la o ardeleancă, răspunde: „ziarele, menite să trăiască o singură zi, țin viața-n ele mai bine și mai sigur decât cărțile. Sunt conserve vii”. Și-n fine, Ioana Pârvulescu mai face o comparație *îngîndurabilă* (dacă-mi e acceptat termenul): „M-ar interesa o comparație statistică: câte cărți bune există față de viețile bune?”. Întrebare incitantă, nu? Ca să mă aflu-n treabă, răspund și eu: sigur că-s multe existențe nefericite, dar nici în cărți nu dai numai peste norocoși! Deci, sentința rămîne-n pronunțare, dragă Ioana!...

Dacă e să fac un top afectiv, mărturisesc că interviul cu Ioana Pârvulescu se situează pe locul doi.

Pe locul întâi l-aș pune pe **Mihai Neagu Basarab**.

Un vechi amic din tinerețe, de care n-am prea auzit nimic, în ultimele două decenii. Datorz Rodicăi Lăzărescu bucuria de-a mă reîntîlni cu el, prin *actualizarea* bibliobiografiei sale, inserată în volum.

Este un om deștept și cu putere de muncă admirabilă. Este un renașcentist și, empatic vorbind, îl admir. Un singur regret am, ca om de teatru: că nu a fost jucat. Dintr-atîtea texte interesante, măcar la un studio experimental ar fi încăput câteva! Este, probabil, unul dintre motivele emigrării...

Revenind la dialog: vorbind despre maestrul său, MNB este un privilegiat – îi numește pe Oscar Lemnar (un ilustru calamburgiu al secolului trecut, aproape uitat), Petre Țuța (a fost medicul său de familie 25 de ani! Interesantă informație!), Cioran, Noica, Al. Paleologu și mulți profesori eminenți, pe care doctorul MNB i-a avut la Medicină (Spârchez, Teitel, Pambuccian ș.a.). A propos de învățat, cu autoironie Mihai recunoaște că nu a deprins numai lucruri bune. „Am însă discernămint critic și-mi dau foarte bine seama ce anume mi se potrivește din lucrurile rele pe care nu încetez să le tot asimilez, oricît m-aș tot pregăti s-ajung în rai”.

Medicul-scriitor conduce acum Biblioteca Română de la Freiburg.

În această funcție vrea să demonstreze că „România eternă este o parte din Rai”. Așa să-i ajute Dumnezeu!

Mulțumesc Rodicăi Lăzărescu că ...știe să-ntrebe.

BOGDAN ULMU

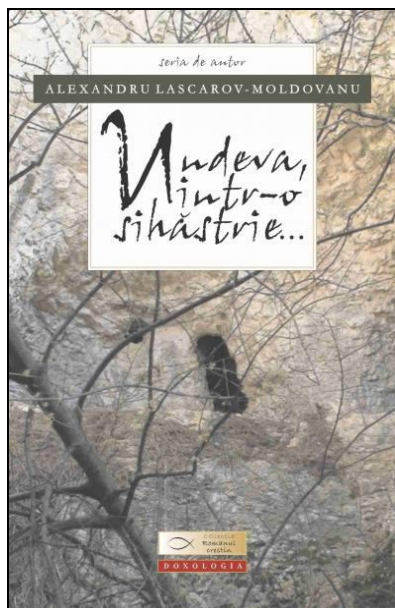
Un prim popas întru binecuvântare

Prozator, publicist, memorialist, traducător, Alexandru Lascarov-Moldovanu a desfășurat, concomitent, o bogată activitate ca jurist (diverse posturi administrative), dar și o amplă activitatea didactică (profesor, mentor, autor de manuale școlare). Numeroase sunt studiile sale de literatură creștină „militantă”, comparat fiind de I. Grigore Opreșan cu un „scafân-drier”, care a „găsit în adâncurile vieții de toate zilele comori sufletești nebănuite, pe care le-a scos la lumină”.

Privind retrospectiv, deocamdată, prin intermediul monografiei *Alexandru Lascarov-Moldovanu. Încorsetările unei vieți* (Editura „Doxologia”, Iași, 2013), care comprimă întreaga-i operă (cu scrierile edite și cele inedite aflate în arhive), observăm că se potrivesc și astăzi afirmațiile rostite încă din perioada interbelică: „există o umanitate bună, țărănească, bună ca și natura lui Dumnezeu, în tot scrisul acestui moldovean, blajin, discret în genul blajinului Vlahuță”, un talent sfințit la picioarele crucii...” („Răsăritul”, Anul XV, nr. 1/ianuarie 1933, p. 7) Și n-avem a ne mira. O spune însuși autorul: „Fiecare duce cu sine un tumult de gânduri și o tălăzuire de simțiri...” (*Lacrima*), după cum hărăzește Domnul fiecăruia.

Născut la Tecuci, la 5 aprilie 1885, Alexandru Lascarov-Moldovanu a fost al doilea copil, din cei șase, ai soților Alexandru Lascaroff (funcționar) și Zoe (institutoare). „Izvoarele” sale genetice străpung incitante pagini de istorie: bunicul patern – de origine macedoneană, se va atașa, cu drag, de ținuturile moldave, asemenea și un străbunic matern – strămutat de la poalele munților Rodopi (Philippopolis din Tracia, regiunea Plovdiv, de astăzi), se va aventura la nord de Dunăre, cam în vremea Eteriei lui Tudor Vladimirescu, și se va stabili în împrejurimile Tecuciuului.

Alexandru Lascarov-Moldovanu va studia la Școala primară de băieți, nr. 1, din Tecuci, la Liceul „Gh. Roșca Codreanu” din Bârlad și la Liceul Internat din Iași (1899-1902), iar Facultatea de Drept, la București, obținând licența în 1906. Va deveni judecător de plasă în Babadagul Do-

Dobrogei (1909-1910), administrator de plasă al județului Covurlui (1911), la Tulcea, Focșani și București – avocat și jurist-consult. Mobilizat în 1913, va evoca jertfa românilor din primul război mondial în pagini zguduitoare (*Zile de campanie, Cohortele morții, Pe urma vijeliei*). Activează la Fundația Culturală „Principele Carol” / „Regele Mihai I” (inspector general, director), la Direcția Educației Poporului (până în 1947) și la Societatea de Radio București (1930-1940). A fost și senator al Partidului Renașterii Naționale (1931-1932). Începând din 1947 (când i s-a interzis orice apariție editorială), Alexandru Lascarov-Moldovanu se va dedica – până-n ultima clipă a existenței sale pământești (17 aprilie 1971) – activității misionare creștin-ortodoxe, dăruind rodul muncii sale doar prietenilor și protectorilor săi.

Ca scriitor, Alexandru Lascarov-Moldovanu a abordat multe genuri, specii și stiluri literare. Opera literară a acestui scriitor este bogată, de o încărcătură tematică subtilă, trecută prin filtrul eticului, fără de care, literatura nu are voie să facă abstracție.

La Biblioteca Sfântului Sinod odihnesc multe manuscrise, lucrări de excepție, care așteaptă într-o tăcută smerenie, de peste șase decenii să fie tipărite. Ar merita să scoată capul la lumina tiparului. Dar cum va fi voia Domnului Nostru Iisus Hristos și a Măicuței Domnului. Așa va fi. Promit – ca în numerele următoare, dacă-mi va fi permis – să vă dezvălui câte ceva din tainele acestor romane și cărți cu tentă pur euharistică. Și doar o

prezentare generală a acestora ar putea să ne fie, tuturor, de un real folos duhovnicesc.

Și avem a reține că toate aceste scrieri de meditație patristică, originale, rămase în manuscris, sunt învăluite în hlamidă literar-moralizatoare, se disting printr-un stil euharistic, specific și inconfundabil. Puteți a mă crede: sunt adevărate „mărgăritare”, care-și cer dreptul de a fi așezate alături de marea noastră literatură patristică. Aceste zămisliuri sunt „mângâietoare de suflet” și-l recomandă pe Alexandru Lascarov-Moldovanu ca pe un adevărat mistagog de secol al XX-lea.

Iar această primă „revărsare a zorilor” în tipărirea ineditelor Alexandru Lascarov-Moldovanu are ca punct de plecare volumul *Undeva, într-o sihăstrie...* Un prim-pas. Sperăm, un succes.

Și acest prim pas a fost binecuvântat de Înaltpresfințitul TEOFAN, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, și a apărut, într-un format plăcut și elegant, la Editura „Doxologia”, Iași, 2014.

Undeva, într-o sihăstrie... este o lucrare inedită și originală, o carte de meditație, deopotrivă, o invitație adresată nouă, tuturor fiilor creștini, de a ne desprinde – prin credință, smerenie și ascultare de „tălăzuirile cele nebunești ale lumii...” pentru reculege.

Manuscrisul acestui memorial (chistic), dactilografiat, broșat, 60 de pagini, format A⁴, se află în *Arhiva Bibliotecii Sfântului Sinod*. Textul este precedat de una dintre cele mai emoționante și sfâșietoare dedicații ale scriitorului: „Amintirii dragilor mei copii plecați Ionel (m. 1929) și Zoica (m. 1915), dedic acest volum de povestiri... Tătunu” și-am mai adăuga noi, și al copiilor care nu s-au mai întors în țară... Ileana – stabilită în Elveția, Teodor și Mihai – stabiliți foarte departe, tocmai în Venezuela.

Vă întrebați cine este Tătunu? Nimic mai simplu: este însuși Alexandru Lascarov-Moldovanu. Așa l-au dezmiertat copiii săi, deopotrivă, prietenii. Inclusiv măicuțele de la Mănăstirea Tudor Vladimirescu (Galați), care l-au cunoscut, firește, își aduc aminte cu mult drag de... Tătunu.

Volumul *Undeva, într-o sihăstrie...* – are zece capitole: *Urcușul* (prologul), *Obârșia, În inserare, Peștera, Sfinții, Povestirea părintelui* →

LIVIA CIUPERCĂ

Ilarion, Mezonoptica, Pe culme, Despărțirea, Coborâșul (epilogul). Incipitul este o descriere de un lirism specific stilului cărturăresc al lui Al. Lascarov-Moldovanu, o deschidere-invitație, care se dorește percepută ca o armonizare duhovnicească între ființa umană și cea a naturii, cuvântul dobândind valențe euharistice. Și văile înmiresmate, și culmile înrouate, sunt întru îmbrățișare, întru așteptare:

„De acolo, de lângă râu (loc al genezei), am pornit într-o zi spre un loc de munte (care poate fi spațiu al sacralității), unde se afla ascunsă o sihăstrie (spațiul hărăzit comuniunii sacrale), în care vreo șapte-opt călugări își duceau viața, rugându-se pentru iertarea păcatelor tuturor...”

Suntem invitați a-l însoți pe narator într-acest pelerinaj, dar nu pentru a sta la sfat cu trăitorii acelor locuri depărtate de lume, ci pentru a le asculta sfânta povadă – privind și ascultând glasul tăcerii.

Al tăcerii... în toată regeasca sa cuminecătură („o mai apropiată alipire de Acela care, singur, adevăr și neclintit temei e”), cu acea unduire a frazelor cu verbul-predicat final, specific latinei clasice – înveșmântare în aură christică, de început de lume.

Suprapunând notațiile privind vârsta părintelui Nicanor cu decizia naratorului-povestitor de a se retrage în piept de munte, într-o „ascunsă” sihăstrie, avem a deduce perioada „deslipirii de lume” (doar pentru câteva zile), dar și motivele acestei decizii (de a fi departe de „faptele vremii”, de acei „ani grei și răi, ani plini de ticăloșii și de răutăți, ani de descumpăniri și de suferințe...”) Și pentru a-și regăsi liniștea, pentru a se reculege, pentru a afla răspuns zvarcolirilor și „apăsătoarelor” „clătinați” din „largul lumii clătinată de război și de răutăți...”, naratorul-reflector (recunoscând, în fapt, pe autorul abstract) se-ndreaptă spre tărâmul rugăciunii și al tăcerii, călăuze fiindu-i părintele egumen Ilarion și căluțul acestuia (patrupedul sfios și bun la toate, ce împrumutase și el trăsăturile duhovnicești, specifice).

Sihăstria își are povestea ei. „Obârșie” de început de lume.

Mai întâi – o stână transformată în „schituleț”, „în fundul unei văgăuni”, apoi, o bisericuță din lemn, cu „viața de obște” – „unire în duh” și printr-o altă strădanie, „biserica

mare de zid, cu chilii statornice și trapeză...”

În acest colț de rai, toate „se mișcă domol, alunecând pe vreme...” (În inserare...) Aici domnește tăcerea, ascultarea, rugăciunea. În acest spațiu, ochiul auctorial vede „o altă lume”, „o altă durată de viață”, „altăceva”. Și merită relevantă atenția duhovnicească în portretizarea fiecărui călugăr: egumenul Ilarion („chip bucuros”, „barbă castanie și deasă”), părintele Nicanor (ochii „blânzi și obosiți”, trup „slăbănog”, împuținat de ani și de zile) și părintele Agatanghel („lumina zâmbitoare din ochii săi buni și nefățarnici”), reținând că toate răspunsurile lor sunt versete biblice. Aleasă binecuvântare.

Sunt multe pasajele în care reflecțiile naratorului-pelerin se cer dezlegate cu evlavie, – precum unele formulări verbale („a osteni... cu duhul”; „a mucenici”; „a protegui”) sau întrebări-cu cheie: ce înseamnă a „avea inimă zdrobită și duh smerit” sau de ce nu se cuvine a umbla desculț prin biserică (capitolul *Sfinții...*); cum este „a văcui” într-o strâmtă încăpere din „zidul muntelui” și a simți „duhul lui Anatolie” care „proteguia... întreaga așezare de jos...” (capitolul *Peștera*); ce reprezintă *Mezonoptica*; cum este „a zălogi” peisajul românesc (capitolul *Pe culme*); care e „talantul” monahului (capitolul *Despărțirea*) sau ce semnifică imperativul: „Fii din lume, dar nu fi al ei!...” (capitolul *Coborâșul...*)

Popasul naratorului-pelerin pe costișa vreunui munte – înconjurat de sălbăticiii stâncoase – devine respirație strunită din dorința de purificare (chiar și numai pentru câteva ceasuri), în preajma acelor neostoși rugători, docili ucenici ai Domnului nostru Iisus Hristos.

Numai astfel ne vom recunoaște multele „nedesăvârșiri”, slăbiciuni și „viscole” care podidesc în adâncul ființei noastre. Și-abia atunci vom avea a înțelege că *Undeva, într-o sihăstrie...* este precum o mângâiere (are doar 71 de pagini); – este o chemare, deopotrivă, o invitație de a ne aduna gândurile, de a le struni din rătăcire și de a ridica „zid de împotrivire” atâtor „munți de păcate” care ne-ncolăcesc în această lume a nimicniciei.

Vă doresc lectură binecuvântată!

ATITUDINI

Mă trezesc cu doar o jumătate de viață,
Mă trezesc cu doar o jumătate de lună
și, evident,
Cu numai jumătate de soare.

Stelele nu le pot număra, așa că voi considera că

Sunt toate la loc, pe cerul lor.
Diminețile îmi plac din ce în ce mai mult,
Apusurile de soare sunt nostalgia de pe urmă...

Nimeni nu vrea să se întristeze, să culeagă de pe crengi
De pe mașini, de pe pervazuri, prima zăpadă și apoi
Să aibă curajul să o privească topindu-se timid.

Frunzele foșnesc în mine, se frământă.
Nu este totuși timpul lor, verdele mai are de așteptat
Precum un călător în gara rece și neagră
Un tren care nu mai vrea să vină.

Mă trezesc (și nu prea) în această lume care
Mă refuză adesea cu sinceritate, neînțelegându-mi
Rostul meu cel de toate zilele, dar, de fapt, cine mi-l înțelege?
Cine are curajul să înțeleagă pe cine?
Nimeni
Pe
Nimeni...
Nimeni...?

Viața devine un buchet de liliac înflorit
Dincolo de geamul gros de sticlă aburită

Și, evident, pe care nu ai cum să-l simți, să-l miroși, să-l adori...
Și atunci, viața...?

CORINA PETRESCU

DOCUMENTELE CONTINUTĂȚII

NAȚIUNEA ÎN STARE DE VEGHE

NOTE ȘI COMENTARIILE SOCIOLOGICE LA ROMANUL MARI UNIRI

17. Teorii și ideologii implicate în caracterizarea națiunii române

Vorbind de modul cum doctrinele sociologice au influențat convingerile lui Mihail Diaconescu afirmate în romanul capodoperă *Sacrificiul*, este necesar să amintim de unele teorii și ideologii (explicații) implicate în caracterizarea națiunii române.

Avem convingerea că dimensiunea sociologică a acestui roman, arta literară prin care s-a impus și relevanța sa istorică, morală și psihologică au în diversele teorii și ideologii implicate în explicarea națiunii române o bază de susținere.

Un roman este, desigur, în primul rând o narațiune, care corespunde unor criterii artistice precise. Narațiunea trebuie să fie atractivă în actul lecturii. Altfel, paginile sale sunt inutile.

Mihail Diaconescu știe aceasta mai bine decât alți autori, pentru că el este autorul unor lucrări teoretice precum *Prelegeri de estetica Ortodoxiei* (1996 ; ediția a II-a, revizuită și adăugită, 2009) și *Teologia ortodoxă și arta cuvântului. Introducere în teoria literaturii* (vol. I, II, III, 2013). Este și autorul tratatului de mari proporții *Istoria literaturii dacoromane* (1999 și 2013).

Ca relatare a unor întâmplări într-o succesiune logică de evenimente, structurată într-o arhitectură expozitivă limpede, narațiunea poate fi asociată cu diverse convingeri ale autorului. Aceste convingeri pot fi de o mare varietate : religioase, filosofice, științifice, istorice, artistice, instructive, educative, naționale, patriotice, morale, politice etc. Pot fi asociate, în mod firesc, și cu convingeri sociologice.

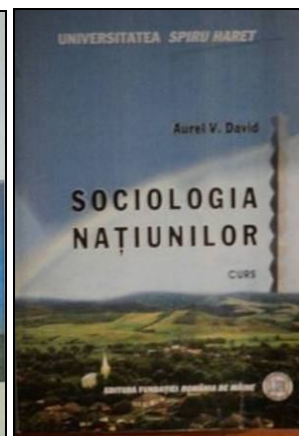
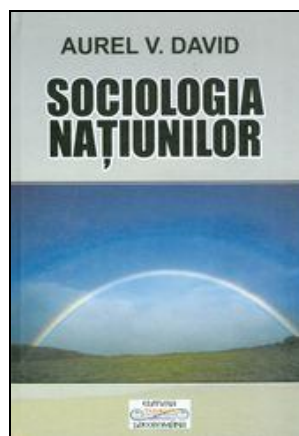
Narațiunea expune, într-o manieră artistică, respectiv literară, fapte, întâmplări, evenimente, într-o anumită succesiune, ordonată de criteriul temporalității.

Romanul *Sacrificiul* evocă, într-o manieră artistică specifică, evenimente care au marcat profund și definitiv evoluția socială și istorică a națiunii române. De aceea, spunem că acest roman este o evocare literară care are ținuta artistică a unei epopei naționale.

În această epopee, lectorul distinge însă imediat idei, demonstrații, argumentări și concluzii, pe care *înaintea* lui Mihail Diaconescu le-au afirmat mari savanți sociologi români. În lucrările lor științifice, acești sociologi au caracterizat națiunea română apelând la criterii de o mare diversitate.

Este necesar deci să amintim de aceste criterii, teorii și ideologii implicate în cunoașterea națiunii române, tocmai pentru a înțelege mai bine *dimensiunea sociologică* a romanului *Sacrificiul*.

Pentru generația tânără de astăzi, necesitatea cunoașterii „*fundamentelor sociale*” ale națiunii române este o problemă de conștiință de neam. Acest demers poate avea finalitatea căutată dacă se face apel la „*fundamentele istorice*” ale națiunii române. În acest sens, este imperios necesar de a cunoaște modalitățile de implicare al ideologiilor în caracterizarea națiunii române.

Acest proces a fost declanșat în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, printr-o largă mișcare socio-politică de investigare a națiunii. În acesta au fost implicate doctrinele și curentele politice fundamentale, generate de gândirea ideologică românească a acelor timpuri. Toate doctrinele și curentele politice implicate au oferit un cadru sistemic de investigare, pornind de la „*fazele succesivității*” sau „*seriile istorice*” ale poporului român, pe care l-au confundat cu națiunea română. Niciuna dintre ele, însă, n-a fost capabilă să producă sociologii, întrucât ideile pe care le-a generat au fost atinse, într-o anumită măsură, de morbul ideologiilor la care s-au raportat.

Sociologul *Dimitrie Gusti* aprecia că în caracterizarea națiunii române au coexistat și s-au confruntat trei tipuri de abordări teoretice:

- teoria *spiritualismului național*, o teorie metafizică, spiritualistă, conform căreia națiunea este „*încorporarea unui suflet al poporului*”, acest suflet fiind, la rândul său, „*garanțul eternului și divinului pe pământ*”;

- teoria *materialismului național*, care afirmă că substratul unei națiuni este un „*substrat material*”, o „*organizare determinată a materiei biologice*” și o „*substanță ereditară care se propagă din generație în generație*”;

- teoria *empirismului național*, care are, exclusiv fundament ideologic - pornește de la datele existenței sociale, ține cont, în conformitate cu logica inductivă, de diverse fapte și experiențe sociale concrete, alege unul sau mai mulți factori ai vieții sociale, pentru a-i postula ca adevăratele elemente constitutive ale națiunii.

Cea de-a treia teorie este exclusiv ideologică, regăsindu-se în diferite forme și intensități, în doctrinele politice ale *poporanismului*, *țărănismului*, *neoliberalismului*, *conservatorismului*, *evoluționismului*, precum și în așa-numita „*sociologie elitist-ethocratică*”.

Poporanismul, bazat pe teoria *oculirii fazei capitaliste a căii de dezvoltare a societății românești* izvorâtă din confruntarea lui Constantin Stere (1864-1936) cu doctrina social-democrată, a devenit curent „*sociologic*” prin critica severă a evoluționismului marxist și evidențierea rolului revoluționar al „*clasei de mijloc*”. La baza organizării sociale a fost așezată „*societatea*”, înțelesă ca o „*cooperatiune*” care semnifică acea „*putere a maselor*”, acel prisos de putere nereductibilă, care hotărăște izbânda „*societății*” în lupta pentru existență și progres. *Poporanismul* a folosit noțiunile „*popor*”- definit corect ca „*totalitatea creatorilor de bunuri materiale*” →

AUREL V. DAVID

și „națiune” - definită incomplet, al cărui suport fundamental era considerată țărănimea, forța ei vitală. Deci, potrivit acestei teorii, la români țărănimea a creat statul național, cadrul de integrare socială reală, cu o largă „bază socială”.

Din poporanism s-a născut **țărănismul**, cu teoria „țară de țărani”, iar **Mihai Ralea** -, unul din promotori -, spunea că „toate societățile manifestă fizionomia elementelor lor dominante în producția economică”. Această doctrină politică a produs teoria „necesității sociale”, conform căreia legea creșterii naturale a populației generează nevoia socială crescândă de alimente, deci *populația este dependentă de resurse*.

Neoliberalismul, prin **Ștefan Zeletin** (1882-1934) - fondatorul sociologiei statului, considera că procesul natural al evoluției sociale era, de fapt, o dezvoltare de la structura economică spre așezămintele juridico-politice, care se „altoiesc” pe această structură, în care rolul burgheziei era fundamental. Conform concepției sale, dezvoltarea socială creează **organizații sociale** care se dezvoltă treptat, în mod organic, iar rolul cercetătorului este de a descoperi aceste „serii organice”, care se află într-o condiționare cauzală și stau la baza dezvoltării „societății” și istoriei.

Conservatorismul politic a generat așa-numitul „conservatorism sociologic”, reprezentat prin **P. P. Carp** (1837-1919), care considera că statul nu poate rămâne indiferent la mizeria celei mai mari părți a națiunii, țărănimea, fără să întrevadă soluții sociale.

La rândul său, **Titu Maiorescu** (1840-1917) a elaborat „teoria formelor fără fond”, conform căreia *fiecare popor este unicat*, cu idei și instituții proprii. De aceea, un popor nu poate împrumuta ideile și instituțiile altor popoare, în civilizație, întrucât acestea sunt pentru el „forme fără fond”.

În definierea națiunii române s-au implicat, cu deosebită, **evoluționismul**, dar, în mod deosebit, **etno-centrismul**.

Evoluționismul, prin **Henri Sanielevici**, a definit națiunea română pornind de la cei doi factori a evoluției sociale: „lupta de clasă” și „psihologia de rasă”, apreciind că prioritară pentru compararea națiunilor este **psihologia de rasă**. Adepții evoluționismului considerau că diferențele psihologice dintre națiuni își au cauzalitatea în factorul „rasă” - un produs al înrâuririi necunoscute a mediului cosmic, care a diferențiat omenirea și a determinat „biologia mamiferului-om”, creind **aristocratul** (*homo mediterraneus*) și **plebanul** (*homo europeus*).

Viorel Coțoiu, „Fazanul”

Așa-numita „sociologie elitist-etnocratică”, în fapt o doctrină politică, a pornit în definirea națiunii române de la importanța individului, grupurilor sau structurilor sociale în evoluția socială („oamenii aleși”, elite), din care rezultă că „societatea” se structurează în **elite și mase**, între care este o veșnică opoziție.

Pe baza **viziunii organiciste**, **A.C. Cuza** a dezvoltat ideile lui Nicolae Bălcescu, Simion Bărnuțiu, Mihai Eminescu și B.P. Hasdeu, contrapunând ideea națională ideii liberale. El a pornit în definirea națiunii de la „poporație” - ca totalitate a indivizilor, dezvoltată în anumite limite geografice, economice, etnice și politice, care cuprinde națiunile și rasele, dar și grupurile și clasele diferite ale grupărilor umane. Principiul „poporației” este, în fapt, principiul civilizației, deoarece aceasta își perfecționează continuu organizarea și instituțiile care o deservesc. Deci, „poporația în stare de civilizație formează nația”, care își exprimă, astfel, puterea naturală de a crea civilizație, prin „naționalitate”. De aceea, credea el, *legea naționalității* domină umanitatea și face ca aceasta să existe prin nații, care îi împlinesc destinele prin cultura națională.

Nicolae Paulescu (1868-1931), menționat în lucrările teoretice ale lui Mihail Diaconescu, a dezvoltat o *sociologie politică*, de natură naționalist-creștină, abordând națiunea prin „teoria instințelor și pasiunilor sociale”. El a crezut că instințele sociale - instințele ale familiei, tribului și națiunii -, care au la origine instințele individuale de reproducere (amorul sexual prelungit în devotamentul și „amorul conjugal”) - condiționează sau determină relațiile și organizarea grupurilor. Deasupra acestor instințe sunt cele „de umanitate”, exprimate în sentimentul de simpatie față de orice alt om (*filantropia*). Omenirea este o „societate naturală” formată din totalitatea oamenilor uniți prin *filantropie*, dar fără o organizare proprie, care nu se poate realiza decât prin Mântuitorul Iisus Hristos, prin restabilirea pe pământ a împărăției divine și prin *Biserica*.

Nicolae Paulescu a considerat că națiunea este „societatea naturală constituită din mai multe familii cu origine comună”, ale cărei relații de organizare sunt reglementate de două instințe: „amorul național” (naționalismul) - analog celui tribal, dar mai puțin intens ca acesta și *instințul de dominare și subordonare* - care implică dominarea și supunerea celorlalți. În cadrul națiunii, rolul șefului familiei sau tribului este preluat de către stat, care își asigură puterile legislativă și executivă. Conform părerii sale, *naționalismul devine explicit numai atunci când românismul este în pericol, amenințat de asalturile alogene*.

Nichifor Crainic (1889-1972), pe care Mihail Diaconescu îl citează insistent în lucrările sale cu caracter teoretic (ca, de altfel, și pe Părintele Dumitru Stăniloae) a dezvoltat o *sociologie spiritualist-creștină*, abordând națiunea pornind de la „societate” - un organism ale cărei funcții vii sunt **profesiile**. El a considerat că organizarea socială dezirabilă este **corporația**, a văzut în „structura de clasă” o „creație diabolică de tip marxist”, iar în lupta de clasă un mijloc de dezagregare socială. De aceea, a apreciat că organismul social nu poate fi alcătuit din funcții negative, concurențiale, ci din funcții creatoare, convergente și complementare. Potrivit concepției sale, clasele trebuie să se subordoneze, pe verticală, „în funcție de →

lupta lor pentru obținerea rostului”, iar „între clase nu trebuie să existe luptă, ci solidaritate”. El a definit statul ca „voința neamului de a rămâne stăpân pe pământul autohton”, care, prin sacrificiile cu care a fost păstrat, capătă prestigiul sacru de „patrie”. Astfel, statul devine cadrul de păstrare și afirmare a spiritului autohton, al „conștiinței identității în timp” și al „omogenității” neamului în spațiu. Deci, **statul trebuie alcătuit de etnos** (neamul), **nu de către demos**. Autohtonismul, ca fundament al naționalismului, „întemeiat pe autohtonie și străvechimea neamului românesc”, asigură protejarea granițelor față de agresiunile externe și primatul etnicului majoritar.

De aceea, subliniază Crainic, statul, definit ca **stat etnocratic**, trebuia să fie expresia specificului neamului, care să asigure conducerea românilor de către români, crezând că sarcina fundamentală a acestuia este organizarea corporatistă și „curățarea nației” de elementele străine, întrucât marea masă „de sânge românesc” este întreruptă de insule minoritare. De aceea, a apreciat că statul specific organizării etnocratice, corporatiste, este **statul totalitar**, având la bază principiile legii lui Christos și fiind „supremul gospodar al națiunii”.

Traian Brăileanu (1882-1947), în lucrarea „Teoria comunității omenești” (publicată postum în anul 2000, de Nicolae Mocanu, cu un *Cuvânt înainte* de Sebastian Mocanu și cu un *Studiu introductiv* de Achim Mișu și Ilie Bădescu), a aplicat metoda sistemică în plan social, fiind creatorul unui sistem de *filosofie socială*, în cadrul căruia sociologia a devenit *știința raporturilor dintre comunități*. În concepția lui, individul, grupul, societatea, sunt *sisteme*, însușirile individuale se explică prin *analiza comunității*, iar forma de existență a comunității omenești este *națiunea*, definită ca „sistem social autonom realizat numai în condițiile existenței unei comunități morale”. Ca fondator al teoriei „*elitei ascetice*”, el a crezut că temelia organizării sociale este *ierarhia voințelor individuale*, un proces care definește istoria comunităților omenești.

Convingerile, exemplele și demonstrațiile pe care Mihail Diaconescu, romancierul și sociologul, le-a găsit în creațiile științifice fundamentale ale unor personalități precum Dimitrie Gusti, Titu Maiorescu, Constantin Stere, Mihai Ralea, P. P. Carp, Henri Sanielevici, A. C. Cuza, care a dezvoltat într-un mod original idei afirmate anterior de Nicolae Bălcescu, Simeon Bărnuțiu, Mihai Eminescu și B.P. Hasdeu, Nicolae Paulescu, Nichifor Crainic și Dumitru Stăniloae, sunt transfigurate epic și dramatic în capitolele romanului *Sacrificiul*. Sociologii care au citit și comentat romanul le-au sesizat imediat.

Și pentru acest motiv vorbim despre dimensiunea sociologică a romanului istoric *Sacrificiul*. Când afirmăm aceasta, nu uităm faptul că romanul este nu numai o vastă epopee națională, ci și una „sacrificială”, cum a scris eminentul critic și istoric literar Theodor Codreanu, autorul unei ample monografii intitulate *Mihail Diaconescu. Fenomenologia epică a istoriei românești* (București, 2004).

*

Prin ținuta sa epoeică, romanul *Sacrificiul* surprinde o „lume românească” într-un labirint de neamuri intrate în stăpânirea unui Imperiu hrăpăreț, inuman, decadent, criminal, cu o ideologie specifică stăpânilor stepelor asiatice.

Prin fața ochilor se perindă, într-o succesiune de roluri istorice și simbolice, de la personalități politice și înalți ierarhi ai bisericii la țărani de la coarnele plugului, o mare

de oameni în drum spre împlinirea idealului de secole al românilor: unirea lor într-un singur stat.

Analizând modul de comportare al unor personalități în situații critice, teribile (a Mitropolitului Vasile Mangra, de pildă), cititorul se convinge că o parte a națiunii române, respectiv românii din Transilvania, Banat, Crișana, Maramureș și

Bucovina erau profund preocupați de făurirea statului național unitar român. Ei concepeau propria națiune ca o solidă *organizare socială*, modelată de legi izvorâte din firea nației. Pentru românii acelor vremuri, fundamentale erau *solidaritatea morală și coeziunea morală*. Mihail Diaconescu explică într-un mod convingător că acestea sunt rupte atunci când națiunea română se împarte în caste sau clase dușmănoase între ele.

Prin imaginile sociale pe care le generează, romanul *Sacrificiul* confirmă faptul că, în anul 1918, românii au crezut într-un stat român puternic, care nu putea fi decât național. Acesta era văzut ca expresie a voinței de obște pentru a-l crea și a-l apăra împotriva imperiilor și feudelor.

Autorul analizează, cu mijloacele oferite de arta epică, de istoriografie, de psihologia socială și sociologie, procesul de încheiere al statului național unitar român. El a ajuns la concluzia pertinentă, potrivit căreia dificultățile majore privind formarea acestuia s-au datorat, în primul rând, piedicilor puse națiunii române de către „*centrele de putere*” (Imperiul austro-ungar, Biserica romano-catolică și marea nobilime maghiară, otrăvită de o viscerală și delirantă ură șovină antiromânească).

De la un capăt la altul romanul *Sacrificiul* inserează elemente de doctrină națională, observând, din atitudinea și comportamentul elitelor sociale românești ale acelor vremuri, modul cum acestea considerau că baza dreptului la existență al *națiunii române* este munca și pământul național, iar fundamentul este creștin, având ca dușmani ideologiile extremiste, antinaționale. Pentru elitele sociale ale momentului împlinirii destinului neamului, națiunea română era o *totalitate de valori, interese și nevoi sociale*, o organizare socială care are propria sa vatră și credință.

Romanul *Sacrificiul* convinge, prin emoționantele imagini sociale pe care le creează, că geneza națiunii române trebuie căutată în negura vremurilor, adică „*la facerea lumii*”, cum spun țărani.

Îndemnul generației care a făurit România Mare este valabil și azi. Unitatea noastră națională s-a realizat greu, cu multă suferință din partea generației de atunci.

Nu dați locul, adică vatra neamului, nimănui - ne spune această generație de eroi - pentru că neamurile care-și pierd patria devin „*populații*” și apoi „*aglomerații*”, al căror destin este la cheremul „*centrelor de putere*”!

Neamurile care și-au pierdut *vatra* nu mai trăiesc într-o țară, ci într-un *teritoriu*, pe care îl tâlhăresc fără cruțare centrele de putere străine, antinaționale, antiirenice și anti umane.

Foto: Viorel Coțoiu, “Fata cu motanul”

Convorbiri duhovnicești

Ioan al Banatului

„Tinerii reprezintă aripile neamului nostru românesc.”

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, știm că în perioada 18-22 aprilie din acest an s-a desfășurat la Timișoara, *Olimpiada de Religie Ortodoxă*, Etapa Națională. Înaltpreasfinția Voastră ați fost prezent la festivitatea de premiere a elevilor participanți cărora le-ați adresat un scurt cuvânt de învățătură. I-ați caracterizat minunat ca reprezentând aripile neamului nostru românesc.

Î.P.S. Ioan: Da, am spus cu adevărat că **tinerii reprezintă aripile neamului nostru românesc** și că au misiunea de a ridica această țară spre Cer. Celelalte discipline au și ele rolul bine definit în societate, însă participanții la Olimpiada de Religie Ortodoxă, prin credință, prin iubire de țară, prin Biserica lui Hristos, prin iubirea de semeni, sunt văzuți din înaltul Cerului ca aripile credinței românești și în funcție de credința noastră și a fraților lor va depinde în viitor cât de mult vom ridica această țară la porțile Cerului. Pe umerii tinerilor, în general, stă o altă sarcină de menținere și susținere a țării, dar pe umerii, pe aripile celor care cred în Dumnezeu susținerea lor este să ridice țara spre porțile Împărăției lui Dumnezeu.

Dumnezeu să binecuvinteze toate aripile românești care prin credința lor, prin rugăciune, prin fapte bune fac tot ce este posibil ca această țară să ajungă în Raiul bucuriei lui Dumnezeu. Există și în Rai un loc unde sunt Sfinții Români, unde sunt strămoșii noștri. Acolo, în Împărăția lui Dumnezeu, este un loc, în Rai, unde pe un mare catarg flutură un tricolor românesc. Acolo sunt strămoșii noștri, acolo sunt martirii și eroii neamului nostru românesc.

Mulțumim bunului Dumnezeu că nu și-a chemat acasă îngerii din Cer care i-au păzit pe tinerii olimpici și îl

rog pe bunul Dumnezeu să le mai împrumute îngerii, ca până la sfârșitul vieții lor pământești să-i ocrotească pe toate cărările vieții. Le mulțumesc mamei acelor tineri care i-au legănat pe brațele lor și sunt convins că, de multe ori, ei au adormit într-un cântec, într-o colindă cântată de mamele lor. Le-am spus că au mame sfinte, iar când se vor întoarce acasă să le sărute pe frunte din partea mea și să le spună: Mamă, mi-a spus Părintele Ioan să te sărut din partea lui.

L.C.: Sunt convinsă, Înaltpreasfințite Părinte, că prin aceste cuvinte ați produs o puternică emoție în sufletele tinerilor olimpici. Și eu m-am emoționat, mai ales că ați continuat cu îndemnul de a le fi recunoscători și profesorilor de religie și preoților duhovnici.

Î.P.S. Ioan: Le-am spus că la întoarcerea lor acasă să sărute și mâna profesorilor de religie și a părinților care le-au aprins candela credinței în Prea Sfânta Treime – Dumnezeu. Prezența acestor tineri a fost benefică pentru Timișoara, de aceea le-am zis că au aprins cetatea Timișoarei, au aprins întreg județul, cu dragostea și credința lor. Într-una din zilele acelea, mi-a spus un înger: Părinte, din toată țara românească, cea mai puternică lumină a are acest județ, pentru că a fost aprinsă de o sfântă candelă a inimilor curate ale tinerilor olimpici.

L.C.: Frumoase cuvinte! În final, îndemnul hotărât al Înaltpreasfinției Voastre adresat tinerilor a fost ca să și iubească patria, să iubească dulcea Românie. Cine vă cunoaște consideră acest îndemn absolut firesc și așa mai spune că vă caracterizează. Dar, Înaltpreasfinție Părinte Mitropolit, sunt atâția tineri din România care au plecat și în continuare pleacă din România. Vă rog să vă precizați punctul de vedere în această privință.

Î.P.S. Ioan: Am vorbit cu mai mulți europarlamentari din România, cărora le-am propus să discute cu europarlamentari din țările baltice și Polonia, să facem front comun pentru a cere Consiliului European o compensație morală, dublată de una financiară. Se pare că, în 2014 – 2015, exportul României s-a ridicat la suma de 50 miliarde de euro, însă nimeni nu a calculat, până acum, valoarea exportului de intelectualitate din România spre Occident. Nu vrem să ne aducem aminte de vremuri de odinioară, când un neamț era vândut pe

Credo

TATĂL NOSTRU DIN VECIE

Tatăl nostru din vecie,
Dă-ne nouă apa vie,
Dă-ne astăzi albul pâinii,
Ia-ne tremuratul mâinii!

Ia-ne crucea grea din spate
Și povara de păcate,
Unge coastele rănite,
Spală inimi prăfuite!

Cruță-ne de orice vină,
Dă-ne pace și lumină,
Râul Tău de bunătațe
Să-l sorbim pe săturate!

De trăirea veche, moartă,
Ne desprinde și ne iartă,
Dragostea de cer să-i fie
Vieții noastre temelie!

RONDELUL INIMILOR

O, Doamne, câte inimi s-au umplut,
Când și-au întors privirea către Tine
Și ascultând cuvintele-Ți divine
S-au lepădat de trupul lor de lut!

Cum luminat-au tâmpile-Ți senine
Destinul nostru, în păcat pierdut!
O, Doamne, câte inimi s-au umplut,
Când și-au întors privirea către Tine!

De-atâtea ori pe cale am căzut,
Dar Tu-ai știut mereu ce e mai bine,
Ne-ai dăruit izvor cu ape line
Și viața mai curată ne-ai făcut.

O, Doamne, câte inimi s-au umplut!

ARMINA FLAVIA ADAM

câteva mii de mărci, totuși, cred că s-ar cuveni ca țara noastră să primească o compensație în bani, pentru dotarea laboratoarelor universităților. Un student român bine pregătit care pleacă în Occident, va fi un câștig pentru Occident; dacă rămâne în țară, va fi un câștig pentru țară.

L.C.: O părere clară și corectă. Vă mulțumesc cu pleacăciune, Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, din partea tuturor cititorilor revistei „Vatra veche”!

**A consemnat
LUMINIȚA CORNEA**

Semnal editorial

Î.P.S. Andrei Andreicuț Mai putem trăi frumos?

Suntem preocupați să organizăm multe evenimente. Alergăm dintr-un loc în altul. Ne rătăcim, pentru a ne regăsi. Întâlnim oameni, ocolim oameni. Ne bucurăm de un curcubeu și trăim deja trecutul primei imagini în câmpul cu flori și sânziene. Lumea te întreabă: Mai ai timp? Dai din cap și spui: Da. Mă străduiesc!

Ne străduim suficient să avem timp? Timp pentru noi, timp pentru rugăciune, timp pentru a aprinde o lumânare, timp pentru a citi?

Nu știu. Răspunsul este în fiecare dintre voi.

Eu, mi-am făcut timp să citesc cartea Î.P.S. Părinte Arhiepiscop și Mitropolit Dr. Andrei Andreicuț. Am citit-o în zi de Sărbătoare și am ales acum să vă scriu acum despre ea.

Recunosc. Când am primit-o, cu dedicație și autograf din partea Î.P.S. Părinte Andrei Andreicuț, mi-a fost puțin teamă să o deschid. Știam că mă așteaptă multe îndemnuri și povețe, pe care am datoria să le spun și eu mai departe.

Cartea în cauză, semnată de către Părintele nostru Arhiepiscop și Mitropolit Dr. Andrei Andreicuț „Mai putem trăi frumos?”, apărută, în anul 2014, la Editura „Sophia” din București, fiind reeditată și republicată la zece ani distanță (prima ediție fiind: Mai putem trăi frumos? Pleoară pentru o viață morală, Editura „Reîntregirea”, Alba Iulia, 2004) este o Pleoară pentru o viață morală curată și este scrisă din tot sufletul.

O putem considera o scrisoare trimisă din partea prietenilor dragi, care ne spun deschis cum este lumea, cum trebuie trăită viața, ce trebuie să schimbăm și cum să ne facem timp pentru rugăciune.

Împărțită în șase capitole, cartea tratează subiecte precum prietenia, căsătoria, nașterea de prunci, rănilor ființei omenești pricinuite de păcat. Ultimul capitol ne aduce mijloacele de vindecare recomandate de părinții contemporani.

Citesc primele pagini și încerc să vă conving și pe voi că pentru a trăi frumos trebuie să gândim frumos. Sunt în jurul nostru, oameni care ne întunecă mintea.

Când întâlnim astfel de oameni, nu putem decât să ne amintim că lumea a fost zidită de Dumnezeu și își are frumusețile ei, de aceea nu trebuie să vedem viața noastră doar în negru, ci să învățăm să iertăm, spunând în gând „Iartă-i Doamne, că nu știu ce fac...”

Cu alte cuvinte, literatura duhovnicească aduce în atenția noastră cele cinci simțuri: văzul, auzul, mirosul, gustul și pipăitul.

Dintre acestea, cel mai agresat simț este văzul.

Televizorul și internetul ne bombardează cu informații și cu greu reușim să ne desprindem de știrile despre sinucideri sau crime sau de reclamele care promovează sexualitatea, atunci când accesezi pagini pe internet. Am întâlnit persoane care nu știu ce să caute pe internet, ci vor să vadă doar filme și știri.

Mai precis sau mai exact, despre ceea ce văd la televizor citesc ore întregi pe internet, apoi alte ore discută despre ce au văzut. Sunt puțini cei care vor să citească cărți, să caute muzee virtuale, să descopere frumusețea mănăstirilor sau a locurilor în care nu reușesc să ajungă din lipsa timpului sau a banilor.

Părinții, preoții, profesorii și bibliotecarii au o misiune importantă în această lume. Să îndrepte oamenii spre o bună lectură, spre rugăciunea zilnică, spre spovedanie și spre Sfânta Liturghie.

La început, misiunea pare grea, însă împreună și cu ajutorul lui Dumnezeu putem cultiva și noi gânduri bune. Imaginați-vă că mergeți pe stradă și că vă întâlniți cu un copil. Acesta vă pune în palmă un bilet. Îl desfaceți cu grijă și citiți: Fă acum o faptă bună! Dă biletul mai departe!

Faci o faptă bună și dai biletul unei persoane adulte, pe care o

întâlnești pe drum. Îl deschide și se uită la tine ciudat. Va da el biletul mai departe, va face el o faptă bună? Eu cred că da. Nu contează de la cine primești sfatul, ci dacă îl urmezi!

Trebuie doar să începi sau să re-începi să faci fapte bune și să-i ajuți pe alții!

Altfel spus, cartea „Mai putem trăi frumos?” trebuie citită și simțită. Este o carte te motivează și care îți dă încredere. Am ales și un citat al Bătrânului Ieronim despre rugăciune. Este atât de simplu să înveți să te rogi. Nu ai nevoie de manuale, pentru că rugăciunea vine din tine.

Între altele, deci, „Rugăciunea este o convorbire cu Dumnezeu. Când simțim bucuria rugăciunii, suntem foarte vioi. Este o pregustare a vieții din Rai. Și dacă vă străduiți mult, Domnul o să v-o dea.

Rugăciunea îl ridică pe om la contemplarea dumnezeiască. Mihail, Bătrânul meu, era tot lumină când se ruga. Și, în această stare, nu se ruga cu cuvintele, ci cu mintea. Cuvintele sunt surcelele pe care le folosim până se aprinde focul.

Când focul rugăciunii este aprins, adică atunci când vine căldura și durerea inimii, omul nu mai poate vorbi. Îl simte și Îl aude pe Dumnezeu în el. Atunci vin lacrimile. omul atinge o măsură duhovnicească, aceea este Rugăciunea inimii, a doririi duhovnicești și a inefabilelor gemete... (Cf. Antonela Barbu - <https://www.antonelasofiabaru.ro/projects/p-s-andrei-andreicut-mai-putem-trai-frumos> - 02.07.2014/23.05.2016).

Dr. STELIAN GOMBOȘ

Figură renumită între
personalitățile clericale ale
secolului al XIX-lea

Partenie Trombitaş

Sunt prilejuri deosebite cele care ne ajută să ne întâlnim și să vorbim despre lucruri dragi sufletului și ființei noastre naționale. Un astfel de prilej este dialogul dintre vlădica Andrei Șaguna și fiul său duhovnicesc protopopul Partenie Trombitaş, pe care îl descoperim împreună cu dumneavoastră, în această colecție de scrisori între cei doi fii ai Transilvaniei. Despre importanța acestei aducerii aminte asupra trecutului nostru, oaspeții noștri au povestit. Și despre însemnătatea cercetării în trecutul acestui important fiu al bisericii noastre, Andrei Șaguna, s-a vorbit.

Aș vrea însă să vă pun la suflet, pe scurt, povestea părintelui Partenie, om al locului, om care a sfințit locul și care face parte din acea categorie pentru care "preoția nu este profesie, ci un apostolat", încadrându-se perfect în sintagma poetului Andrei Mureșanu: "Preoți cu crucea-n frunte! Căci oastea e creștină". Întâlnirea cu un înalt spirit de dăruire și generozitate, aflat în galeria de umbre ale trecutului, e, neîndoielnic, un mare privilegiu.

Între protopopii mureșeni care au înscris pagini strălucite în istoria bisericii noastre, se numără **Partenie Trombitaş**, născut într-o familie veche de români din Țara Făgărașului, Beclean, 1812. S-a căsătorit cu nepoata lui Vasile Pantea, Beta, pe care o pierde repede în 1843, rămânând cu 3 copii orfani. Este implicat în Revoluția de la 1848, participă la Adunarea de la Blaj, acuzat fiind toamna, după cea de a treia adunare, că deține „ordine revoluționare”, fapt ce-i atrage percheziția și refugiul.

Partenie Trombitaş, care, la numai 23 de ani, în 1834, e numit preot și un an mai târziu primea deregătoria protopopiatului, păstora sate cu preoți și credincioși "apăsați din timpuri de o mașteră soartă și jefuiți prin revoluțiune, până la os", obligați să poarte nesfârșite procese urbariale.

Anii 1848-1849 au adus reînvierea națiunii române, egalitatea confesională și ștergerea iobăgiei. Dar furia "revoluționară" a dus la incendierea satelor, jefuirea și păgubirea bise-

ricilor, arestarea și alungarea preoților și obligarea credincioșilor români de a trece la religii străine de neam.

La întoarcerea din Țara Românească, unde fusese în exil, Partenie Trombitaş își găsește întreaga avere vândută la licitație, documentele și cărțile din arhivă arse și prăpădite. Întocmește, în 1849, situația cerută de episcopul Andrei Șaguna, privind pagubele făcute. Târgu-Mureșul avea o pagubă de 3102 florini renani; Corunca 236,30; Murgești 481; Veța 261; Șincai 54,10; Nazna 1924 (acest sat a dat și primul martir, pe fiul preotului, tânărul teolog Vasile Pop); Mureșeni 9943,11; Cristești 1418,30; Morești 5453; Berghia 761; Band 18420; Sângeorgiu de Mureș 11544". În 12 decembrie 1849, trimite la Sibiu "Conspectul românilor omorâți prin insurecția maghiari". I se cerea, în același an, și Conscriptia bisericilor, școlilor și a veniturilor celor 27 de sate din care era alcătuit Protopopiatul ortodox Mureș.

În ziua de 17/29 mai 1852, în Biserica de lemn din Târgu-Mureș era primit ca "păstorul păstorilor" episcopul Andrei Șaguna. Venea împreună cu comisarul împărătesc, maiorul Piret, pentru a împărți ajutoarele în bani trimise de împărat celor 12 biserici românești distruse și păgubite.

Partenie Trombitaş întocmește memoriile, scrise în limba română, germană și maghiară, trimise înaltelor foruri, în apărarea preoților arestați politic în anii 1848-1849 și în cei următori.

În 1851, îi trimitea lui Șaguna memoriul ce era adresat Districtului general, în cauza arestării preotului Ioan Iacob din Sângeorgiu de Mureș, cu precizarea "a cărui instanție română împreună cu versiunea germană îl aștern prea luminat Măriei tale spre vedere". Din câmp, de la sapă, era arestat preotul, acuzat fiind că ar ține adunări oprite, care dau cale la "adu-

nări primejdioase naționale". Îl aresta notarul Szabo Ignacz, care nu era străin de aprinderea satelor și uciderea românilor în locul numit Soospatak (Pârâul Sărat n.n.). Notarul era acuzat că nu respectă sărbătorile românilor, umblând în acele zile după zăloage. În acest sat, cu o comunitate "mai tot română", a numit birău tot un maghiar. Dar ce era și mai grav era că acest notar - spune memoriul - "s-atinge de tot clerul și toată Nația Română". Protopopul Partenie Trombitaş cerea autorităților să facă o comisie mixtă politico-bisericească, formată din români și sași, care să-l judece pe notar, menționând că "după mărimea faptei, potrivit satisfacție poftim".

Protopopul Partenie Trombitaş relatează despre silniciile îndurate și de preotul Ștefan Iacovici din Medesfalău. "Vina preotului și a poporenilor săi a fost aceea că s-au declarat fideli jurământului de la Blaj și au respins uniunea Transilvaniei la Ungaria. Preotul Iacovici, văduv, cu patru copii mici, e arestat hoștește în toiul nopții de către 40 de cătane și dus în închisoare la Târgu-Mureș. Pe Iclandul Mare și Iclandul Mic se trimit alte cătane pentru a-i teroriza și estorca de ultima fărâamă de avere, tot pentru refuzul poporenilor de acolo de a accepta și a recunoaște aceeași uniune forțată".

Dar poate cea mai grăitoare întâmplare a fost aceea din Căila, de la 20 iulie 1848, povestită de Simion și Ioan Sigmirean, tată și fiu, preoți amândoi. Când judele nobiliar suprem (föbirăul) vine să-l aresteze pe fiu, nu-l găsește pentru că era plecat de acasă, și atunci îl molestează și-l umilește pe tată. Iată cum a decurs totul: "Da' feciorul tău unde-i? A fugit că-i vinovat? (întreabă judele nobiliar suprem). Dară tata au răspuns: "Ba n-au fugit, nici nu e vinovat, ci s-a dus la dl. protopop. Iară d-l fibirău au zis: "Da' la ce? Că eu vi-s protopopul vostru și vlădica al vostru! Că n-aveți nici o stăpânire!"

L-au lovit pe bătrân și l-au ținut în soare cu capul descoperit. Și-au zis föbirăul: "Noa, poruncescu-ți? Vezi că-ți poruncesc? A cui sunt cătenele acestea? Eu am zis: "ale împăratului". Iar el au zis: "Vezi că dacă sunt ale împăratului mi le-a dat ca să vă batjocoresc și nefiind vinovați!" →

Pr. dr. GHEORGHE NICOLAE
ȘINCAN

Itinerarii spirituale

LA MORMÂNTUL PĂRINTELUI ARSENIE BOCA

„Maica Domnului e crinul neamului omenesc”. (Părintele Arsenie Boca)

(I)

Pelerinajul a început în dimineața zilei de 17 aprilie (duminică) în jurul orei 9,00, după ce am străbătut cu microbuzul aproximativ 500 de Km cu plecarea din Câmpulung Moldovenesc în seara zilei precedente, la orele 19,00. Deci călătoria tur mai mult pe timp de noapte, parcurgând țara în diagonală pe panglica drumului județean mai apoi pe cea europeană (impecabilă) de a lungul sutelor de km! Din punctul de vedere al autorului (un mare iubitor de natură) deplasarea spre mormântul părintelui Arsenie Boca ar fi fost ideală ziua, însă faptul e consumat și cred că nu fiecare din cei 20 de pelerini au fost suficient de atenți la explicațiile ghidului nostru Dragoș Forminte, cu privire la denumirile orașelor și a munților maiestuoși profilându-și vag siluetele în ambele părți ale traseului. De vină... picoteliile. Și, desigur, gândurile, chiar așa moțâind, stările noastre onirice scurte având o singură, dar chiar numai o singură dorință și anume aceea nerăbdarea de a săruta Crucea de la locul de veci al Părintelui Arsenie Boca, de a ne atinge de Ea veșmintele personale aduse și de a ne spune păsurile prin rugăciuni rostite în gând pe cărarea destul de lată urcând spre mormântul celui denumit: Sfântul Ardealului. Deoarece Părintele Arsenie Boca va face, cu har ceresc, „minuni” pentru cei aflați în mari necazuri și cumplite suferințe, tămăduindu-i și după trecerea lui în neființă. „Eu mă duc, dar de acolo de unde voi fi, am să vă ajut mai mult ca și până acum”. Mai trebuie să adaug și faptul că unii călători din microbuz nu erau la prima descindere la Prislop, că majoritatea, dacă nu chiar toți, cunoșteau viața Părintelui și multe din minunile Sale, prin emisiunile postului „România TV”, datorită mărturisirilor unor preoți și ai unor oameni care l-au cunoscut îndeaproape.

Cu mențiunea că pe timpul nopții microbuzul nostru a făcut și scurte opriri în unele orașe cu baruri non stop, luminate feeric de reclamele în diferite culori, pentru vreo gustare, o

sticlă cu apă... plată, o cafeluță și pentru... toalete.

După 9 ore de călătorie, în jurul orei patru dimineața am sosit la prima poartă care ne-a deschis cu trecere pe lângă mănăstirea Prislop calea spre „oceanul de lumină al divinității”.

Microbuzul nostru cu nr de SV. a parcat pe o pistă special amenajată, șoferul abia găsindu-și loc pentru staționare. Erau parcate acolo și autobuze, autoturisme personale din numeroase județe ale țării predominând acelea din Banat, Ardeal, Oltenia și chiar, în pofida distanței, și din Bucovina.

Eu coborât din microbuz, căutând, cu modestul bagaj în mână, să mă țin aproape de grup și deja ajunși cu toții, (bărbați, cu predilecție femei) ne-am oprit la o a doua poartă, unde am stat în picioare până la ora șase. Timp în care au tot sosit mașini și curtea respectivă devenind treptat aproape neîncăpătoare pentru cei care au venit în pelerinaj.

După deschiderea porților o înghesuială de nedescris, fiecare dorind să ajungă cât mai repede la mormânt.

În ce mă privește, luat de șuvoiul mulțimii, m-am pierdut de grup și nici nu mi-am lăsat numărul de mobil la ghid. Știam însă locul microbuzului unde trebuia să ne reîntâlnim la orele nouă.

După pătrunderea oamenilor spre cărarea ce suia muntele, s-a așternut liniștea. Emoțiile m-au invadat fără putință de stăvilire cu mersul la pas și aidoma fiecărui pelerin mi-am început rostirea în gând a rugăciunilor și a rugămintilor la Părintele Arsenie Boca către Tatăl Ceresc, pentru necazurile și dorințele mele și ale familiei, deja știind că la mormântul de care ne apropiam ni se permiteau lucrurile menționate care durau niciun minut.

Fotografiatul era interzis, ca și depunerea unor flori. Din motive știute de autoritățile-loco, pricini care nu mi-au permis loc vreunui comentariu.

Și iată-mă, cel plecat din nordul extremis al Bucovinei în inima Hunedoarei îndeplinindu-mi ritualul la Sfântul Mormânt preț de câteva clipe îngăduite de unul din jandarmii de pază.

O trăire pioasă și divină ce nu se poate exprima prin cuvinte! Ci doar prin suflet. Este ora opt și patruzeci și cinci de minute! Chemarea acestui pelerinaj fiind astfel împlinită.

Coborând apoi repede pe altă cărare, undeva în apropierea mănăstirii Prislop, reușind prin mulțimea mâinilor întinse s-o introduc și pe a mea pentru a cumpăra o fotografie cu chipul angelic al Părintelui, cruciulițe și una dintre cărțile Sale de învățătură.

Apoi, microbuzul cu care am venit nu l-am mai aflat la locul de parcare!

Spre șansa mea, îmi recunosc prin mulțime un coleg. Norocul meu! Șoferul nostru, venit mai repede la mașină, a schimbat acesteia locul de parcare.

Ora nouă. Punctualitate nu glumă! La apelul domnului Forminte, pe rând, fiecare membru al grupului nostru a răspuns: prezent!

După noaptea nedormită, urma drumul reîntoarcerii, nu înainte de a ne arunca privirile pentru „rămas bun” și rostirea în grup a rugăciunii „Tatăl nostru”.

DECEBAL ALEXANDRU SEUL
(va urma)

PARTENIE TROMBITAȘ

→La cererea Arhidiecezei de la Sibiu din 1872, Partenie Trombitaș întocmește o statistică a cărților din Protopopiatul „Mureș Osorheiului”, iar în 1879 înaintează Arhidiecezei Conspectul Protopopiatului Ortodox.

Ziarele vremii îi elogiau meritele pentru înființarea școlilor populare pe Valea Nirajului, în același timp nereușind să redeschidă școala în Tg. Mureș cu tot ajutorul pe care îl cerea disperat în 1850 de la celelalte parohii din zonă.

În anul morții, 1889, **Telegraful Român** scria „Viermele timpului a mai ros rădăcina unui stejar puternic, un stâlp a căzut de la edificiul administrațiunii noastre și altul ca el nu mai avem. A decedat la data de 5 mai 1889 și este înmormântat la cimitirul Bisericii de lemn din Târgu-Mureș.

De vorbă cu Sfinții

Ileana era o fetiță tare cuminte, cu părul buclat, de culoarea castanelor proaspăt coapte dintr-un început de toamnă, cu slabe reflexii aurii ce ne mai aduc aminte de puterea soarelui de vară... Figura ei cea plâpândă revărsa priviri ascunse sub niște sprâncene ușor arcuite, aidoma coamelor unor dealuri. Ochiul ei străbăteau neantul, se plimbau pe infinitul cerului (probabil de acolo o fi primit ea în dar acea culoare senină a ochilor), transmițând un sentiment de duioșie, căldură sufletească și pace lăuntrică... Obrăjorii ei, mereu roșii ca ouăle de Paști pe care le vopseam împreună cu mama înainte de cea mai mare Sărbătoare a creștinilor, Învierea Domnului, păreau niște maci care, în vacanțele mele, plutea printre valuri de grâu auriu, de parcă toate pozele Scufiței Roșii din cărțile de basme au lăsat albe paginile și au rumenit câmpiile... Nu știu câți ani să fi avut, eu nu am întregit-o, ci doar am privit-o... Am stat. Am tăcut. Și doar am privit-o... În jurul ei plutea atâta pace încât părea un personaj serafic coborât pe pământ... doar că aripile nu i se vedeau... ☺ Era atât de smerită în orice mișcare încât pare-se că, în smerenia și-n simplitatea ei, aripile s-au topit înaintea privirilor noastre și s-au ascuns (poate de rușine și sfială) în sufletul ei...

Era o liniște profundă... Nu i-am zis nimic... Am privit-o pe furiș... Un zâmbet suav și trandafiriu i s-a întipărit pe buzele subțiri, subțiri, ca două petale plâpânde de flori... Stătea... Stătea de vorbă cu Sfinții... Fruntea ei micuță se plecă ușor sub greutatea buclilor ce-i acopereau spatele, umerii mici și obrăjorii, atârând în voie și chinându-se să iasă de sub baticuțul străvezii... Buzele i s-au încordat pe-o clipă și năsul borcănăit adulmeca un alt aer... Adulmeca un aer proaspăt, reavăn, de primăvară veșnică... Am privit-o în liniște... Aceeași pace m-a învăluit și pe mine în mreaja ei, răsfrângându-se și asupra mea... Stătea tăcută, în această poziție, parcă așteptând ceva anume... Doar ea știa ce așteaptă sau pe cine așteaptă... Eu o priveam nedumerită... de altfel, simțeam și eu că... trebuie să vină Cineva... Dar Cine să fie oare? Noțiunea timpului am uitat-o cu desăvârșire, nu mai îmi păsa cât e

ceasul, dacă mai am sau nu ceva de făcut, eram eu cu ea și ea cu mine... dar cu mai Cine? Nu cred că aceasta a fost o întâlnire fixată la o anumită oră... mă simțeam de mult deja într-un spațiu lipsit de timp... Și totuși, aștepta pe Cineva, deci era o Întâlnire... Dar oare nu întârzie? Ea e aici de mult... am văzut-o când a venit... De altfel, sunt și eu aici deodată cu ea... Dar oare Cine trebuie să vină? Cine trebuie să sosească? Va fi ca în „Cenușăreasa”, va veni cu o trăsură? Sau poate e ca Făt-Frumos, pe un cal mare și alb, un cal de rasă, din acelea de care numai în povești găsești, de pe alte tărâmuri, diferite de ale noastre... Hmm... Dar văd că ea Îl așteaptă încă... sau îi așteaptă... Câte Persoane vor fi? Ce vor face apoi? Despre ce vor povesti?

Și în timpul în care eu îmi puneam deșartele întrebări, ea stătea sfioasă în smerenia și frumusețea ei, aidoma unui mic ghiocel, mângâiat de razele blânde ale soarelui livid de primăvară și acoperit de jur-împrejur de o mantie albă de zăpadă sclipitoare... De ce tace mereu? Minunat... E atâta liniște în jur... Dar iată! O mică lumânare arde la icoana Maicii Domnului... Tot peretele se luminează divin... Doamneee! Sunt atâția Sfinți la această întâlnire! E miraculos! Privirea ei e îndreptată spre alte depărtări... spre depărtări necuprinse și neînțelese de ochiul omenesc murdar... E atât de senină și de veselă! Nuuu! Nuuu! Să nu credeți că râde (deși are un răs cristalin, suav, smerit, ca niște clinchete de clopoței ce vestesc vesel sosirea unei sănii prin zăpada ce tocmai s-a așternut din cerul sur... Dar cum poate un cer gri să nască zăpadă albă, imaculată, proaspăt strălucitoare??? Sau oare cerul s-a decolorat pe el însuși ca să ne dăruiască nouă omătul alb?) Ea nu râde... Dar sufletul ei e vesel foarte căci dănuiește la întâlnirea cu

Sfinții... Sufletul ei, templu al Duhului Sfânt, prinde aripi și acestea cresc, cresc, cresc mereu de bucurie duhovnicească... E atât de fericită! Fericire mai mare nu este! Stă de vorbă cu Sfântul Stelian, ce a venit să o viziteze din nou, căci el e ocrotitorul pruncilor... O mângâie blând pe creștet și-i dăruiește zile binecuvântate, pline de lumină și veselie... O vizitează tot acum și Sfânta Muceniță Ecaterina, cea care a pățimit mult pentru dreapta credință și nu s-a închinat idolilor, lăsându-i în dar înțelepciune și smerenie, iar ajutor întru primejdii și boli primește de la Cuvioasa Parascheva, ale cărei Sfinte Moaște sunt la Catedrala de la Iași. Pruncul Iisus o privește cu smerită și duioasă blândețe din brațele Maicii Sale, surâzându-i senin cu aceeași ochi albaștri... Maica Domnului o învăluie cu blândețea din chipul ei, admirând-o ca pe un boboc de floare ce așteaptă ca al ei creștet să fie uns de Dumnezeu cu lumină... Totul e atât de nepământesc, de înălțător, de divin! Și ce adâncuri pot fi mai îndepărtate și mai mari decât însăși tăriile cerești?

Să te scufunzi cu mintea, sufletul, privirea în cupa cea uriașă și albastră...!

Lumânarea pâlpaie ușor... se stinge... Oare Sfinții să fi suflat flacăra ei cu buzele lor pictate? Eu nu știu... Știu doar că Ileana a stat de vorbă cu Sfinții...

**Sora DENISA,
Mănăstirea Țețu**

P.S.: Rugăciunea este cea care ne pune în strânsă legătură cu Sfinții Cerului, cu Măicuța Domnului și cu Însuși Dumnezeu. Cu smerenie și răbdare vom primi răspuns cererilor noastre folositoare înspre mântuire... Observ că Sfinții au stat de vorbă cu Ileana, pentru că ea a avut răbdare și i-a așteptat în blândețea și smerenia ei, dar eu m-am îndepărtat de locul „întâlnirii” pentru că mi-am pierdut timpul cu deșartele întrebări...

Concentrarea face totul! Să rămânem tari, înfriți în Stâncă! Și Stâncea e Hristos! Oricât de tare ar fi furtuna și oricât de mult s-ar apleca și cel mai mare copac din cauza vântului, el va dăinui atâta timp cât are rădăcina fixată în stâncă! Spor duhovnicesc, dragii mei și Slavă Domnului nostru Iisus Hristos în veci. Amin!

Ancheta „Vatra veche”

Muzeul „Prima Școală Românească”

din Șcheii Brașovului

Brașovul, dincolo de farmecul munților, ne cheamă să-i descoperim „personalitatea” pe care și-a păstrat-o, însemnele vechimii bătrânei cetăți și încărcătura spirituală, culturală, pe care o închide între zidurile sale.

Muzeul „Prima Școală Românească” din Șcheii Brașovului funcționează într-o veche clădire construită în anul 1495, ce păstrează elementele stilului baroc de la modificările ce i-au fost aduse în anul 1760. De reținut că nu este un simplu muzeu, ci un complex muzeal format din mai multe săli și clădiri: Sala de clasă „Anton Pann”, Sala „Diaconul Coresi”, Sala „Cartea și cărțurarii brașoveni”, Sala „Cartea, factor de unitate națională”, Sala cu vatră, Biserica „Sfântul Nicolae”, Muzeul „Exlibris”, Muzeul „Junii brașoveni”, Muzeul „Tudor Ciocnea”.

Muzeul din Șcheii Brașovului nu prezintă doar școala ca instituție de învățământ, ci constituie și valorificarea moștenirii de carte veche românească, trimitându-ne spre începuturi și spre înțelegerea rostului valorilor scrise, provenite din diferite colțuri ale țării sau din centre culturale străine (Veneția, Kiev, Moscova, Cracovia etc.). Informațiile pe care le capătă vizitatorul muzeului interesează nu numai școala și procesul de învățământ, ci și cărțile de cult și cultură, manuscrise și tipărituri, care aduc prețioase date cu privire la umanismul literaturii române și la evoluția limbii.

Aflați în acest loc încărcat cu atâția ani puși în țelul înalt al biruinței scrisului în limba poporului, pentru toate ținuturile românești, vom poposi, mai ales, asupra elementelor de literatură veche și asupra unor personalități care au dat ca sens major întregii lor activități dezvoltarea limbii naționale.

În ridicarea valorii educative a școlii din Șcheii Brașovului, un mare rol l-a avut înzestrarea acesteia cu prețioase cărți aduse din Muntenia și Moldova. Multe dintre acestea poartă însemnări marginale ale unor slujitori ai școlii din Șcheii și exprimă legăturile, prin carte, cu mari cărțurari, precum Stolnicul Constantin Cantacuzi-

no, mitropolitul Antim Ivireanul, episcopul Mitrofan al Buzăului, cronicarii Radu Popescu și Radu Greceanu.

În anul 1701, existau trei tipografii care funcționau simultan la București, la Snagov și la Buzău. Pentru Transilvania, cărțile erau destinate bisericii ortodoxe, formă de manifestare patriotică și culturală care contribuie la emanciparea românilor. Cărțile trimise în Șcheii Brașovului erau expresia dorinței de „Unităție” și de consolidare a românismului. Parcurgând Sala „Diaconul Coresi”, aflată la parterul clădirii muzeale, rămânem cu adâncul sentiment al recunoștinței pentru înaintașii din epoca începuturilor și biruinței scrisului în limba română.

În tezaurul muzeistic din Șcheii, în Sala „Diaconul Coresi”, ochii noștri se opresc asupra tiparității realizată cu patină de epocă, după cea originală, păstrată până în anul 1920, când într-un nefericit incident, a luat foc. Atmosfera epocii este întregită prin matrițele, regalele, icoanele și mobilierul de epocă. Aici, s-a încheșat un puternic focar românesc, prin susținerea strădaniei lui Coresi și de către alți cărțurari brașoveni (Iane, Mihai, Toma, Opre ș.a.) și a tipografilor (Mănilă, Călin, Lobrinț, Șerban) din truda cărora s-au tipărit cca. 40 titluri de carte, contribuind la dezvoltarea limbii române literare și care prin difuzarea ei în toate ținuturile locuite de români, a întărit ideea unității spirituale a poporului român, așa cum ilustrează Sala „Cartea-factor de unitate națională”. Pr. prof. dr. Vasile Oltean, directorul muzeului, mărturisește cu mândrie: „Cele aproximativ 4.000 cărți vechi și peste 30.000 documente, precum și numeroase obiecte muzeale stau astăzi strajă la temelia istoriei, oferind tuturor posibilitatea de cunoaștere a adevărului care se derula istoric pe aceste meleaguri.”

Ideea unității conștiinței de neam, limbă și credință a tuturor românilor se resimte în întreaga organizare muzeală și este urmărită în sala de la etaj, unde sunt expuse cărți din Transilvania, Moldova și Țara Românească. În spațiul destinat Transilvaniei, ne oprim privirea asupra manuscriselor cărților de înțelepciune din secolul al XV-lea, asupra lucrurilor istorice și lingvistice ale iluministilor Școlii Ardelene: „Lexiconul de la Buda” (1825), „Istoria pentru începutul românilor din Dachia” a lui Petru Maior și „Ortografia latină”, carte prin care se trece la scrierea cu alfabet latin.

Referindu-se la cei trei mari reprezentanți ai Școlii Ardelene, G. Călinescu subliniază că activitatea lor „este un umanism întârziat și restrâns, prețios nu în sine, căci latinește au știut și alții dincoace de munți, ci în faptul că poate participa la o clasă întreagă de oameni. (...) Problema limbii le sta mai cu seamă pe suflet celor trei mari blăjeni. Limba trebuie să fie o icoană a românității noastre.” (G. Călinescu, „Istoria literaturii române de la origini până în prezent”, Editura Minerva, București, 1982, p.63)

În spațiul Munteniei, atenția ne este reținută de un manuscris din 1517, provenită de la curtea lui Neagoe Basarab, scris pe pergament, și, din perioada formării limbii române literare, de „Biblia de la București” (1688) și de „Îndreptarea legii”, tipărită la Târgoviște, în 1652, sub patronajul lui Matei Basarab.

Spațiul destinat Moldovei cuprinde „Cazania lui Varlaam” (narațiunea, cu aspect oral, prin limba vie, limpede, curgătoare), „Cartea românească de învățătură” (1643), aflată în Șcheii în nouă exemplare și două copii, precum și un „Tetraevanghel miniat” lucrat pe pergament, la curtea lui Alexandru Lăpușeanul, de Mateiaș Logofătul (1560). →

LUMINIȚA CORNEA

Altfel de bolți

Pentru Vasile Iovu

Doamne, eu nu merit nici o steaună,
Dar Tu-mi dăruie cerul nesfârșit,
Să fiu întru Tine-nnebunit,
Veșmîntat în a iubirii neaună.
Și surpat în crini, să cred că zbor,
Să n-aud cum iadu-n mine plînge
Și, uitîndu-mă, s-ascult cu dor
Naiurile bolților din sînge...

Sărutul sfînt

Plouă în oraș ca o cascadă,
Plouă a blestem și-a nenoroc.
Doborîta de-un copac pe stradă,
O măicuță a murit pe loc.
Două trunchiuri au căzut deodată
Peste un trotuar de ploaie-ncins
Și-n îmbrățișarea lor ciudată
Un pîrîu de sînge s-a prelins.
Poate-acel copac fusese fiul
Maicii năruite la pămînt,
Și de prea mult dor, la ceas tîrziul,
Prăbușit, i-a dat sărutul sfînt!

14 iunie 2016

În doi cu ploaia

Plouă și tac, fremătînd,
Plouă, și ploaia mărunță
Plînșii mei ochi îi sărută
În locul lumii tăcînd.
Plouă, și sunt umbră grea,
Pe care-un strop o răsfăță
Și-o strîng pe ploaie în brață
Și intru-n casă cu ea.
La pieptul ploii e cald,
Mă simt ferice și cînt.
Plouă, și n-am pe pămînt
Alt templu scris cu smarald.
Plouă, în mine vibrează
Harfele ploii mereu
Și după nori scînteiază
Chilia lui Dumnezeu.

Mîntuire

Îndumnezeiește-mă, Părinte,
Și-apoi mă așează în cuvinte.
Lin așează-mă - să nu mă doară.
Facă-se surparea mea ușoară,
Ca un abur, dus din astă vale
Pînă la Sionul Milei Tale!

11 iunie 2016

Nu se știe...

Ar hectare de cuvinte,
Semăn cîntecul sfînt.
Voi arați hectare de pămînt
Cu tot cu morminte.
Într-o zi ce-o veni
Fără mare tumult,
Nu se știe care hectare
Costa-vor mai mult.

Spre o nouă naștere

Am prea multă iubire,
Cui, oare, s-o dăruie?
Am prea multă murire,
Din cîntec mă năruie.
Am prea multă trăire,
Cui, oare, s-o dăruie?
Am prea multă căznire,
Din Domnul mă năruie.

Și din pulbere-n soare,
Din om face-m-o floare.

Lumea noastră-i grav bolnavă,
Dar nu vrea să recunoască,
Mîndrei ei prostii de seamă
De i-ar supraviețui...
Are bani, are palate,
Parcă ar avea de toate,
N-are numai Cer și-n noapte
Stînsă-i raza inimii.
Lumea noastră-i prea ciudată,
Nu crede c-o fi odată
Să apună, lumea speră
Să o ducă-n chef pe veci.
Are bani, are palate,
Parcă ar avea de toate,
N-are numai Cer și-n noapte
Ochii i-s monede seci.
Lumea noastră-i mînioasă
Și avan invidioasă,
S-a barbarizat de-a-ntregul,
Inumană-i fața ei.
Are bani, are palate,
Parcă ar avea de toate,
N-are numai Cer și-n noapte
Pașii de uitări i-s grei.
Lumea parcă-i blestemată,
Parcă n-ar muri vreodată,
Egoistă, mohorîta,
Lumea e cum n-a mai fost.
Are bani, are palate,
Parcă ar avea de toate,
N-are numai Cer și-n noapte
Nu-și găsește nici un rost.
Lume, lume cu strîmb nume,
Urcă-te pe-a vieții culme
Și privește Sfînta Cruce
Pe care-ai strivit de viu
Pe-al tău Fiu fără de moarte,
Ce te-a izbăvit de toate:
Și de iad, și de păcate
Și degeaba, că-i tîrziu.

TRAIAN VASILCĂU

→Un moment care ne duce spre prima școală românească, ce și-a durat existența în Șcheii Brașovului, îl constituie *Sala de clasă „Anton Pann”*. „*Finul Pepei cel isteț ca un proverb*” s-a aflat în Șcheii Brașovului în trei perioade semnificative: 1821, când locuia la poetul iluminist Ioan Barac, sub influența căruia compune prima sa poezie: „*Munților, fiți mărturii*”. Apoi, în 1828, la Brașov, Anton Pann va funcționa aproape doi ani ca dascăl al Școlii și, în 1850, va alege mai mulți ucenici pentru tipografia și școala sa de psaltichie de la București. El donează școlii din

Șchei cărți tipărite în tipografia sa, expuse în muzeu.

Îmbiați de atmosfera școlară a epocii de la începutul secolului al XIX-lea, de băncile peste care timpul și-a așternut trecerea, de tăblițele cu condeie și burete, ne întoarcem în acei ani de început cărturăresc, așezându-ne în bănci și evocând figura lui Anton Pann, dascălul.

Variem „călătoria” noastră pe tărâmul literaturii vechi, cu un popas în „*Sala de vatră*”, care ne transpune în Șcheii Brașovului de altădată, cu largile lui preocupări culturale, spirituale, focalizate în jurul străvechii *Bi-*

serici voievodale „Sf.Nicolae”. Se află expuse aici: o vatră, o troacă, obiecte de uz casnic și o colecție de icoane din Șchei.

Complexul muzeal din Șcheii Brașovului cultivă, prin tot ceea ce oferă vizitatorului, respectul sacru pentru înaintașii deschizători de drumuri în cultura românească și truditoresc în mult îndelungatul proces de formare a limbii românești. Brașovul, ca și Iașiul și Clujul și-au dat mâna, din cele mai vechi timpuri, în realități istorice vitrege, pentru păstrarea nestînsă a ideii de unitate națională.

Picături de Vatră veche

MANUALUL OMULUI

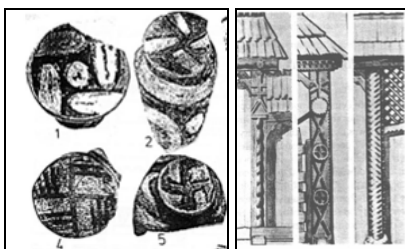
(14)

MATRICI (META)FIZICE ALE CREAȚIEI ROMÂNEȘTI

Așa cum în creația biblică se poartă, am amintit deja în anterioarele noastre "Picături de Vatră veche" că anume matrici energo-informaționale preexistente – "cumva" și de "cineva" perfect generate (poate de "dumnezeii co-creatori" care stăteau la masă cu Dumnezeu însuși, așa cum *Psalmul 81* sugerează că putea fi) – se suprapun substanței materiale, pentru a naște forme particulare ce tind să evolueze către modelele perfecte originare.

Creația după "chip și asemănare" își găsește înțelesul în această explicată procesualitate, prin care *creaționismul* și *evoluționismul* se află într-o neconflictuală stare.

Poate că tocmai o atare sinteză le era cunoscută strămoșilor noștri, care își armonizau formele creatoare de "lumină vie" – ovoidul și clepsidra, coloana și ciorchinele – în consens cu *legile belagine* ce guvernau deopotrivă omul și cosmosul.

Simbolistica solară, iată un chip armonic de a fi al "proporției de aur": de la ceramica de Cucuteni la sculptura stâlpilor și a lingurii de lemn, de la încondeierea ouălor la țesătura scoarțelor și a veșmintelor de neam.

Aplicarea "legilor frumoase" se întemeiază pe respectarea implicită a două

principii valorice pe care abia astăzi cunoașterea științifică este în măsură să le recupereze și explice integral:

(1) *Principiul satisfacerii plăcerii.*

Este cunoscut faptul că aspirația către împlinirea plăcerii reprezintă pulsivitatea cea mai puternică după care își organizează și derulează activitatea toate sistemele lumii vii, înțelegând prin "plăcere" starea de maximă funcționalitate și armonie a sistemului de referință. Estetic, de exemplu, se afirmă adesea că: "*frumos este ceea ce îmi place mie*".

Această afirmație sugerează că frumosul este generat de starea de bine subiectiv pe care relația cu un complex de stimuli o produce la nivelul receptorului.

Biofonic, vom putea explica faptul că un tablou, de pildă, ales dintre mai multe posibile ca fiind "cel mai plăcut ochiului și minții", reprezintă de fapt o reacție a organismului la un ansamblu de stimuli fizici (efectele radiațiilor electromagnetice de o anumită frecvență, saturația culorilor, efectele "undelor de formă" produse de modelul grafic etc.).

Tocmai acești parametri fizici sunt cei care contribuie – prin *rezonanță* – la generarea unui efect optimizator (sano-gen / compensator) la nivelul organismului uman.

Dacă ne reamintim arhaica afirmație că "totul în lume este vibrație", respectiv "undă", așa cum acreditează fizica modernă, vom înțelege că organismul biologic se manifestă ca un rezonator căruia îi corespunde – la fiecare nivel de funcționare al său – câte o frecvență asociată culorilor ROGVAIV, sunetelor muzicale etc.

Raportându-se acestor frecvențe, creierul va alege – în funcție de necesitățile / comenzile interioare transmise de organism – pe acelea care îi "plac", respectiv pe acelea cu care biorezonează, de fapt: ● în sensul "stingerii" stărilor psiho-fiziologice disfuncționale cu care se confruntă, printr-un mecanism de opoziție a fazei undelor incidente față de cele emise de zona organismului care nu mai funcționează optim; ● în sensul "amplificării" stării de armonie biopsihică, în cazul în care subiectul uman este sănătos, pentru întreținerea și amplificarea stării sale de sănătate.

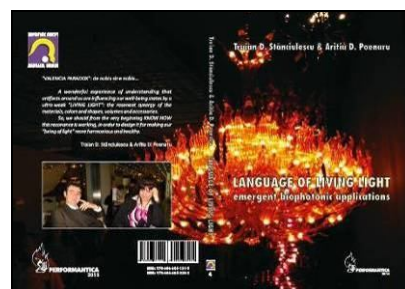
Tocmai am definit simplu principiul actual al terapiei prin biorezonanță, al medicinei integrative.

În această din urmă situație, stimulul de referință – culoare, sunet, miros, presiune etc. – trebuie să fie într-o

relație compatibilitate cu o serie de principii estetice, cum ar fi – de exemplu – prezența amintitei "proporții de aur" în cele mai diferite forme-stimuli. În consecință, putem afirma că: ● prin atributele lor obiective, produsele creației umane contribuie mai mult sau mai puțin la activarea principiului plăcerii și prin aceasta la optimizarea stării de sănătate; ● modul în care au fost concepute principalele activități de tradiție ale românilor, combinate după o știință intuitiv-inițiativă – care, din fericire, nu s-a pierdut în întregime, transpusă în bunuri de consum, în haine și în dans, în muzică și în arhitectură etc. – a avut ca efect o permanentă stimulare a stării de sănătate.

(2) *Principiul conservării energiei de adaptare / conexiune.*

A concepte și utiliza de la bun început doar acele produse de creație și practici/acțiuni care se adaptează optim "stării de bine" a beneficiarului – prin activarea "principiului plăcerii", respectiv prin utilizarea sinergic-corectă a materialelor, culorilor și volumelor, motivelor plastice și accesoriilor – constituie o atitudine axiologică de care viitorul trebuie să țină seama. A crea un mediu "ecologic" de viață, în care omul să-și poată governa cu maximă eficiență relația sa cu mediul natural și artefactual, are ca finalitate conservarea unei importante părți din energia umană, pe care – nemairisipind-o – omul o va putea folosi constructiv în beneficiul unei Esențiale Unități cu sine însuși, cu cosmosul și Dumnezeu.

În acest sens, cartea noastră: *Lim-bajul luminii vii. Aplicațiile emergente ale biofotonicii* (Performantica Iași, 2015) se dăruiește întregii lumi ca o viziune românească asupra ecosistemului uman, ca o carte în care *totul e corelat cu totul* în virtutea unei "magice" integralități, care – atunci când se va concretiza în efectiv-generalizate practici de valoare – nu va întârzia să determine o adevărată *Revrăjire a lumii*.

TRAIAN-DINOREL D. STANCIULESCU

M-a muscat un cal

O săptămână de trudă la coșul mașinii. Prinderea snopilor din ghearele furcilor, desfacerea cu dibăcie a legăturii fiecăruia, aruncarea pe coș și urmărirea cu ocheada a prinderii și risipirii lor printre mecanismele monstruoase, cu mișcări precise, care le înfulecau flămânde. Boabele galbene ce se încărcau în mașinile "Bucegi", neobosite, și paiele ce cădeau bogat în spate și ceilalți oameni care le adunau și le cărau cu carele cu țepi, ce așteptau încărcarea cumișii, așezate unul după altul. O săptămână de mișcări ritmice, nestăvilite, în văpaia aprigă a soarelui de vară, cu nările și plămâni îmbăciși de praf. Praful câmpurilor, al snopilor sfărâmați, al adierilor de-o clipă.

Nici nu-i vine să creadă că, acum, în pâlparea amurgului, a lăsat să cadă în coșul împrăfoșat, ultimul snop al recoltei acelei veri. Se îndreaptă de șale, are timp să privească câmpul ras de seceri cu miriștile zburlete, nesfârșite, peste care zburau pitpalacii. Umbrele zăvoiuului Oltețului încercau să ajungă până la el. Coabară, își ia la revedere de la ceilalți și se îndreaptă către undele molcome ale râului. Se cufundă în clipocitul lor molcom, dă jos de pe pielea tăbăcită praful gros, adunat după o zi de muncă. O alinare ca din copilărie i se strecoară prin trup, dar nu are timp. Se spală repede, iese din valuri și lasă ultimele raze ale soarelui să-i mângâie trupul, razele blânde topesc încet, încet, mugurii apei. Se îmbracă și pornește agale către Brigadă, unde ardeau bogat focurile sub cazanele de țuică. Prunii de vară își dăduseră și ei prinosul. Acum gospodarii le puneau în imense alambicuri și așteptau cumișii la țevile de aramă picăturile de foc ale rodului livezilor...

Până mai ieri fuseseră ale lor, ca și lanurile de pe care se strânseseră și treieraseră grâul. Cu colectivizarea, deveniseră bunuri ale tuturor (și ale nimănui) pentru că ei continuau să se simtă robii noilor oficialități, care le dădeau acestor roduri întrebuintarea lor, fără ca ei să mai știe de ele.

Ilie Paleu merge agale, înviorat de scaldă rapidă cu care se eliberase de nădușeala zilei. Se simțea ușurat de tensiunea trudei, dar și nemulțumit

de noua ordine a lucrurilor. Știa că din roadele câmpurilor înstrăinate, în hambarul lui vor intra puține lucruri, că țara pentru care luptase pe întinsele pustiuri rusești și la care se întorsese după prizonierat, cu evlavie, devenise ea însăși roabă.

Câmpurile acelea mănoase care îi legaseră atâta de ele, pe sătenii de azi și pe străbunii lor, cu casele, gospodăriile și truda neobosită, pentru binecuvântarea roadelor de vară și de toamnă, cu cumiștenia boilor și cailor ce-i ajutau cu credință zilnic, câmpurile acelea, uneltele dobândite cu greutate la fel ca și caii și boii lor, toate le fuseseră luate. Mulți se supăraseră și-și părăsiseră casele, luaseră drumul șantierelor și al orașelor și lăsaseră totul de izbeliște. "Ce se va alege de toate, Doamne, Dumnezeu!" își spunea Ilie Paleu când se apropia de Brigadă și se întâlnea cu gospodarii veseli, care încercaseră țaria lichidului cristalin de prune...

Nici nu are timp să se apropie de cazane, că îi iese în față, amețit și dârz, președintele sfatului, Dumitru Barbu. Ilie Paleu îi dă binețe și-l informează că au sfârșit cu bine campania de treieriș. Că acum se îndrepta către casă și a făcut un ocol să vadă cum se descurcă ceilalți gospodari ai livezilor de pruni.

-Măi Paleule, am înțeles că ați încheiat cu grâul, dar de ce nu-ți vezi tu de treabă?

-Ce treabă, tovarășe președinte, păi nu auziti că am terminat?

-Da, măi Ilie, dar ce ai tu cu mine?

-N-am nimic, dar am crezut că vă bucurați faptul că am încheiat campania.

-Păi eu știam asta și fără să-mi spui tu. Dar ce ce ai luat-o pe partea asta?

-Știți, aveam și eu niște pruni pe lângă biserică și voiam să știu ce roadă au dat.

-Acum știi măi Ilie, că acum nu mai sunt prunii tăi, că acum sunt ai țării întregi?

-Păi tovarășe președinte, prunii ăștia au fost puși de tata, erou din primul război, iar eu și muierea mea i-am îngrijit până acum, când au devenit ai țării...

-Măi Paleule, eu cred că pe mine mă urmărești...

-Îmi pare rău, tovarășe președinte, eu voiam doar să gust o ceașcă din roadele prunilor care au fost ai mei și acum sunt ai țării...

-Măi Ilie, de ce mă trezesc eu în fiecare dimineață cu câte o anonimă că eu nu merit să fiu președinte de sfat, că eu nu am contribuit cu nimic la prosperitatea comunei că eu am fost sărac și m-am pripășit "bagabont" pe la București și de acolo am venit cu funcție...

-Păi eu n-am știre de ăștea, tovarășe președinte, eu nu m-am desprins de o săptămână de coșul mașinii de treierat, unde am fost pus...

-Măi Ilie, nu crezi că m-am cam săturat și eu să tot fiu luat în bâză, cum că sunt un om de nimic pus de comuniști în fruntea comunei, eu care cu mâinile ăștea am desființat proprietatea privată, sursă a tuturor relelor și am făcut neabătut Gospodăria Agricolă Colectivă, care ne duce spre progres și civilizație...

-Nici nu știu despre ce vorbiți, tovarășe președinte...

-Te faci că nu știi, ai? Te faci că nu știi, când în fiecare dimineață mă trezesc cu telefoane de la raion cum că iar am fost încondeiat de sătenii mei...

-Dar ce am eu de a face cu aceste încondeieri tova...

-Îți arăt eu ție, măi Ilie, să vii să mă urmărești unde îmi desfășor eu activitatea. Să șoptești despre asta la unul și la altul. Să mă ia mai apoi pe mine la prelucrat tovarășii, care nici nu știu ce înseamnă munca cu omul-rob al mentalităților burgheze... Uite măi Ilie, ce-ți dau eu ție... (Trosc, pleosc! Președintele îl ia la palme pe țaran.) Ca să vezi, măi Ilie, ce înseamnă munca de partid.

-Tovarășe președinte, dar ce aveți domnule cu mine? Ce tot mă cotonogii degeaba? Pe mine nu mă interesează munca de partid.

-Da, mă, dar să mă vezi prelucrat în fiecare dimineață îți convine, ai? Că eu nu am luptat în război, că eu am fost fugit prin București și alte chestii de ăștea. ăștea îți convin, ai?

-Tovarășe președinte, acum →

GEO CONSTANTINESCU

chiar că o să spun și eu ce am pățit din partea dumneavoastră, să vedem vă convine?

-Cum, măi, și tu o să faci asta? Las, că-ți arăt eu pârâciuni pe la cei de sus. (Și omul, nervos, începe să-i care pumni. Sar oamenii și se opun bestiei. Președintele, amețit și obosit, îi amenință pe gospodari.) O să vă arăt eu, încuiaților. O să vă fac eu să vă usture în gaura c...lui!

Plin de sânge, cu cămașa ruptă, Ilie Paleu o ia la sănătoasa. Nu-l mai interesa gustul licorii prunilor săi. Trece ududoiul umbros de dincolo de Brigadă, o ia pe poteca de prin porumbii lui Pretorian, o apucă mai apoi pe lângă via acestuia pe drumul secundar ce ocolește Piscul Neamțului, către Chirculești, unde avea casa lui, din vechime.

Urcă greoi, însângerat, dealul roșu, întunecat de salcâmi și arbuști porumbari. Vede, în depărtare, satul său. Un sat de deasupra, de dincolo de curelele de peste plai, sat al viilor și al livezilor de pruni și meri. Un sat al inimii lui Ilie Paleu. Un sat al îmblânzirii setei de bogății, sat al frumuseții și al trăinicieii. Sat al simplei fericiri de a trăi. Ilie Paleu e fericit. Merge întristat, pentru că ceea ce l-a făcut să fie, să supraviețuiască, sunt acele locuri. Sunt dealurile unde bunicul său a văzut pe fecioara care-i va fi lui soție și va fi mai apoi buna sa, dealurile unde tatăl său a luptat pentru ceea ce au strâns ei într-o viață de trudă. Dealurile fericirii și ale trăinicieii. Acum acele locuri nu vor mai fi ale sale. Nu vor mai fi ale nimănui.

Pentru că "bagabonții" ca "tovarășul președinte" Dumitru Barbu vor fi stăpâni acestora. Ei vor dicta ce se va întâmpla în aceste plaiuri. Pentru că Dumitru Barbu nu va ști nimic din cele ce se întâmplă aici. Va da cu barda lui stalinistă peste aceste suflete care au construit cu voințe proprii Fântâna lui Iagăru, spațiu de fericire și de viață, Ciutura lui Bălcescu, care va alina setea celor ce vor face să existe viile Chirculeștilor, nu cu voința, ci cu inimile lor.

Ilie Paleu înaintea trist, în amurgul de vară. Merge către muiera lui pentru a-i arăta bucuria datoriei împlinite. O nouă zi peste cele care i-au arătat zădărnicia de a fi într-un spațiu drag, devenit prin natura vremurilor, un loc ostil. Dar el îl recunoaște ca pe un spațiu al copilăriei, al întâieii iubiri, al apărării ființei când

aceasta este amenințată de dușmani. Iar acei dușmani au venit cu tancurile lor, cu caii, cu tunurile și mitralierele lor necruțătoare. El nu le-a cunoscut aici, când rușii au devenit stăpâni, ci tocmai acolo, în țara lor, unde foamea era atotstăpânitoare. Unde el, Ilie Paleu, se hrănea cu rădăcini de plante, cu tulpinițe de ierburi pentru a se putea întoarce în raiul românesc, de unde plecase. Și tot aștepta să fie lăsat să revină acolo. Plătise prea mult dorința de a recupera frații de dincolo de Prut. Cu limba lor, cu sufletul lor larg. Dar tot era amăgit că va fi om liber acolo în spațiul unde s-a născut și a tot nădăjduit... Dar n-a fost așa. S-a reîntors și a găsit aceeași stare de lucruri ca acolo, de unde a plecat.

În aceste împrejurări, Ilie Paleu a cunoscut "bunăstarea" pe care o prezenta ca pe o cucerire a spiritului său sărac și rătăcitor, Dumitru Barbu. Ilie Paleu a fost printre primii care i-au spus președintelui că se înșeală amar. Acesta nu l-a crezut, ba chiar l-a amenințat și l-a admonestat. Acum a devenit violent. Strânsese ura de prea mult timp în sufletul lui credul și primitiv. Acum se răzbunase. Era fericit!

A doua zi, dimineața, cu aceeași cămașă ruptă, și cu urmele sângelui pe față, veteranul de război, Ilie Paleu trecea sfios prin fața Sfatului Popular. Președintele Dumitru Barbu îl vede și-i strigă:

-Unde te duci așa îngălat, măi nenorocitul!

- La raion, la Bălcești, să vedem așa cere Partidul să se procedeze cu noi, veteranii de război?

Viorel Coțoiu, "Nostalgie"

-Cum bă, și tu te duci să mă părăști la stăpânire?

-Păi ce-ați avut cu mine aseară, tovarășu președinte? De ce m-ați umilit?

-Taci bă, dracu' din gură. Am fost cam nervos. Prea mă deranjaseră și mă făcuseră de trei parale niște anonime. Acum și tu te duci cu plângeri dupăăștia?

-N-am ce face, tovarășe, să știe și cei de sus ce ni se întâmplă.

-Stai, bă Ilie, nu te grăbi așa. Uite că vine și pădurarul Titi Bleoancă. De ce ai întârziat bă, de la serviciu, că ești băiat tânăr. I

a dă-i tu un bon de lemne veteranului nostru, Ilie Paleu, că a luptat pentru patrie.

- Păi tovarășu' președinte, cu ce motiv să fac tăieri când acestea sunt suprimate prin lege? Nu întru eu la pușcărie?

-Taci dracului din gură, nu știi că Ilie Paleu este veteran de război și pe deasupra a mai fost și prizonier la ruși?

- Păi nu scrie asta în lege...

-Bă, tu nu știi că la noi o mână o spală pe alta?

Las că aranjăm, cumva, lucrurile. Du-te, bă Ilie, acasă și ai să primești pentru la iarnă un metru cub de lemne.

-Dar tovarășe...

- Ce nu-ți convine?

- Ba da, dar ce zic eu la cei care mă vor vedea pe drum, în halul ăsta?

- Le spui și tu că ... le spui că... te-a mușcat un cal...

Se întoarce spre satul său, Ilie Paleu.

Tot ce fusese mândrie, ură, demnitate se prăbușise în fața darului neașteptat al primăriei.

Decât să mai îndure o iarnă în frig, Ilie Paleu acceptase propunerea președintelui Sfatului. Era, totuși, ceva în această sărăcie lucie.

O ia domol înapoi, pe drumul de care, ce duce spre Piscul Înalt.

Pe drum, femeile, cu sapele în spinare, se îndreptau, gureșe, către grădina de legume.

-Ce ai pățit, nea Ilie, de ești așa de amărât?

- Uite fetelor, ce-am pățit și eu. Voiam să merg la muncă și... m-a mușcat un cal.

- I-auzi al dracului și cum de te-a găsit tocmai pe dumneata?

- Ei, fetelor, uitate, ce să-i faci? Se mai întâmplă. De, piaza rea!

Ocean întors Măgelele copilăriei

(VI)

Noi avem în cameră un Isus pe cruce. Mama mi-a spus că asta e un crucifix. Și m-a învățat și o rugăciune:

“Înger, îngerelul meu !

Roagă-te lui Dumnezeu !

Pentru sufletelel meu !

Și în ziua și în noapte

Până-n ceasul cel de moarte.”

Mi-a spus să mă rog în față lui Isus că el o să mă ajute. Dar mie nu-mi place să-l văd pe Isus așa cu cuie la mâini și la picioare. Tare răi au fost oamenii care i-au făcut asta !

Mie îmi place să mă joc pe covetura verde de pe pat. Este de un verde plăcut și are pe ea diverse modele cu roșu, negru, alb. Descopăr acolo tot felul de desene: case, pomi, garduri, oameni. Am o păpușică mică, mică de tot pe care o plimb pe străzile din desene.

Câteodată mă joc și cu desenele pe care le găsesc pe păretarul de lângă pat.

*

Am fost cu tata la film. Era ceva trist, foarte trist. La urmă, omul din film murea. Am început să plâng. Tată mă încurajează :

-Nu! Nu a murit. Actorul s-a prefăcut doar că a murit, a jucat teatru. Apoi a luat bani buni și a mers la casa lui.

*

Florile hrănite cu picături de soare în timpul verii au căpătat acum culori de catifea. Se aud cum plesnesc

castanele care cad pe trotuar. Mirosul frunzelor galbene răspândite pe jos prevestește toamna.

Azi e ziua cea mare; prima mea zi de școală. Grădiniță era pentru cei mici. Iris e mică. Ea nici la grădiniță nu va merge încă anul acesta, ci doar peste un an.

Dar eu sunt acum mare; tata mă conduce la școală. Casa noastră e gard în gard cu școala, dar pentru ca să ajungem la poarta școlii trebuie să facem un ocol. Intrarea școlii e pe strada Nicolae Bălcescu, dar noi îi mai spunem și stradă Muzelor, cum se numea mai de demult.

Sunt îmbrăcată cu o uniformă pepit și un șorț negru și am două codițe împletite cu funde deasupra capului. În curtea școlii, o mulțime de copii se foiesc într-un zumzet neîntrerupt. Doamna Hamciuc, învățătoarea, strigă catalogul. Sunt în clasa I-a B la “Școală Mihai Eminescu”, dar multă lume o numește: “Școala Oltea Doamna”, cu numele vechi.

*

Mama ne-a mai adus o surioară de la maternitate. O cheamă Steluța, e micuța tare și are un năsuc că un nasture. Un adevărat îngerăș.

Deocamdată, nu am voie să mă joc cu ea; eu trebuie să-mi fac lecțiile. Moi penița în cerneală din călimară și desenez litere cu sânge.

Iris încearcă să tragă de caiet și mama îi da și ei o foaie de hârtie că să deseneze.

Steluța cea mică orăcăie lângă noi. Cred că a început să mă cunoască. Când mă vede, întinde mânuțele și-mi zâmbeste. Și ochii ei sclipeșc că două stelute. De-aia îi spune Steluța. Dar eu am botezat-o “Tontorel !”

*

Familia Condurache s-a mutat în altă parte. În locul lor, în apartamentul din față a venit familia Dumitrescu. Au doi copii: Nelu, un băiețel de vârstă Stelutei, și Oana, o fată un pic mai mică decât mine. Oana îmi surâde timidă; sunt bucuroasă că o să am cu cine mă juca.

*

Îmi place la școală. Pe peretele clasei este o tablă neagră unde doamna Hamciuc scrie cu cretă literele alfabetului. Am avut noroc că sunt în clasa ei. Cred că e cea mai bună învățătoare din școală.

Suntem așezați în bănci cu pupitru care au un loc unde se pune călimară. Încercăm să caligrafiem frumos literele și nimeni nu crâcnește.

Doamna Hamciuc ne supraveghează de la catedră. Cei care nu sunt cuminți riscă să fie pedepsiți să stea la colț cu mâinile în sus. Sau trebuie să țină palmă întinsă că să le dea doamna cu linia peste degete.

În pauze, ne jucăm pe coridor sau în curte, dar nu avem voie să intrăm în zona cancelariei, că acolo pot să între doar profesorii.

La ora 10, vine în curtea școlii un vânzător cu un coș de covrigi. Din când în când, mama îmi da bani că să-mi iau și eu un covrig. Dar de obicei, toți copiii își aduc ceva de mâncare de acasă. Cati, una din colege, își aduce pâine cu untură sau pâine cu magiun. Și mie mama îmi da întotdeauna câte ceva : pâine cu brânză, cu marmeladă sau cu ce are.

*

În ultimul timp, tartinele mele sunt cu dulceață de măceșe. Avem acasă un bidon mare cu dulceață de măceșe pe care a făcut-o mama. Am fost cu toții pe câmp astă-toamnă și am cules măceșe și porumbele. Porumbelele sunt că niște prune mai mici. Sunt bune, doar că sunt puțin cam acrișoare și aspre la limba, de ți se face gura pungă, dacă mănânci mai multe. Și nici nu sunt bune de marmeladă.

Mama a fiert măceșele și le-a trecut prin strecurătoare; a pus și zahăr. E bună dulceața de măceșe.

Toți vecinii noștri au primit cadou câte un borcan. Gabi a terminat facultatea și a avut și ea borcănașul ei, că să și-l ducă cu ea la București, unde a fost acum repartizată.

Lulu nu reușește deloc să-și ia examenele. Tata zice că e ținută în facultate, doar pentru că doamna Meran este secretară la Politehnică și i cunoaște pe profesori.

SIMINA LAZĂR

ÎNCERCARE DESPRE SUBLIM

Dialog cu romancierul, esteticianul și criticul de artă MIHAIL DIACONESCU

(II)

- Înțeleg ezitățile D-Voastră. Înțeleg și sfiala de care vorbiți... Sublimul este, totuși, o categorie estetică. Un teoretician reprezentativ pentru estetica secolului al XX-lea precum Étienne Souriau a afirmat că în dezbaterile teoretice dedicate frumosului sublimul este cea mai importantă categorie. Ea are o relație specială cu toate celelalte noțiuni de maximă generalitate din sfera esteticii. Lucrările lui Étienne Souriau *L'avenir de l'Esthétique* (1929), *La correspondance des arts* (1947) și *Clefs pour l'Esthétique* (1970) merită să fie amintite într-un dialog despre sublim.

Când mi-am permis să vă solicit acest interviu, eu am pornit de la Souriau.

- Pentru că am publicat *Prelegeri de estetica Ortodoxiei*, îmi permit să am opinia mea despre Souriau. El e un eminent estetician. Nu trebuie să uităm însă că estetica a fost, la începuturile ei, o disciplină filosofică, precum logica, epistemologia, antropologia, praxeologia, axiologia și altele.

Souriau are și nu are dreptate... Încă din Antichitate, noțiunea de sublim a fost asociată cu aspecte ale realului care nu aparțin artei, respectiv preocupărilor speculative cu caracter teoretico-estetic. Termenul grecesc *hýpsos* însemna *culme*, *înălțime*, dar și *cerul*, și *depărtarea*.

Ideea de *depărtare* lega *hýpsos* de ceea ce n-are limite, respectiv de *infini*t. Pornind de la ideea de *elevație*, noțiunea de *hýpsos* a ajuns să fie utilizată în tratatele de retorică (*ars loquendi*, *ars benedicendi*), unde a numit *caracterul elevat* al exprimării scrise sau orale.

În vechile tratate de retorică se discuta despre stilul *inferior*, *mediu* și *înalt*. Stilul înalt era considerat o culme a artei de a vorbi. În tratatul teoretic și aplicativ pe care Constantin Diaconovici Loga l-a intitulat *Epistolarium românesc pentru facerea a tot felii de scrisori ce sunt în viața*

GRIGORE POPESCU – MUSCEL, Romancierul și esteticianul Mihail Diaconescu, Portret în ulei pe pânză, 2011

Grigore Popescu Muscel, ulei pe pânză, 2011

societății omenești la multe întâmplări de lipsă (necesare, n.n.) acum întâia oară lucrat (1841), respectiv în capitolul despre stil, găsim precizarea că el poate fi, între altele, *înalt* sau *solemn*.

Faptul că ideea de *depărtare* din elementul lexical *hýpsos* a fost corelată cu aceea de *infini*t a avut consecințe foarte interesante, demne de menționate în acest dialog al nostru. Aristotel a scris despre *infini*t în *Metafizica* sa. Ulterior, despre problema filosofică a *infini*tului s-au ocupat Descartes și Leibniz. Și Hegel a vorbit despre *infini*t în *Propedeutica filosofică*.

Matematicienii vorbesc de *plus infinit* și de *minus infinit*. Mai vorbesc și despre *infini*tul actual și *infini*tul potențial.

Despre *infini*tul actual a scris marile matematician Georg Cantor, fondatorul teoriei mulțimilor. Celebrele sale lucrări *Mengenlehre* (1874), *Grundlagen einer allgemeine Mannigfaltigkeitslehre* (1883) și *Beiträge zur Begründung der transfiniten Mengenlehre* (1895-1897) au caracter fundamental.

Despre *infini*tul potențial au scris mai întâi Aristotel, apoi alți învățați. John Wallis, de pildă, un matematician englez, profesor la Oxford în secolul al XVII-lea, cel ce a definit noțiunea de *limită*, vorbește, și el, despre *infini*t în lucrările sale *Arithmetica infinitorum* (1655-1656) și *De algebra tractatus* (1673).

În limba latină, *sublimis* este un adjectiv sau un adverb și înseamnă *la înălțime*, *înalt*. Ovidius vorbește de

montis sublimis cacumen (vârful înalt al muntelui); Vergilius a scris despre niște personaje că *sublimes in equis redeunt* (ei se întorc înălțați pe caii lor).

În sens figurat, *sublimis* înseamnă *nobil*, *ilustru*, *extraordinar*, *perfect*, *elevat*, *măreț*, *sublim*. În acest sens, Ovidiu vorbește de *sublime nomen* (nume măreț). Marcus Fabius Quintilian (c. 35-c. 95), teoreticianul retoricii și al elcvenței (*ars bene dicendi*, *ars bene loquendi*), ne spune, în celebra sa lucrare *De institutione oratoriae*, că există *sublime genus dicendi* (un gen de elocvență cu caracter sublim).

Există și un substantiv feminin, *sublimitatis*, cu înțelesul de *înălțime*. În acest sens, tot la Quintilian apare sintagma *sublimitatis corporis* (*înălțimea corpului*).

Verbul *sublimo*, *sublimare* înseamnă a *înălța*, a *ridica*. Vitruviu, marele teoretician al arhitecturii, vorbește de *granaria sublimata* (*grânare înălțate*; *hambare de grâu ridicate de la pământ*).

Aceste exemple și explicații, precum și altele asemănătoare pot fi găsite, între altele, în monumentalul *Dicționar latin-român* publicat de eminentul savant clasicist G. Guțu în 1983 la Editura Științifică și Enciclopedică din București, respectiv la pagina 1163. Acest dicționar este una dintre cele mai importante realizări ale lexicografiei științifice românești.

Discuțiile cu caracter teoretic (speculativ) au reținut, în secolele care au urmat Antichității grecești și romane, sensul *abstract* al cuvântului *sublimis* (*nobil*, *măreț*, *sublim*, *ilustru*).

Mai precis: abia în etapa târzie a Antichității, noțiunea de *sublim* a căpătat un înțeles spiritual. A apărut o distincție semantică: pe de o parte – *sublimis* este un adjectiv care numește, în sens *concret*, ceva suspendat în aer; iar pe de alta – *sublimis* numește, în sens *spiritual*, ceva *elevat*, *măreț*, *înalt*, *perfect*, *excelent*, *exceptional*, *copleșitor*.

Longinus, un autor din secolul I al erei creștine, pe care Crainic îl amintește cu mult respect, a scris celebrul tratat cunoscut în istoria filosofiei și a opiniilor despre artă cu titlul *Despre sublim* (*Peri hýpsous*), conceput ca o epistolă (ca o scrisoare deschisă) adresată amicului său →

PROF. SABIN GEORGE
SÂNDULESCU

Postumius Terentianus. Este scris și ca un fel de eseu polemic îndreptat contra lui Caecilius, un autor cu care Longinus nu este de acord.

Longinus crede că măreția sufletească a unui autor care se exprimă prin opera de artă este mai presus de corectitudinea formală și de respectarea unor reguli specifice meșteșugului. Longinus are dreptate... Sublimul ne îndeamnă să ne gândim la frumusețea care durează și se revelează tuturor. Sublimul, insistă Longinus, se adresează cugetării și simțirii omenesți pentru a le domina și a le îmbunătăți. El îi face pe oameni nu doar mai sensibili, ci și mai buni și mai demni. Sublimul, continuă Longinus, își are sursa în *pasiunile pozitive* ale artistului și în preocupările lui pentru ceea ce e *dincolo* de imanentă, respectiv pentru infinit și etern. Sublimul autentic este de ordin spiritual. El generează o uimire profundă, entuziasm, dar, mai ales, extaz.

În fond, Longinus se opune, în numele trăirilor sufletești, ale puterii de judecată și al sensibilității interioare, celor ce concep arta, în mod simplist, doar ca o sumă de trăsături formale, exterioare, meșteșugărești, extravagante de multe ori.

Măreția promovată de Longinus e opusă iraționalului, aleatorului, superficialului, conjuncturalului, oportunistelor, oricare ar fi natura lor. E o măreție infinită, inepuizabilă, aptă să se adreseze *tuturor* oamenilor, indiferent de locul și timpul în care ei trăiesc.

Pentru că întreține uimirea, sublimul, fondat pe ceea ce e firesc, duce sufletul omenesc spre înălțimile contemplării și cugetării. E o uimire pozitivă, asociată cu diverse descoperiri și cu noi convingeri, legate de ceea ce este misterios în existență. Sublimul are deci o mare forță revelatoare. Are și numeroase urmări în raționamentele și conduita celui care îl percepe.

Sublimul intensifică disponibilitatea inventivă a omului. Are, deci, am putea adăuga noi, și forță euristică.

Nu poate fi sublim, insistă Longinus, decât ceea ce e natural. În acest sens, între opera de artă și natură există numeroase corespondențe, pe care sublimul le evidențiază în variate moduri. De aceea se vorbește despre copleșitoarea forță revelatoare a sublimului.

Modul de a cugeta al lui Longinus se referă însă nu numai la operele de

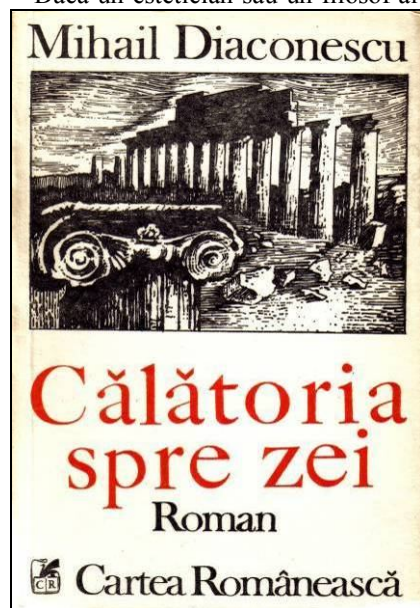
artă, ci și la diverse alte moduri ale existenței. De aceea spunem că pot fi numite sublime aspecte din cele mai variate domenii ale realului. Și tot de aceea spunem că sublimul este nu numai o noțiune estetică, ci și una filosofică. Este, mai ales, o noțiune filosofică. În acest sens, sublimul poate fi obiect al reflecției sistematice nu numai pentru cei atrași de estetică sau de teoria literaturii, ci și de cei preocupați de ontologie, de teologie, de psihologie, de istorie, de axiologie, de gnoseologie, de matematici, de etică, de astronomie etc.

A vorbi despre sublim doar din perspectivele oferite de estetică sau de teoria literaturii poate fi util. Chiar foarte util... Dar poate fi, de asemenea, un mod reducăționist de a trata problema. Reducaționismul este totdeauna simplificator. Fiind simplificator, poate fi și falsificator.

Tratatul lui Longinus, păstrat într-un manuscris în limba greacă din secolul al X-lea, a început să fie editat în secolul al XVI-lea în diverse centre tipografice din Europa, respectiv la Basel, Veneția, Geneva. A mai fost tipărit și în secolul al XVII-lea la Bologna, Paris și în alte orașe.

El a influențat astfel, în variate moduri, doctrina literară și dezbaterile teoretico-estetice. Boileau a vorbit despre sublim. La Bruyère s-a lăsat influențat de ideea de sublim. Puțin mai târziu, englezii Jonathan Swift, John Dennis, autorul lucrării *Fundamentele criticii în domeniul poeziei* (*The Grounds of Criticism in Poetry*, 1704), Joseph Addison și alții discută, și ei, despre sublim.

Dacă un estetician sau un filosof al

culturii, sau un critic de artă, sau un teoretician literar ar scrie o sinteză despre istoria ideii de sublim în cultura europeană, ar ieși o carte de mari proporții, dar și deosebit de utilă. Un mod foarte interesant de a discuta despre sublim găsim în opera lui Blaise Pascal (1623-1662). El a scris despre sublim din perspectiva preocupărilor sale filosofice, matematice, morale și teologice, care i-au marcat viața.

Pentru Pascal, care a elogiat moștenirea teologică lăsată de Fericitul Augustin și doctrina jansenistă despre *har* (*grația divină*), sublim e ceea ce trezește și întreține în noi *admirația și entuziasmul*. În acest caz, sublimul este înțeles ca *trăire* intensă, copleșitoare, aptă să trimeată rațiunea speculativă spre infinit și transcendență, spre tot ce este foarte sus în ierarhia valorilor.

Sublimul, insistă Pascal, apologetul valorilor creștine, e trăit de credincioșii adevărați, care sunt drepti în fața lui Dumnezeu și a oamenilor. Prin aceasta, cei ce trăiesc sublimul, respectiv cei drepti, participă la Divinitate ca atribut al lui Dumnezeu. Fără trimitere la Divinitate, subliniază Pascal, ideea de sublim nu poate fi înțeleasă. În legătură cu această convingere a lui Pascal, e cazul să amintim faptul că *îndumnezeirea* credinciosului creștin este o dogmă fundamentală în Ortodoxie. Rezultă că ideile lui Pascal despre sublim și dogma ortodoxă a îndumnezeirii sunt convergente. Pascal are o concepție despre sublim fundamentată teologic.

Modul teologic de a înțelege sublimul va fi reluat peste două secole de Hegel. De altfel, este binecunoscut faptul că el a unit în mod consecvent preocupările sale teologice cu cele filosofice.

În plus, geniul creator al lui Blaise Pascal operează cu câteva distincții teoretice în preocupările sale pentru ideea de sublim.

El compară sublimul cu ideea morală de *bine*.

În timp ce ideea de *bine* întreține în om sentimentul liniștii, al măsurii, al echilibrului și al unei confortabile situații imanentiste, *sublimul*, asociat cu ideea pozitivă de *infinit*, respectiv cu o realitate fascinantă, dar și copleșitoare, incognoscibilă și inefabilă, pentru că scapă oricărei puteri de cuprindere rațională, trezește vocația metafizică.

SUFLET DE CÂINE

Mașina, un Cielo de ultimă fabricație, gonea cu putere pe șoseaua Urziceni-Buzău, înghițind parcă kilometrii cu voluptatea șarpelui care înghite o broască. Cei patru ocupanți, bărbați trecuți de patruzeci de ani, priveau tăcuți la șoseaua dreaptă ce se derula în fața lor, fiecare gândindu-se la ale lui. Șoferul, puțin mai tânăr decât ceilalți, trăgea cu sete dintr-o țigară, manevrând, în același timp, cu siguranță volanul cu mâna stângă.

Casetofonul mașinii împrăștia în interior sunetele de trei parale ale unui cântec interpretat de către un manelist cunoscut. Doar unul dintre cei trei bărbați bătea tactul cu palma pe genunchi în ritmul melodiei pe care o ascultau.

-Opresc, amigos, să bem o cafea? Îi întrebă șoferul pe ceilalți, zărind în față un fast food destul de cochecet.

-Oprește, îi răspunse vecinul din dreapta, că m-a cam luat somnul. Șoferul opri în fața localului, își aprinse o țigară și coborî din mașină. Ieșiră și ceilalți, întinzându-se de le trozniră oasele.

După ce șoferul parcă mașina, se așezară afară pe terasă la o masă de patru persoane pe care era un carton cu lista de bucate.

Veni o fetișcană durdulie cu sâniul cam lăsați și le luă comanda.

După câteva momente de masa lor se apropie un câine, destul de mare, complet negru, cu pete albe pe burtă, pe urechea dreaptă și pe coadă.

„Poate îmi dau și mie ceva de mâncare?” își spuse câinele în gând și începu să dea din coadă cu fund cu tot, apoi se așeză în patru labe cu ochii țintă la ei.

-Ia uite, mă, cum se uită asta la noi, ca milogu-n traistă, zise unul dintre cei patru, rânjind la câine.

-Hai noroc, ziseră ceilalți, ciocnind paharele cu bere, pe care le umpluse ospătara, fără să ia seama la spusele celui alt despre câine.

„Ăstora nici nu le pasă de mine”, zise iar câinele, privindu-i cu niște ochi limpezi, aproape omenești.

„Dacă ar fi ei în locul meu n-ar mai vorbi așa. Ei nu știu cum mă chinuiesc și cât de greu o duc. N-am mai mâncat de câteva zile și cred că nici oamenii nu mai au ce să mănânce, pentru că la gunoi n-am mai

găsit nimic. Nici măcar o frântură de pâine, nimic, nu mai vorbesc de oase.

Înainte mai aruncau câte o bucată de pâine, ceva oase sau resturi de la ce le rămânea lor. Acum nimic. Și mi-e așa foame! Ia uite, le-a adus mâncarea. Mici și pâine proaspătă. Ce miros au, mamă, mamă! Dacă m-aș rezezi acum pe masă, le-aș lua tot și aș fugi. Nu m-ar mai prinde în vecii vecilor. Dar ce, noi câinii suntem hrăpăreți ca oamenii? Cât răbdăm noi până ne aruncă și nouă ceva! Nu au ei, oamenii, o vorbă că un câine, atunci când își privește stăpânul mâncând, spune satură-l, Doamne, să-mi rămână și mie? Nu ca pisica. Ea spune orbește-l, Doamne, să-i iau eu tot. Noi le suntem oamenilor cei mai credincioși și apropiați prieteni. Nu-i trădăm niciodată. Preferăm să murim, decât să ne înșelăm stăpânul.

Degeaba spun unii oameni despre semeni de-ai lor că au suflet de câine. Măcar de-ar avea oamenii un suflet ca al nostru. Dar nu-l au. Uite la ăștia care mănâncă în fața mea. Nu le pasă de mine nici cât negru sub unghie. Ia uite-i cum înghit. Cu ce poftă! De s-ar uita măcar unul în ochii mei, ar înțelege tot, pentru că noi nu putem vorbi, dar ochii noștri spun totul. Uite, ăla cu cămașă-n dungii are suflet mai bun, ba e chiar înțelegător, noi câinii avem darul ăsta de a distinge oamenii buni de cei răi. Ia să merg lângă el, poate se-ndură și de mine”.

Câinele se apropie pe neobservate de tipul care avea cămașa în dungii și i se așeză lângă picioare.

-Bă, Nelule, a prins potaia drag de tine, auzi? Marș de-aici, jigodie, zise șoferul și îi trânti un picior între coaste cât putu de tare. Câinele fugi schelălăind și se ascunse sub o mașină din apropiere.

-Ce dracu' ai mă cu el, tu n-ai milă? Ce ți-a făcut? N-ai văzut ce frumos e? zise Nelu și se duse după

câine cu două felii de pâine în mână. Îl strigă cu o voce blândă și-i aruncă pâinea sub mașină. Câinele, hămesit fiind, le înghiți aproape pe nemes-tecate, de teamă să nu i le ia cineva și să rămână și fără ce obținuse atât de greu.

-Ce mă, te-a apucat mila de javre? Îl întrebă șoferul. Nu știam că ești așa milos. De ce nu-l iei la tine acasă dacă-ți place așa de mult?

-Hai bă, terminați-o. Lăsați-l dracu' și hai să mergem, că mai avem drum lung de făcut.

Plătiră consumația și se îndreptară către mașină. Nelu îi mai duse câinelui niște felii de pâine din cele rămase pe masă și merse la mașină.

„Ăsta e norocul nostru, al câiniilor”, își spuse din nou câinele, lingându-se pe locul unde fusese lovit cu atâta bestialitate.

„Majoritatea oamenilor ne iubește și are grijă de noi. Ce bine o duceam eu când aveam stăpâni! Îmi dădeau să mănânc atunci când mi-era foame, mă mângâiau, mă luau cu ei peste tot unde plecau! E, ce viață am mai dus! Săracii, eu am simțit că-i paște o mare primejdie, dar n-am avut cum să le spun. Se împrieteniseră cu un om care venea mereu pe la ei și îi ajuta, ba la tăiat lemne, ba la cărat apă, la curățenie în curte, la muncă în pădure, peste tot unde era nevoie. Căpătaseră mare încredere în el, dar de unde să știe săracii ce zăcea în sufletul lui. Eu i-am citit sufletul, am văzut câtă răutate zace în el, dar cum puteam să le spun? Am încercat să-i avertizez lătrând puternic la el ori de câte ori intra în curte, dar n-au priceput.

Și ce m-a durut sufletul când l-am văzut într-o noapte intrând în casă peste ei ca un hoț. Atunci am fost sigur că le va face rău și am încercat să-i ajut, dar tocmai în seara aia mă închiseseră în cușcă și n-am putut să fac nimic. Am lătrat cât am putut, dar degeaba. A doua zi am văzut cum îi scoteau pe amândoi cu târgile din casă, plini de sânge. Îi tăiasc cu cuțitul. De-atunci, am rămas pe drumuri și-mi duc zilele de azi pe mâine. Așa mi-a fost soarta. Ia să trec eu drumul dincolo, că parcă au lăsat unii niște resturi pe marginea șoselei.”

N-apucă să facă decât doi pași că veni din stânga o mașină ca un bolid și-l zdrobi pe loc.

ILIE GORJAN

Miguel Veyrat

Miguel Veyrat (Valencia, 28 iunie 1938), scriitor, traducător și ziarist spaniol.

A studiat Științe politice, Ziaristică și Filologie la universitățile din Barcelona și Navarra, iar mai târziu la Cambridge și Sorbona.

A fost corespondent diplomatic permanent al ziarului "Nuevo Diario" și "Televisión Española" în orașele: Paris, Ginebra, Rabat, Argel, Roma, Londra și Dublin.

Membriu al conducerii ziarului "Mundo obrero", membru fondator al ziarului "Expansión", fondator și director al programului "Documentos TV" la Televiziunea Spaniolă, director al redacțiilor de limbi străine la "Radio Exterior de España".

Din anul 2002 se dedică doar literaturii.

Are peste douăzeci de cărți publicate, dintre care amintim: *Rațiunea mierlei*, *Securea de Argint* etc.

Se luminează de ziuă

(În memoria lui Umberto Eco care ne-a învățat să gândim limba)

*

Semeni cu moartea
Când traversezi tăcut
Vălul de lumină din grădină:
Ultima suflare a unei păsări
Își atarnă teama de gura ta.
Ai trecut încă o dată râul.
Ziua definește lumina
Dimineața se ofilește.

Tot ce este atins de foc
Își pierde astfel inocența.

Prima linie

*

*(René Char,
in memoriam)*

Arsură de tunet:
Bubuitul
Ghețarului
Născând
Un iceberg.
Orion
Vânător orb
Cânt matinal
De revoltă.

Dezintegrarea trandafirului

I

La început era roz și suav
un boboc apăsător pe sufletul meu
unde se ascundea scorpionul
ghemuit.
Apoi s-a deschis
în soarele toamnei
cu organele în vânt
și petalele
deschise ca niște mâini.
Iar apoi pânțelele-i fecundat
s-a micșorat uscat,
și netezimea ofilită
putu să se separe
de tulpină-i și un alt trandafir
ieșise din carne
și trandafirul uscat zace trist, iar
trandafirul bătrân
veșted și fără frunze,

II

Pergamentul cărnii sale
descărnate
luminează uneori
tubul eseului
literar.
Singular,
singular și rupt
dezintegrat
în scorpion.

III

...vene care au ars glorios...

Frontiere de lumină

Marginea luminii
Deschide o rană
Unde sporește
Limita.

Cuțitul
Zorilor
Definește
Dimineața
Curată:

Da: doar această oră
Ce hotărăște
Imprudent
Să se topească
Cu raza
Poate
Între
Orice limită.

Astfel totul se cutremură
Și încă o dată
Se reînnoiește

Tremură
Contrapunctul golului.

Spațiu vital

Cicatricea rupturii
Între pământ și zori

Uneori sfâșie o rază

De timp însângerat
Predestinat poetului

Acolo se desfășoară din golul
Necesar

Umple de transparență
Pânțelele dorit
Al ciocârliei

Spațiul meu sideral
Umed vânt pietrificat

Itaca

Niciodată n-a existat grădină.
Numele tău
e labirint și patria
pierdută firul rupt de fiica ta
Adriana pe care vântul îl apropie
și-l îndepărtează, prins în ritmul
întretăiat a ceea ce e viu: Mătură
frunzele speciei
încât piciorul tău
rănit de Rimbaud înșiră
din nou drumul
de întoarcere. Niciodată n-a existat
grădină
nici patrie cunoscută. Numele tău
e stelă - și îl șterg
constant vânturile și marea.

**Trafducere și prezentare de
ELISABETA BOȚAN**

ANCHETA

EXILUL ROMÂNESC/ IMIGRAȚIA ROMÂNEASCĂ

Ileana Costea,

PhD, Professor California State University, Northridge (CSUN)

-Exilul a rupt, geografic, familiei în două – o parte a rămas în țară, cealaltă s-a stabilit peste „dincolo”. Ce suferințe particulare ale acestei rupturi aduce exilul? Indiferent de motivele lui?

-Suferințele sunt variate, și depind de sensibilitatea și tăria de caracter a fiecăruia, dar sunt de ambele părți: și pentru cei plecați, și pentru cei rămași în urmă. Mama știu că a suferit enorm: pe de o parte că eu plecând în 1972 din țară, nu speram să ne mai vedem vreodată și eu sunt singurul ei copil, crescut de ea singură, văduva. Pentru mine, dat fiind vârsta și speranța pentru un viitor mai bun, inconștiența tinereții, suferința a fost mai puțină decât a ei. Am trăit însă suferința desprinderii bruște de familie, prieteni și locuri dragi, când am ajuns în Franța, unde nu cunoșteam pe nimeni. Desprinzându-te de un mediu în care prin firea lucrurilor erai veșnic protejat și ajungând total străină printre străini (unde nimeni nu cunoștea pe nimeni din cei care mă cunoșteau sau cunoșteau pe cineva din familia mea) este foarte dur. Pot însă spune că a și reprezentat cea mai puternică și semnificativă experiență din viața mea. Chiar trăind în SUA, unde familia înseamnă mai puțin decât în țară sau în Europa, totuși duc lipsa celor dragi “de acasă”. E și a fost pentru mine o suferință surdă, pe care am încercat ani la rând să mi-o “blochez”, pentru a-mi putea construi o nouă existență. Apoi am adus-o pe mama la noi și a fost o mare alinare și pentru ea (cu tot greul adaptării) și pentru mine.

-Care sunt vămile exilului? Ce praguri sunt mai greu de trecut de către un exilat?

-Cred că unele sunt mai generale și unele foarte particulare pentru fiecare caz. Pentru mine vămile au fost multiple: inițiala desprindere de tot ce știam și îndrăgeam, când, sub comunism acerb m-am trezit “printre străini” la Paris în Franța. Câștigarea încrederii în oameni necunoscuți, în

numai câteva minute, “lupta” pentru existență (f. concretă, a avea zilnic ce mânca și a găsi noaptea unde dormi, căci nu eram obișnuită să dorm pe sub poduri... Păstrarea acestei încrederi brusc câștigate, găsirea unei slujbe (am lucrat că arhitectă la un atelier care construia vile particulare în jurul Parisului). În această fază a vieții mele (un an) cred că mi s-a îmbunătățit și schimbat puternic caracterul. Am descoperit bunătatea care poate fi găsită în oameni necunoscuți (francezii, contrar tradiției lor de “neprietenoși” te acceptă greu, dar odată deveniți prieteni sunt foarte devotați și îți rămân prieteni pe viață) și dorința și capacitatea unor români emigranți (săraci, la început de drum și ei), căci au fost mai mulți cei care au sărit să mă ajute. O vămă foarte rea a fost experiența mea la Centrul pentru Emigranții români: un domn Ghica, care m-a sfătuit “să mă întorc acasă”. Mă dusesem să scot niște traduceri de documente. N-am reușit, căci încă nu eram “refugiată în Franța”... și după toată truda mea “de desprindere”, într-un moment când aveam multe gânduri contradictorii despre “stat/ rămas” și “întors acasă”, această persoană care îi ajută pe refugiați mă îndeamnă să mă întorc. Vama următoare e adaptarea. E un proces lung. Trăsăturile educației și spiritului în care ai fost crescut rămân aproape totdeauna profund în modul de comportare. Iată un exemplu: “noi românii întrerupem conversația” consideră americanii. Iar eu la un monolog de ½ oră la care nu am dreptul să particip cu niciun fel de observații/întreruperi, nu mai pot urmări ce se spune. Și ca mine, mai toți românii pe care îi cunosc. Acceptarea că multe dintre lucrurile învățate “acasă” pur și simplu nu se mai aplică la fel în noua societate. Crearea de prietenii adânci cu americani (foarte dificilă pentru mine). Alți emigranți români au alte “vămii”. Din unghiul meu, de exem-

plu, mi se pare că cei care pleacă în doi sau vin la familie sau rămân într-o slujbă (un sistem în care sunt cel puțin semi-integrați) au “vămii” mai ușoare la adaptare și reușită. Deși am observat că cel care “rămâne” din propria lui dorință reușește mai bine în majoritatea cazurilor, decât “cel adus de familie”. Cel care o face “prin voința lui/ei proprie” își construiește niște forțe diferite de adaptare, mult mai trainice decât cel “adus”.

Altă vămă importantă a exilului este limba. Unii nu o învață niciodată și rămân în consecință foarte izolați. Alții fac efortul de a o învață de la început și se integrează mai ușor, găsesc și țin slujbe mai ușor. Sigur, pentru cei care se căsătoresc cu “un străin localnic” și vorbesc acasă limba țării unde au imigrat, învățarea limbii uzuale devine mai simplă. Pentru mine, care am vorbit aproape toată viața (până la decesul soțului meu în 2000) numai românește acasă, cu mama și soțul, învățarea limbii este mai anevoie, chiar când “ai talent pentru limbi străine” și chiar în cazul meu, când meseria de profesor universitar implică “a vorbi, a te exprima” modul de câștigare a existenței. Cu toată strădania pe care mi-am dat-o continuu, și vorbesc și scriu bine engleză, tot nu știu expresiile uzuale ca lumea.

-E diferit modul de asumare și manifestare a exilului românesc, comparat cu exilanții altor țări europene? Nu doar din perioada comunistă, ci și înainte și după aceasta!

-Sunt aspecte în comun, și multe aspecte specifice românului emigrant. Cei veniți din alte țări comuniste au mai multe trăsături în comun cu noi. Cei veniți din țările Europei de Vest au un bagaj de cunoștințe “de trai în vest” pe care noi nu le avem, și deci modul lor de asumare și manifestare a exilului este diferit, se adaptează mai ușor. Plus, cei din Europa de Vest au totdeauna posibilitatea întoarcerii la familie, la țara lor. Uneori poate asta să fie și o piedică în adaptare, în loc de a fi un avantaj. Mă gândesc acum la românii plecați după 1989, care știu că se pot întoarce... și cunosc mulți, chiar tinerii, care din cauza asta își împiedică procesul de adaptare în SUA. Asumarea și manifestarea exilului mai depinde și de nivelul de “studii” al celui care emigrează, și →

NICOLAE BĂCIUȚ

de punctul în viață la care a plecat “de acasă”. Tinerii se adaptează mai ușor, cei mai în vârstă mai cu greutate. Tinerii ajung să vorbească limba țării la fel de bine ca localnicii, cei mai în vârstă unii nu învață limba niciodată. Cei care “erau cineva în domeniul lor în țară” și nu reușesc (în genere în anumite domenii competiția este foarte mare, și apoi dacă domeniul depinde de limbă – scriitor, jurnalist, lucrând la TV, în filme, avocat) găsirea unei slujbe la nivelul celei pe care a lăsat-o în urmă este foarte anevoioasă. Sunt câțiva care reușesc, dar se pot număra pe degete.”Coborârea pe treaptă socială” este grea, foarte grea și probabil mai des întâlnită la cei din Europa comunistă, căci cei din Europa de Vest nu vin dacă străinătatea nu le oferă o situație la același nivel. Doctorii, dentiștii de exemplu. Trebuie s-o ia de la început, au multe examene de trecut. Majoritatea celor pe care îi cunosc se descurcă și ajung la un nivel profesional “ca înainte” sau chiar mai bun. Știu și câțiva care nu pot face față (fie din cauza vârstei, sau a incapacității de a învăța din nou, sau a lipsei de cunoștință a limbii) care, deși doctori în România, nu au reușit să își practice meseria în Franța, Germania sau America. Cei cu meserii (tâmplar, zidar, constructor, instalator) se descurcă în genere mai ușor. Meseriile practice cer și mai puține cunoștințe de limbă și sunt căutate și relative bine remunerate peste tot în lume.

Nu-mi dau seama exact cât de diferiți suntem noi românii emigranți față de polonezi, bulgari, unguri, ruși. Poate suntem, poate nu. Sigur, avem unele trăsături de caracter complicate: în genere nu ne ajutăm unul pe altul (deși din experiența personală pot spune că mulți români emigranți m-au ajutat în multe feluri pe mine), ne criticăm, suntem certăreți și avem “ego-“uri (scuze că nu știu traducerea cuvântului în română, poate s-ar spune “orgolii”), suntem mândri și nu totdeauna aplicăm înțelepciunea în locul mândriei, suntem încăpăținați și nu foarte flexibili (deși depinde de la om la om), avem tendința de “a le ști pe toate”, și nevoia de a “ne demonstra totdeauna dreptatea”, chiar și în lucruri minore. Și da, cred că avem “un dublu complex” care le stă multora în cale “un complex de inferioritate, împreună cu un complex de superioritate”.

Educația “de comportament în viață” în România comunistă îi face pe mulți să nu se adapteze la modul de trăi din Vest (Europa sau SUA): sunt împotriva împrumuturilor, utilizării cărților de credit etc. Nu fac un efort să se întâlnească cu neromâni, vin cu un bagaj de netoleranță etnică – care în general în SUA se stinge repede în contact cu mediul înconjurător, foarte amestecat rasial.

-Ce șanse are scriitorul român care pleacă în exil? Dar omul de știință? Dar omul fără pretenții intelectuale, fără mari nevoi culturale?

-Cred că am integrat mare parte din răspunsul la această întrebare la punctul 3. Mai adaug câteva lucruri.

Sunt doar foarte puțini scriitorii din România care au publicat (și făcut carieră) în SUA (Petru Popescu, Andrei Codrescu, Norman Manea – în USA, Bujor Nedelcovici – în Franța). Șansele există și sunt demonstrate de Cioran, care era considerat a ști și scrie în franceză mai bine decât un francez literat, și care a fost acceptat în Academia Franceză și citate din el sunt date peste tot (ex. La intrarea într-un mare târg de artă decorativă la Paris). Apoi sunt cei din domeniile umaniste care fac carieră universitară (și sunt mulți, (Eliza Ghil – University of Louisiana, New Orleans, SUA, Matei Călinescu, Monica Grecu – University of Nevada, Reno, că să numesc numai pe câțiva). Omul de știință are șanse mai bune de a se adapta și înainta în carieră ca emigrant: George Palade (premiat Nobel)

Viorel Coțoiu, „Mângâietoarea”

USA, Adrian Bejan – în domeniul termodinamicii, Profesor de Inginerie Mecanică la Universitatea Duke, SUA, Alexandra Bellow – matematiciană, Profesor la Universitatea Northwestern, Statul Illinois, Constantin Corduneanu (matematician, profesor la Universitatea Texas Austin, a scos ani de zile revista *Libertas Mathematica*), USA, Nicolae Costea, MD – doctor hematolog-oncolog (1935 -2000), profesor la UCLA (University of California at Los Angeles). Omul fără pretenții intelectuale se integrează și reușește mai ales dacă are o meserie concretă (instalator, zidar etc.)

-Cum se poate afirma profesional, social, un exilat?

-În genere este mai greu, mi s-a spus în Europa de Vest, unde scara ierarhică e mai strictă. De exemplu, un profesor universitar ține catedră până la retragerea lui din profesie, examenele pentru medicină sunt mult mai severe, și în secolul 20 trebuia să îți treci întâi bacalaureatul francez înainte de a putea spera să profesezi – același era cazul, din câte știu în Suedia). A deveni profesor universitar în SUA este mai ușor. Sunt multe obstacole dar mulți din emigranții care încearcă serios reușesc. În inginerie de exemplu cunosc foarte mulți care au funcții importante în companii mari (Boeing, Northrop etc). În domeniul de Informatică (Computer Science) românii sunt foarte apreciați și au o pregătire mult mai complexă decât localnicii (doveditor este numărul mare de informaticieni care lucrează la Microsoft, în Seattle, SUA). În management (business) unii veniți din România reușesc bine, de obicei când vin mai de tineri și fac studii în străinătate (ex. Nancy Nemeș, manager la Microsoft mulți ani la rând în Germania, acum cu o funcție importantă la Google, Berlin). Există și entrepreneurii veniți din România, că de ex. colecționarul de artă modernă Dean Valentine, Los Angeles, California, SUA.

Un întreg grup de tineri ingineri lucrează la Jet Propulsion Laboratory (NASA) în Pasadena California, printre care Virgil Adumitroie și Adrian Stoica.

O meserie “concretă” în care în general e mai greu de pătruns e arhitectură. Și totuși sunt români care s-au remarcat pe continental American: contemporanul Dan Hanganu (Montreal, Canada, și Haralamb →

Georgescu – din generațiile trecute)

-Ați resimțit discriminarea, din perspectiva condiției de exilat?

-Nu.

-Ce loc ocupă credința în exil? Dar prieteniiile?

-Pentru unii români credința este un puternic sprijin. Se întâlnesc la biserică română, sărbătoresc împreună, se bucură de mâncările românești, dansuri muzică, fac prietenii. Deseori e vorba în special de cei cu mai puține pretenții intelectuale, dar sunt mulți pentru care credința în exil joacă un rol important, deși au profesii importante și au reușit în carieră. Pentru alții mai puțin.

Prieteniiile sunt în orice viață extrem de importante, și cu atât mai mult în exil. Numai că „spațial de aлегere” a prietenilor români în exil este mai mic decât cel din țară. Cel puțin în SUA, ajungi să ai prieteni de toate categoriile. Dar prieteniiile sunt vitale: de la dat de sfaturi la sosire (dacă ești printre norocoșii care au prieteni în locul în care emigrează pe care îi cunoșteau din țară (n-a fost cazul meu la Paris); de scris recomandări la locul de muncă (uneori în baza încrederii în educația primită la instituția la care persoană a studiat în România, calitatea instituțiilor de învățământ superior din țară fiind puțin cunoscute în SUA; la sprijin moral în momente cheie în viață.

-Ce perspective are ecumenismul în armonizarea relațiilor dintre exilați și populația țărilor gazdă?

-Nu pot răspunde bine la această întrebare. Știu că baptiștii, pentecostalii oferă mult sprijin emigranților români.

-Care e diferența între exilații ideologici și cei economici, că să etichetez așa pe cei care s-au exilat din motive de conștiință, față de cei care s-au exilat din nevoi materiale.

-Consider că foarte mare. Cei exilați ideologic sunt în genere cei veniți din România înainte de 1989. Veneau știind că se desprind de tot și se străduiau să reușească la cel mai înalt nivel posibil (mai ales dacă aveau o pregătire intelectuală). Cei veniți pentru motive economice dovedesc în genere mult mai multe tendințe materialiste. Pentru români, în majoritate, aceștia sunt veniți după 1989.

-Ce-l poate face, cu adevărat, fericit pe un exilat?

-Găsirea unui echilibru intern, cunoașterea de sine și acceptarea traiului printre străini. Unii neagă România și tot ce este românesc. Personal cred că aceștia sunt cei mai nefericiți. Unii vorbesc între ei numai limba țării în care au emigrat (nu știu dacă motivația este „că vor învăța mai repede limba” sau că li se pare „mai puțin nobil” să își vorbească propria limba. Și vorbesc limba „străină” prost, se exprimă mult mai sărăcăcios și încearcă să își înăbușe sentimentul pentru țară. Mi se pare o atitudine dureroasă. Cei care reușesc în carieră, nu neapărat strălucitor, chiar mediu, își găsesc mai ușor liniștea, și fericirea. Dacă au familii în care se simt bine, chiar și fără o reușită personală în viață... mulți sunt fericiți. Pentru unii fericirea e bazată strict pe aspecte materiale. Și cred că foarte puțin dintre cei cu această atitudine ajung să fie fericiți, căci vor tot mai mult, și puțini ajung cu adevărat bogați la un nivel „al iluziei de fericire”. Nu pot uita o perioadă mai grea din viața mea, când mă simțeam cu sufletul strâns, și o prietenă româncă mi-a spus: Cumpără-ți o mașină nouă și o să-ți treacă. Mașina nu mi-ar fi adus niciun dram de fericire. Perspectiva ei era complet diferită de a mea. Dacă o rochie scumpă, o mașină luxoasă pot face pe cineva fericit, sigur „acea fericire” e mai ușor de atins.

-Cum se poate pierde identitatea etnică în exil?

-În general ușor, prin negare...

Copiii vorbesc mai bine limba țării unde au emigrat părinții. Unii încearcă (și nu reușesc în general, să își învețe copiii limba maternă. Alții folosesc metode mai „subtile”, mai „înțelepte” și îi expun pe copii la lucruri frumoase românești ridicându-le interesul pentru ce este tradițional la noi.

-E integrarea exilaților o problema insolvabilă? Cum sunt priviți cei care-și caută o altă patrie?

-În SUA cei care se integrează, care au capacitatea de a se integra, nu sunt deloc priviți diferit de restul populației. Desigur, aici este un „melting pot” (tradus în mod amuzant „un ghiveci de nații”, deci treci neobservat, mai toți vin de undeva din altă parte, și au accent (românesc, indian, chinezesc etc.) doar dacă sunt de multe generații aici sunt total lipsiți de accent (în vorbă și comportament). Dacă nu te ții „doar în

Viorel Coțoiu, „Pasăre”

mediul etnic de origine” problema exilatului este rezolvată (cel puțin în SUA) de la sine. Dacă ai capacitatea (sau „lucrezi conștient”) a ți-o dezvoltă, de a te adapta înțelegând că ești într-un mediu în care „lucrurile sunt altfel” nu mai rele, nu mai bune, ci cu alte avantaje și alte dezavantaje (de ex., mulți emigranți români spun că se învață mai bine în liceu în România; posibil, dar realitatea că aici trebuie să înveți și multe lucruri de zi de zi, se pune accentul mai mult pe gândire decât pe memorizare – este „altfel”) Și cineva cu bagajul românesc poate să fie mai puțin adaptabil dacă nu face efortul de a înțelege noul mediu în care se află și nu se integrează.

-Care ar putea fi, pentru un exilat, înțelesurile dictonului latin „ubi bene, ibi patria”!

-Mulți înțeleg acest dicton greșit. Totuși de multe ori drumul de a-ți părăsi țara este drum fără întoarcere, și nu neapărat că în noul mediu ți-e mai bine, dar te-ai dezrădăcinat, și acum smulgând niște rădăcini și așa nu foarte adânci poți distruge sistemul tău de existență. Să pleci din locul în care ai trăit niște ani, ți-ai creat o profesie, o viață, și să te întorci „acasă” într-un mediu care la rândul lui s-a schimbat nu e totdeauna posibil. Deci stai unde ești. Sigur alții se duc înapoi și se re-integrează în țară frumos. În general sunt cei care au familii.

-Cum se vede țară natală din exil? Cum se raportează imigrantul la țară, la valorile ei? La neîmplinirile ei? La așteptările ei?!

-Am atins punctele acestea cred mai sus.

Emigrantul român vede țară natală în multiple feluri: unii s-au gândit tot timpul că își doresc să se întorcă acasă, alții și-au dorit o vreme și după niște ani s-au adaptat la un mod în care nu mai simt că e cale de întoarcere, alții neagă tot ce e românesc, →

nu vor să aibă de a face cu românii (atitudine pe care eu una nu o pot înțelege, decât ca o slăbiciune și lipsă de caracter... Suntem de unde am venit, oriunde am fi pe lume).

-Cine, de ce s-ar reîntoarce din exil în patria mama?

-Unii se întorc din motive economice (de ex., nu le ajunge pensia agonisită în SUA după niște ani lungi de lucru), alții se întorc din cauza singurătății sau că au familii sau că nu mai pot să își stingă dorul de țară altfel. Unii din cei ce se întorc se simt foarte bine în România, alții descoperă că nu mai "sunt ca localnicii" și pentru aceștia întoarcerea e o a doua emigrare-înapoi cu vămile ei...

-Ce compromisuri nu poate evita un român care alege să emigreze?

-Lipsa familiei, prietenilor lăsați în urmă. Adaptarea la moduri de trai care i se par neraționale, dar fac parte din "obiceiurile și regulile" locului...

Trebuie s-o ia de la început în carieră cu umilință și urmărirea înțeleaptă a unui scop îndepărtat.

Răbdarea, înțelegerea, perseverența, speranța care uneori pare deșartă.

Acceptarea tuturor straturilor sociale chiar și în sfera prietenilor.

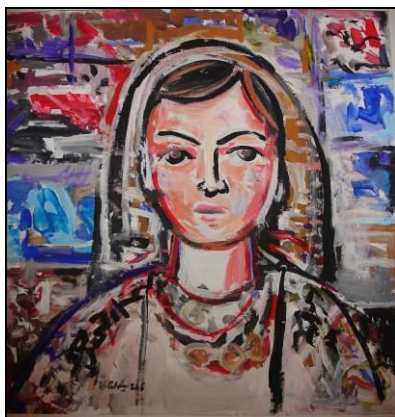
Schimbarea totală a profesiei dat fiind condițiile emigrării (am studiat arhitectură la "Ion Mincu" și doream să predau la universitate; eram căsătorită cu un doctor profesor de medicină la UCLA, care venise dinspre Est spre Vestul Americii și nu își dorea să plece nicăieri. Și nu există un doctorat în arhitectură în Los Angeles unde locuiam, deci am "trădat" meseria pentru a studia un doctorat în inginerie. Alții au trecut de la arhitectură la programare etc.

-Ce mai înseamnă pentru el patriotismul, naționalismul?

-Nu știu, în general. Unii se consideră foarte patrioți și naționaliști români la punctul că nu le permit copiilor să se căsătorească cu neromâni.

Alții, ca mine, nu știu dacă se pot numi patrioți sau naționaliști, dar de-a lungul anilor de emigrare fac mult pentru a face cunoscute lucrurile frumoase, de calitate românești și a da o imagine pozitivă țării: Am organizat un Congres ARA (Academia Româno-Americană de Arte și Științe(1992 la CSUN), am făcut parte din conducerea ARA ani la rând, am participat la multe din congresele anuale ARA,

am făcut parte niște ani din Societatea „Viitorul Român” din Los Angeles, am organizat vizite de delegații de învățământ la CSUN (California State University, Northridge), am participat la acțiunile a două fundații de orfani, în prezent, mentor al unui bursier al Fundației Blue Heron (fondatoare Ștefania Madgison din Los Angeles), am organizat diverse evenimente românești (un banchet cu expoziție de desene, fotografii, cărți în cadrul Societății Omega la mine la facultate, când eram președinta societății care făcea anual un banchet pe o tema etnică – am adus un muzicolog student graduat la UCLA, care a făcut o prezentare comparativă Simfoniei Albastre de Gershwin și Simfonia I a lui Enescu, concluzionând – și nu era de origine română - că a lui Enescu e mai bună - am organizat expoziții de sculptură, pictură și fotografii pe teme românești, am încurajat artiști români, din România (Dinu Rădulescu) și de peste hotare (Ioana Sturdza, Patriciu Mateescu), am expus artiști americani la artă românească, unii chiar inspirându-se din ea (pictorul Jerry W. Mc Daniel inspirându-se din Lucian Błaga, Țuculescu și Ana Blandiana), am organizat multe evenimente românești (cel mai recent, 90 persoane la o întrunire cu Ana Blandiana – Romulus Rusan și Doina Uricriu), țin contact cu românii, am încercat să ajut emigranții cât am putut, să le fac cunoștință cu oameni care ar putea să-i îndrume, să-i ajute. Din 1998, scriu articole și le public în reviste din România și diaspora despre "prezențe românești-surpriză în străinătate - <http://www.amazon.com/EXERCIȚII-NEUITARE-vol-I-românești-surpriză-străinătate/dp/1936629429>. Numiți asta cum doriți.

Viorel Coțoiu, „Fată cu bujori”

EVENIMENT

Vineri, 27 mai 2016, Facultatea de Filozofie și Litere, Universitatea din Alcalá, a găzduit, în Sala de reuniuni, prezentarea oficială a cărții bilingve (română - spaniolă) "Egometrie – Egometria", de Elisabeta Boțan, poetă și traducătoare, colaboratoare a revistei *Vatra veche*. Cartea a apărut la Editura Limes, Cluj Napoca, colecția ARCA, 2016.

Prezentarea cărții a fost susținută de Antonio Castillo Gómez, doctor în Istorie, prodecanul Facultății de Filozofie și Litere din cadrul Universității din Alcalá.

Despre carte și autoarea sa au mai vorbit Lumi Bravo Herranz, scriitoare și Diego Muñoz Carrobes, doctor în Filologie Romanică, traducător, profesor titular la Universitatea Complutense Madrid, iar fiica poetei, Bianca Boțan, a recitat în limbile română și spaniolă.

Alături de un public numeros, la eveniment au mai asistat domnul ministru Ilie Bănică, Ministru Consilier, Prim-colaborator al Ambasadorului României în Regatul Spaniei, și doamna Ioana Ofileanu, coordonator de proiecte la Institutul Cultural Român din Madrid.

Annamaria Damian, reporter la Radio România Actualități, a realizat pentru acest post de radio un scurt interviu cu Elisabeta Boțan, Antonio Castillo Gómez și Diego Muñoz Carrobes, interviu ce s-a transmis în cadrul emisiunii "Radio matinal" în data de 30 mai 2016.

Seara s-a încheiat cu o sesiune de autografe.

Dintre cei trecuți pe afiș, a lipsit doamna Ioana Zlotescu, director al ediției Operei Complete a lui Ramón Gómez de la Serna, care cu puțin timp înainte de începerea evenimentului a anunțat telefonic că nu va putea să ajunge dintr-un motiv neprevăzut.

(E.B.)

Epistolar

ION VLASIU - TRAIAN DUȘA

ATELIERUL DE LA BISTRA

Păstrez ca aduceri aminte de anii când s-a legat prietenia noastră un mare număr de scrisori, care spun mai mult, poate, decât aș spune eu. Transcriu în întregime textul unora din ele:

Dragă Prietene,

Îmi făcusem speranța că vii la București, am fi putut vorbi pe larg. Telefonul primit a pus capăt acestei așteptări. Îți mulțumesc călduros pentru efortul de-a obține aprobarea de materiale. Te înscriu cu drepturi de întâietate printre oaspeții mei la Bistra... în casă nouă !

Eu aș vrea să încep lucrul cel târziu la 1 iunie, deci la această dată ar fi necesar să am materialele, adică în primul rând va fi necesar betonul, sau chiar mai înainte lemnul, pentru a putea construi un adăpost !? Dar în fapt nu știi „cum”, „când” aș putea să primesc materialele, nici forma practică. Spuneai că e necesar să fiu ajutat de un om înzestrat, (pentru astfel de acțiuni) deocamdată nu văd cine poate fi. Poate îmi dai o sugestie? Cărămida, țigla, trebuie duse cu camioanele, nu cu trenul pentru a evita și descărcări în gară, idem cimentul și varul !

În privința lemnului de brad n-am nimic împotriva să-l cumperi de la Toplița, după cum am înțeles, să am material clasat pe necesități. Am o listă făcută de arhitect în termeni corespunzători. În privința celor 20 m² de stejar nu mi-ai scris nimic. Am reținut suma de 35.000 lei. Intră și lemnul de stejar în acest preț ?

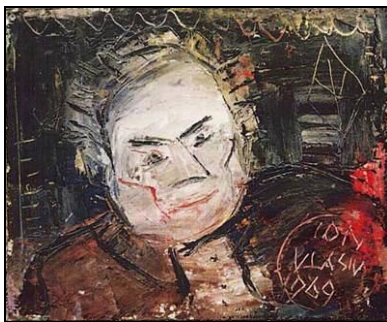
V-aș ruga să-mi scrieți câteva rânduri în privința acestor nelămuriri, adică cât mai multe detalii cu atât îmi va fi mai ușor să-mi fac planul de lucru.

De la Baciul n-am primit răspuns. Te rog să-i mai dai un telefon și să-i spui din partea mea că îl rog să urgenteze întăbularea, fiindcă trebuie să obțin planul de construcție.

X

Tov. Moldovan v-a pus în curent cu perspectiva de-a face eu pe Vlaicu. Am semnat un contract pentru 1970.

X

Ion Vlasiu, Autoportret

Tov. Președinte al filialei U.A.P. din Târgu-Mureș m-a rugat să-i găsec niște piese pentru turismul său. I le-am găsit și aștept un prilej să i le expediez.

X

Ostap mi-a dat un telefon ieri. Spune că vrea să mai facă o machetă pentru Iancu. Eu nu voi avea macheta decât în pragul verii.

X

Petru Maior e turnat demult și-i depus la depozitul C.S.A.C. E frumos turnat. Cu soclu s-a făcut ceva ?

X

Vă rog foarte mult, sau să-mi telefonați între 11-12 la atelier sau dimineața acasă. Aș prefera o scrisoare cât mai amănunțită, dacă bine înțeles nu aveți o prea violentă aversiune față de acest gen...

X

Aici avem încă iarnă f. Grea, poate la Tg-Mureș se simte mai puțin? Aștept scrisoarea și mă reped acolo pentru câteva zile.

Cu toate bunele sentimente,

Ion Vlasiu

Buc., 29.II.969

*

În luna martie 1969, am fost așteptat la București. M-a rugat să accept să primesc un cec cu suma necesară finanțării cheltuielilor ce le întreprind. Am acceptat cu condiția ca să-i prezint periodic actele justificative în original: bonuri, facturi, chitanțe etc. Așa am făcut tot timpul. Păstrez în copii și astăzi situațiile. Că de, viii se acoperă cu hârtii și morții cu pământ, cum spune o vorbă înțeleaptă. M-am apucat de treabă. Am intrat în joc, jucam. Era greu, dar nu puteam da înapoi. Primesc o altă scrisoare de la Vlasiu.

Dragă prietene,

Mă bucur că s-a trimis cimentul și practic lucrarea poate începe. Cred

că e bine să nu se facă zid foarte gros. Totuși să avem o grijă: să nu comandăm cărămizi prea puține, mai ales că trebuie să mai introduc un coș față de cele puse în plan.

În ce mă privește, nu sunt de acord cu propunerea de a așeza casa mai jos. Asta ar însemna s-o scot și mai spre drum și s-o expun vînturilor. Te rog să insiști pe lângă arhitect să accepte propunerea mea.

Fundația nu e mai ieftină din piatră, m-am informat. Știu că ar fi mai frumos, dar cere și mult timp !

Aș vrea foarte mult să se poată începe fundația, te rog să obții aprobare, îl rog și pe tov. Arhitect.

Scuză-mă că scriu grăbit – sântem într-o ședință destul de agitată.

Te îmbrățișez

Vlasiu

P.S.

Voi încerca să-ți dau și un telefon. N-am nimic împotriva să se facă devizul lucrării, dacă e util, cred că este, dar să fie bine făcut.

Aș avea rugămintea să mi se trimită și mie un exemplar, îmi vine în minte că pentru a primi un împrumut de la Fondul Plastic mi se cere devizul.

I.V.

Toate se făceau după placul lui Ion Vlasiu. Casa a fost așezată acolo unde a dorit, mai sus. Oamenii angajați de el se îngroziseră când au văzut ce stâncos era terenul. Mi-am dat seama că prietenul meu avea dreptate. De la înălțimea aceea se deschidea o perspectivă mai largă și mai frumoasă. Se vedea panoramic, până departe, la Deda, Filea, Aluniș.

Materialele de construcție i le cumpărasem, le expediasem și sosiseră la destinație. Erau depozitate lângă șantier. Zidul casei s-a făcut din piatră și beton cum doream eu. Maestrul acceptase această soluție. Trebuia să mă gândesc la tâmplărie: uși, ferestre, unele duble altele nu. Studiind planul, numărându-le, care se deschid în stânga și care în dreapta, am constat că sunt multe ! M-am dus la Toplița și le-am comandat prin O.C.L. la I.F. Toplița, exprimând executantului preferințele pentru calitatea materialului și a execuției. Totul mergea bine. Când zidul se ridica, tâmplăria era gata și dusă la fața locului. Se fixa în pereți odată cu înălțarea zidurilor. Sosise între timp proprietarul Vlasiu, apoi Doamna Vlasiu. →

Primesc o altă scrisoare cu noi solicitări, izvorâte din unele neprevăzute situații și necesități produse de schimbarea locului inițial al construcției.

Dragă prietene Dușa,

Prind prilejul că a venit aici tov. Axente și-ți trimit câteva vești, nu prea bune: nu-mi ajunge cimentul. Mai am nevoie de 3000 kg. Acum eu știu ce vom face, ne aprobă sau nu ne aprobă? Gudronul e foarte urgent, 3 bidoane!! Trebuie să fac o izolație specială la spatele casei, idem în trei camere și atelier. Cu scândura trimisă ne descurcăm la cofraj. E verde sadea și se mai usucă în felul acesta.

Eu plec mâine la București. Poimâine am să-și dau un telefon. Voi trimite și suma necesară.

*Te îmbrățișez, Ion Vlasiu
D. Bistra, 26.VII.969*

Au urmat și alte scrisori sau telefoane la care am răspuns cu promptitudine și respect prietenesc. Erau, atunci, prin iunie, iulie, a aceluiași an, zile frumoase și senine de neuitat. Din când în când, după ce-mi rezolvam treburile soseam și eu. Îl întrebam cu ce-i pot fi de folos? Îmi spunea. Erau destule. Îl ajutam cu operativitate, îi făceam cumpărăturile de materiale, i le trimiteam. O casă cere destule și multe. În trei-patru luni casa era acoperită, geamurile pu-se, ușile încuiate. Era o izbândă de care eram mândri amândoi. Mi-a spus atunci **că voi fi eroul unui roman** pe care-l va scrie în această casă, și că **numele meu** îl va încrusta în ușorul de stejar al ușii de la atelierul de pictură.

Dar până să ajungă lucrurile aici, au fost destule greutăți pe care le-am trăit amândoi, fiecare însă în felul lui. Îmi stătea mereu în față zicala: „*Prietenul adevărat la nevoie se cunoaște*”. Mă străduiam să nu-l dezamăgesc pe maestru. Îi înțelegeam cauza atât de bine. Cauza nu era numai a lui, ci a județului Mureș, după cum o va confirma realitatea ulterioară când casa va face obiectul donației din 1983, dintre Ion Vlasiu și Consiliul popular al județului Mureș. Câți au înțeles-o astfel? Foarte puțini! Și cum? O scrisoare, pe lângă altele, din 8 august 1969, din Bistra Mureșului, spune destule.

Dragă prietene,

Am așteptat zadarnic vești de la D-ta, se pare că nu s-au rezolvat treburile după cum prevedeam. Eu sunt foarte alertat că nu mai am nici bani și-mi lipsesc fel de fel de lucruri. Mai întâi nu-m ajung țiglele, îmi trebuie încă 1700 bucăți. Pentru ciment mă stânge de gât zidarul care mi-a împrumutat 20 saci. Acum eu nu știu cum pot ajunge la toate astea. Am avut și cu cheresteaua, dar se pare că o scot la cap cumva.

Te-aș ruga dacă mai ai răbdare și dacă mai ai entuziasm practic să-mi dai de știre ce speranță îmi pot face. Sigur e problemă de bani. Întrebarea este dacă achiziția pt. muzeu se rezolvă curând, adică destul de curând și de sigur ca să te pot ruga o dată să avansezi din fondul personal sumele necesare pentru materialele respective. Trimite-mi o carte poștală sau o notă telefonică să știu ce să fac.

Te îmbrățișez,

Bistra, 8.VIII.969.

Vlasiu

Peste câteva zile i-am trimis cele cerute, avansându-i din fond personal, pentru o perioadă mai lungă de timp, sumele necesare. Formele de achiziție pentru lucrări: un cap, în bronz, „**Simion Balint**”, revoluționar ardelean, pașoptist, și un portret „**Tudor Arghezi**”, pictură în ulei, le-am definitivat, înțelegând că în Muzeul de artă din Târgu-Mureș, față

Ion Vlasiu, la Bistra

de alți artiști plastici din județ, Ion Vlasiu nu avea decât două lucrări din tinerețe, iar cele achiziționate de mine aveau semnificație prin temă și realizare artistică. Ca urmare la cele întreprinse de mine, prin luna septembrie, același an, prietenul meu îmi trimite din București scrisoarea aceasta:

Dragă prietene,

Am vrut să-ți scriu mai repede, dar odată ajuns la București au trecut 10 zile fără să simt. N-am putut să mai vii la Târgu-Mureș, în ultimul timp la Bistra toate s-au învărtejit și nu-mi vedeam capul. Tov. Braicu m-a cam încurcat. Cu greu, după repetate insistențe mi-a trimis 3 ½ mc de corni (prea subțiri) pentru 1500 lei. Totuși m-am ajutat cu acest material, am putut face poarta și porțița. Va fi bun pentru schelărie în vederea tencuielii.

Cu banii m-am descurcat greu. Onorariul pentru Argezi și Balint a fost reținut integral. Aveam 15.000 datorii + 3.000 recuperabil. M-am descurcat cu niște împrumuturi de la Fondul Literar. Am reușit totuși să nu las datorii la Bistra, am făcut și gardul!? Te rog să nu te superi că obligațiile mele pentru D-ta le-am lăsat nerezolvate, n-am putut! Aștept încasarea onorariului pentru 2 lucrări, achiziționate de Comitetul pentru Artă și Cultură, lucrările n-au figurat la Exp. Comemorativă. Cred că vor plăti la sfârșitul lunii, nu au fond nescrispti!?

Încolo toate bune. Soția mi-a spus că și-a recenzat cartea. Scrie-mi două cuvinte să știu ce mai e prin Tg-M.

Îți doresc toate cele bune, sărut mâna D-nei Dușa.

Ion Vlasiu

Se lăsa toamna, venea iarna care urma să se așeze pe încă un acoperiș de casă la Bistra. De Anul Nou, 1970, primesc felicitarea meritată:

„Dragă prietene. Te rog să primești cele mai călduroase urări de anul nou. – sănătate și fericire pentru simpatica D-tale familie.

Ion Vlasiu.

P.S. Zilele acestea voi fi sper în măsură să-ți trimit un mandat.

O întâlnire de neuitat la Blaj

Se apropiau sărbătorile de iarnă ale sfârșitului de an 2014 și începutul lui 2015, când am avut prilejul de-al cunoaște și discuta la Alba Iulia despre cartea scrisă de mine „Cu cărțile pe față,” pe un renumit scriitor contemporan.

Acolo sus, la etajul nouă al hotelului Cetate, în camera unde era cazat, scriitorul respectiv, după o lectură „fugară” a cărții mele, a apreciat printre altele că despre „Mica Romă” au mai scris și alții înaintea mea și încă mult mai bine, exemplificându-l în mod deosebit pe profesorul ION BUZAȘI.

Ceea ce aveam să aflu ulterior de pe pagina electronică „Facebook” a domnului profesor universitar doctor ION BUZAȘI, nu numai că a confirmat afirmațiile domnului, care oarecum m-a pus în gardă, dar mi-a trezit în suflet și o oarecare teamă că, lansându-mi cartea la Blaj, în mod sigur va trebui să-l am ca invitat de onoare, dar și că acesta ar fi posibil să aibă o atitudine cât se poate de critică asupra celor scrise de mine despre acest oraș al perioadei anilor ‘50 – ’75.

Era așadar o necesitate inevitabilă de a-l cunoaște personal pe domnul prof. univ.dr. ION BUZAȘI, înainte ca acesta să-și spună impresiile despre cartea mea, fapt pentru care, în primele zile ale lui februarie 2015 mi-am îndreptat pașii spre Blaj, orașul atât de drag al copilăriei și tinereții mele, având ca țintă (un marinar ar fi spus „luând cap compas”) Facultatea de teologie greco-catolică, unde speram să-l întâlnesc.

Pășeam, așadar, cu oarece strângere de inimă spre clădirea Facultății de teologie greco-catolică, gândindu-mă că, poate, o așa mare personalitate în domeniul literaturii contemporane, nici nu va sta de vorbă cu un necunoscut și nu în cele din urmă cu „un novice” în cele ale artei scriitoricești.

În mână țineam un exemplar al cărții mele, ce încă avea mirosul cernelii tiparului, iar în suflet temerea unui fiasco la întâlnirea înspre care mă îndreptam, senzație amplificată de imaginea ce mi-a fost oferită privirii la intrarea în clădirea instituției mai sus menționată.

După ce am pășit pragul înaltei și masivei porți de la intrare, m-am trezit că, la acea oră, încă destul de matinală, în clădire nu se afla nimeni, nici măcar

portarul, căruia să-i spun pe cine caut sau de ce am venit. Largile coridoare de la parterul clădirii erau pustii, nici țipenie de om, o liniște „de mormânt”, iar ușile câtorva săli de clasă la care am încercat, erau închise cu cheia.

Pășeam în lungul aceluși coridor, mai încercam pe la câte o ușă de clasă și mă gândeam: „No, dragă Nelule, se pare că iarăși ai pășit cu stângul sau poate e mai bine așa, pentru a nu fi umilit încă o dată”, iar în cele din urmă am făcut cale-ntoarsă, am ieșit din clădire în stradă, unde privirea mi-a fost atrasă de noua înfățișare a parcului din fața Catedralei Episcopale, în care la loc de cinstă sunt amplasate statuile personalităților care în secolele XVIII – XIX au contribuit la afirmarea limbii române și a identității noastre naționale.

Era un moment prielnic de a mă opri câte puțin în fața acestora și de a încerca să-mi reamintesc câte ceva ce învățasem prin școlile pe unde am umblat (Blaj, Brașov, București și Cluj Napoca) despre activitatea și rolul fiecăruia la devenirea localității de la confluența celor două Târnave, oraș leagăn al iluminismului românesc, de pe băncile școlilor căruia s-au ridicat atâtea personalități ale vieții sirituale și științifice, apoi m-am reîntors la Facultatea de Teologie, în speranța că de această dată îl voi întâlni pe domnul profesor universitar doctor Buzași.

De data aceasta, norocul mi-a surâs „cu carul”, fiindcă nu numai că am reușit să-l întâlnesc pe domnul profesor universitar, dar această întâlnire a fost cum nu se poate mai „de bun augur” pentru mine.

Am bătut la ușa biroului domnului profesor, iar când am intrat, m-am trezit în fața nui bărbat cu o înfățișare plăcută, cu o alură ce nu-i trăda deloc cei peste 70 de ani, pe chipul căruia se putea citi totuși o ușoară nedumerire sau curiozitate față de cel care recent îi trecuse pragul.

După ce l-am salutat respectuos, am spus domnului profesor universitar dr. Ion Buzași cine sunt și care este scopul vizitei mele la dânsul în birou.

I-am spus că mă numesc Ioan Brad, că sunt originar din Blaj, stabilit de mai bine de 35 de ani la Alba Iulia, că am fost ofițer S.R.I., în prezent pensionar, și că am scris o carte autobiografică, ce poate fi considerată și o frescă selectivă a societății românești a ultimilor 65 de ani.

I-am înmănat domnului Buzași cartea, pe care anterior i-am scris și un autograf, și mi-am exprimat marea dorință de a fi și dânsul prezent la lansarea acesteia, care va avea loc în a

două decadă a lunii februarie în sala de festivități a primăriei Blajului. L-am rugat, dacă va avea timpul, să o citească până atunci și i-am spus că mi-ar face o deosebită cinste dacă, la festivitatea de lansare, ar spune și dânsul câteva considerații cu privire la aspectele creionate de mine în acest volum de proză memorialistică și nu numai.

Am citit pe expresia feței domnului profesor oarece mirare sau poate chiar interes față de mine și cele ce i-am spus, s-a ridicat în picioare de pe scaunul de la biroul dînsului, a venit la mine, mi-a dat prietenește mâna, apoi m-a întrebat dacă sunt rudă cu scriitorul Ion Brad de la București.

Marcat încă de „show-ul” pe care l-am avut la „Hotel Cetate” din Alba Iulia, în urmă cu ceva mai bine de o lună, cu cel despre care acum eram întrebat dacă sunt rudă, nici nu știam ce să răspund, așa că, evitând un răspuns direct, am spus domnului Buzași că părinții mei sunt din Sâncel, dar bunicii fiind din Pănade ca și poetul ambasador Ion Brad, ar fi posibil ca, având același nume, să fim și ceva rude.

Până s-a uitat puțin prin carte, am mai vorbit cu domnul Buzași despre unele cunoștințe comune, despre unchiul Niță Brad – preotul greco-catolic și familia acestuia, despre fotbalistul Tocaciu Fănel, zis „Fachetti”, despre profesorul Vintilă și fostele mele colegi de gimnaziu Poloșan Lenuța și Haneș Maria, eleve ale dînsului la Liceul Industrial, apoi de unele aspecte legate de Blajul anilor ‘65 – ’75, când eu plecasem la Brașov, pentru a învăța o meserie, iar dânsul a venit în Mica Romă, ca profesor de limba și literatura română. →

IOAN BRAD

La un moment dat, dialogul nostru mergea atât de bine, era atât de plăcut și de firesc, de credeai că ne cunoaștem „de când e lumea” și nu doar de câteva minute.

Era foarte plăcut privirii și auzului domnului profesor, adevărat maestru al conversației, interlocutor care nu căuta să-și aleagă cuvinte deosebite, dar care, atunci când vorbește, ai impresia că vorbește nu numai cu gura, ci și cu ochii sufletului.

Mărturisesc acum că așa fi stat să discutăm cu domnul profesor Buzași despre oamenii și locurile Blajului, o zi întreagă și în mod sigur nu le-am fi terminat, dar eram presat de timp, trebuia ca în aceeași zi să mă întâlnesc și cu alte persoane, considerate de mine că-mi vor face o mare onoare dacă vor participa la lansarea cărții, așa că la un moment dat l-am rugat să mă scuze, pentru că poate i-am răpit prea mult timp cu poveștile mele, i-am mai spus încă o dată că așa fi bucuros de participarea dînsului la un eveniment așa de important pentru mine, m-am ridicat de pe scaun, ne-am dat binețe și ne-am despărțit.

Întâlnirea cu domnul profesor universitar doctor Ion Buzași mi-a rămas întipărită în memorie și o voi păstra, ca fiind una din cea mai frumoasă și mai importantă ocazie și amintire din viața mea, regăsind în dînsul acea personalitate a Blajului, îngemănată cu istoria contemporană oamenilor și evenimentelor acestor locuri, considerat fiind, un urmaș demn al unor precursori de seamă a culturii blăjene.

*

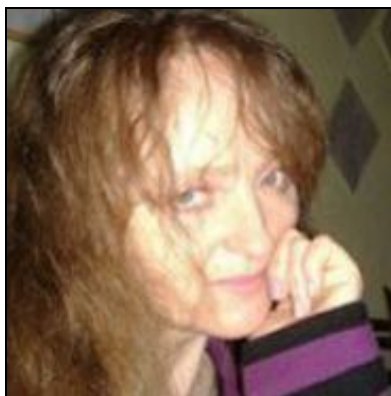
Găsesc aici de bună cuviință și locul, să reamintesc pe câteva din marile personalități care au făcut ca astăzi Blajul – “Mica Romă”, cel puțin pentru nația noastră românească, să fie considerat ca un vechi leagăn de cultură și centru al iluminismului, generație de generație având un corifeu în persoana lui: Inochentie Micu Clain, Petru Maior, Gheorghe Șincai, Iacob Mureșianu, Ion Micu Moldovan, Timotei Cipariu, Ștefan Manciulea.

*

Încerc acum să fac un exercițiu de imaginație și îmi permit să cred că generațiile viitoare, la timpul și locul potrivit, în mod sigur îl vor alătura la suita acestor mari personalități ale Blajului și pe profesorul ION BUZAȘI, personalitate cu o carte de vizită atât de impresionantă, desigur rod al muncii și contribuției lui la cunoașterea pe mai departe a culturii blăjene.

Starea prozei

LEGENDA PĂRĂULUI CHIRIL

La începuturile locuirii pe pământurile noastre, pe vârful Rarăului locuia un păstor bătrân, numit Chirileanu, care avea o fată. Încă de mică, fata bătrânului umbla pădurea în lung și-n lat, căutând mereu ceva.

- Fata tatii, tot cauți zi de zi, ai vrea să-mi spui ce?

- Îl caut pe Dumnezeu, tată!

- Vai, copilă! Dar Dumnezeu este peste tot, este aici cu noi, în bordeiul cu vatră și-n ocolul cu vite...

Fata a rămas nedumerită. Tatăl ei cunoștea pe Dumnezeu și ei nu-i spusese nimic.

- Dar la izvorul care a secat este Dumnezeu? De-atâta timp îl caut, tată, și tu îmi spui că e aici?

Dumnezeu, din cer, auzi discuța celor doi și simți îndoiala din inima fetei.

- Să mi-l arăți și mie pe Dumnezeu, tată, altfel...

Bătrânul se întristă și, în taină, îi ceru lui Dumnezeu să i se arate. Dumnezeu îl iubea pe bătrânul din vârful muntelui și nu putea să nu îi vină în ajutor.

- Am să mă arăt fetei tale, ca să creadă în Mine.

Bătrânul și fata își petreceau zilele ca întotdeauna.

Într-o seară, apărură în ușa colibeii un pui de căprioară speriat. Bătrânul se apropie de el și îl văzu cum tremură. În urma lui mai erau trei iezi, la fel de speriați. Îi primiră în bordeiul lor și bătrânul ieși în prag, ascultând. În depărtare se auzeau urlete de fiare sălbatice care răsunau prin văile largi.

Cu timpul, cei patru iezi deveniră ca și copiii lor. Îi alintau, se jucau cu ei,

și împărțeau bucatele, erau suflete desprinse din viețile lor.

Într-o noapte, fata bătrânului avu un vis. În vis, un om bătrân, cu chipul nevăzut, îi ceru să aibă grijă de copiii Lui. Era Dumnezeu, care i se arătă în vis. Fata înțelese pe loc că acesta este Dumnezeu. Dar copiii lui Dumnezeu, oare cine erau? Fata știu că erau cei patru iezișori blânzi.

A doua zi le dete câte un nume: Ursan, Todirel, Gropiță și Afina.

Vara trecu. Spre toamnă, bătrânul și fata se pregăteau să își coboare animalele în valea mănoasă, dar nu aveau apă. Vara fusese secetoasă și apele se retrăseseră în adâncurile pământului la odihnă.

Într-o zi, din depărtări se auziră urlete de fiare sălbatice. Iezișorii se speriară și o luară la goană în toate cele patru direcții. Fata, înnebunită de durere, o porni în căutarea lor. Dar, fiarele sălbatice îi găsiră înaintea ei.

Pe Ursan îl găsi sfâșiat sub pietrele dinspre nord, Pietrele Doamnei. Din rănile lui se scurgea un firicel de sânge care s-a prefăcut în apă atunci când lacrimile fetei s-au amestecat cu el.

Trei zile și trei nopți a plâns copila până când a găsit-o bătrânul și a luat-o cu el.

- Lasă-mă, tată, să-i caut și pe ceilalți copii ai lui Dumnezeu!

- Du-te, fata mea, îngădui bătrânul.

Fata porni spre răsărit și sub coama unei păduri îl găsi pe Todirel, sfâșiet de fiare.

Când lacrimile ei atinseră rănile iezișorului, trupul lui se prefăcu într-o piatră de sub care un pârâiaș începu să curgă.

Acolo este Todirescu, muntele dinspre răsărit al Rarăului.

În căutările ei, fata găsi și pe ceilalți iezișori.

Trupurile fiecărui se transformă în corpuri de piatră de sub care porniră pârâiașe mici spre vale.

Cele patru pârâiașe care coboară din munte, se unesc în satul Chiril, sub forma unui pârâu care îl străbate. Primul pârâu vine de la Ursărie, de sub Pietrele Doamnei, de acolo de unde fata bătrânului Chirileanu l-a găsit pe Ursan.

Al doilea vine de sub muntele Todirescu, al treilea vine dinspre vest, de la Groapa Adâncă, iar ultimul vine dinspre sud, de pe Afinet, locul unde fata lui Chiril a găsit-o pe Afina.

ANIȘOARA VLEJU

Noi file dintr-un jurnal teatral

Ce frumos spune Tudorică Mușatescu, în ultimul său interviu: „Mi-am asigurat un *cavalerism* al mizeriei!”. Îmi permit să afirm că am trecut și eu, prin el... (n-o spun ca o laudă, firește!).

*

Când am deschis ochii-n teatru, citeam declarații ale dramaturgilor care țineau cont de public. Adică, toți visau succesul de *cassă*.

Azi, tot mai mulți declară că nu-i mai interesează reacția spectatorilor; ba chiar Dea Loher (autoarea piesei *Hoji*, montată și la Naționalul bucureștean), mărturisește că nu scrie pentru scenă, ci ...**împotriva** ei.

Dacă nu e vorba de cochetărie, ori spirit ludic, consider că autoarea unei asemenea declarații nu ar trebui jucată.

*

Un cunoscut *blogger* spune că „*Hamlet*, în regia lui Marcel Țop a fost o piesă bună și atât”.

Două întrebări i-aș pune acestui tânăr foarte apreciat pe blog: 1) dacă n-ar fi fost pusă în scenă de Marcel Țop, ar fi fost... mai puțin bună? 2) *Hamlet* e doar *bună*, ori rămîne capodopera dramaturgiei universale?

Dar poate-s eu prea de modă veche...

*

Mi-a plăcut să tai din texte, când era nevoie: în tinerețe (aveam doar 23-24 de ani), un regizor brăilean mai în vârstă îmi dădea câte două sticle de votcă să-i scurtez piesele pe care urma să le monteze.

Mai târziu, am tăiat dintr-o piesă a lui A. Dohotaru ...55 de pagini! (textul avea 105!). A fost la premieră: culmea, s-a arătat încântat! Nici DRP nu se supăra dacă-i modificai lucrările (i-am redus mult, *Ca frunza dudului*).

Recent însă, am tăiat fără plăcere două acte din *A douăsprezecea noapte*: trebuia să rămână doar o oră și jumătate de spectacol. Și n-aveam destule zile de repetiții.

Ce vreți: mai moare și toreadorul, nu numai taurul...

*

În ziarul on-line *Metropolis* apar foarte des exprimări amendabile: că

tot am pomenit de prințul Danemarcei - se spune că dramatizarea spectacolului sibian e semnată de Oana Stoica și R. A. Nica, regizorul montării.

Imposibil! *Hamlet* este piesă de teatru, nu mai acceptă dramatizare! Cel mult, adaptare; sau parafrazare; ori localizare. **Dramatizare**, nu!

Dramatizare poți face după *Maestrul și Margareta*, *Oblomov*, ori *Moara cu noroc*. De altfel, toate trei au fost dramatizate...

*

Două jocuri de cuvinte delectabile: unul, al Rodicăi Zafiu, un titlu din *Dilema veche* - „Am înfrânt!”. E admirabil ca opus al poncifului „Am învins!”. Dacă doamna ar fi continuat însă „am înfrânt prejudecățile!”, spre exemplu, titlul ar fi căzut în banal.

Al doilea, un autorăspuns din același *Metropolis*: Maia Morgens-tern se întrebă ce face ea ca ambasador (al. Turismului -n.n.); și răspunde - „*ambasadez*”.

Bine găsit, verbu!...

*

Să citești și să te crucești: cică nepoata lui Cehov (Olga Cehova - nu soția lui, Olga Knipper - Cehova!) nu numai c-a făcut spionaj pentru ruși, dar se zice c-a fost și acrița preferată a lui...Hitler! Hm...!

BOGDAN ULMU

LITERATURĂ ȘI FILM

Izbitura și coșmarul

O lovitură în geam, așa deodată, și viața nu mai poate fi ca înainte.

Noul film al lui Cristian Mungiu, pentru care a primit importantul premiu de regie la Cannes se numește simplu *Bacalaureat*.

Un suspens policier, un carusel negru al vieții. Izbitura și câinele, case insalubre, viață fragilă, compromisuri. Totul de vânzare sau de cumpărare.

În viața oricărui artist există momentul de vârf, numit capodopera inconfundabilă. În cazul lui Mungiu, e filmul din 2007, care a primit râvnita distincție *Palme d'Or* la Cannes, adică *4 luni, 3 săptămâni, 2 zile*. Aici maleficul are înfățișare umană, iar suspensul se creează din nimic, din aceleași spaime interioare neîmblân-

zite. Singurul punct luminos e prietenia celor două fete angajate în coșmarul existențial. Actrițele Amamaria Marinca și Laura Vasiliu au o credibilitate dezinvoltă și evoluează firesc pe coordonatele dramatice. O dezbatere în maniera bisturiului, fără edulcorări, cu prezentarea unei societăți în derivă. Întuneric, apoi din nou câini, blocuri perimate, nuntă cu sânge... nimic nu poate funcționa într-un sistem corupt. Iar acolo în casa prietenului Adi, tânăra stresată (Otilia) are de-a face cu oameni sclerozați intelectual, cu discuții infinite despre pi-reul de cartofi și despre vopsirea perfectă a ouălor la sărbătorile pascale. Ceea ce te face să înnebunești este personajul Bebe, alias Ivan Ivanov în cel mai bun și diabolic rol posibil. Inimitabil, între cinism și malefic, cu o morgă descinsă din marea literatură a răilor planetari, actorul te ține într-o alertă maximă.

Regizor rafinat, Mungiu nu dezvoltă scene sexuale, doar sugerează, însă imaginea copilului avortat persistă, ca să creeze șocul necesar, prin acele bucăți sângerânde, care cer iertare călăilor dictatoriali. Apoi Otilia străbate bezmetic un oraș întunecat, cleios, cu fătul în geantă, ca să-l arunce, să se debaraseze de un coșmar inimaginabil. Filmul e rotund, fără cusur, cu semnale de alarmă mascate estetic, cu încheștări umane la limita suportabilului. Spre luare aminte.

ALEXANDRU JURCAN

De la Păstorel citire

LUMEA LUI LARCO

PROGNOZĂ ESTIVALĂ

De arșiță sunt multe semne,
Bătrânul soare nu ne minte,
Și nu mai vezi prin sobe lemne,
Iar *Vatra veche* e fierbinte!

BĂRBATUL

Dotat cu mușchii de oțel,
Viril se vrea, întâi de toate,
Pozând și ca un soț fidel,
Dar nu mai mult decât se poate.

FEMEIA DE BASM

Ar vrea să fie alintată,
Frumoasă ca Șeherezada,
Cu pielea fină, delicată
Și mult mai... Albă ca zăpada.

De Ziua Drapelului Național

Să afle-ntreaga omenire,
Și bine e să se rețină:
„E scris pe tricolor unire”...
Păcat că unii ne dezbină!

UNUI RECĂSĂTORIT

I-e sufletul plin de regrete
Cum este la destui berbanți;
Avea cu prima două fete,
Cu-a treia are trei... amanți.

Tricolorul ne e scut!

Stăpâni vom fi pe-acest pământ
În veci, orice s-ar întâmpla;
Drapelul flutură în vânt,
Dar „steagul nu-l vom închina”!

ARMA UMORULUI (pantum)

Epigrame scriu de-o viață,
Lupt cu viciul, cu dezmățul,

Teamă

Ca de-o jivină care mușcă,
Evită în a ta viață
Pe cei ce dă „cognacul” dușcă
Și pune vinul roș la gheață!

Poeților moldoveni

Voi, robi ai Cotnarului și slovei,
Goliți hanapul nepristan
Și beți cât nu vă prinde somnul,
Slăvind podgoria Moldovei,
Cotnarizată întru Domnul
Sub semnul marelui Ștefan!

Tuturor le spun în față,
Însă nu lovesc cu bățul.

Lupt cu viciul, cu dezmățul,
Ironia prinde bine,
Însă nu lovesc cu bățul
Omul știe de rușine.

Ironia prinde bine
Când în horă este banul,
Omul știe de rușine,
Nu și politicianul.

Când în horă este banul,
Mulți lucrează ne-nterupt,
Nu și politicianul
Cel ce-i lacom și corupt.

Mulți lucrează ne-nterupt,
Harnicul tot sărăcește,
Cel ce-i lacom și corupt
Loc prin viață își croiește.

Harnicul tot sărăcește,
Vreau să-ndrept tot ce nu-i bun,
Loc prin viață își croiește,
Cu tărie pot să spun.

Vreau să-ndrept tot ce nu-i bun,
Vorba nu-i de suprafață,
Cu tărie pot să spun...
Epigrame scriu de-o viață.

„E scris pe tricolor unire!”

Poporu-i dornic de unire,
Precum e scris pe tricolor,
Dar de un timp, din rea gândire,
Mai mulți români au steagul lor!

DE CE?

De ce nu înfloresc bujorii
Sub bolta-nvăluită-n fum,
De ce sunt împietriți cocorii
În norii gri de praf și scrum,

De ce vibrează-n lacrimi lacul,
De ce nu-i grăul pân' la brâu,
De ce nu cântă pitpalacul
Și-s decibeli scăpați din frâu,

Ispravă

A trăit sugându-și via
Tata Noe, după zvon,
Atingând aproape mia,
Căci n-a fost în România
Și-a băut fără sifon.

Epilog

Să cred în nu știu care Dumnezeu
Și cui să mă închin nu am habar,
Dar am crezut și crede-voi mereu:
În artă, în Moldova și-n Cotnar!

De ce pășim pe ierburi împietrite
Și-i roua roșie-n dumbravă,
De ce mușcăm din mere înroșite
În focul lacului de lavă?...

Răspunsul vine dinspre viitor,
Departate nu-i, e chiar aproape,
Simțim deja un iz înțepător
Și-o greutate pe pleoape.

RONDELUL LUPTEI APRIGE

Se tot ceartă permanent,
Demn e de luat în seamă,
Pân' se-ajunge la o dramă,
Cum să stai indiferent?

Situația-i infamă,
Fără vreun reviriment:
Se tot ceartă permanent,
Demn e de luat în seamă.

Au un singur argument:
În discuție-i o damă
De la șah, ci nu o... poamă
Parcă-ar fi în Parlament:
Se tot ceartă permanent.

UNUI ALES

Prin tolba cu promisiuni
El ne făgăduia minuni,
Ales, ne spune: Stați pe pace,
Minune numai Domnul face!

VASILE LARCO

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Stimate Domnule Nicolae Băciuț,
Vă felicităm pentru acest număr foarte bogat, complex, valoros. Ne bucurăm să regăsim preocuparea Dv. pentru tinerii talentați, prin publicarea antologiilor Concursului Național „Ana Blandiana”. Puțini autori de renume, precum Dv., reușesc să transmită creatorilor de azi prețuirea lor.

Cu drag,

Daniela Pănăzan

Calitate pe măsură efortului.
Felicitări!

Adrian Erbiceanu

Domnule Nicolae Băciuț,
Am primit revista *Vatra veche* nr. 5/2016, o revista densă, cu texte de valoare. Felicitări pentru munca depusă, pentru perseverență și multă sănătate. Lecturile sunt mai mult decât lecturi de vacanță, ele atrag prin profunzime, selecția textelor, se simte dinamismul din literatură română și frumusețea zilnică...

Am să postez pe blog, revista fiind căutată și citită cu interes.

C. Stancu

www.costyconsult.wordpress.com
www.constantinstancuscrib.wordpress.com

Am primit revista! Pagini alese așa cum ne-ați obișnuit.

Mulțumesc pentru publicarea poemului *Când poezii se ating*.

Sănătate și spor în toate!

Cu prețuire,

Mihaela Aionesei

Iubite domnule Băciuț,

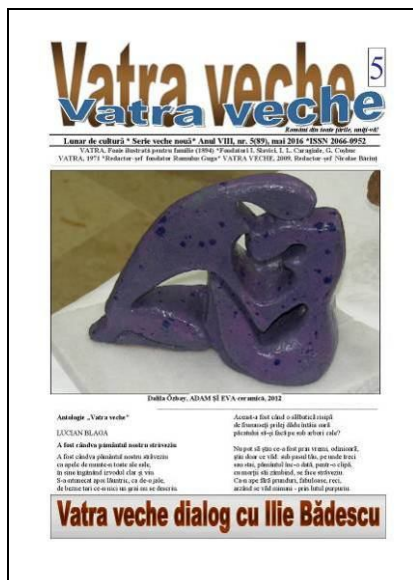
Scriitorul și poetul Lorinczi Francisc-Mihai mi-a făcut această recenzie și m-a rugat să o trimit la o revistă unde mi-ar plăcea să apară. Evident, că într-a dumneavoastră, dacă sunt demn de această onoare. Mulțumiri anticipat, stimă și binecuvântări!

În special pentru dialogul cu Carmen Sabău, mulțumesc.

Ioan Dănilă

Mulțumesc pentru revistă, felicitări pentru ea. Și mai ales pentru dialogul cu dl. Ilie Bădescu

Cornel Ungureanu

Stimate Domn,
Doream să semnaliez recenzia domnului Ștefan Dumitrescu, care m-a răsfățat cu generozitatea și entuziasmul dânsului legat de ultima mea carte, "Din Țară Soarelui Răsare". Mă întrebăm dacă recenzia și-ar putea găsi loc în paginile revistei Dvs.
Cu mulțumiri anticipate,

Milena Munteanu

Stimate și dragă domnule (și frate întru Duh), Nicolae Băciuț -

...Va mulțumesc mult, cu adâncă reverență, atât pentru trimiterea numărului 5 (89)/ Mai 2016, Anul VIII, al excelenței reviste (online) a domniei voastre - "VATRA VECHE - cât și pentru publicarea celor cinci poeme ale mele, de la pagină 10 !!!

...Multă, multă sănătate!

Doamne,-ajută-ne, ocrotește-ne și ne călăuzește, înspre Sfânta Lumina Ta!

Cu, mereu, aceeași admirativă prețuire și caldă prietenie, frăție întru Duh,

Adrian Botez

Vă mulțumim și vă dorim succes în desfășurarea festivalului pentru care puneți atâta suflet.

**Memorialul Victimelor Comunismului și al Rezistenței Sighet
Fundatia Academia Civică**

O revista de ținută, cu mesaj și valoare!

Constantin Stancu

Am onoarea să vă mulțumesc respectuos pentru eforturile pe care le faceți pentru noi cititori.

Cu stimă,

Vasile Mesaroș

Dl. Băciuț...

N-am cuvinte... Mă onorați...

Vă mulțumesc mult. Mi-am început ziua într-un mod unic și de nedescris ... probabil ceasta trăire înseamnă ceva ... Dumnezeuesc...

Cu respect și tot dragul și mii de scuze că în atâția ani nu v-am răspuns...

Dalila

Stimate maestre Nicolae Băciuț, am primit „Vetrele” de iarnă și de primăvară, mulțumesc și felicitări, iar acum când astrul vital, dătător de lumina și de căldură, se grăbește spre solstițiu de vara, se poate spune, fără a greși:

Nu mai sunt sub soare nori,
„Vatra veche” se-ncălzește,
Și pe colaboratori
Cu căldură îi primește.

Vasile Larco

Stimate domnule Nicolae Băciuț,
Vă mulțumesc pentru nr. 5 al revistei. Cu interes am lecturat materialele despre Ana Blandiana.

Îmi aduc aminte cu mare simpatie când - pe la începutul sau mijlocul anilor 1980 - ne-a onorat la Viena, asistând și la unul dintre cursurile mele de limba română la Institutul de Romanistică al Universității din Viena.

De asemenea, pamfletele lui Ionel Teodoreanu, alias "Păstrolul", m-au amuzat "din nou": am prezentat unele din ele traduse de subsemnetul în limba germană, în ambele limbi, deci română și germană, în carul unei serate literare vieneze.

Succes și pe mai departe și numai bine, al dv.,

Hans Dama

Vă mulțumesc, am și citit o parte din articole și, în primul rând, cronică la cartea dv de versuri. Frumoasă! Și versurile citate, de asemenea!

D.

Vă mulțumesc mult, domnule Băciuț, pentru noul număr al revistei. Sunteți nemaipomenit. Rezistați și continuați să activați fără niciun concediu.

Admirație pentru grijă ce ne-o purtați.

Cu respect,

**Ciorici Elena,
RM**

Revista *Vatra veche*, de la numărul 1 și până în prezent se găsește pe site-ul Universității „Lucian Blaga”, Sibiu: <http://digital-library.ulbsibiu.ro/dspace/handle/123456789/976>

Liliana Oprescu

Mulțumesc pentru revistă. Această revistă se citește greu. De la poezia marilor frământări umane, la „Zece Nevoi”, există o singură cale: cultura omenirii! Cultură epocii noastre însă, este îngredită de granițe politice, limba, istorii modificate de cuceritori, concurențe nelioale în aservirea a tot ce înseamnă transcendența unor interese meschine precum expansionismul spațial, cultural, lingvistic, etc.

Cum putem realiza salvarea omenescului? Citind „Zece posibile nevoi” la cap. „Nevoia de omenesc și de omenie”, rămânem cu întrebarea (venită firesc sau nu, după „nevoia de identitate”), „de unde provine, până unde rezistă „diferențierea”? Eu, având naționalitatea tătară crimeeană, fiind urmașa strămoșilor veniți în Pașalâcul turcesc de la Hanatul destrămat al Crimeii, am simțit întotdeauna „diferențierea”, colegi de facultate sau de serviciu mă determinau să simt „că nu sunt că ei la naționalitate, limba, istorie, religie, apartenența politică.” Atunci eram copil. Aduță, „am simțit” crunta „diferențiere” pas cu pas, an cu an. Un pas de trecere de la „omenesc” la „omenie” în societatea noastră încă nu s-a făcut. Nici de solidaritate... Felicitări pentru autor...

Güner Akmolla,
dir.al revistei de cultură trim.
bilingvă EMEL / IDEAL.

Stimate domnule Băciuț,
Sunt încântată să citesc revista dvs.
Vă mulțumesc și vă doresc succes.
Sper să colaborăm în continuare,
Cu prețuire,

Magdalena Brătescu

Stimate Domnule N. Băciuț,
Efortul Dvs., susținut, torturant, dar nobil, va onorează. Nu-i simplu a redacta o revista în aceste timpuri tulburate de inechități morale. Să fiți ocrotit și s-aveți parte de fărâma de mulțumire sufletească, pe care o meritați - din plin!
Va trimit un text care s-ar cuveni întregit cu noi mini-expozeuri, astfel încât, cititorii Dvs. fideli, să se apropie de un scriitor drag sufletului meu. Se numește Alexandru Lascarov-Moldovanu. De când s-a născut (1885) a cunoscut un nobil urcuș; după 1945 (până la moarte, 1971) - un coborâș al mutilării psihice (asemenea miilor de fii

Români); pentru că - abia după anul 2000 - să se-ncerce un gest de reparație morală...

Cu prețuire,

Livia Ciupercă

Mulțumesc frumos! Mereu e o bucurie să lecturez revista *Vatra veche*. Va admir pentru forță și pasiunea dumneavoastră, domnule Nicolae Băciuț!

Cu prietenie,

Aurora

Exceptional număr! Vă felicit, domnule Băciuț!

Irina Airinei

Mulțumesc, Don Băciuț.

Felicitări. Muncă de sclav, Domnule!

Îl văzui și pe pretinul George cu-ale sale. Hop și eu cu-ale mele. Să fii sănătos și vesel!

Ioan Groșescu

Am lecturat revista și evident promovează cultură și spiritualitatea românească, ceea ce este de apreciat. Dvs. să procedati cum considerați că este mai bine cu lucrarea mea pentru că mesajul să ajungă la tot romanul care trebuie să creadă în valorile sale! Mulțumesc.

Cu deosebit respect,

G.C.

Mulțumiri sincere pentru concentratul revistei și pentru promovarea cărților autorilor israelieni de experesie română. Cu drag,

Bianca din Haifa

Gratitudine, Nicolae cel Dedicat!

Lucian Vasiliu

Cu fiecare număr al exemplarei reviste „Vatra veche” răstălmăciți sensurile existențiale, le valorizați prin fiecare stare de spirit, de la primul până la cel din urmă articol.

A privi, a „inspiră” și a „expira” formele artistice literare, și nu numai, înseamnă a trăi prin artă cuvântului care spune multe atât de frumos!

Va mulțumesc pentru acest caleidoscop literar! Ani mulți și file grăitoare de mult preț!

Georgiana Jungheatu
Ploiești

Stimate Domnule Băciuț,

Vă mulțumim pentru "Vatra veche" Dvs., iar prin Dvs. și tuturor celor care contribuie sub o formă sau alta la apariția prestigioasei Dvs. reviste.

Cu prețuire și considerație,

Ioan Paul Mărginean

Onorat, vă rog să primiți mulțumirile și felicitările mele, distinse maestre, Nicolae Băciuț!

Vica Perivădeanu

Domnule Nicolae Băciuț,
Am primit revista.

Vă mulțumesc mult pentru publicare.

Vă doresc numai bucurii.

Gânduri alese și prețioase,

Valentina Becart

Nu doar plăcută, ci emoționantă și onorantă e lectură frumoasei reviste proaspăt sosite, stimate Domnule Băciuț!

Satisfacția mea se datorează și frumoasei surprize de a mă regăsi cu propriile mele cuvinte în paginile ei, cu articolul meu despre scumpa mea Costa Blanca! Mulțumesc mult și vă felicit din nou pentru acest regal estival, sub formă de publicație demnă de colecționat!

Gânduri bune din vacanță, de la Sibiu!

Cu prețuire, aceeași

Gabriela

Stimate domnule Băciuț,

Ca de obicei, am citit cu mult interes și chiar reluat unele articole ale revistei. Va mulțumesc și pentru postarea recenziei cărții doamnei Getta Berghoff, o scriitoare despre care, sunt sigur, că vom mai auzi și vom mai vorbi.

Cu cele mai bune sentimente,

M.B.B.

Mulțam pentru revistă. Ca de obicei, variată și interesantă.

Aurelian Sârbu

Mulțumesc mult. Voi citi cu interes.

Cu alese urări și prețuire,

Mariana

Mulțumesc și apariții cât mai multe îți doresc *Vatra veche*!

Cu fidelitate,

Katalin Cadar

Mulțumesc pentru revista. Un alt număr interesant și viu, așa cum au fost, de fapt, și cele precedente.

Ioan Gheorghisor

Stimate domnule Băciuț,

Vă mulțumesc pentru trimiterea noului număr al revistei în cuprinsul căreia regăsesc mereu un melanj echilibrat de articole interesante!

Cu cele mai bune gânduri,

Mihaela Oancea

Mulțumesc, iubite domnule Băciuț, pentru deosebită onoare. Stimă și binecuvântări!

Dumitru Ichim
Kitchener,
Ontario

Vitrina

Oana Bogdana Pop, „Sănătate cu tratamente naturiste”

Suntem ceea ce mâncăm!?

Adeseori, la întâlnirile cu cititorii, le spun acestora că nu suntem ceea ce mâncăm, ci ceea ce citim.

Acum, parcurgând cartea Oanei Bogdana Pop, „Sănătate cu tratamente naturiste”, Editura Nico, mă văd nevoit să fac o reconsiderare a aserțiunii mele. Trebuie să accept că suntem deopotrivă ceea ce citim, dar și ceea ce mâncăm, pentru că sănătatea trupului fără sănătatea sufletului s-ar putea să nu facă nicio demarcație între regnul animal și cel vegetal.

Mă întorc la o revoltă a Anei Blandiana, care, înainte de 1989, spunea într-un poem că “Eu cred că suntem un popor vegetal, / De unde altfel liniștea/ În care așteptăm desfrunzirea?/ De unde curajul/ De-a ne da drumul pe toboganul somnului/ Până aproape de moarte, / Cu siguranță/ Că vom mai fi în stare să ne naștem/ Din nou?/ Eu cred că suntem un popor vegetal -/ Cine-a

văzut vreodată/ Un copac revoltându-se?” (*Eu cred*)

Am fost oare un popor vegetal sau ne-am metamorfozat la timp, înainte de a dispărea? Pentru că, dacă moartea bate prea repede la ușă, e un alt fel de a dispărea, câtă vreme visele, speranțele nu-și au dreptul la durată firească.

“Minte sănătoasă într-un trup sănătos” spunem de atâtea ori, ca un strigăt, ca un imperativ existențial. Ce ne face mintea sănătoasă parcă știm mai repede decât ce ne face trupul sănătos. Dar oare de ce mintea cea sănătoasă nu găsește ea cale spre a păstra și trupul sănătos ?

Cum împiedică trupul să nu avem o minte sănătoasă și de ce o minte sănătoasă nu menține trupul sănătos ?

Știm că pofta de mâncare este în cele mai multe cazuri mai mare decât pofta de hrană spirituală.

Numai că lăcomia aceasta șubrezește încet viața, face greu de dus crucea ei în spinare.

Oana Bogdana Pop a învățat cum să ne păstrăm și trupul sănătos. A învățat mai întâi despre nevoia de hrană spirituală (a studiat flautul, pianul, a înregistrat muzică populară în interpretarea sa), apoi despre hrana trupului (a absolvit Universitatea de Medicină și Farmacie, Facultatea de

Medicină, specializarea Nutriție și Dietetic, în cadrul UMF Târgu-Mureș), iar prin această carte ne dă rețeta pentru a ne imagina că există viață fără de moarte, ori măcar viață trăită în respect față de trupul în care suntem prizonieri.

Ca oricărui tânăr cercetător, și Oanei Bogdana Pop îi stă bine patetismul, îndrăzneala, fermitatea.

Se poartă nu pentru a da o formă propriei biografii, ci pentru a proteja celelalte biografii, în care să fie excluse mâncarea nesănătoasă, viața nesănătoasă.

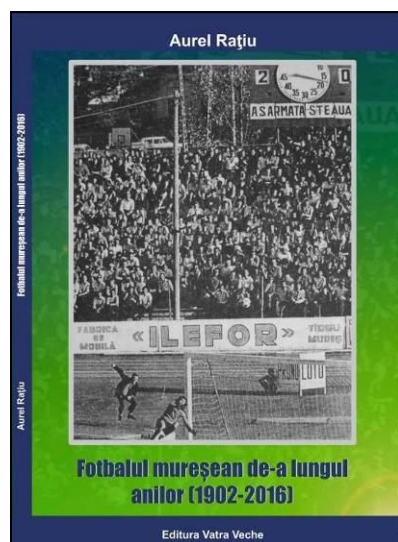
NICOLAE BĂCIUȚ

Aurel Rațiu, „Fotbalul mureșean de-a lungul anilor - 1902-2016”

Temerar demersul lui Aurel Rațiu, care, încet și sigur, devine autoritatea numărul unu în privința istoriei sportului mureșean. După ce a slujit o viață sportul mureșean și nu numai, cu microfonul în mână, el a început să valorifice și să sistematizeze datele semnificative ale istoriei sportului mureșean.

Această din urmă întreprindere, dedicată fotbalului mureșean, pune în evidență calitățile-i bine știute și ca sportiv și ca un veritabil cronicar al acestei atât de populare discipline sportive.

Riguros în punerea în pagină a informației adunată din cele mai diverse surse, dar și din propria-i via-

ță de om al sportului, Aurel Rațiu reușește să ofere o imagine consistentă a dimensiunii fotbalului mureșean, cu vremurile sale bune sau mai puțin bune.

Această carte a lui Aurel Rațiu definește cu peste măsură devenirea,

cu zbaterile ei, a fotbalului mureșean, reliefând personalitățile sale marcante.

Istorie dar și dicționar al fotbalului mureșean este referențială într-un teritoriu cu largă audiență, dar și cu puțini dispuși să se lase confiscați de căutările pe care le presupune o privire diacronică.

Mai mult, autorul acestei istorii completează sumarul cărții cu un bogat album fotografic, din cei aproape 115 ani de viață fotbalistică.

Nicio istorie a sportului românesc nu va putea să fie întregă fără acest aport exemplar al lui Aurel Rațiu..

Încărcată de emoție și reverberând nostalgii, deși cu aparență tehnică, științifică, această carte (Editura *Vatra veche*, 2016) e și o parte a mării povești despre un sport rege, cu împărății în largul lumii.

NICOLAE BĂCIUȚ

Sevalet

REMAN MELINDA „INTERFERENȚE CROMATICE”

În prefața ședinței de Colegiu Prefectural Mureș, pe simezele galeriei de la Instituția Prefectului, a fost vernisată expoziția de pictură a artistei Reman Melinda, acum rezidentă în Reghin.

Reman Melinda s-a născut în ziua 23 iulie 1961, în orasul Cluj-Napoca. A absolvit Școala de Arte Plastice, clasele 5-8, sub îndrumarea prof. Macskassy.

Din clasa a noua, a intrat la Liceul de Arte, unde a făcut și doi ani de grafică cu prof. Bardoczi Lajos. După terminarea liceului, s-a căsătorit cu un preot reformat.

Și astfel viața de artist s-a întrerupt.

O perioadă îndelungată, a lucrat lângă sotul său, în calitate de cântăreață de orgă. Și acum cântă la orgă la

Biserica Reformată din Breaza. După 33 ani de „abandon”, a revenit însă în teritoriile artei plastice, integrându-se activităților Asociației Artiștilor Plastici Mureș, al cărei membru a devenit în 2012.

A participat la mai multe expoziții colective și a avut expoziții personale în localitățile Tirgu-Mureș, Aluniș, Reghin, la Casa DIO, la Apalina, la Biserica Reformată.

A participat la taberele de creație din Sângeorgiu de Mureș (2013-2015), Reghin, (2015, 2016), Bistra Mureșului (2014, 2015) și Târgu-Mureș, 2016..

Deși și-a reluat preocupările de artist plastic de-abia în 2012, Reman Melinda a reușit să recupereze măcar o parte din timpul în care a ținut departe de sine pictura, deși, mărturisește artista, a simțit tot timpul că duce cu sine povara plăcută a gândului unei posibile reîntâlniri cu arta plastică.

Și prin expoziția de la Prefectura Mureș, Reman Melinda, demon-

strează indiscutabilul său talent, capacitățile sale de a stăpâni limbajul artei plastice în armonii compoziționale și cromatice, în registre stilistice diverse, și în arii tematice extreme, de la peisajul de natură la pictura abstractă.

Cu siguranță, experiența sa de organistă, apropierea de ritmurile muzicii interpretate la orgă și-a pus amprenta pe arta sa plastică, punând în ecuație verlaineanul „de la musique avant toute chose” cu „ut pictura poesis”.

NICOLAE BĂCIUȚ

Sabina Purcaru, la Galeria Deisis

Abia întoarsă dintr-o tabără de creație din Franța, Sabina Purcaru se întâlnește din nou cu iubitorii de artă din Târgu-Mureș.

Galeria „Deisis”, curator Nicolae Băciuț, găzduiește expoziția artistei plastice Sabina Purcaru, care vine și de această dată cu o ofertă diversă, cu lucrări pe cele mai diverse teme, de la nature statice la picture abstractă. Tehnici folosite: pictură de șevalet în ulei, acril pe pânză.

Sabina Purcaru s-a născut la 3 februarie 1954, în municipiul Târgu-Mureș.

A absolvit Universitatea de Artă și Design Cluj Napoca, secția Pictură, și Institutul Politehnic Cluj-Napoca, secția Electromecanică tehnologică.

Este membră a UAP și a Asociației Artiștilor Plastici Mureș din anul 1986. Este membră a Fondului Plastic Brașov și a Kunstverein Passau din Germania. A urmat cursuri de pictură la Academia Passau - Germania.

A participat la taberele de creație - pictură din localitățile: Piatra-Neamț, Mangalia, Sovata, Cund, Berghia,

Deda Budapesta, Berghia, Passau, Râciu, Belgrad.

A organizat expoziții personale în localitățile: Târgu-Mureș (1988), pe litoralul Mării Negre, Hotel Safir și Cap Aurora (1989), Gledin (1991), Târgu-Mureș (1992), Rimini - Italia (1992), Zürich la City Galerie Kranich (1998), Târgu-Mureș (2001 și 2003), Sighișoara la Muzeul de Artă (2004), Târgu-Mureș (2004), Passau la Galerie Knott (2005), Munchen (2005), Budapesta (2005), Târgu-Mureș (2005), Pecs - Ungaria (2006), Passau Kulturmodell: Kunst Nacht - Offene Ateliers (2006), Sibiu - Galeria Art Vo - hotel Ana (2006), Bergen-Norvegia Gallery Haganes - Sartor Center (2007), Oslo - Clubul diplomatic (2007), Oslo - Ambasada României (2008), București - Sala Rondă (2009), Belgrad - Centrul Cultural Francez (2009), Drobeta Turnu Severin - Galeria Angel's Art (2010), Paris - Grand Marche D'art Contemporain - Place de la Bastille (2010), Târgu-Mureș - Hotel Continental (2011), Târgu-Mureș (2012), Târgu-Mureș - Palatul Culturii (2013).

A participat la expoziții de grup și colective în localitățile: Târgu-Mureș, Piatra-Neamț, Mangalia, Alba-Iulia, Târnăveni, Constanța, Satu-Mare, Reghin, Sighișoara, București, Sibiu, Rimini-Italia, Brașov, Sibiu, Budapesta, Passau, Germania, Oslo, Cluj-Napoca, Paris.

A obținut premii și distincții la concursurile județene de artă plastică - premiul II și III, premiul revistei Ambasador pentru activitatea artistică din anul 2006.

A fost prezentată în presa locală „Cuvântul liber”, „24 ore mureșene” și „Zi de zi”, precum și la TVR 1, PRO TV, Național TV, Antena 1 și Televiziunea locală și Radio Târgu-Mureș.

Are lucrări în colecții particulare din România, Italia, Elveția, Germania, Canada, Norvegia, Cehia, Ungaria, Franța, Serbia, Olanda. (N.B.)

Viorel Coțoiu

Viorel Coțoiu, "Vânzătoarea de măști"

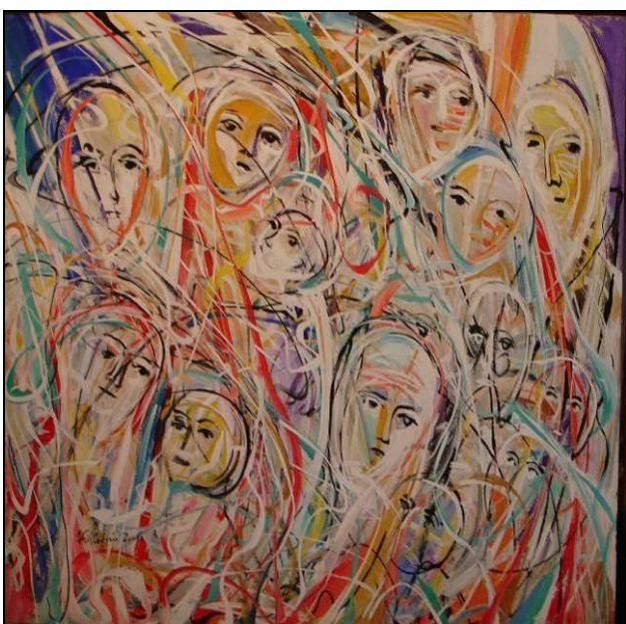
Viorel Coțoiu, "Natură statică cu pești"

Viorel Coțoiu, "Societatea"

Viorel Coțoiu, "Cele trei grații"

Viorel Coțoiu, "Visare"

Viorel Coțoiu, "Coborârea de pe cruce, 2"

Viorel Coțoiu, „Carnaval”

Ea e o femeie trecută de prima tinerețe. El e un bărbat care a lăsat la rîndul lui în spate anii tinereții, căsătorit, cu copii. La prima vedere, nimic nu anunță dragostea plină de pasiune care îi va lega mai bine de zece ani. La capătul acestor ani însă El o părăsește pe Ea, pentru a se întoarce la soția lui. Aurora Liiceanu analizează relația celor doi, încercînd să explice ce s-a întîmplat cu fiecare. Dacă Ea își spune direct povestea, El este prezent doar prin scrisorile trimise – scrisori lungi, aproape pagini de jurnal –, care dezvăluie ce făcea, ce simțea și ce gîndea cînd era singur sau cu Ea. Autoarea reconstituie astfel lumea lui ca să înțeleagă lumea ei, iar Ea va putea limpezi ceva din multiplele ei euri, în timp ce El va fi folosit, amintit, discutat. Fără să știe.

Din cuprins: Fugind de toamnă, ca păsările călătoare ne-am lăsat duși de vînt • Există euri paralele; cînd suntem noi singuri și noi cu cineva iubit? • Nu toate fetele frumoase știu că sunt frumoase • Gîndurile pot trece pârleazuri • Timpul și visele • Despre misterul cârligelor • Ea, cea îndrăgită • Fantasme și duplicitate: El.

De aceeași autoare, la Editura Polirom au mai apărut: *Rănilor memoriei. Nucșoara și rezistența din munți* (2003, 2012), *Prin perdea* (2009, 2012), *Rendez-vous cu lumea* (2010, 2012), *Patru femei, patru povești* (2010, 2011), *La taifas* (2010, 2012), *Viața nu-i croită după calapod* (2011), *Cuvinte încrucișate* (2012), *Supuse sau rebele. Două versiuni ale feminității* (2013), *Legături de sînge. Povestea Ioanei* (2013), *Soacre și nurori. La cine este cheia?* (2014), *Valurile, smintelile, păcatele. Psihologiile românilor* (2015), *Nici alb, nici negru. Radiografia unui sat românesc (1948-1998)* (2015) și *Dragostea cea veche îți șoptește la ureche. Primele iubiri* (2015).

ANY HARIGA

Directori de onoare
Acad. ADAM PUSLOJIC
MIHAI BANDAC
Acad. MIHAI CIMPOI

Redactor-șef adjunct
VALENTIN MARICA,
GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

Redactori:

Cezarina Adamescu, Sorina Bloj, A.I. Brumaru, Mariana Chețan, Geo Constantinescu, Luminița Cornea, Mariana Cristescu, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Răzvan Ducan, Suzana Fântânariu-Baia, Vasile Gribincea, Marin Iancu, Alexandru

Jurcan, Mioara Kozak, Vasile Larco, Lazăr Lădariu, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Mihaela Malea Stroe, Ioan Matei, Menuț Maximilian, Miruna Ioana Miron, Flavia Topan, Dorin N. Uritescu, Gabriela Vasiliu

Corespondenți: Elisabeta Boțan (Spania), Mirela Corina Chindea (Italia), Flavia Cosma (Canada), Darie Ducan, (Paris), Andrei Fischhof (Israel), Dorina Brîndușa Landén (Suedia), Gabriela Mocănașu (Franța), Dwight Luchian-Patton (SUA), Dalila Özbay (Turcia), Mircea M. Pop (Germania), Claudia Șatravca (Chișinău), M.N. Rusu (New York), Ognean Stamboliev (Bulgaria)

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSȚINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Revoluției nr. 8, România. • Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. • Copyright © Nicolae Băciuț 2016 • Email : nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com • Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 • telefon: 0365407700, 0744474258. • Materialele nepublicate nu se restituie. • Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

